Joker

Eerste opvang

in de reguliere klas

van het basisonderwijs

Werkgroep Anderstalig Nieuwkomers

Bronnenboek

Reeks: Anderstalige **Nieuwkomers 1**

Redactie: Yvette Smits

Auteurs: Nora Bogaert
Hilde Broekaert
Goedele Duran
Christine Mechelmans

Illustraties: Thérèse Huglo
Yvette Smits
Mie Sterckx

© Steunpunt NT2, Leuven 1997
ISBN 90-75511-08-6
D/1997/6131/2

Het Steunpunt NT2 is sinds 1 januari 2005 geïntegreerd in het Steunpunt GOK(Gelijke Onderwijskansen).
Het Centrum voor Taal en Migratie heet vanaf 1 januari 2006 Centrum voor Taal en Onderwijs.

INHOUD

HANDLEIDING 1 - 12

KRINGACTIVITEITEN
Voorbeeldtaak • 1

NEDERLANDS
Voorbeeldtaak •• 15
Kennismakingsspelletjes •• 16
Goocheltrucs •• 19
Zoekplaten •• 33
Strips •• 42
Overige activiteiten •• 47

WERELDORIËNTATIE
Voorbeeldtaak ••• 69
Plattegronden ••• 71
Het lichaam ••• 77
Proefjes ••• 85
Verkeer ••• 100

REKENEN
Voorbeeldtaak •••• 103

TEKENEN EN KNUTSELEN
Voorbeeldtaak 119
Tekenen 120
Knutselen 125

BEWEGING
Voorbeeldtaak 133

BRONVERMELDINGEN 149

HANDLEIDING

Sinds september 1994 bestaat de wettelijke mogelijkheid om als basisschool een onthaalklas in te richten waarin anderstalige nieuwkomers gedurende een jaar voorbereid worden om in het Vlaamse onderwijs in te stromen. Die klas functioneert echter maar een gedeelte van de schooldag: de resterende uren brengt de nieuwkomer door in de gewone, reguliere klas.
Uit de praktijk blijkt daarenboven dat anderstalige nieuwkomers niet altijd in een onthaalklas opgevangen worden, maar direct in een reguliere klas worden geplaatst.
Nieuwkomers begrijpen doorgaans absoluut geen Nederlands. Nogal wat nieuwkomers hebben zelfs nog nooit onderwijs gevolgd voordat ze hier in een klas worden geplaatst, waar een voor hen vreemde taal wordt gesproken en onbekende gewoonten en regels heersen.
Voor een kind is dit geen leuke belevenis. En jij als leerkracht zit ook met de handen in het haar.
Zijn er dan geen manieren om de pijn voor beide partijen te verzachten?
Best wel. In dit bronnenboek *Joker* bieden we een aantal activiteiten aan die ervoor kunnen zorgen dat die onverwachte nieuwkomer al heel gauw de nodige basis-taalvaardigheid meekrijgt om mee te kunnen draaien in je klas. *Joker* kan op elk moment in je klas ingezet worden, net als de joker in een kaartspel, om de kans van slagen te vergroten voor de nieuwkomer. De titel *Joker* verwijst niet alleen naar de extra inzet die het bronnenboek biedt maar ook naar de spelvorm waarin veel van de activiteiten zijn gegoten.

1 Plaats en functie van Joker

- De activiteiten in *Joker* zijn bedoeld als een 'intensieve taalvaardigheids-injectie' voor de periode van instap, d.i. de eerste weken die de nieuwkomer in je klas doorbrengt. Ze zijn gericht op het ontwikkelen van een vrij stevige basis-taalvaardigheid op relatief korte tijd, zodat de nieuwkomer voldoende redzaam is om in de klas en op school 'mee te kunnen doen'. Om het vereiste effect te bereiken is het nodig dat je heel regelmatig naar *Joker* grijpt en liefst meermaals per dag activiteiten uit het bronnenboek in je klas opzet.

- De activiteiten zijn opgevat als een bezigheid voor je hele klas (en moeten dus 'bovenop' je gewone klasactiviteiten worden georganiseerd), niet voor de nieuwkomer alleen. Dat is een bewuste keuze. De 'sociale' *integratie* van de nieuwe klasgenoot zal namelijk heel wat vlotter verlopen als hij[1] niet steeds uit de klas wordt gehaald, maar actief deelneemt aan gezamenlijke activiteiten. Bovendien zal de ervaring van regelmatige effectieve deelname aan activiteiten de *motivatie* van de nieuwkomer stimuleren. Het opzetten van dergelijke activiteiten vraagt dan wel de nodige tijd en energie, het effect ervan loont alleen al om de voornoemde redenen ruim de moeite.

- Het is daarbij overigens helemaal niet zo dat deze activiteiten, hoewel in de eerste plaats gericht op de nieuwkomer, voor je andere leerlingen puur tijdverlies zouden zijn. De activiteiten werden namelijk zo gekozen en opgezet dat ook de andere leerlingen er iets uit kunnen leren. Dat 'iets' kan betrekking hebben op taalvaardigheid en op andere vaardigheden of kennis:

  taalvaardigheid
  Een soort activiteit die in *Joker* veel voorkomt zijn goocheltrucs. De bedoeling is daarbij dat in de klas trucs worden voorgedaan, waarbij de goochelaar telkens de nodige commentaar levert over wat hij gaat doen, wat er gebeurt of niet gebeurt, wat hij net gedaan heeft, enzomeer. De nieuwkomer moet daarbij alleen maar proberen te begrijpen hoe de uitgevoerde truc in elkaar zit (op basis van wat hij ziet en wat hij hoort) om hem daarna zelf (zonder woorden) te kunnen uitvoeren. Van de andere leerlingen wordt echter bijvoorbeeld verwacht dat ze de verklaring van de truc die je voor

[1] Voor het gemak wordt naar de nieuwkomer met "hij" verwezen en niet met "hij/zij".

hen uitvoert verwoorden; of dat één van de leerlingen de instructies voor de truc te lezen krijgt en hem uitvoert zonder voorafgaande demonstratie; of dat de leerlingen mee toekijken en nadien hun verklaring voor de truc opschrijven. Door de talige rol die de reguliere leerlingen toebedeeld krijgen in de uitvoering van de taken kunnen die taken ook voor hen renderen.
Ook in andere soorten activiteiten wordt deze vorm van 'differentiatie' gehanteerd.

andere domeinen
Vele activiteiten hebben wat hun inhoud betreft eigenlijk betrekking op heel andere ontwikkelingsdomeinen, o.m. groepsvorming, rekenvaardigheden, motorische vaardigheden, kennis van de natuur. Terwijl voor de nieuwkomers het verwerven van taalvaardigheden als doel centraal staat, ligt voor de reguliere leerlingen het doel van de taak bij het ontwikkelen van de vaardigheid om bijvoorbeeld een doosje te kunnen vouwen of bij de kennis van het verschijnsel dat voorwerpen op zout water blijven drijven.

De activiteiten die je in Joker vindt zijn zo gekozen dat ze kunnen aansluiten bij de vakken die voor de reguliere leerlingen op het lesrooster staan. Hierdoor wordt de inbreuk op het reguliere lesrooster geminimaliseerd. Joker is dan ook georganiseerd in 6 rubrieken: Kringactiviteiten, Nederlands, Wereldoriëntatie, Rekenen, Tekenen en knutselen en Beweging.

joker heeft eigenlijk een dubbele functie. Enerzijds biedt het materiaal aan dat in de klas kan worden gebruikt. Anderzijds kan het ook benaderd worden als de 'vertaling' van een bepaalde aanpak van taalonderwijs, waardoor het als inspiratiebron kan dienen voor het uitwerken van meer materiaal. Over deze aanpak vindt u informatie onder punt 2.

Verdere stappen in de opvang van nieuwkomers

Zoals we reeds vermeldden is joker bedoeld voor de **periode van instap**, die uiteindelijk niet veel meer dan een paar (intensieve) weken mag bestrijken. Het 'onthaal' van de nieuweling mag immers het reguliere werk van de klas niet al te lang in het gedrang brengen. Verdere stappen moeten al vrij vlug volgen. Die zien er als volgt uit:

Fase 2: De gewone klasactiviteiten die u voor de reguliere leerlingen opzet worden voor de nieuwkomer met bepaalde ingrepen omgevormd tot situaties waaruit hij in de eerste plaats taal kan leren. Door die ingrepen wordt de nieuwkomer dan in staat gesteld om deel te nemen aan de activiteit, zij het slechts in een bepaalde mate en vaak op een andere manier dan de andere leerlingen. Wat voor hem, in deze tweede fase, op het voorplan komt te staan is de ontwikkeling van zijn taalvaardigheid, terwijl de andere leerlingen andere doelstellingen moeten halen. De ingrepen die dit mogelijk maken worden elders geïllustreerd.

Fase 3: In deze fase wordt de nieuwkomer als een 'gewone' leerder behandeld: hij moet, zij het met veel bijkomende ondersteuning van de leerkracht, in de verschillende vakken dezelfde dingen leren als zijn reguliere medeleerlingen. Via voortdurende interactie met de nieuwkomer moet de leerkracht de struikelblokken op het spoor komen en de leerling zijn problemen helpen oplossen.

2 *Joker:* achtergronden

2.1 Wat moeten nieuwkomers Ieren?

De belangrijkste vaardigheden die de nieuwkomers moeten verwerven hebben te maken met het kunnen functioneren op school. De vraag die zich dan stelt is: wat moet je precies kunnen om te functioneren op school? Daarvoor bekijken we even wat een school in wezen is en doet.

1. De school geeft in de eerste plaats onderwijs. Onderwijzen is informatie naar leerlingen overbrengen om bepaalde kennis, vaardigheden en attitudes bij die leerlingen te ontwikkelen. Als leerling moet je die informatie kunnen begrijpen en verwerken om van het onderwijs te kunnen profiteren.
   Anderstalige nieuwkomers zullen met andere woorden de boodschappen die in de klas worden verstuurd, door leerkrachten, medeleerlingen en leerboeken, moeten leren begrijpen. In zekere mate zullen ze ook schoolse boodschappen moeten leren produceren voor het maken van schriftelijke opdrachten, toetsen en examens. Deze vaardigheden impliceren het gebruik van een bepaalde woordenschat en van bepaalde vormen en structuren.

2. De school is anderzijds ook een samenleving op zich, met gewoonten, regels en omgangsvormen die moeten worden gerespecteerd. Nieuwkomers moeten daarin efficiënt kunnen meedraaien. Boodschappen die in deze context worden verstuurd ("Op de speelplaats mag je niet snoepen.", "Deze brief moet je aan je ouders geven en laten tekenen.", enz.) moeten ze kunnen begrijpen, en ze moeten zelf ook bepaalde boodschappen kunnen versturen ("Mijn broer komt niet vandaag. Hij is ziek.", "Ik ben mijn brood vergeten.", enz.)

De doelstellingen voor het onthaal van nieuwkomers liggen dus in eerste instantie op het vlak van de zogenaamde **schoolse taalvaardigheid.**
In de instapperiode is het de bedoeling dat de nieuwkomers leren omgaan met boodschappen die betrekking hebben op het organisatorische reilen en zeilen op school en in de klas.
Woordenschat en betekenisstructuren die daarbij van belang zijn, zijn onder meer de volgende:

- **de klasvoorwerpen:** van schrijfmateriaal tot klasmeubilair
- **organisatievormen:** van *alleen werken* tot *werken per twee, per drie, in groep*
- **plaatsaanduidingen:** van de voorzetsels *in-op-onder-achter-voor-naast-tussen* tot uitdrukkingen als *rechts/links van, aan het eind van de gang, op het gelijkvloers* en *naar de andere kant*
- **de schoollokalen:** van *klaslokaal* tot *speelplaats* naar *toilet* en *refter*
- **het bereiken van de school:** van gangbare vervoermiddelen tot *bushalte* en *trottoir*
- **tijdsaanduidingen:** van *nu* en *eerst/dan/daarna* tot **straks** en **morgen**
- **telwoorden**
- **delen van het lichaam:** van *hoofd* en *mond* tot *been* en *voet* over *buik* en *rug*
- **schoolse handelingen:** belangrijke handelingen die in de klas geregeld moeten worden uitgevoerd, van *zitten* en *kijken* tot *zoeken* en *raden*
- **gedragssturing:** van gebods- *(Je moet hier knippen* en *Knip hier)* en verbodsbepaling *(Jullie mogen nog niet knippen)* tot uitnodiging *(Kun je/wil je dat even knippen?)* over toelating *(Jullie mogen nu knippen)* en intentieverklaring *(Ik zal dat even voor je knippen)*
- **beschrijvende termen:** van *groot/klein* en *kort/lang* naar *donker/lichten hoog/laag* over *recht/schuin, veel/weinig* en *vol/leeg*
- **beoordelende termen:** van *goed/correct/juist/mooi* tot *moeilijk/onmogelijk* over *onbeleefd*
- **uitdrukken van een oordeel:** van *Dat vind ik (te) moeilijk* tot *Dat heb je goed gedaan*
- **vergelijking en gradatie van kwaliteiten:** van *nogal groot, heel groot* en *even groot tot groter* en *grootst* over *te groot*
- **uitdrukken van gevoelens:** *boos-bang-blij-verdrietig*
- **bezitsaanduidingen:** *van jou* en *niet van mij*
- **vragen:** van *Heb je de* twee *mannetjes getekend?* over *wat? wie? waar?* tot *hoeveel? hoe? waarom? welk(e)?*
- **verwijzingen naar verleden en toekomst:** van *We gaan daar nu aan beginnen* tot *Hoeveel mannetjes hebben jullie getekend?*
- **ontkenningen:** van *Niet naast de lijn knippen* tot *Er ligt geen gom op de tafel*

De activiteiten in *Joker* zijn zo gekozen en opgezet dat bij de uitvoering ervan de bovenstaande taalelementen voortdurend aan bod kunnen komen.

2.2 Hoe kan taalvaardigheid worden ontwikkeld?

Kinderen die hun moedertaal verwerven houden zich niet bewust bezig met het leren van de taal. Kinderen leren de taal ook niet doordat hun ouders hen allerlei dingen vertellen over taal: ze verwerven taal al doende, met vallen en opstaan, op een 'experimentele' manier, en worden daarbij gedreven door de situatie en de behoefte die daaruit kan ontstaan om bepaalde stukjes taal te begrijpen of te produceren. Zo zal bijvoorbeeld de behoefte om een bepaald voorwerp te bemachtigen kinderen ertoe aanzetten om de naam van dat voorwerp uit het taalgebruik van hun ouders op te pikken. Verwerving van stukjes taal heeft altijd op een of andere manier te maken met een bepaald doel dat het kind wil bereiken.

Taal leren omdat je ze voor iets nodig hebt, omdat je iets wil doen, omdat je iets wil bereiken. Is het niet mogelijk dit blijkbaar succesrijke mechanisme naar de klas over te hevelen?
Jazeker. De activiteiten die in *Joker* worden aangeboden maken uitgebreid gebruik van het mechanisme in kwestie. Ze creëren situaties waarin de nieuwkomer verlokt wordt tot het bereiken van een bepaald doel, bijvoorbeeld het kunnen uitvoeren van een goocheltruc. Iemand (jijzelf of een van de taalvaardige leerlingen) vervult daarbij de rol van demonstrator, die niet alleen de truc uitvoert maar daarbij ook heel wat commentaar levert. De nieuwkomer krijgt m.a.w. een heleboel taal aangeboden en haalt daaruit wat hem treft of nuttig lijkt. Als hij via andere activiteiten telkens weer tegen dezelfde taalelementen opbotst is de kans groot dat hij deze elementen in zijn geheugen opslaat. Gaandeweg zal de nieuwkomer (net als alle taalleerders) steeds grotere stukken van het taalsysteem ontdekken en onthouden. Dit proces van ontdekking van een taalsysteem via voortdurende confrontatie met taalgebruik noemt men vaak analytisch leren.

2.3 Al doende leren door taken uit te voeren

Basisingrediënt van *Joker* (en van analytisch taalvaardigheidsonderwijs in het algemeen) is de zogenaamde "taak". *Taak* heeft hier de betekenis van: uit te voeren handeling(en) met het oog op een bepaald doel. In een analytische aanpak worden taalleerders heel gericht in situaties geplaatst waarin ze een bepaald doel moeten bereiken en waarbij taal begrijpen of uiten cruciaal is voor het bereiken van dat doel. Taal wordt m.a.w. ingezet als middel en de leerling ervaart, vanuit het doel dat hij wil bereiken, de behoefte om de betekenis van bepaalde elementen uit de boodschap te achterhalen. Dat achterhalen verloopt spontaan en vaak onbewust. Je hoeft als leerkracht niet noodzakelijk de aandacht van de leerder te richten op de woorden en vormen die je hen wil doen verwerven.

2.4 Geschikte taken

Een basisprincipe van analytisch taalonderwijs is dat je pas iets kan leren als er ook iets te leren valt. Om leereffect te hebben moet een taak m.a.w. voldoende *taalaanbod* bevatten, d.i. er moeten voldoende nieuwe, onbekende taalelementen in verwerkt zitten. Welke taalelementen dat moeten zijn hangt natuurlijk samen met de doelstelling die je wil bereiken. In het geval van de nieuwkomers moet dat taalaanbod in eerste instantie kaderen in het schoolse taalgebruik waarmee we hen vertrouwd willen maken.
In de handleiding van *Joker* wordt voor een aantal taken, bij wijze van illustratie, het taalaanbod dat op natuurlijke wijze in deze taken kan worden ingepast, volledig uitgeschreven. Voor de andere activiteiten wordt het mogelijke taalaanbod aangegeven in de vorm van een lijst woorden en vormen/structuren; uit de beschrijving van het verloop van de activiteit blijkt dan duidelijk waar en wanneer deze woorden en vormen/structuren inpasbaar zijn.
Taken moeten dus zo worden opgezet dat de taalvaardigheidseisen die ze stellen en de vaardigheden van de leerder niet geheel op elkaar aansluiten: er is een *kloof.*
Als tweede basisprincipe geldt dat alles in het werk moet worden gesteld om te zorgen dat die kloof (al is het maar gedeeltelijk) door de leerder overbrugd wordt.

Taken moeten dus ook zo gekozen en opgezet worden dat ze tegemoet komen aan dit tweede

principe, en de nodige waarborgen bieden op de volgende drie niveaus:
. veiligheid, zodat de teerder de kloof durft overbruggen
. motivatie, zodat de leerder de kloof wil overbruggen
. ondersteuning, zodat de leerder de kloof kan overbruggen.

Veiligheid
Voelt de nieuwkomer zich veilig, dan is hij mentaal veel ontvankelijker voor de nieuwe stukjes taal die hem worden aangeboden en komt verwerving vlotter tot stand.
Die veiligheid kan vanuit de taken zelf geboden worden door ze receptief van aard te maken. Dit betekent dat het uitvoeren van de meeste taken geen taalproductie van de nieuwkomer vereist: hij handelt (voert bijvoorbeeld de getoonde goocheltruc uit, kruist de verschillen aan tussen twee soortgelijke afbeeldingen, tekent figuren na, enz.) maar hoeft daarbij niet te praten, tenzij hij het zelf wil.

Motivatie
Een gemotiveerde leerder is vlugger bereid tot het leveren van mentale inspanningen. Motivatie kan vanuit de taak tot stand worden gebracht door het te bereiken doel op zich aantrekkelijk te maken of door de taak als een uitdaging naar de leerder toe te spelen. Dat laatste wordt in de hand gewerkt door van de leerder een concreet product te vragen: een truc, een tekening, aankruisingen op een zoekplaat, enz. die hij na de uitvoering moet kunnen voorleggen.

Ondersteuningsmechanisme
Om de nieuwe stukjes taal grijpbaar te maken voor de nieuwkomer en hem vanuit de taak zelf een grote mate van ondersteuning te bieden, hebben we gekozen voor taken die zijn ingebed in een hier- en nu situatie. In dergelijke taken kan een direct en duidelijk verband worden gelegd tussen wat te zien is en wat gezegd wordt: alles is direct waarneembaar via het handelen van de leerkracht of van andere leerlingen of via afbeeldingen (o.m. de zoekplaten die worden gebruikt, of de illustraties bij trucs) en dat levert heel wat aanknopingspunten om de gebruikte taal te begrijpen.

2.5 De leerkracht en het overbruggen van de kloof

Om de taken van *Joker* maximaal te laten renderen hebben we geprobeerd ze een aantal kenmerken mee te geven die taalverwerving in de hand werken: veiligheid, motiverende kracht en begripsondersteuning.
Maar ondanks de genomen voorzorgen is het meer dan eens mogelijk dat leerders problemen ervaren bij de uitvoering van de taak. Als leerkracht kan je een heleboel doen om die problemen te beperken of uit de wereld te helpen. De ingrepen situeren zich op dezelfde drie niveaus als onder 2.4.

Bevorderen van de veiligheid
Je kan het gevoel van veiligheid bij de nieuwkomer in belangrijke mate vergroten door in de klas een klimaat te scheppen waar niets zeggen niet als een teken van passiviteit wordt opgevat; waar iets niet begrijpen, niet weten of niet kunnen geen overtreding is; waar fouten in de eerste plaats gezien worden als een opstap naar leren en niet als stommiteiten; waar leerlingen de tijd krijgen om hun antwoord te bedenken en te verwoorden; waar leerlingen zich goed en aanvaard voelen.

Bevorderen van de gemotiveerdheid
Door het scheppen van een veilig klimaat in de klas verhoog je meteen de gemotiveerdheid van leerlingen om aan taken te beginnen. Maar er zijn nog andere ingrepen om de motivatie te bevorderen denkbaar. De manier waarop je de taken introduceert is er zo een van.
Zo doet een blikvanger bijvoorbeeld wonderen: *"Weet je wat dit is? Een vingerhoed. Wanneer gebruik je die/Wat doe je daarmee?* (demonstreren) *Kijk wat ik ermee kan doen* (doen verdwijnen)."
Je eigen betrokkenheid bij de taak doen uitschijnen is ook een probaat middel: *"Wat zou er gebeuren als we zout bij dat water doen? Dat zou ik ook wel eens willen* weten!"
En het kan nooit kwaad de uitdaging van de taak nog wat aan te dikken: *"Ik ben* eens *benieuwd of jullie dat gaan vinden!"*

Ondersteuning geven
Om ondersteuning te kunnen geven moet je te weten komen waar het schoentje precies knelt. Dit kan je zonder veel moeite achterhalen door de nieuwkomer goed te observeren. Gezichtsuitdrukkingen spreken vaak boekdelen. Je kan binnen de context van de taak ook heel regelmatig gerichte vragen en opmerkingen naar de leerder toespelen, waarmee je een bepaalde reactie uitlokt of hem een bepaalde handeling doet stellen: *"Wat denk je?* Zit *de vingerhoed nu nog op mijn vinger?"* of *"Neem de vingerhoed even en zet hem op mijn vinger."* Reageert de nieuwkomer correct dan weet je zeker dat hij de gegeven informatie minstens globaal begrijpt (en dat is eigenlijk voldoende op dit ogenblik) en niet totaal in het duister tast. Reageert hij niet of verkeerd, dan weet je meteen waar er nog moeilijkheden zitten.

Samenwerkingsverbanden scheppen
Je kan de nieuwkomer ook ondersteuning laten geven door zijn medeleerlingen. Taken hoeven niet individueel uitgevoerd te worden om renderend te zijn. Het is overigens zo dat niet alleen de nieuwkomer wel vaart bij samenwerking met klasgenoten. Die klasgenoten leren zelf ook bij, doordat ze bij het helpen of voordoen met de nieuwkomer aan de praat gaan om hem dingen duidelijk te maken, en zo a.h.w. verplicht worden tot duidelijk en verstaanbaar formuleren: dat komt hun taalvaardigheid ten goede.
In *Joker* worden bij de verschillende taken telkens suggesties geformuleerd wat samenwerkingsvormen betreft.
Het *mentorschap* komt als suggestie het meeste voor. Een nieuwkomer heeft bij zijn komst in de klas een aanzienlijke achterstand ten opzichte van de reguliere leerlingen. Om de leerling in de beginperiode zoveel mogelijk bij te staan wordt hem een mentor toegewezen. Deze moet het onthaal en de inscholing van de nieuweling begeleiden. Als in de klas reguliere leerlingen zitten die dezelfde taal spreken als de nieuwkomer ligt het voor de hand een van deze leerlingen in de beginperiode als mentor aan te stellen. De mentor heeft dan de mogelijkheid om ingewikkelde boodschappen die de leerkracht geeft te *vertalen.* Wat verder de taak van de mentor kan inhouden staat bij elke activeit in de handleiding aangegeven.
Een ander samenwerkingsverband dat in *Joker* wordt gehanteerd, is het *heterogene groepje.* Hierbij worden nieuwkomers en zwakke reguliere leerlingen samengezet met sterkere leerlingen.
Een enkele keer wordt er gewerkt met *homogeen samengestelde groepjes* waardoor nieuwkomers en reguliere leerlingen apart worden gegroepeerd. Deze groeperingsvorm is echter een uitzondering en alleen maar mogelijk als meerdere nieuwkomers deel uitmaken van de klas.

3 Joker **concreet**

3.1 Soorten taken

Onder 2. zijn een aantal criteria genoemd waaraan de taken van *Joker* dienen te voldoen: ze moeten gesitueerd zijn in het hier-en-nu, ze moeten schools taalgebruik bevatten, ze mogen geen taalproduktie vanwege de nieuwkomer vereisen, ze moeten de leerders motiveren. Twee soorten taken komen hiervoor bij uitstek in aanmerking:

Handelingsopdrachten: leerlingen voeren instructies of gedemonstreerde handelingen uit (spelletjes, expressie, kringactiviteiten, knutselactiviteiten, goocheltrucs, bewegingsactiviteiten, geleide tekenopdrachten en experimenten met fysische verschijnselen)

Probleemoplossende opdrachten: leerlingen moeten een probleem oplossen (zoekopdrachten, vergelijkingsopdrachten, informatiekloofopdrachten, fysische verschijnselen of goocheltrucs waarvoor ze al doende een verklaring moeten zoeken, e.d.)

Het eindproduct dat de leerling voorlegt hoeft daarbij niet noodzakelijk voor honderd procent geslaagd te zijn. Het leren komt voort uit het bezig zijn met de taak. De kwaliteit van het eindproduct

is daarbij niet van doorslaggevend belang.

Bij de taken geldt steeds dat ze aanleiding geven tot een bepaald taalaanbod dat, door de situatie waarin de leerkracht het levert en waaraan deze het zichtbaar koppelt, interpreteerbaar is voor de leerling. Afhankelijk van het soort taak wordt het taalaanbod op de volgende momenten gerealiseerd:

- *voor* en *tijdens* de taak, om het uitvoeren ervan mogelijk te maken: dat is meestal het geval bij handelingsopdrachten waar instructies vooraf nodig zijn;
- *na* de taak, om de oplossing die de leerlingen op niet-verbale wijze konden aangeven (door omcirkeling of aankruising) onder woorden te brengen.

We vermeldden reeds dat informatie over het te leveren taalaanbod per activiteit wordt aangegeven in de Handleiding.

3.2 Schriftelijk taalgebruik bij de taken

De taken in *Joker* zijn in essentie mondeling van aard. Toch wordt geregeld taal in schriftelijke vorm naar de nieuwkomer toegespeeld: het gaat doorgaans om 'etiketten' (labels) bij afgebeelde voorwerpen, korte beschrijvingen bij afgebeelde situaties of een schriftelijke weergave van de instructies bij een taak. Daarbij geldt steeds dat de geschreven boodschap ofwel niet echt essentieel is voor het uitvoeren van de opdracht, ofwel zonder problemen door een 'helper' kan worden voorgelezen (zie *Samenwerkingsverbanden),* ofwel slechts een neerslag is van iets wat voordien in mondelinge vorm is aangeboden.
De bedoeling is dat nieuwkomers zo de kans krijgen hun eigen hypothesen te vormen wat betreft de voorstellingswijze van de klanken in de Nederlandse taal. Leerders die gealfabetiseerd zijn via een andere taal moeten daarbij de omschakeling maken van het eerder geleerde systeem naar het Nederlandse, niet-gealfabetiseerden moeten van nul af aan beginnen. Voor beide groepen is het belangrijker dat ze eerst de ruimte krijgen om daar zelf wat hun weg in te vinden (en vooral om eerst wat taalvaardigheid op te bouwen), dan dat ze technisch lezen en schrijven aanleren los van elke zinvolle context en via woorden die ze niet begrijpen.

Geschreven taalgebruik schept bovendien de mogelijkheid tot zelfstandige studie: de leerling kan later, als hij eraantoe is, teruggrijpen naar de activiteit, de instructies nog eens bekijken en bepaalde dingen, naargelang zijn behoeften, in zijn geheugen prenten.
Het geven van een neerslag 'verschoolst' ook de taak die de leerlingen uitgevoerd hebben. Dit effect wordt nog versterkt wanneer er ook iets met de neerslag 'gedaan moet worden', ook al is dat minimaal: 'Zet de woorden bij de juiste afbeelding', e.d.

Het vertrekpunt is en blijft echter wel degelijk het mondelinge taalgebruik van de leerkracht, mentor of medeleerling. Pas na de uitvoering van de taak wordt de schriftelijke neerslag aan de nieuwkomer voorgelegd. Ook dan is het niet de bedoeling de tekstjes moeizaam te laten lezen en woord voor woord te verklaren: je leest de tekst aan de nieuwkomer voor en wijst aan wat je leest. Dank zij de afbeeldingen en de voorafgaande activiteit zullen de leerlingen de boodschap begrijpen. Eventueel kunnen eenvoudige opdrachtjes gegeven worden als: 'Hoeveel keer tellen jullie het woord 'op' in deze tekst?'.
Gealfabetiseerde en meer gevorderde nieuwkomers kan je op verschillende manieren stimuleren om ook na schooltijd actief met de tekst bezig te zijn.

Voor reguliere leerlingen geldt natuurlijk wel dat ze de tekstjes moeten kunnen lezen en verwerken. Ook wordt er bij verscheidene taken in *Joker* een beroep gedaan op hun schrijfvaardigheid.

3.3 Lezen

Voor de ontwikkeling van de technische leesvaardigheid heb je als leerkracht, zeker in de beginperiode, een belangrijk modelfunctie. Regelmatigheid van uitspraak en intonatie zal de leerlingen vlugger in staat stellen zelf patronen te ontdekken. Wanneer je een reguliere leerling de

opdracht geeft een tekstje te lezen of een proef mondeling te verwoorden is het goed deze erop te wijzen duidelijk en rustig te lezen/spreken. Een goede verstaanbaarheid is zeer belangrijk.
Het is niet wenselijk om (zelfs gevorderde) nieuwkomers te laten voorlezen. Voorlezen is een erg veeleisende handeling en komt, wanneer de leerling zich niet heeft kunnen voorbereiden, het begrijpen van de tekst niet ten goede.

3.4 Labels lezen en schrijven

Waar nieuwkomers moeten proberen labels bij afbeeldingen te plaatsen of te schrijven, is steeds een grondige begeleiding nodig. Het is belangrijk dat analfabete leerlingen beseffen dat het geschreven woord een weergave is van het gesproken woord volgens vaste patronen. Stimuleer waar dat mogelijk is de vergelijking van woordbeelden zodat de leerlingen onderscheid gaan maken tussen verschillende woorden en letters.
Op de kopieerbladen zijn bij verscheidene taken de nodige labels geleverd, zodat leerlingen die de schrijfmotoriek niet voldoende beheersen, deze kunnen uitknippen en op de juiste plaats kleven. Andere leerlingen kunnen de labels overschrijven.
Via tekenactiviteiten (die ook aantrekkelijk zijn voor niet-analfabete leerlingen) hopen we de fijne motoriek te oefenen om analfabete leerlingen nadien zo snel mogelijk over te laten gaan op het echte technisch lezen en schrijven. De tekenactiviteiten zullen echter niet volstaan. Regelmatige schrijfoefeningen zullen de fijne motoriek verder moeten ontwikkelen.

4 Praktische handleiding

4.1 Tijdsinvestering

Joker bevat de volgende zes rubrieken: kringactiviteiten, Nederlands, wereldoriëntatie, rekenen, tekenen en knutselen, beweging. De vakken Nederlands en wereldoriëntatie zijn onderverdeeld in verschillende categorieën. De zes rubrieken bestaan uit een reeks activiteiten waarvan het aantal verschilt per rubriek. Aan het begin van elke rubriek vind je telkens een voorbeeldtaak, waarbij de manier waarop het taalaanbod kan worden ingepast, wordt gedemonstreerd.
De volgorde waarin de activiteiten geplaatst staan, hoeft niet strikt gehanteerd te worden. De activiteiten kunnen in willekeurige volgorde worden uitgevoerd.
Niet elke activiteit beslaat een volledig lesuur: een activiteit is meer een eenheid van inhoud dan een eenheid van tijd. Dit gegeven en het behouden van de vrijheid van de leerkracht om in te spelen op datgene wat leeft bij de leerlingen, deed er ons voor kiezen geen tijdsbesteding aan te geven bij de activiteiten.
Het is de bedoeling dat in de eerste weken intensief met *Joker* wordt gewerkt om in korte tijd een zo hoog mogelijk rendement te behalen. Het is tevens aan te raden in de beginperiode elke dag met een kringactiviteit te beginnen om de groepsvorming te stimuleren.

4.2 Structuur van de activiteit

Elke activiteit bevat de volgende informatie:

Doel
Onder dit kopje staan de belangrijkste doelstellingen voor de leerlingen. Er zijn gescheiden doelstellingen voor de anderstalige nieuwkomers en de reguliere leerlingen. De doelstellingen voor de anderstalige nieuwkomers staan als eerste, die voor de reguliere leerlingen als tweede vermeld. De doelstellingen voor de reguliere leerlingen worden gemarkeerd door *schuin* schrift en een * -teken.

Materiaal
Je vindt hier het materiaal dat nodig is bij de activiteit. Het kan hierbij gaan om:

- kopieerbladen voor de Teerlingen
- kopieerbladen voor de leerkracht
- extra materiaal per leerling/groep

Als het om kopieerbladen voor de leerlingen gaat worden het betreffende vak en de betreffende pagina aangegeven (bijv. materiaal: kopieerbladen Nederlands p. 15). Naar kopieerbladen voor de leerkracht worden met de term leerkrachtenbijlage' verwezen en de betreffende pagina wordt daarbij vermeld (bijv. materiaal: kopieerbladen leerkrachtenbijlage p. 4).
Een enkele maal staat een illustratie of oplossing in de Handleiding zelf, bij de desbetreffende activiteit, afgedrukt. Hiernaar wordt dan verwezen via vermelding van de pagina waar je ze kan vinden (bijv. materiaal: Handleiding p. 27). We gaan ervan uit dat bepaalde voorwerpen, zoals pen en papier, altijd binnen handbereik zijn; deze worden dan ook niet bij elke taak vermeld.

Organisatie
Onder dit kopje wordt de organisatievorm voor het uitvoeren van de taak aangegeven. Deze kan klassikaal, in groepjes of individueel zijn. Bepaalde activiteiten vragen om verschillende organisatievormen, bijv. een klassikale instructie, uitvoeren van de opdracht in groepjes en een klassikale nabespreking.

Verloop
De activiteit zelf wordt hier beschreven in termen van de noodzakelijke stappen die de leerkracht en de leerlingen moeten zetten bij de uitvoering ervan.
De activiteiten zijn niet verdeeld in een introductie, kern en afsluiting. Afgezien van de kringactiviteiten en kennismakingsactiviteiten (Nederlands), is in een groot aantal activiteiten deze driedeling wel terug te vinden in het verloop van de les.

Taalaanbod
Het taalaanbod bestaat uit twee delen: woorden en structuren. Onder het kopje **woorden** worden de doelwoorden voor de activiteit vermeld. De doelwoorden zijn die woorden die in de activiteit een min of meer cruciale plaats innemen en bedoeld zijn als kandidaten voor verwerving. Onder het kopje **structuren** worden de structuren (vormen, zinsconstructies) die bij het uitvoeren van de activiteit aan bod komen vermeld.

4.3 Extra informatie

Bij enkele activiteiten staat extra informatie vermeld, gerubriceerd onder de volgende kopjes:

Opmerking
Wanneer de activiteit enkel geschikt is voor bepaalde klassen staat dit aangegeven onder het kopje 'opmerking'. Er wordt hierbij globaal verwezen naar lagere klassen of hogere klassen. Het geschikt zijn van een activiteit voor een bepaalde groep wordt hier vooral bepaald door het leeftijdsniveau van de leerlingen. Anderstalige nieuwkomers kunnen deze activiteiten eventueel buiten de reguliere leerlingen om individueel of met behulp van een taakleerkracht maken.

Verwijzing
Hiermee wordt verwezen naar één of meerdere activiteiten die nauw aansluiten bij de betreffende activiteit. Dit kunnen zowel activiteiten uit dezelfde rubriek zijn als uit één van de andere rubrieken.

Oplossing
Bij enkele activiteiten wordt onder bovenstaand kopje de oplossing aangegeven.

Variant
Onder dit kopje staan varianten op de betreffende activiteit vermeld. Deze kunnen worden gebruikt om in de les te differentiëren wanneer de situatie daarom vraagt. De varianten kunnen ook achteraf op een willekeurig moment gebruikt worden om het taalaanbod te herhalen.

Dit teken bevindt zich bij de titel van bepaalde activiteiten. Het geeft aan dat de activiteiten niet voorkomen in andere materiaalbundels of bronnenboeken die op het Steunpunt Nederlands als Tweede Taal zijn ontwikkeld.

KRINGACTIVITEITEN

Voorbeeldtaak: Naamspel (taak 3)		1
1	Welkom	2
2	Wederzijdse voorstelling	2
3	Naamspel	2
4	Activiteit met de naamkaartjes	2
5	Truc met de namen van de leerlingen	3
6	Een jongen of een meisje?	4
7	(Mime)spel: 'doorgeven'	4
8	Papegaaienspel 1	5
9	Wie is de leider?	5
10	Bewegingsspel	6
11	Turks naamspel	6
12	Marokkaans bijenspel (variant)	7
13	Alternatief portretspel: wie is het?	7
14	Doorseinspel met de handen	8
15	Waar is de ring?	9
16	Achter de rug van de juf	9
17	Handenklapspel	10
18	Moordenaartje	10
19	Het muurspel	11
20	Knopen ontwarren	11
21	Krantje-mep	12
22	Geef de sleutel door	12
23	Klapspel	13
24	Vang de bezem	14

Voorbeeldtaak: Naamspel

doel
- groepsvorming
- gericht taalaanbod

materiaal bolletje wol

organisatie klassikaal in kring

verloop
- kluwen maken:
  duidelijk maken dat de leerlingen het bolletje telkens naar een andere leerling moeten gooien, die daarop zijn/haar naam zegt -zo ontstaat een kluwen van draden tussen de verschillende deelnemers
  * *Kijk, hier is een bolletje wol. Ik neem de draad aan het einde vast, kijk zo. Ik ga het bolletje naar X gooien. Pas op X, ik gooi het bolletje naar jou: jij moet het aanpakken en als je het bolletje aanpakt* moet je *je naam zeggen. Dan moet jij naar iemand anders gooien. Maar je* moet *wel de draad blijven vasthouden. Doe dat even: je gooit naar iemand in de kring, die* moet het *bolletje aanpakken. Goed. Hoe heet jij? Zeg duidelijk je naam. En gooi nu het bolletje naar iemand anders.* (enz.)
  * *X, naar wie heb jij de bol gegooid?*
    A, heb jij de bol naar Y *gegooid?*
    B, gooi jij de bol eens naar C

  kluwen ontwarren :
  duidelijk maken dat de leerlingen het bolletje naar de gepaste medeleerling moeten gooien zo dat het kluwen stap voor stap wordt ontward - de leerling die gooit moet daarbij de naam zeggen van zijn/haar 'doel'
  * *X, wie heeft het bolletje naar jou gegooid? Z?* Gooi *het bolletje dan nu terug naar Z en* noem *daarbij zijn/haar naam.* Goed zo. *Z, wie heeft het bolletje naar jou gegooid?* (enz.)
    Y, *wie heeft het bolletje naar jou gegooid? Naar wie moet jij de bol terruggooien?* (enz.)
- tijdens deze activiteit is het mogelijk het onderstaande taalaanbod herhaald te leveren

taalaanbod

woorden: *bol - gooi(t) - zeg(t) - naam -* heet *- terug - opnieuw - maken*

structuren: verwijzingen naar onmiddellijke toekomst en onmiddellijk verleden: *"X, naar wie heb jij de bol gegooid? Heb jij de bol naar* Y *gegooid?* Y, *naar wie ga jij de bol dan teruggooien?"*

proces of volgorde uitdrukken: *"Eerst heeft X de bol naar* Y gegooid. Toen *heeft* Y *de bol naar Z gegooid. En daarna heeft Z de bol naar A gegooid. Dus eerst moet A de bol terug naar Z gooien. Dan* moet *Z de bol naar* Y *gooien. Pas daarna moet* Y de *bol naar X gooien."*

1 Welkom

doel
- groepsvorming, gericht taalaanbod
- ** groepsvorming*

materiaal stoelen met naamkaartjes in kring

organisatie klassikaal in kring

verloop de leerlingen welkom heten en hen duidelijk maken dat ze hun plaats moeten zoeken in de kring - anderstalige nieuwkomers die niet kunnen lezen worden geholpen door de mentoren

taalaanbod
woorden: *goedemorgen - welkom - klas - leraar/lerares - kaartje -naam*
handelingen: *zitten*
klasvoorwerpen: *stoel*
structuren: gedragssturing (gebod): moeten en gebiedende wijs

2 Wederzijdse voorstelling

doel
- groepsvorming, gericht taalaanbod
- ** groepsvorming*

materiaal geen

organisatie klassikaal in kring

verloop je eigen naam noemen ("ik heet ..."), en aan de leerlingen duidelijk maken dat *ze* beurtelings hetzelfde moeten doen

taalaanbod
woorden: *naam*
handelingen: heten - zeggen
structuren: *"Ik heet ..."*

3 Naamspel

Zie voorbeeldtaak

4 Activiteit met de naamkaartjes

doel
- veilig klimaat, contact met Latijns schrift, gericht taalaanbod
- ** groepsvorming*

materiaal de naamkaartjes van activiteit 1

organisatie klassikaal

verloop

vooraf de naamkaarten van de lessenaars halen en op 1 plaats verzamelen

- variant 1: in klassen met analfabeten
  aan de leerlingen duidelijk maken dat ze de eigen kaart moeten uitzoeken en op hun vaste plaats neerzetten
- variant 2: in het andere geval
  aan de leerlingen duidelijk maken dat ze het kaartje van hun onmiddellijke buurman/vrouw moeten uitzoeken en op de juiste plaats zetten

taalaanbod

woorden: *kaartjes - namen - bank - buurman/vrouw - eigen*
handelingen: *zoeken - zetten*

structuren: bezitsaanduidingen: *"Van wie is dit kaartje? Is dit jouw kaartje? Is dit het kaartje van X?"*
plaatsbepalingen: *"Waar is jouw plaats? Waar is de plaats van X?"*
verwijzing naar verleden: *"Heb je je kaartje gevonden? Heb je het kaartje van X gevonden? Heb je je plaats gevonden? Heb je de plaats van X/je buurman/vrouw gevonden?"*
gedragssturing (gebod): *moeten* en gebiedende wijs

5 Truc met de namen van de leerlingen

doel

- groepsvorming: inprenten van de namen
- ** groepsvorming*

materiaal

- voldoende briefjes om de naam van elke aanwezige leerling op te schrijven
- doos of hoed om de briefjes in te stoppen

organisatie

klassikaal - leerlingen in kring en leerkracht achter tafel

verloop

- vertellen dat je iets gaat doen dat niemand anders in de klas kan - daarvoor ga je de namen van de leerlingen op een papiertje schrijven: je laat je (zogenaamd) de namen dicteren van de aanwezige leerlingen (de activiteit kan ook weer als opfrisser voor het memoriseren van de namen van de medeleerlingen opgezet worden, door elke leerling een naam te laten noemen, bijv. die van zijn linkerbuur) - al de papiertjes goed dichtvouwen, ze in de doos of hoed stoppen en ermee schudden
- aan een leerling vragen een papiertje uit de doos te halen en vertellen dat je, zonder het papier te bekijken, kan te weten komen welke naam erop staat: de ogen sluiten, het papier tegen het voorhoofd drukken en na wat mysterieus gedoe de naam noemen
- wat de leerlingen niet weten is dat op alle papiertjes dezelfde naam werd geschreven... - de truc kan dus niet herhaald worden - de truc uitleggen door alle papiertjes te laten openvouwen

taalaanbod

woorden: *naam - papier*
handelingen: *schrijven - namen noemen - dichtvouwen - in ... stoppen - schudden - uit ... halen - (be)kijken - weten*

structuren: *Ik kan ....*
Niemand anders kan dat.
vragen: *Welke* naam staat er op?

6 Een jongen of een meisje?

doel — gericht taalaanbod

materiaal
- kartelschaar (bij gebrek aan kartelschaar scheuren in plaats van te knippen)
- voldoende briefjes die op de volgende manier worden geknipt:
  vouw een vierkant stuk papier in 16 vierkantjes - knip het papier met een kartelschaar in 16 stukjes - je krijgt dan 4 stukken met 2 gladde kanten en 2 gekartelde kanten, 4 stukken met 4 gekartelde kanten en 8 stukken met 1 gladde en 3 gekartelde kanten
- visuele verklaring van de truc

organisatie — klassikaal - leerlingen in kring en leerkracht achter tafel

verloop
- de papiertjes onder de leerlingen verdelen, ervoor zorgend dat de jongens een welbepaald soort papiertje krijgen (bijv. met 3 en/of 4 gekartelde kanten) en de meisjes een ander soort (bijv. met 1 gekartelde kant)
- een mentor de papieren laten ophalen, ze door elkaar schudden en dan op de tafel uitleggen, met de beschreven kant naar onderen
  aan de leerlingen duidelijk maken dat je zonder de namen te lezen en de papiertjes te bekijken, precies kan zeggen of er de naam van een jongen staat of de naam van een meisje (door naar de randen te kijken kun je gemakkelijk de jongensnamen en de meisjesnamen onderscheiden)
- de truc verklaren door te wijzen op de randen

taalaanbod

woorden: *naam - jongen - meisje*
<u>klasvoorwerpen:</u> potlood - *pen*
<u>handelingen:</u> *nemen - schrijven - ophalen - lezen - weten*
<u>beoordelende termen:</u> *juist/niet juist*

structuren: *Ik kan ....*
Niemand anders kan dat.
<u>vragen:</u> *Welke* naam staat er op?

7 (Mime)spel: 'doorgeven'

doel
- groepsvorming / welbevinden, gericht taalaanbod
- * *groepsvorming*

materiaal — grote doos - glas met nogal veel water

organisatie — klassikaal in kring

verloop
- de doos tevoorschijn halen en aan een bepaalde leerling doorgeven, waarbij je de naam van de betreffende leerling moet noemen: 'xxx, deze doos is voor jou'
  duidelijk maken dat deze leerling de doos moet doorgeven aan iemand anders - tijdens de eerste ronde zelf aanwijzingen geven aan wie de leerling de doos moet doorgeven - alle leerlingen passeren de revue
- in een tweede ronde gebruik maken van dezelfde doos, maar hierbij doen alsof deze nu heel erg zwaar is - dit ook vermelden als je ze de eerste keer doorgeeft aan een leerling - aan de leerlingen duidelijk maken dat ze nu zelf mogen kiezen aan wie ze de doos geven, maar dat ze wel telkens bij het overhandigen de formule 'xxx, de doos is voor jou' moeten gebruiken

- in een derde ronde niet langer gebruik maken van de reële doos - aankondigen dat je nu geen grote doos, maar een kleine doos gaat doorgeven en dit met gebaren ook verduidelijken - verder doen handelen zoals in de vorige ronde
- in een vierde ronde gebruik maken van het vol glas water en erop wijzen dat ze heel voorzichtig moeten zijn en heel traag moeten bewegen: het glas is heel vol! - in deze ronde gewoon laten doorgeven aan de naaste buur totdat het glas de hele kring is gepasseerd
- in een vijfde ronde het lege glas doorgeven: erop wijzen dat het nu leeg is: de leerlingen moeten dus niet zo voorzichtig meer zijn en kunnen nu wat vlugger doorgeven - ook nu gebeurt het doorgeven telkens aan de naaste buur, de hele kring rond

taalaanbod

woorden: beschrijvende termen: *klein* - groot - *zwaar* - *licht* - *vol* - *leeg* - *vlug* -*traag* - *voorzichtig*
handelingen: *geven* - *nemen* - *aanpakken*

structuren: *Ik ga geven/... - Ik geef/... - Ik heb gegeven/...*
(De doos) *is voor ...*

8 Papegaaienspel 1

doel

- groepsvorming: inprenten van de namen van de medeleerlingen
- * *groepsvorming*

materiaal

geen

organisatie

klassikaal in kring

verloop

- aan de leerlingen duidelijk maken dat ze goed naar je moeten kijken en doen wat jij voordoet - gebaren aangeven, zeer traag, zodat de bewegingen gemakkelijk kunnen worden overgenomen - alle leerlingen doen gelijktijdig mee - het tempo moet langzaam blijven en de leerlingen moeten de bewegingen zorgvuldig uitvoeren terwijl ze op hun eigen plaats blijven staan
- op een gegeven moment de naam van een leerling noemen: die moet nu voordoen, tot hij/zij weer een andere naam noemt

taalaanbod

woorden: handelingen: *kijken* - *doen* - *nadoen* - *naam noemen*
structuren: gedragssturing (gebod): *moeten* en gebiedende wijs

9 Wie is de leider?

doel

- groepsvorming: inprenten van de namen, gericht taalaanbod
- * *groepsvorming*

materiaal

geen

organisatie

klassikaal in kring

verloop

zie papegaaienspel (activiteit 8), maar in dit geval is de leider niet herkenbaar - 1 leerling wordt op de gang gestuurd en de anderen spreken een leider af - als de groep in beweging is, wordt de buitenstaander binnengeroepen en moet hij/zij raden wie de leider is - bij fout raden gaat het spel gewoon door - bij goed raden gaat de leider buiten

taalaanbod woorden: handelingen: *nadoen - bewegingen maken - raden*
structuren: *Wie is* de leider?
uitdrukken van oordeel: *Ja, dat is* goed. *Nee, dat is fout/verkeerd.*

1 0 Bewegingsspel

doel
- gericht taalaanbod, groepsvorming
- * *groepsvorming*

materiaal geen

organisatie klassikaal in kring

verloop
- de leerkracht geeft opdrachten tot de uitvoering van bepaalde handelingen, telkens eerst aan 1 bepaalde leerling (aanleiding voor het vernoemen van de namen van de leerlingen t.a.v. nieuwelingen), dan een variant erop aan de hele groep
- mogelijke opdrachten zijn: één keer springen - daarna vier keer springen / twee keer in de handen klappen - vijf keer in de handen klappen / één stap vooruit - één stap vooruit en één stap achteruit / één keer de schouders ophalen - één keer de schouders ophalen en dan nee knikken

taalaanbod woorden: lichaamsdelen: *schouders - hoofd - handen - been - voet -*
handelingen: *springen - klappen - knikken - (schouders) ophalen -*
telwoorden: *één -* twee - *vijf - vier -*
plaatsaanduidingen: *vooruit - achteruit*
structuren: gedragssturing (gebod): *moeten* en gebiedende wijs

1 1 Turks naamspel

doel
- groepsvorming: inprenten van de namen, gericht taalaanbod
- * *groepsvorming*

materiaal soort van ring of ander klein voorwerp

organisatie klassikaal in kring

verloop
- eerst zelf in het midden van de kring gaan staan en duidelijk maken dat je een ring in je handen hebt - voordoen en verwoorden hoe de leerlingen de handen plat tegen elkaar omhoog geheven moeten houden - heel de kring langs gaan en telkens doen alsof je de ring uit handen geeft - de ring daarbij ongemerkt in de handen van een leerling laten vallen - de naam van een leerling noemen en vragen: "Wie heeft de ring?" - de aangeduide leerling moet dan een naam noemen en de vraag stellen: "Heb jij de ring?" - als hij/zij verkeerd heeft gegokt, moet hij/zij blijven proberen tot het lukt en daarna zelf in de kring gaan staan om de ring aan iemand te geven.

taalaanbod woorden: *ring*
beschrijvende termen: *plat*
plaatsaanduidingen: *omhoog*
lichaamsdelen: *handen*
handelingen: *tegen elkaar houden - geven - raden - laten vallen - naam noemen - vragen - (omhoog) steken - hebben*

structuren: vraagzinnen: *Heb jij* de ring? *Wie* heeft de ring?

12 Marokkaans bijenspel (variant)

doel
- groepsvorming: inprenten van de namen en herhalen van de namen voor nieuwe leerlingen, gericht taalaanbod
- * *groepsvorming*

materiaal foto of tekening van een bij

organisatie klassikaal in kring

verloop
- een foto/tekening van een bij tonen en vragen of de leerlingen dat insect kennen - de leerlingen mogen allemaal een bij imiteren - aanbrengen dat een bij kan steken (steek eventueel een aantal leerlingen)
- uitleggen dat nu telkens één leerling stekende bij moet zijn, één leerling wordt gestoken en moet raden wie de stekende bij was
- de leerkracht legt uit waar de bij moet steken: in de handpalm op de rug van het 'slachtoffer' (doe dit even voor met een leerling)
- één leerling (het slachtoffer) wordt even naar buiten gestuurd, de andere leerlingen spreken af wie de bij zal zijn - de leerlingen spreken ook af dat het slachtoffer slechts uit zes stekers moet kiezen (om het spel niet te langdradig te maken) - het slachtoffer komt naar binnen, legt één hand op de rug en doet de ogen dicht -de bijen beginnen te zoemen en om hem heen te vliegen, één bij steekt - het gezoem stopt, het slachtoffer mag weer een gewone houding aannemen en moet raden wie hem gestoken heeft, het groepje van zes komt daarvoor iets naar het midden van de kring -er wordt een nieuw slachtoffer buiten gestuurd
- probeer tijdens het spel zoveel mogelijk namen aan bod te laten komen
- eventueel wordt één spel gespeeld met de leerkracht als 'stekende bij' bij wijze van voorbeeld

taalaanbod
woorden: beschrijvende termen: *gesloten*
plaatsaanduidingen: *binnen - buiten - op de rug*
lichaamsdelen: *hand - vinger - rug*
handelingen: *zoeken - raden - nadoen - kiezen (uit)*
structuren: vragen: *Was het X? Heb jij mij* gestoken?
Wie was de bij? *Kennen jullie ...?*

13 Alternatief portretspel: wie is het?

doel
- groepsvorming: inprenten van de namen, gericht taalaanbod
- * *groepsvorming*

materiaal 2 tennisballetjes

organisatie klassikaal in kring

verloop
- het balletje naar één van de leerlingen gooien en de beginletter of beginklank van één van de aanwezige leerlingen uitspreken
- duidelijk maken dat hij/zij moet raden aan welke leerling van de klas je denkt - duidelijk maken dat de volgende bijkomende vragen mogen worden gesteld:

Is het een jongen? ja/nee
Is het een meisje?
Komt hij/zij uit ...?

- als de leerling goed raadt, doet hij/zij de handeling over: de bal naar iemand gooien en de beginletter/klank van de naam van een aanwezige leerling uitspreken
- als de leerling niet goed raadt, duidelijk maken aan de leerlingen dat je bijkomende informatie gaat geven over de leerling aan wie je denkt:
  eerst: Hij/zij is xx jaar oud (nogmaals laten raden)
  dan: Hij/zij heeft lang/kort haar (nogmaals laten raden)
- als de leerling dan nog steeds geen goed antwoord geeft, duidelijk maken dat hij/zij één van de volgende opdrachten moet uitvoeren met 1 of 2 tennisballetjes:
  - 1 balletje xx maal in de lucht gooien en opvangen
  - 1 balletje xx maal tegen de muur gooien en opvangen
  - 1 balletje xx maal op de grond kaatsen
  - 2 balletjes xx maal in de lucht gooien en opvangen
  - 2 balletjes xx maal tegen de muur gooien en opvangen
- de anderstalige nieuwkomers kunnen als zij de bal toegegooid krijgen eventueel met behulp van hun mentor de naam proberen te achterhalen

taalaanbod

woorden: *leerling - jongen - meisje -* x *maal*
beschrijvende termen: *lang - kort*
beoordelende termen: *goed - fout*
handelingen: *komen uit -* xx *jaar oud zijn - hebben - gooien - opvangen*
telwoorden
structuren: vragen: Is *het een jongen?*

14 Doorseinspel met de handen

doel

- groepsvorming, gericht taalaanbod
- * *groepsvorming*

materiaal

geen

organisatie

klassikaal in kring (zittend rond tafels in een kring)

verloop

- alle leerlingen leggen hun handen met de palm van hun hand naar beneden op tafel, waarbij ze telkens 'inhaken' bij hun buur (ieder heeft dus voor zich op tafel telkens z'n eigen hand - rechterhand linker buur - linkerhand rechter buur - eigen hand)
- in de kring van handen klopt nu elke hand om de beurt op tafel (aangezien de handen 'door elkaar' liggen, moet er goed opgelet worden om op het juiste moment te kloppen), waarbij dezelfde richting wordt aangehouden tot er een hand twee keer klopt (= van richting veranderen); iedereen kan op elk moment twee keer kloppen
- eerst wordt er wat geoefend tot iedereen het spel onder de knie heeft en dan wordt er 'echt' gespeeld: elke hand die fout klopt, moet van tafel; wie laatst overblijft, is de winnaar (de cirkel tafels zal wel af en toe verkleind moeten worden)

taalaanbod

woorden: *hand - richting*
handelingen: *leggen - klappen - veranderen - stoppen - overblijven*
beoordelende termen: goed - *fout - moeilijk - gemakkelijk*
plaatsaanduidingen: *naar links - naar rechts - naar de andere kant - naast*
structuren: gedragssturing (gebod): moeten of gebiedende wijs

15 Waar is de ring?

doel
- groepsvorming: inprenting van de namen, gericht taalaanbod
- groeps*vorming*

materiaal touw, één of twee ringen

organisatie klassikaal in kring

verloop
de leerlingen vormen zittend een kring en houden samen een touw vast, even groot als de kring, en toegeknoopt - aan het touw zijn één of twee ringen geschoven, naargelang de grootte van de groep
één leerling gaat even naar de gang, zodat hij/zij niet kan zien welke leerlingen de ringen onder hun handen hebben - als iedereen goed zit en de ringen niet zichtbaar zijn, mag de leerling weer binnenkomen en in het midden van de kring gaan staan
- de ringen worden zo onopvallend mogelijk langs het touw doorgegeven, terwijl de speler in het midden probeert te raden wie een ring heeft - noem de naam van de leerling in het midden en vraag: "Wie heeft de ring?" - de leerling moet dan een naam noemen en de vraag stellen: "Heb jij de ring?" - als de leerling verkeerd heeft gegokt, moet hij/zij blijven proberen tot het lukt - daarna mag de aangeduide speler in het midden

taalaanbod
woorden: *ring - touw*
lichaamsdelen: *handen*
handelingen: *vasthouden - doorgeven - kijken - raden - naam noemen vragen*
plaatsaanduidingen: binnen - buiten
structuren: vragen: *Wie* heeft de ring? *Heb jij* de ring?
gedragssturing (gebod): moeten en gebiedende wijs

16 Achter de rug van de juf

doel
- groepsvorming: inprenting van de namen, gericht taalaanbod
- * *groepsvorming*

materiaal een steentje

organisatie klassikaal

verloop
de leerlingen staan naast elkaar in een rij, met de handen op de rug
- vóór de rij staat een leerling - het is afhankelijk van de kennis van de namen of de anderstalige nieuwkomers ook deze plaats/rol in kunnen nemen
- de leerlingen geven achter de rug een steen door
- plots draait de juf zich om en de leerlingen blijven doodstil staan
- de leerkracht probeert te raden wie de steen heeft - raadt ze goed, dan gebeurt er niets en gaat het spel gewoon door - raadt ze fout, dan mag de leerling met de steen een stapje achteruit doen: deze leerling krijgt dan een punt
- wie zo zes punten haalt, is winnaar
- het doorgeven wordt steeds moeilijker naarmate de leerlingen verder van elkaar af staan

taalaanbod woorden: *steen - rij*
lichaamsdelen: *handen - rug*
handelingen: doorgeven - *omdraaien - stilstaan - raden*
plaatsaanduidingen: *achter de rug* - voor - *achteruit - ver - dichtbij*
structuren: vragen: *Wie* heeft de steen? *Heb jij* de steen?
gedragssturing (gebod): *moeten* en gebiedende wijs

17 Handenklapspel

doel
- groepsvorming, gericht taalaanbod
- ** groepsvorming*

materiaal geen

organisatie klassikaal in kring

verloop —— als voorbeeld klap je bij jezelf met je handen tegelijk op je knieën en daarna klap je in je handen, dan wijs je met je rechterduim over je rechterschouder terwijl je je eigen naam noemt en vervolgens wijs je met je linkerduim over je linkerschouder terwijl je de naam van een leerling noemt - je legt uit dat de leerling die je noemde nu dezelfde bewegingen moet maken maar als laatste een andere naam moet noemen - de bewegingen oefenen kan met alle leerlingen door ze enkele keren samen te doen
- als iedereen de bewegingen kan maken kun je uitleggen dat je na het noemen van je eigen naam niet mag aarzelen bij het noemen van de andere naam - als de leerling te lang aarzelt is hij/zij af en moet iets buiten de kring gaan zitten - je bent ook af als je de naam noemt van de leerling die daarvoor jouw naam genoemd heeft
- je kunt ook gewoon steeds opnieuw beginnen wanneer er een leerling af is, zo kan iedereen mee blijven doen

taalaanbod woorden: lichaamsdelen: *handen - knieën - duim - schouder*
handelingen: *nadoen - klappen - wijzen - naam noemen - aarzelen*
beschrijvende termen: *snel* (reageren)
tijdsaanduidingen: eerst, *daarna*
structuren: *Ja, dat is* goed. Nee, *dat is fout/verkeerd*
gedragssturing (gebod): moeten en gebiedende wijs

18 Moordenaartje

doel
- groepsvorming, gericht taalaanbod
- ** groepsvorming*

materiaal prentje van een "moordenaar", prentje van een detective, zie leerkrachtenbijlage p.(22)

organisatie klassikaal in kring

verloop —— de leerkracht toont de briefjes van de moordenaar en de detective en legt er de functie van uit - de moordenaar moet tijdens het spel iemand doden door hem/haar een knipoog te geven, hij/zij laat hem/haar hoofd naar beneden hangen of zakt onderuit in haar stoel - de detective moet goed observeren wat er gebeurt en moet de moordenaar aanwijzen - als de detective goed raadt, stopt het spel en worden

nieuwe moordenaar en detective aangewezen - als de detective niet goed raadt, gaat het spel gewoon door tot de volgende dode valt, ...
- de detective en de moordenaar worden aangeduid door het uitdelen van de papiertjes - eerst wordt de detective aangeduid, deze moet daarna even uit de klas - tijdens de afwezigheid van de detective wordt de moordenaar aangeduid -de moordenaar begint wanneer de detective in de kring staat

taalaanbod

woorden: *aandachtig - papier*
plaatsaanduidingen: *binnen - buiten - beneden*
lichaamsdelen: oog - *hoofd*
handelingen: *kijken - hangen - raden - uitdelen - buitengaan - binnenkomen - stoppen - zijn*
structuren: gedragssturing (gebod): moeten en gebiedende wijs
vragen: *Wie* is de moordenaar? *Ben jij* de moordenaar?

19 Het muurspel

doel

- groepsvorming, gericht taalaanbod
- groepsvorming

materiaal

geen

organisatie

klassikaal

verloop

— een speler staat met zijn gezicht naar de muur en met zijn rug naar de andere spelers - die andere spelers staan in een rij - één van hen tikt de speler die bij de muur staat op de rug en zegt iets - dan gaat hij weer in de rij staan - daarna draait de speler bij de muur zich om en raadt wie hem heeft aangetikt - als dat goed is, moet degene die hem op de rug tikte bij de muur gaan staan - als hij fout raadt, moet hij weer met zijn gezicht naar de muur staan en begint het spel opnieuw

taalaanbod

woorden: lichaamsdelen: *hand - rug*
handelingen: *tikken - zeggen - staan - omdraaien - raden*
beoordelende termen: goed - *fout*
structuren: gedragssturing (gebod): moeten en gebiedende wijs

20 Knopen ontwarren

doel

- groepsvorming, gericht taalaanbod
- * *groepsvorming*

materiaal

geen (stukjes koord van ongeveer 50cm lang)

organisatie

klassikaal in kring

verloop

aan de leerlingen door demonstratie duidelijk maken dat iedereen
. beide handen naar het midden van de kring moet uitsteken, de ogen dichtdoen een stap naar voren zetten
. twee handen van twee verschillende mensen vast moet nemen
. zonder de handen los te laten weer uit de knoop moet komen

variant er zijn evenveel stukjes koord als de helft van het leerlingaantal - hou alle koordjes in het midden vast in je hand - elk kind neemt één van de uiteinden van een stukje koord - als alle leerlingen een uiteinde beet hebben laat de leerkracht de stukjes los - de leerlingen moeten proberen het kluwen te ontwarren, zonder het uiteinde los te laten en op deze manier te ontdekken wie het andere eind van het koordje vasthoudt

taalaanbod woorden: *koord - uiteinde*
lichaamsdelen: *hand - hoofd - arm - been*
plaatsaanduidingen: *naar* voor - *naar het midden - achteruit - vooruit*
structuren: gedragssturing (gebod): moeten en gebiedende wijs

21 Krantje-mep

doel
- groepsvorming, gericht taalaanbod
- * *groepsvorming*

materiaal een opgerolde krant

organisatie klassikaal in de kring

verloop
- één leerling moet met de opgerolde krant in de kring gaan staan - uitleggen dat je nu een naam van één van de andere leerlingen noemt en dat de leerling in het midden de genoemde leerling zo snel mogelijk op de knieën moet aantikken met de krant - de leerling die genoemd werd moet echter voordat hij getikt wordt een andere naam noemen, zodat de "krantenmepper" die leerling moet aantikken - het is dus de taak van de "krantenmepper" om snel te reageren op namen - voor de overige leerlingen geldt dat ze reageren op hun naam en snel een andere noemen zodat ze niet geraakt worden
- wanneer een leerling aangetikt wordt met de krant, moet hij/zij de krant overnemen en in de kring gaan staan

taalaanbod woorden: *krant - namen - eigen - andere*
lichaamsdelen: *knie*
handelingen: *naam noemen - aantikken - aanraken*
beschrijvende termen: *snel* (reageren) - *zachtjes* (aantikken) - *vlug*
plaatsaanduidingen: *in het midden*
titiidsaanduidingen : *voordat*
structuren: gedragssturing: *moeten* en gebiedende wijs

22 Geef de sleutel door

doel
- groepsvorming, gericht taalaanbod
- * *groepsvorming*

materiaal een sleutelbos

organisatie klassikaal in kring

verloop
- leg uit dat alle leerlingen met hun handen achter de rug zitten - je laat de sleutelbos zien en vertelt dat je deze aan een leerling in zijn/haar handen geeft -zeg tegen de leerling dat hij/zij de sleutel onopvallend moet doorgeven aan zijn/haar buur zonder

geluid te maken - zo moet de sleutel doorgegeven worden, totdat je "stop" zegt - weet iemand wie de sleutel heeft?
- nu laat je één leerling in het midden gaan staan met zijn ogen dicht - je loopt zeer vlug de kring rond aan de buitenkant en geeft de sleutelbos aan één van de leerlingen - de leerling in het midden mag weer kijken - terwijl de leerlingen in de kring de sleutel doorgeven moet de leerling in het midden raden, door goed te luisteren en te kijken, wie de sleutel heeft
- de leerling mag drie maal raden

taalaanbod

woorden: *sleutels*
lichaamsdelen: *handen - rug*
handelingen: *doorgeven - raden - luisteren - kijken - naam noemen - horen*
plaatsaanduidingen: *achter - in het midden*
telwoorden: *één - twee - drie*

structuren: gedragssturing (gebod): *moeten* en gebiedende wijs
vragen: *Wie* heeft de sleutel? *Heb jij* de sleutel?

23 Klapspel

doel

- groepsvorming, gericht taalaanbod
- ** groepsvorming*

materiaal

geen

organisatie

klassikaal in kring

verloop

— één leerling verlaat het lokaal (geen anderstalige nieuwkomer) - laat een leerling een voorwerp in de klas aanwijzen en benoemen, zodat iedereen weet over welk voorwerp het gaat - laat de leerling weer in de klas komen en leg uit dat er een voorwerp is aangewezen en dat de leerling moet raden welk voorwerp het is - om de leerling te helpen moeten de andere leerlingen door harder of zachter te klappen aangeven of de leerling dichterbij of verderweg van het voorwerp komt - hoe verder de leerling weggaat van het voorwerp hoe zachter er geklapt wordt en andersom - de leerkracht verduidelijkt het klappen door gerichte vragen te stellen aan de klas als de leerling denkt te weten om welk voorwerp het gaat, moet hij het aanwijzen en benoemen - de anderstalige leerlingen hoeven enkel aan te wijzen - als de leerling het voorwerp geraden heeft, mag een nieuwe leerling op de gang

taalaanbod

woorden: *voorwerp/ding*
tijdsaanduidingen: *bijna*
handelingen: *aanwijzen - raden - klappen -benoemen*
beschrijvende termen: *hard - zacht (klappen)*
lichaamsdelen: *handen*
plaatsaanduidingen: *dichtbij - ver(weg)*

structuren: plaatsbepalingen: *Staat* x *ver van het voorwerp? Is x dichtbij?*
gedragssturing: *moeten*
vragen: *Is* het *de ...?*

24 Vang de bezem

doel
- groepsvorming, gericht taalaanbod
- * *groepsvorming*

materiaal een bezem

organisatie klassikaal in kring

verloop
laat de leerlingen in een kring staan - ga zelf in het midden staan en houd de bezem met de borstel naar boven vast
- leg uit dat je de naam van een leerling zal noemen - deze leerling moet dan naar het midden komen om de bezem vast te houden - je gaat zelf op de plaats van de genoemde leerling staan
- nu mag de leerling in het midden een naam noemen - om het de leerling die genoemd wordt moeilijker te maken, leg je uit dat de leerling in het midden na het noemen van de naam de bezem los moet laten - de genoemde leerling moet nu dus snel reageren op zijn naam door de bezem te vangen, voordat deze op de grond valt

taalaanbod
woorden: *bezem*
handelingen: *staan - vasthouden - namen noemen - vangen - vallen*
beschrijvende termen: *snel* (reageren)
plaatsaanduidingen: *in - midden*
beoordelende termen: *net op tijd - goed - volgende keer beter*
structuren: vragen: *Was X op tijd bij de bezem?*

NEDERLANDS

Voorbeeldtaak: Wat hoort er niet bij?
(taak 4 Overige activiteiten) 15

KENNISMAKINGSSPELLETJES
1 Activiteit met namen van landen 16
2 Een vaste zitplaats in de klas 16
3 Een naamspeldje maken 17
4 Eigen geboortedatum en/of leeftijd op naamspeldje bijschrijven 17
5 Gesprek over familie-, achter-, voornaam 17
6 Voornamen en familienamen 18

GOOCHELTRUCS
1 Het verdwijnende dopje van een balpen 19
2 Twee geldstukken op een glas 20
3 Welke kaart? 21
4 Goocheltruc met dopje van stift en zakdoek 22
5 De zwevende lucifers 23
6 De gebroken lucifer 24
7 De 3 munten 25
8 De truc met het touw 26
9 De speld door de zakdoek 28
10 Truc met de munt 29
11 De verdwenen bankbiljetten 30
12 De geheimzinnige koker # 31

ZOEKPLATEN
1 Wat is er wel? Wat is er niet? 33
2 Hoeveel passers? 34
3 Waar is Wim? 34

4 Wim-prenten: tel de honden 35
5 Waar staat wat? 36
6 Waar of niet waar? 36
7 Wat verschilt er? 37
8 De tien verschillen 38
9 Klasvoorwerpen 39
10 De vijf verschillen 40
11 De school en de buurt 40
12 Tel de katten # 41

STRIPS

1 Droopy en het afval in de mand 42
2 Beleefd zijn 42
3 Beleefd gedrag in de klas: de hand opsteken 43
4 De verkeerde dag 43
5 Bruno heeft een ongeluk 44
6 Een verhaal samenstellen # 45

OVERIGE ACTIVITEITEN

1 Kimspel met klasvoorwerpen 47
2 Bingo met klasvoorwerpen 47
3 Touwspelletjes spelen 48
4 Wat hoort er niet bij? 51
5 Handelingsopdrachten in kring 51
6 Wat zit er in de tas? 51
7 Wie heeft een x? Wie heeft geen y? 52
8 Zoekspel: halve "portretten" 52
9 Wat hoort er niet bij? 53
10 Even groot/lang of kleiner/korter? 54
11 Gezichtsuitdrukkingen 54

12 Reeksen aanvullen # 55
13 Daar is iets bijzonders aan! 56
14 Wat is het '-ste' 56
15 Alternatief kwartetspel 57
16 Raad het voorwerp 58
17 Wie is de eerste en wie is de laatste? 58
18 Wie hoort bij wie? 59
19 De familie Vandam: wie is wie? 60
20 Hennie de Heks 60
21 De doolhof van school naar huis 64
22 Doolhof: het konijn is de weg kwijt 65
23 Letterpuzzel 65
24 Simon zegt... 66
25 Raadsel: de wolf, de geit en de kool # 67

Voorbeeldtaak: Wat hoort er niet bij?

doel
- gericht taalaanbod
- * *gericht waarnemen, structurerend spreken*

materiaal klasvoorwerpen (zie instructie; afhankelijk van wat beschikbaar is)

organisatie klassikaal in kring

verloop
- telkens een viertal klasvoorwerpen in de kring leggen, de leerlingen aan laten wijzen of laten zeggen welk er niet bijhoort en duidelijk maken waarom (de leerkracht herhaalt de reden in woorden)
  * *Kijk ik heb vier voorwerpen in de kring gelegd. Zijn het dezelfde voorwerpen? X kan jij mij vertellen wat* voor *voorwerpen het zijn? Dat heb je goed gezien, ik heb een potlood een lat een balpen en een gom in de kring gelegd.*
  * *Kijk allemaal maar eens goed naar de voorwerpen. We hadden gezien dat het verschillende voorwerpen zijn, maar drie van de voorwerpen hebben iets hetzelfde. Zijn er drie voorwerpen met dezelfde kleur? Nee,* Y *dat heb je goed gezien. Zijn er drie voorwerpen die even groot zijn? Nee, inderdaad Z, de voorwerpen zijn niet even groot. De lat is langer dan het potlood etc.*
    Wat hebben de drie voorwerpen dan wel hetzelfde?
  * *Heel goed gezien X. De lat, balpen en* gom *zijn oud. Die voorwerpen zijn al gebruikt. Het potlood is helemaal nieuw. Er is nog niet getekend met het potlood. Het potlood hoort dus niet in de kring bij de oude voorwerpen.*
  * *Ik heb weer andere voorwerpen in de kring gelegd. Hoeveel voorwerpen liggen er? etc.*

suggesties
- *oud/nieuw:* een nieuw potlood, een oude lat, een oude balpen en een oude gom
- *weinig/veel:* een grote stapel papier, een twintigtal paperclips, ongeveer evenveel balpennen, slechts twee slijpers
- *zwaar/licht:* een zware boekentas, een zwaar boek, een zware plant, een plastic zakje met enkel wat blaadjes papier in
- *leeg/vol:* een lege boekentas, een lege vuilbak, een lege plastic zak, een volle pennenzak
- *hard/zacht:* een spons, een boterham, een handdoek, een houten stoel
- *open/dicht:* een open boekentas, een open boek, een open stift, een gesloten pennenzak
- *lang/kort:* een lange lat, een lang touw, een lange sjaal, een kort stukje krijt
- enz.

taalaanbod
woorden: klasvoorwerpen
beschrijvende termen: *oud/nieuw - weinig/veel - zwaar/licht - leeg/vol - hard/zacht - open/dicht - lang/kort - enz.*
structuren: vragen: *Wat* hoort er niet bij?

KENNISMAKINGSSPELLETJES

1 Activiteit met namen van landen

doel - groepsvorming, gericht taalaanbod
- ** beschrijvend luisteren*

materiaal geen

organisatie klassikaal in kring

verloop —— aan de allochtone leerlingen vragen hoe ze België noemen in hun taal (bij de anderstalige nieuwkomers eventueel via mentoren die dan als eerste kunnen antwoorden)
- aan de allochtone leerlingen duidelijk maken dat *ze* de naam van hun land moeten noemen

taalaanbod woorden: *België - land - komen van - welk - naam - eigen - taal - in het ...*
handelingen: *noemen*
structuren: plaatsaanduidingen: Van *waar kom jij? Uit welk land kom jij? Ik kom uit*

2 Een vaste zitplaats in de klas

doel - veilig klimaat, gericht taalaanbod, contact met het Latijnse schrift
- ** gericht waarnemen*

materiaal naamkaartjes uit kringspel 1

organisatie klassikaal

verloop —— de naamkaartjes op de lessenaars plaatsen waaraan de anderstalige nieuwkomers voorlopig zullen zitten - het is aan de docent om de reguliere leerlingen bij deze gelegenheid ook een nieuwe plaats te geven - zoniet, dan de naamkaartjes van de reguliere leerlingen willekeurig in de klas leggen en duidelijk maken dat de opdracht voor de reguliere leerlingen luidt dat ze hun naamkaartje moeten vinden en deze op hun vaste plek neer moeten leggen - alle leerlingen zelf proberen te laten zoeken, ook de niet-gealfabetiseerde leerlingen
- slechts in het uiterste geval worden de anderstalige nieuwkomers geholpen door hun mentor

taalaanbod woorden: kaart(je) - *naam - bank - plaats - eigen*
handelingen: *zoeken - zitten*
structuren: plaatsaanduidingen: *Waar is jouw plaats?*
bezitsaanduidingen: *Van wie is dit kaartje? Is dit jouw kaartje? Dan is dit jouw plaats.*

3 Een naamspeldje maken

doel
- veilig klimaat, gericht taalaanbod, contact met het Latijnse schrift
- * het *kunnen maken van een eigen naamspeldje*

materiaal
- plastic houdertje voor naamkaartje voor elke leerling (of alternatieve oplossing zoeken)
- stukje papier voor elke leerling

organisatie
klassikale instructie - uitvoering in groepjes met mentor

verloop
duidelijk maken dat elke leerling zijn/haar eigen naam op het speldje moet schrijven
de analfabete leerlingen worden geholpen door hun mentor

taalaanbod
woorden: *naam - kaartje - eigen*
handelingen: *schrijven*
structuren: gedragssturing (gebod): *moeten* en gebiedende wijs

4 Eigen geboortedatum en/of leeftijd op naamspeldje bijschrijven

doel
- gericht taalaanbod, oefenen van fijne motoriek
- ** het in cijfers kunnen opschrijven van de geboortedatum*

materiaal
- het naamspeldje
- een pen

organisatie
individueel (met mentor voor analfabete anderstalige nieuwkomers)

verloop
- de leerlingen vragen om hun naamspeldje te nemen - vertellen dat de leerlingen moeten opschrijven hoe oud ze zijn - vragen of iemand (anderstalige nieuwkomer) alle cijfers van 0 tot 9 op het bord kan schrijven
- nieuwkomers die hun leeftijd niet in arabische cijfers kunnen schrijven eerst laten oefenen met behulp van de mentor op een kladblaadje

taalaanbod
woorden: *oud - jaar - cijfer - bord*
klasvoorwerpen: *pen - papier*
handelingen: *opschrijven*
structuren: vragen: *Hoe* oud ben jij?
gedragssturing (gebod): gebiedende wijs

5 Gesprek over familie-, achter-, voornaam

doel
- gericht taalaanbod, band gesproken en geschreven taal
- ** beschrijvend luisteren*

materiaal
per leerling twee kaartjes, met op het ene de voornaam en op het andere de achternaam van de leerling - gebruik hiervoor twee verschillende kleuren

organisatie
klassikaal

verloop

- vertellen hoe je heet, wat je familie- of achternaam is, en beide naast elkaar op het bord noteren
- aan de leerlingen elk twee kaartjes geven: één met hun voornaam en één met hun familienaam erop genoteerd
- de vraag stellen aan de groep: "Wie heeft als voornaam...?, of "Is ... jouw familienaam of jouw voornaam?", waarop het juiste kaartje omhoog wordt gestoken
- de leerlingen de kaartjes laten teruggeven

taalaanbod

woorden: *voornaam - familienaam - achternaam*
handelingen: *teruggeven*
structuren: vragen: *Wat is ...? Is dat ...?*
plaatsaanduidingen: *In welke rij* hoort *die naam? Waar moet deze naam?*
bezitsaanduidingen: *Wie heeft het kaartje* met *de naam van ...?*

6 Voornamen en familienamen

doel

- gericht taalaanbod, verband geschreven en gesproken taal zien
- ** beschrijvend luisteren*

materiaal

de naamkaartjes van activiteit 5, groot vel papier, invulblad eigen voor-, en familienaam (kopieerbladen Nederlands eerste bladzijde)

organisatie

klassikaal

verloop

—— de kaartjes door elkaar mengen en opnieuw uitdelen zodat iedereen twee kaartjes heeft - een groot vel papier op het bord hangen en uw eigen naam en familienaam naast elkaar op het papier plakken
de leerlingen één voor één naar voor doen komen en een naam doen lezen (of zelf de naam lezen en vragen "Wie is ...?") duidelijk maken dat de leerling met die naam de vinger moet opsteken - telkens vragen: "Is dat je voornaam?", "Is dat je achternaam?"

- telkens de naam in de juiste rij doen kleven, onder de naam van de leerkracht (dus twee kolommen: voornaam leerkracht, achternaam leerkracht)
- aan de nieuwkomers het kopieerblad uitdelen - de leerlingen hun naam laten invullen, eventueel met hulp van de mentor - voor leerlingen die niet kunnen schrijven een naamkaartje maken dat de leerlingen op kunnen plakken
- de reguliere leerlingen zelf de tekst 'mijn naam is' en hun naam op laten schrijven
- laat de leerlingen in het kader een vrije tekening maken (dus niet verplicht over de familie, enkel wanneer ze dit zelf willen)

taalaanbod

woorden: *voornaam - familienaam - achternaam*
structuren: plaatsaanduidingen: *In welke rij hoort die naam? Waar moet deze naam?*
bezitsaanduidingen: *Wie heeft het kaartje met de naam van ...?*

GOOCHELTRUCS

1 Het verdwijnende dopje van een balpen

doel
- gericht taalaanbod
- ** beschrijvend spreken/luisteren, kopiërend/structurerend schrijven*

materiaal
- een breed dopje van een balpen/stift of een vingerhoed
- neerslag goocheltruc (kopieerbladen Nederlands blz. 5 en 6)

organisatie
individueel - klassikaal in kring

verloop

— een dag (of meer) van te voren kopieerblad A meegeven aan een leerling - aan de leerling de opdracht geven de truc te oefenen zodat hij/zij de truc voor kan doen in de klas - duidelijk maken dat de reguliere leerling zijn/haar handelingen mondeling moet begeleiden zonder de verklaring weg te geven (eventueel de truc een keer voordoen aan de desbetreffende leerling)
de truc 1 of meerdere keren door de leerling laten uitvoeren vergezeld van mondeling commentaar zonder de verklaring te verwoorden
de vraag stellen of iemand de truc kent

- als een leerling bereid gevonden wordt de truc uit te voeren, hem/haar daartoe uitnodigen - laat de leerlingen zijn/haar handelingen verwoorden - bij een anderstalige nieuwkomer kan het verwoorden van zijn/haar handelingen door een reguliere leerling of de docent gedaan worden
- indien het te moeilijk blijkt voor de leerlingen om zelf de truc uit te voeren, de truc nogmaals voordoen - de truc verklaren door hem nog eens, maar nu 'zichtbaar', door de reguliere leerling uit te laten voeren en uit te leggen - laat daarna nog enkele leerlingen die willen de truc uitvoeren
  - het dopje op de rechterwijsvinger zetten - de overige vingers gesloten houden -de rechterhand onder de linkerarm brengen, daar de dop van je wijsvinger afhalen en deze in je rechterhand nemen.
  - de linkerarm overdreven stijf tegen het lichaam klemmen - meteen de rechterhand terugtrekken, met uitgestoken wijsvinger
  - met de rechterhand bijv. achter de nek gaan - als je hand achter je hoofd is, de dop weer op je wijsvinger aanbrengen en die aan het publiek tonen
- de kopieerbladen uitdelen, kopieerblad A voor de anderstalige nieuwkomers, kopieerblad B voor de reguliere leerlingen - kopieerblad B kan op twee manieren worden verwerkt:
  - door de volgende zinnen op het bord te noteren en de leerlingen de goede zinnen onder de goede afbeeldingen te laten schrijven. Deze zinnen wanneer nodig aanpassen aan het taalvaardigheidsniveau van de reguliere leerlingen:

- Doe je rechterhand onder je linkerarm. (2) - Toon je wijsvinger met de dop. (6) - Haal de dop van je wijsvinger. (3) - Steek je rechterhand omhoog. (4) - Zet de dop op je rechterwijsvinger. (1) - Zet achter je hoofd de dop weer op je wijsvinger. (5)

  - de leerlingen zelf zinnen laten bedenken die de uitgebeelde handelingen beschrijven en deze onder de illustraties laten schrijven
- wanneer kopieerblad B te moeilijk is voor de reguliere leerlingen, kopieerblad A gebruiken - laat de reguliere leerlingen nu niet de woorden uitknippen en opplakken maar de woorden zelf bij de goede afbeeldingen opschrijven

opmerking deze verwerkingsopdracht is niet noodzakelijk - het kopieerblad A kan ook enkel als neerslag meegegeven worden

taalaanbod woorden: lichaamsdelen: *linker- en rechterarm - (wijs)vinger - hals - hand*
klasvoorwerpen: *stift*
handelingen: *verdwijnen*
plaatsaanduidingen: *onder - achter - tussen - voor*
tijdsaanduidingen: eerst - *dan - daarna*
structuren: plaatsaanduidingen: *Waar is het dopje?* e.a.

2 Twee geldstukken op een glas

doel
- gericht taalaanbod
- ** beschrijvend spreken/luisteren, kopiërend/structurerend schrijven*

materiaal
- twee grote geldstukken, bijvoorbeeld van 20 of van 50F
- een glas
- afbeelding van de truc (kopieerbladen Nederlands blz. 7 en 8)

organisatie individueel - klassikaal in kring

verloop
- een dag (of meer) van te voren kopieerblad A meegeven aan een leerling - aan de leerling de opdracht geven de truc te oefenen zodat hij/zij de truc voor kan doen in de klas - duidelijk maken dat de reguliere leerling zijn/haar handelingen mondeling moet begeleiden zonder de verklaring weg te geven (eventueel de truc een keer voordoen aan de desbetreffende leerling)
- de geldstukken tonen en vragen of ze die kennen - vermelden dat het om stukken van 20 (50) F gaat - vragen hoeveel je er zo in de hand hebt
- laat de reguliere leerling de twee geldstukken recht tegenover elkaar op een glas leggen (zie afbeelding) en vragen of iemand ze alle twee tegelijk met één hand op kan pakken zonder het glas te bewegen (je kunt de leerling zelfs laten beloven dat degene die het wel kan het geld mag hebben, want wie de truc niet kent, slaagt er absoluut niet in) - laat enkele leerlingen de truc proberen
- voor de verklaring van de truc de betreffende reguliere leerling de handeling uit laten voeren met mondeling commentaar:
  - duim en middelvinger op de twee geldstukken leggen en ze tegen de zijkant van het glas drukken - ze langs het glas naar beneden laten zakken (zie afbeelding)
  - als ze eenmaal beneden zijn, de munten langs het glas naar elkaar toe rollen: dan kun je ze gemakkelijk oppakken
- aan de leerlingen vragen of één van hen denkt de truc nu ook te kunnen doen -laat de leerling zijn/haar handelingen mondeling beschrijven - bij de anderstalige nieuwkomers kan een reguliere leerling of de docent de handelingen mondeling ondersteunen
- de kopieerbladen uitdelen, kopieerblad A voor de anderstalige nieuwkomers, kopieerblad B voor de reguliere leerlingen - kopieerblad B kan op twee manieren worden verwerkt:
  - door de volgende zinnen op het bord te noteren en de leerlingen de goede zinnen onder de goede afbeeldingen te laten schrijven. Deze zinnen wanneer nodig aanpassen aan het taalvaardigheidsniveau van de reguliere leerlingen:

- Druk de geldstukken tegen de zijkant van het glas. Laat ze naar beneden glijden (3) - Leg twee geldstukken op de rand van een glas (1) - Rol de geldstukken naar elkaar toe langs het glas (4) - Leg je duim en je wijsvinger elk op een geldstuk (2)

- de leerlingen zelf zinnen laten bedenken die de uitgebeelde handelingen beschrijven en deze onder de afbeeldingen laten opschrijven
- wanneer kopieerblad B te moeilijk is voor de reguliere leerlingen, kopieerblad A gebruiken - laat de leerlingen nu niet de woorden uitknippen en opplakken maar de woorden zelf bij de goede afbeeldingen opschrijven

opmerking deze verwerkingsopdracht is niet noodzakelijk - kopieerblad A kan ook enkel als neerslag meegegeven worden

taalaanbod

woorden: *geld - munt - glas*
lichaamsdelen: *vinger*
beschrijvende termen: *langzaam*
plaatsaanduidingen: *zijkant - bovenkant - naar beneden*
handelingen: *drukken - zakken - schuiven - liggen*
getallen *1 - 2 - 20* of *50*

structuren: vragen: *Hoeveel* munten heb ik? *Wie* kan dat doen?
gedragssturing (uitnodiging)

3 Welke kaart?

doel
- gericht taalaanbod
- ** beschrijvend spreken/luisteren, kopiërend/structurerend schrijven*

materiaal
- de hartenreeks van 1 tot en met 10 van een spel kaarten
- kopieerbladen Nederlands blz. 9 en 10

organisatie individueel - klassikaal in kring

verloop
- een dag (of meer) van te voren kopieerblad A meegeven aan een reguliere leerling - aan de leerling de opdracht geven de truc te oefenen zodat hij/zij de truc voor kan doen in de klas - duidelijk maken dat de reguliere leerling zijn/haar handelingen mondeling moet begeleiden zonder de verklaring weg te geven (eventueel de truc een keer voordoen aan de desbetreffende leerling)
- de truc meermaals uit laten voeren begeleid met mondeling commentaar - de vraag stellen of iemand de truc kent
- als een leerling bereid gevonden wordt de truc uit te voeren, hem/haar daartoe uitnodigen - laat de leerlingen zijn/haar handelingen mondeling verwoorden -dit kan ook door een andere reguliere leerling gebeuren of door de docent zelf
- de truc verklaren door hem nog eens uit te laten voeren door de eerste leerling en nadrukkelijk naar de bewuste bovenliggende kaart te kijken - de verklaring wordt tevens gegeven in het mondelinge commentaar:
  - één van de leerlingen (in het begin bij voorkeur een reguliere leerling) een kaart laten uitkiezen - hem/haar vragen die goed te bekijken en aan een paar medeleerlingen te tonen
  - het kaartspel op een bepaalde plaats openen en de betreffende kaart op die plaats stoppen - daarbij ongemerkt goed in je opnemen welke kaart er, als je het kaartspel terug sluit, boven de betreffende kaart komt te zitten
  - het kaartspel met de blinde zijde naar boven op tafel leggen en de kaarten 1 voor 1 beginnen afnemen: als je bij de 'bovenbuur' van de betreffende kaart bent aanbeland, weet je dat de volgende kaart de gezochte is - deze kaart benoem je dan uitdrukkelijk als een 1, 2, 3 of...
- de kopieerbladen uitdelen, kopieerblad A voor de anderstalige nieuwkomers, kopieerblad B voor de reguliere leerlingen - kopieerblad B kan op twee manieren

worden verwerkt:

. door de volgende zinnen op het bord te noteren en de leerlingen de goede zinnen onder de goede afbeeldingen te laten schrijven. Deze zinnen wanneer nodig aanpassen aan het taalvaardigheidsniveau van de reguliere leerlingen:

- Laat een vriend een kaart kiezen (1)
- Open het kaartspel en steek de gekozen kaart ertussen (4)
- Leg de kaarten weer op elkaar en neem de kaarten één voor één af tot je bij de kaart komt die je gezien hebt. De volgende kaart is de gekozen kaart (6)
- Je vriend toont de gekozen kaart aan de andere kinderen. Je mag zelf de kaart niet zien (2)
- Kijk welke kaart er boven de gekozen kaart komt (5)
- Leg de andere kaarten op elkaar (3)

de leerlingen zelf zinnen laten bedenken die de uitgebeelde handelingen beschrijven en deze onder de illustraties laten schrijven

- wanneer kopieerblad B te moeilijk is voor de reguliere leerlingen, kopieerblad A gebruiken - laat de reguliere leerlingen nu niet de woorden uitknippen en opplakken maar de woorden zelf bij de goede afbeeldingen opschrijven
- laat eventueel nog enkele leerlingen de truc voordoen nu ze de verklaring kennen

opmerking deze verwerkingsopdracht is niet noodzakelijk: kopieerblad A kan ook enkel als neerslag meegegeven worden

taalaanbod

woorden: *kaart(spel) - vorige - deze*
telwoorden van 1 tot 10
handelingen: *nemen - kijken - tonen - leggen - kiezen - raden*

structuren: vragen: *Welke* kaart is het? *Wat* staat er op de kaart?
gedragssturing (uitnodiging)

4 Goocheltruc met dopje van stift en zakdoek

doel

- gericht taalaanbod
- ** beschrijvend spreken/luisteren, kopiërend/structurerend schrijven*

materiaal

- een breed dopje van een stift of een vingerhoed
- een zakdoek
- neerslag goocheltruc (kopieerbladen Nederlands blz. 11 en 12)

organisatie individueel - klassikaal in kring

verloop

- een dag (of meer) van te voren kopieerblad A meegeven aan een reguliere leerling - aan de leerling de opdracht geven de truc te oefenen zodat hij/zij de truc voor kan doen in de klas - duidelijk maken dat de reguliere leerling zijn/haar handelingen mondeling moet begeleiden zonder de verklaring weg te geven (eventueel de truc een keer voordoen aan de desbetreffende leerling)
- de truc 1 of meerdere malen door de desbetreffende leerling laten uitvoeren met tegelijkertijd mondeling commentaar met betrekking tot de handelingen die verricht worden zonder de verklaring weg te geven
- de vraag stellen of iemand de truc kent
- als een leerling bereid gevonden wordt de truc uit te voeren, hem/haar daartoe uitnodigen - laat ook nu de handelingen vergezeld gaan van mondeling commentaar - laat de leerling dit zelf doen of een andere reguliere leerling of u zelf
  de verklaring van de truc geven door de truc nog een keer te laten doen door de

eerste leerling met volledig commentaar - de kopieerbladen uitdelen, kopieerblad A voor de anderstalige nieuwkomers, kopieerblad B voor de reguliere leerlingen - kopieerblad B kan op twee manieren worden verwerkt:

- door de volgende zinnen op het bord te noteren en de leerlingen de goede zinnen onder de goede afbeeldingen te laten schrijven. Deze zinnen wanneer nodig aanpassen aan het taalvaardigheidsniveau van de reguliere leerlingen:

- Ga met de rechterhand op en neer. Strek ondertussen de rechterwijsvinger en de middelvinger (4) - Zet de dop op je rechterwijsvinger en hang er een zakdoek over (1) - Haal het dopje van de wijsvinger en zet deze weer op de wijsvinger, met de zakdoek tussen de vinger en het dopje (3) - Buig de rechterwijsvinger en strek de middelvinger Strijk met de linkerhand het doekje glad (2)

- de leerlingen zelf zinnen laten bedenken die de uitgebeelde handelingen beschrijven en deze onder de illustraties laten schrijven

- wanneer kopieerblad B te moeilijk is voor de reguliere leerlingen, kopieerblad A gebruiken - laat de reguliere leerlingen nu niet de woorden uitknippen en opplakken, maar de woorden zelf bij de goede afbeeldingen opschrijven
- laat de truc eventueel door enkele leerlingen uitvoeren nu de verklaring bekend is

opmerking deze verwerkingsopdracht is niet noodzakelijk - kopieerblad A kan ook enkel als neerslag meegegeven worden

taalaanbod

woorden: *stift - zakdoek*
plaatsaanduidingen: *op - neer - tussen*
lichaamsdelen: *linker- en rechterhand - vinger*
beschrijvende termen: *recht - gebogen*
handelingen: *zetten - verdwijnen - verschijnen bedekken - buigen - netjes - strekken*
tijdsaanduidingen: *eerst - dan - daarna - opnieuw*

structuren: plaatsaanduidingen: *Waar is het dopje? ... onder de zakdoek*

5 De zwevende lucifers

doel
- gericht taalaanbod
- ** beschrijvend spreken/luisteren, kopiërend/structurerend schrijven*

materiaal
- een geprepareerd luciferdoosje
- de verklaring van de truc (kopieerbladen Nederlands blz. 13 en 14)

organisatie individueel - klassikaal in kring

verloop

- vooraf de lucifers in het doosje vastzetten met 1 of 2 gebroken lucifers (zie kopieerbladen): aantal lucifers in het doosje leggen zodat ze nog kunnen rammelen - overdwars een gebroken lucifer die even lang is als de breedte van het doosje, in het midden van het doosje vastzetten
- een dag (of meer) van te voren kopieerblad A meegeven aan een reguliere leerling - aan de leerling de opdracht geven de truc te oefenen zodat hij/zij de truc voor kan doen in de klas - duidelijk maken dat de reguliere leerling zijn/haar handelingen mondeling moet begeleiden zonder de verklaring weg te geven - doe de truc een keer voor aan de desbetreffende leerling (geef eventueel onderstaande tekst ook mee)
- het luciferdoosje naar links openschuiven en de lucifers aan de leerlingen laten

zien, ervoor zorgend dat ze de dwarse lucifers niet te zien krijgen: "jullie zien het: het doosje zit vol lucifers"

- het doosje op dezelfde manier naar rechts openschuiven
- het doosje bijna dicht doen en rammelen met de lucifers: "jullie kunnen het horen: het doosje is vol"
  mysterieuze gebaren maken, het doosje ondersteboven draaien en langzaam openschuiven tot het omhulsel er helemaal af is ("ik schuif het doosje langzaam open", ervoor zorgend dat de leerlingen niet in het doosje kunnen kijken: "waar zijn de lucifers nu? ze zijn weg, het doosje is leeg")
- het doosje weer dicht doen en nog eens rammelen met de lucifers

- laat de truc 1 of meerdere malen uitvoeren
  "hoe kan dat?": de vraag stellen of iemand dat weet
- de truc verklaren door de reguliere leerling het doosje open te laten schuiven
- de kopieerbladen uitdelen, kopieerblad A voor de anderstalige nieuwkomers, kopieerblad B voor de reguliere leerlingen - kopieerblad B kan op twee manieren worden verwerkt:
  - door de volgende zinnen op het bord te noteren en de leerlingen de goede zinnen onder de goede afbeeldingen te laten schrijven. Deze zinnen wanneer nodig aanpassen aan het taalvaardigheidsniveau van de reguliere leerlingen:

- Doe het doosje dicht en rammel met de lucifers (4) - Schuif het doosje open naar links. Het zit vol lucifers (2) - Doe het doosje weer dicht en schud ermee. Het is weer vol (6) - Schuif het doosje open naar rechts. Het zit vol lucifers (3) - Draai het doosje ondersteboven. Schuif het langzaam open tot het omhulsel er af is. Het doosje is leeg (5)

  - de leerlingen zelf zinnen laten bedenken die de uitgebeelde handelingen beschrijven en deze onder de illustraties laten schrijven
- wanneer kopieerblad B te moeilijk is voor de reguliere leerlingen, kopieerblad A gebruiken - laat de reguliere leerlingen nu niet de woorden uitknippen en opplakken, maar de woorden zelf bij de goede afbeeldingen opschrijven
- laat eventueel enkele leerlingen de truc nogmaals uitvoeren nu de verklaring bekend is

opmerking de verwerkingsopdracht is niet noodzakelijk: kopieerblad A kan ook enkel als neerslag meegegeven worden

taalaanbod
woorden: *lucifer - doosje*
plaatsaanduidingen: *rechts - links*
beschrijvende termen: *vol* - leeg - *open - dicht - langzaam*
handelingen: *zien - horen - schuiven - omdraaien*
structuren: vragen: *Waar zijn* de lucifers? *Hoe* kan dat?

6 De gebroken lucifer

doel
- gericht taalaanbod
- ** beschrijvend luisteren, kopiërend/structurerend schrijven*

materiaal
- een geprepareerde zakdoek met een lucifer in de zoom
- een lucifer
- neerslag van de truc (kopieerbladen Nederlands blz. 15 en 16)

organisatie individueel - klassikaal in kring

verloop

- een zakdoek met een voldoende grote zoom op de kop tikken en vooraf een lucifer in die zoom schuiven
- de truc zelf 1 of 2 maal uitvoeren:
  - de leerlingen de 'lege' zakdoek langs alle kanten laten zien
  - de (andere) lucifer tevoorschijn halen en hem in de zakdoek rollen
  - de lucifer in de zoom breken: "jullie hebben het gehoord: ik heb de lucifer gebroken, de lucifer is kapot"
  - aankondigen dat je de lucifer weer heel kan maken, een mysterieus gebaar maken en de zakdoek open rollen: "de lucifer is weer heel"
- "hoe kan dat?": de vraag stellen of iemand dat weet - de truc nog één of enkele keren doen (de lucifer in de zoom kan meerdere malen gebroken worden, eventueel kunnen er vooraf twee lucifers in de zoom gestoken worden)
  de truc verklaren door eerst de afbeelding voor te leggen en dan de lucifer in de zoom van de zakdoek te tonen en nog eens te breken - daarna de kopieerbladen uitdelen, kopieerblad A voor de anderstalige nieuwkomers, kopieerblad B voor de reguliere leerlingen - kopieerblad B kan op twee manieren worden verwerkt:
  - door de volgende zinnen op het bord te noteren en de leerlingen de goede zinnen onder de goede afbeeldingen te laten schrijven - deze zinnen wanneer nodig aanpassen aan het taalvaardigheidsniveau van de reguliere leerlingen:

- Steek vooraf een lucifer in de zoom van een zakdoek. Laat de zakdoek zien (1) - Breek de lucifer in de zoom (3) - Doe de zakdoek open en toon de hele lucifer (4) - Toon een andere lucifer en rol hem in de zakdoek (2)

  - de leerlingen zelf zinnen laten bedenken die de uitgebeelde handelingen beschrijven en deze onder de illustraties laten schrijven
- wanneer kopieerblad B te moeilijk is voor de reguliere leerlingen, kopieerblad A gebruiken - laat de reguliere leerlingen nu niet de woorden uitknippen en opplakken, maar de woorden zelf bij de goede afbeeldingen opschrijven

opmerking

deze verwerkingsopdracht is niet noodzakelijk - kopieerblad A kan ook enkel als neerslag meegegeven worden

taalaanbod

woorden: *lucifer - zakdoek - weer/opnieuw - een andere*
beschrijvende termen: *kapot - heel - open*
handelingen: *nemen - leggen - breken - rollen - tonen*
structuren: vragen: Hoe *kan dat?*

7 De 3 munten

doel

- gericht taalaanbod
- ** beschrijvend spreken/luisteren, kopiërend/structurerend schrijven*

materiaal

- 3 geldstukken van dezelfde waarde (3 x 5F, 3 x 20F of 3 x 50F)
- neerslag goocheltruc (kopieerbladen Nederlands blz. 17 en 18)

organisatie

individueel - klassikaal in kring

verloop

- een dag (of meer) van te voren kopieerblad A meegeven aan een reguliere leerling - aan de leerling de opdracht geven de truc te oefenen zodat hij/zij de truc voor kan doen in de klas - duidelijk maken dat de reguliere leerling zijn/haar handelingen mondeling moet begeleiden zonder de verklaring weg te geven (eventueel de truc een keer voordoen aan de desbetreffende leerling)

de leerling de truc meerdere malen voor laten doen - de leerling (bij voorkeur een mentor) die één van de munten pakt moet deze goed in zijn hand vasthouden en tot tien tellen (de munt wordt hierdoor warm) - daarna moet de leerling de munt terugleggen, daarbij goed aan de klas laten zien welke de munt is die hij/zij heeft genomen - de leerling die de truc kent, draait zich om en voelt aan de drie munten - de warmste munt is de goede munt
"hoe kan dat?": vragen of iemand weet hoe de truc gaat - laat één of enkele leerlingen die willen de truc uitproberen

- de truc verklaren door hem nog eens door de desbetreffende leerling uit te laten voeren en dan een andere leerling laten voelen aan de munten: "die is warm, en de andere zijn koud"
- de kopieerbladen uitdelen, kopieerblad A voor de anderstalige nieuwkomers, kopieerblad B voor de reguliere leerlingen - kopieerblad B kan op twee manieren worden verwerkt:
  - door de volgende zinnen op het bord te noteren en de leerlingen de goede zinnen onder de goede afbeeldingen te laten schrijven - deze zinnen wanneer nodig aanpassen aan het taalvaardigheidsniveau van de reguliere leerlingen:

- Daarna legt hij de munt weer terug (4) Neem drie dezelfde munten en leg ze naast elkaar (1) - Iemand neemt een munt in zijn hand en telt tot tien (3) Draai je om (2) - Draai je weer om en voel aan de munten. De warmste munt is de munt die je zoekt (5)

  - de leerlingen zelf zinnen laten bedenken die de uitgebeelde handelingen beschrijven en deze onder de illustraties laten schrijven
- wanneer kopieerblad B te moeilijk is voor de reguliere leerlingen, kopieerblad A gebruiken - laat de reguliere leerlingen nu niet de woorden uitknippen en opplakken, maar de woorden zelf bij de goede afbeeldingen opschrijven

opmerking deze verwerkingsopdracht is niet noodzakelijk - kopieerblad A kan ook enkel als neerslag meegegeven worden

taalaanbod woorden: *vijf/twintig/vijftigfrankstuk munt(stuk) - hand*
telwoorden
beschrijvende termen: *warm - koud - gelijk/hetzelfde*
handelingen: *liggen - nemen - vasthouden - zien - voelen - terug leggen - kiezen - raden - aanduiden - omdraaien - tellen - zoeken*
structuren: gedragssturing (gebod): gebiedende wijs
vragen: *Hoe* kan dat?

8 De truc met het touw

doel
- gericht taalaanbod
- ** beschrijvend spreken/luisteren, kopiërend/structurerend schrijven*

materiaal
- stuk touw van ± 20 cm lang
- stukje touw van ± 8 cm van identiek dezelfde soort
- schaar
- neerslag truc (kopieerbladen Nederlands blz. 19 en 20)

organisatie individueel - klassikaal in kring

verloop

- een dag (of meer) van te voren kopieerblad A meegeven aan een reguliere leerling - aan de leerling de opdracht geven de truc te oefenen zodat hij/zij de truc voor kan doen in de klas - duidelijk maken dat de reguliere leerling zijn/haar handelingen mondeling moet begeleiden zonder de verklaring weg te geven (eventueel de truc een keer voordoen aan de desbetreffende leerling)
- laat de leerling de truc voordoen aan de klas - de vraag stellen of iemand de truc kent: "Hoe kan het touw weer gemaakt zijn?"
- als een leerling bereid gevonden wordt de truc uit te voeren, hem/haar daartoe uitnodigen
- de truc eerst aan de hand van de afbeeldingen (kopieerblad A voor anderstalige nieuwkomers en kopieerblad B voor reguliere leerlingen) verklaren en dan door de truc nogmaals uit te voeren met het nodige commentaar: lang touw - kort touw
  de kopieerbladen uitdelen, kopieerblad A voor de anderstalige nieuwkomers, kopieerblad B voor de reguliere leerlingen - kopieerblad B kan op twee manieren worden verwerkt:
  - door de volgende zinnen op het bord te noteren en de leerlingen de goede zinnen onder de goede afbeeldingen te laten schrijven - deze zinnen wanneer nodig aanpassen aan het taalvaardigheidsniveau van de reguliere leerlingen:

    - Houd het korte stuk touw in je hand gevouwen. Zorg dat je publiek het niet ziet. (1)
    - Trek het korte stuk touw naar boven. Het publiek denkt dat dit het lange stuk touw is. (3)
    - Knip de lus door. Neem al het touw tussen beide handpalmen. Trek aan het uiteinde van het lange touw. Het is weer heel! (4)
    - Leg het lange stuk touw naast het korte in je hand. Het publiek ziet de andere kant van je hand. (2)

  - de leerlingen zelf zinnen laten bedenken die de uitgebeelde handelingen beschrijven en deze onder de illustraties laten schrijven
- wanneer kopieerblad B te moeilijk is voor de reguliere leerlingen, kan kopieerblad A uitgedeeld worden - in plaats van de woorden uit te knippen en op te plakken, schrijven de reguliere leerlingen de woorden bij de goede afbeelding
- de truc kan nogmaals door enkele leerlingen uitgevoerd worden nu de verklaring bekend is

opmerking

deze verwerkingsopdracht is- niet noodzakelijk - kopieerblad A kan ook enkel als neerslag meegegeven worden

taalaanbod

woorden: *touw - schaar - stukje - lus - uiteinde - beide*
lichaamsdelen: *hand*
plaatsaanduidingen: *de ene (kant) - de andere (kant) - naast - tussen*
beschrijvende termen: *lang - kort - heel - kapot - stuk*
handelingen: *vasthouden - leggen - knippen - nemen - trekken*

structuren: *ik ga knippen... - ik knip... - ik heb geknipt...*

9 De speld door de zakdoek

doel
- gericht taalaanbod
- ** beschrijvend spreken/luisteren, kopiërend/structurerend schrijven*

materiaal
- zakdoek
- veiligheidsspeld
- zakdoek en veiligheidsspeld per tweetal
- neerslag truc (kopieerbladen Nederlands blz. 21 en 22)

organisatie
individueel - klassikaal in kring

verloop
- een dag (of meer) van te voren kopieerblad A meegeven aan een reguliere leerling - aan de leerling de opdracht geven de truc te oefenen zodat hij/zij de truc voor kan doen in de klas - duidelijk maken dat de reguliere leerling zijn/haar handelingen mondeling moet begeleiden zonder de verklaring weg te geven (eventueel de truc een keer voordoen aan de desbetreffende leerling)
- de truc door de reguliere leerling laten uitvoeren
  - de veiligheidsspeld tonen, openen ("ik maak de speld open")
  - laat de leerling aankondigen dat hij/zij de speld in de zakdoek gaat steken en weer van de zakdoek af kan halen zonder ze open te maken en zonder de zakdoek kapot te maken

  de truc verklaren door kopieerblad A (anderstalige nieuwkomers) en kopieerblad B (reguliere leerlingen) voor te leggen (en eventueel met de nodige commentaar terug uit te voeren) en de leerlingen daarna zelf in tweetallen te laten proberen - kopieerblad B kan op twee manieren worden verwerkt:
  - door de volgende zinnen op het bord te noteren en de leerlingen de goede zinnen onder de goede afbeeldingen te laten schrijven - deze zinnen wanneer nodig aanpassen aan het taalvaardigheidsniveau van de reguliere leerlingen:

- Laat een vriend de speld vasthouden en trek snel aan de zakdoek.(5) - Vouw de zakdoek achter de speld dubbel.(2) - De speld is los!(6) - Draai de spel naar links.(3) - Vouw de zakdoek dubbel. Steek de speld erin met de kop naar beneden. (1) - Rol de zakdoek naar rechts om de speld heen.(4)

  - de leerlingen zelf zinnen laten bedenken die de uitgebeelde handelingen beschrijven en deze onder de illustraties laten schrijven
- wanneer kopieerblad B te moeilijk is voor de reguliere leerlingen, kopieerblad A gebruiken - laat de reguliere leerlingen nu niet de woorden uitknippen en opplakken, maar de woorden zelf bij de goede afbeeldingen opschrijven

opmerking
deze verwerkingsopdracht is niet noodzakelijk - kopieerblad A kan ook enkel als neerslag meegegeven worden

taalaanbod

woorden: *zakdoek - (veiligheidsspeld)*
<u>beschrijvende termen:</u> open - *dicht - kapot - heel - dubbel - snel*
<u>handelingen:</u> *vouwen - steken - terugdraaien - vasthouden - trekken - open gaan*
<u>plaatsaanduidingen:</u> *beneden - rechts - links - naar ...*

structuren: <u>gedragssturing</u> (intentieverklaring)

10 Truc met de munt

doel gericht taalaanbod
- * *beschrijvend luisteren/spreken, kopiërend/structurerend schrijven*

materiaal
- velletje schrijfpapier, schaar, potlood
- twee munten van verschillende grootte, bijvoorbeeld 1 frank en 50 frank
- neerslag truc (kopieerbladen Nederlands blz. 23 en 24)

organisatie [redacted] individueel - klassikaal [redacted] kring

verloop

het kleinste muntje met een potlood omtrekken op het vel papier (tekening 1, zie kopieerbladen) - die cirkel uitknippen en vragen aan een leerling of hij/zij de grootste munt door het kleine gaatje kan krijgen: dat lukt hem/haar niet, "het gat is te klein" (nadrukkelijk verwoorden)

duidelijk maken dat jij dat wel kan: het papier op de middellijn van de cirkel dubbelvouwen - de munt tussen het dubbelgevouwen papier schuiven (tekening 2) - heel voorzichtig het papier aan weerskanten van het gaatje naar buiten trekken - de twee helften van de cirkel vormen dan een rechte lijn en het gat is groot genoeg geworden om de munt erdoor te halen (tekening 3).

daarna de kopieerbladen geven - kopieerblad A voor de anderstalige nieuwkomers en kopieerblad B voor de reguliere leerlingen - kopieerblad B kan op twee manieren worden verwerkt:

- door de volgende zinnen op het bord te noteren en de leerlingen de goede zinnen onder de goede afbeeldingen te laten schrijven - deze zinnen wanneer nodig aanpassen aan het taalvaardigheidsniveau van de reguliere leerlingen:

- Trek voorzichtig het papier naar buiten. Haal de munt door het gat.(3) - Vouw het papier dubbel in het midden van de cirkel. Breng de grote munt tussen het papier. (2) - Neem twee munten van verschillende grootte. Teken de omtrek van de kleinste munt op het papier. Knip de cirkel uit.(1)

- de leerlingen zelf zinnen laten bedenken die de uitgebeelde handelingen beschrijven en deze onder de illustraties laten schrijven

- wanneer kopieerblad B te moeilijk is voor de reguliere leerlingen, kopieerblad A gebruiken - laat de reguliere leerlingen nu niet de woorden uitknippen en opplakken, maar de woorden zelf bij de goede afbeeldingen opschrijven

opmerking deze verwerkingsopdracht is niet noodzakelijk kopieerblad A kan ook enkel als neerslag meegegeven worden

taalaanbod

woorden: *dubbel/helft - munt/geldstuk - erdoor -* omtrek - *papier - schaar - potlood*
beschrijvende termen: *(te) groot/klein - recht/rond*
handelingen: *erdoor steken - dubbel plooien/vouwen - recht trekken - tekenen - uitknippen*

structuren: vragen: *Kan* dat? *Kun* je dat?
gedragssturing (verbod en gebod)

11 De verdwenen bankbiljetten

doel
- gericht taalaanbod
- ** beschrijvend spreken/luisteren, kopiërend/structurerend schrijven*

materiaal
- 1 biljet van 1000 F en 1 biljet van 2000 F, een aantal papieren zakken van dezelfde kleur, hetzelfde aantal grote en kleine zakken
- neerslag truc (kopieerbladen Nederlands blz. 25 en 26)

organisatie
individueel - klassikaal in kring

verloop
- een dag (of meer) van te voren kopieerblad A meegeven aan een reguliere leerling - aan de leerling de opdracht geven de truc te oefenen zodat hij/zij de truc voor kan doen in de klas - duidelijk maken dat de reguliere leerling zijn/haar handelingen mondeling moet begeleiden zonder de verklaring weg te geven (eventueel de truc een keer voordoen aan de desbetreffende leerling) - geef eventueel onderstaande tekst mee:
  - voor de demonstratie het biljet van 2000 F goed achter de kleine zak wegsteken en de zak tijdens de demonstratie vastnemen aan de kant waar de kleine zak en het biljet zitten
  - de binnenkant van de zak aan de leerlingen laten zien (de kleine zak en het biljet daarbij verstoppend met de ene hand), zodat de zak leeg lijkt - het biljet van 1000 F tonen (met de nodige commentaar zodat de term *duizend* goed uit de verf komt: "Dit is een biljet van 1000 F. Ik ga dat biljet in deze zak stoppen en dan gaat er iets gebeuren met dat biljet.") - het biljet zogenaamd in de grote zak schuiven, maar in werkelijkheid in de kleine zak (figuur 2)
  - de zak opblazen en met een slag laten kapotspringen - goed schudden met de zak, terwijl je hem bij de opening vasthoudt, ervoor zorgend dat het biljet van 2000 F loskomt en eruit valt -daarbij de nodige commentaar leveren zodat de termen duizend en tweeduizend nogmaals goed uit de verf komen - eventueel het briefje van 2000 F langs de onderkant terug in de zak stoppen, de zak onderaan dichtfrommelen en langs de bovenkant het biljet van 1000 F terug tevoorschijn halen
- laat de leerling de truc voordoen begeleid met mondeling commentaar - vraag de leerlingen of ze weten hoe dat kan
- de verklaring van de truc geven door de kopieerbladen uit te delen - kopieerblad A voor de anderstalige nieuwkomers en kopieerblad B voor de reguliere leerlingen - bespreek de illustraties zodat de truc duidelijk wordt - laat daarna de kopieerbladen verwerken - kopieerblad B kan op twee manieren worden verwerkt:
  - door de volgende zinnen op het bord te noteren en de leerlingen de goede zinnen onder de goede afbeeldingen te laten schrijven - deze zinnen wanneer nodig aanpassen aan het taalvaardigheidsniveau van de reguliere leerlingen:

- Blaas de zak op. (4) - Steek het biljet van 2000 frank achter de kleine zak. (2) - Schud de zak, 2000 frank valt eruit. (6) - Plak de kleine zak aan de binnenkant van de grote zak. (1) - Laat de zak kapotspringen. (5) - Steek het biljet van 1000 frank in de kleine zak. (3)

  - de leerlingen zelf zinnen laten bedenken die de uitgebeelde handelingen beschrijven en deze onder de illustraties laten schrijven
- wanneer kopieerblad B te moeilijk is voor de reguliere leerlingen kopieerblad A gebruiken - laat de reguliere leerlingen nu niet de woorden uitknippen en opplakken maar de woorden zelf bij de goede afbeeldingen opschrijven

- laat de truc met de overige papieren zakken nog enkele malen voordoen door verschillende leerlingen die dit graag willen en laat de truc begeleiden met mondeling commentaar door de leerling zelf, door een andere (reguliere) leerling in de klas of door jezelf

opmerking deze verwerkingsopdracht is niet noodzakelijk - kopieerblad A kan ook enkel als neerslag meegegeven worden

taalaanbod woorden: *geld - zak*
telwoorden: *duizend - tweeduizend*
handelingen: *veranderen/veranderd zijn in - erin stoppen - schudden opblazen - kapotslaan - vastpakken/nemen - vallen*
beschrijvende termen: kapot - leeg - *kleine - grote - echt*
structuren: gedragssturing (intentieverklaring)

12 De geheimzinnige koker

doel
- gericht taalaanbod
- ** beschrijvend spreken/luisteren, kopiërend/structurerend schrijven*

materiaal
- twee identieke eierdopjes
- twee identieke knikkers
- twee kokers van stevig karton die over de eierdopjes passen en verschillend versierd zijn (bijv. één met stippen en één met strepen)
- neerslag truc (kopieerbladen Nederlands blz. 27 en 28)
- andere materialen ter vervanging:
  * van de knikkers: maïskorrels, balletjes, ...
  * van de eierdopjes: eikelhoedjes, emmertjes, ...
  * de kokers worden aangepast aan het andere materiaal
- eventueel een ei

organisatie individueel - klassikaal in kring

verloop
- een dag (of meer) van te voren kopieerblad A meegeven aan een reguliere leerling - aan de leerling de opdracht geven de truc te oefenen zodat hij/zij de truc voor kan doen in de klas - duidelijk maken dat de reguliere leerling zijn/haar handelingen mondeling moet begeleiden zonder de verklaring weg te geven (eventueel de truc een keer voordoen aan de desbetreffende leerling)
- de leerling de truc voor laten doen aan de klas - vragen wie weet hoe het kan - laat eventueel nog een keer de truc door de leerling uitvoeren - vraag nu of een van de leerlingen uit de klas de truc kan doen - laat enkele leerlingen het proberen en geef er zelf mondeling commentaar bij
- de verklaring van de truc geven door de truc nog een keer te laten doen door de betreffende reguliere leerling met volledig commentaar - de kopieerbladen uitdelen, kopieerblad A voor de anderstalige nieuwkomers, kopieerblad B voor de reguliere leerlingen - kopieerblad B kan op twee manieren worden verwerkt:
  door de volgende zinnen op het bord te noteren en de leerlingen de goede zinnen onder de goede afbeeldingen te laten schrijven - deze zinnen wanneer nodig aanpassen aan het taalvaardigheidsniveau van de reguliere leerlingen:

- Til nu koker B omhoog. Je ziet het eierdopje (6)
- Maak twee gelijke kokers en versier ze verschillend. (1)
- Knijp in koker B en til de koker en het eierdopje omhoog. Je ziet de knikker. (4)
- Zet de eierdopjes over de knikkers. Zet de kokers over de eierdopjes. (2)
- Knijp nu in koker A en til de koker en het eierdopje omhoog. Je ziet de knikker. (5)
- Til koker A omhoog. Je ziet het eierdopje. (3)

de leerlingen zelf zinnen laten bedenken die de uitgebeelde handelingen beschrijven en deze onder de illustraties laten schrijven

- wanneer kopieerblad B te moeilijk is voor de reguliere leerlingen, kopieerblad A gebruiken - laat de reguliere leerlingen nu niet de woorden uitknippen en opplakken, maar de woorden zelf bij de goede afbeeldingen opschrijven

opmerking deze verwerkingsopdracht is niet noodzakelijk - kopieerblad A kan ook enkel als neerslag meegegeven worden

taalaanbod

woorden: *koker - tekening*
handelingen: *optillen - verdwijnen - terug zetten - knijpen - kijken - zitten - knippen - kleven - verwisselen - (van plaats) veranderen*
plaatsaanduidingen: *onder - in - over(heen)* - omhoog
beschrijvende termen: *gelijk - verschillend - echt*

structuren: plaatsaanduidingen: *Waar* is het eierdopje? *Zijn de dopjes en knikkers echt van plaats verwisseld?*
vragen: *Wie kan dat doen? Wie wil dat doen?*
gedragssturing: X *kan je/wil* je

4 Wim-prenten: tel de honden 35
5 Waar staat wat? 36
6 Waar of niet waar? 36
7 Wat verschilt er? 37
8 De tien verschillen 38
9 Klasvoorwerpen 39
10 De vijf verschillen 40
11 De school en de buurt 40
12 Tel de katten # 41

STRIPS

1 Droopy en het afval in de mand 42
2 Beleefd zijn 42
3 Beleefd gedrag in de klas: de hand opsteken 43
4 De verkeerde dag 43
5 Bruno heeft een ongeluk 44
6 Een verhaal samenstellen # 45

OVERIGE ACTIVITEITEN

1 Kimspel met klasvoorwerpen 47
2 Bingo met klasvoorwerpen 47
3 Touwspelletjes spelen 48
4 Wat hoort er niet bij? 51
5 Handelingsopdrachten in kring 51
6 Wat zit er in de tas? 51
7 Wie heeft een x? Wie heeft geen y? 52
8 Zoekspel: halve "portretten" 52
9 Wat hoort er niet bij? 53
10 Even groot/lang of kleiner/korter? 54
11 Gezichtsuitdrukkingen 54

1 2 Reeksen aanvullen # 55
1 3 Daar is iets bijzonders aan! 56
1 4 Wat is het '-ste' 56
1 5 Alternatief kwartetspel 57
1 6 Raad het voorwerp 58
1 7 Wie is de eerste en wie is de laatste? 58
1 8 Wie hoort bij wie? 59
1 9 De familie Vandam: wie is wie? 60
20 Hennie de Heks 60
21 De doolhof van school naar huis 64
22 Doolhof: het konijn is de weg kwijt 65
23 Letterpuzzel 65
24 Simon zegt... 66
25 Raadsel: de wolf, de geit en de kool # 67

Voorbeeldtaak: Wat hoort er niet bij?

doel
- gericht taalaanbod
- * *gericht waarnemen, structurerend spreken*

materiaal klasvoorwerpen (zie instructie; afhankelijk van wat beschikbaar is)

organisatie klassikaal in kring

verloop
- telkens een viertal klasvoorwerpen in de kring leggen, de leerlingen aan laten wijzen of laten zeggen welk er niet bijhoort en duidelijk maken waarom (de leerkracht herhaalt de reden in woorden)
  * *Kijk ik heb vier voorwerpen in de kring gelegd. Zijn het dezelfde voorwerpen? X kan jij mij vertellen wat* voor *voorwerpen het zijn? Dat heb je goed gezien, ik heb een potlood een lat een balpen en een gom in de kring gelegd.*
  * *Kijk allemaal maar eens goed naar de voorwerpen. We hadden gezien dat het verschillende voorwerpen zijn, maar drie van de voorwerpen hebben iets hetzelfde. Zijn er drie voorwerpen met dezelfde kleur? Nee,* Y *dat heb je goed gezien. Zijn er drie voorwerpen die even groot zijn? Nee, inderdaad Z, de voorwerpen zijn niet even groot. De lat is langer dan het potlood etc.*
    Wat hebben de drie voorwerpen dan wel hetzelfde?
  * *Heel goed gezien X. De lat, balpen en* gom *zijn oud. Die voorwerpen zijn al gebruikt. Het potlood is helemaal nieuw. Er is nog niet getekend met het potlood. Het potlood hoort dus niet in de kring bij de oude voorwerpen.*
  * *Ik heb weer andere voorwerpen in de kring gelegd. Hoeveel voorwerpen liggen er? etc.*

suggesties
- *oud/nieuw:* een nieuw potlood, een oude lat, een oude balpen en een oude gom
- *weinig/veel:* een grote stapel papier, een twintigtal paperclips, ongeveer evenveel balpennen, slechts twee slijpers
- *zwaar/licht:* een zware boekentas, een zwaar boek, een zware plant, een plastic zakje met enkel wat blaadjes papier in
- *leeg/vol:* een lege boekentas, een lege vuilbak, een lege plastic zak, een volle pennenzak
- *hard/zacht:* een spons, een boterham, een handdoek, een houten stoel
- *open/dicht:* een open boekentas, een open boek, een open stift, een gesloten pennenzak
- *lang/kort:* een lange lat, een lang touw, een lange sjaal, een kort stukje krijt
- enz.

taalaanbod
woorden: klasvoorwerpen
beschrijvende termen: *oud/nieuw - weinig/veel - zwaar/licht - leeg/vol - hard/zacht - open/dicht - lang/kort - enz.*
structuren: vragen: *Wat* hoort er niet bij?

KENNISMAKINGSSPELLETJES

1 Activiteit met namen van landen

doel - groepsvorming, gericht taalaanbod
- ** beschrijvend luisteren*

materiaal geen

organisatie klassikaal in kring

verloop —— aan de allochtone leerlingen vragen hoe ze België noemen in hun taal (bij de anderstalige nieuwkomers eventueel via mentoren die dan als eerste kunnen antwoorden)
- aan de allochtone leerlingen duidelijk maken dat *ze* de naam van hun land moeten noemen

taalaanbod woorden: *België - land - komen van - welk - naam - eigen - taal - in het ...*
handelingen: *noemen*
structuren: plaatsaanduidingen: Van *waar kom jij? Uit welk land kom jij? Ik kom uit*

2 Een vaste zitplaats in de klas

doel - veilig klimaat, gericht taalaanbod, contact met het Latijnse schrift
- ** gericht waarnemen*

materiaal naamkaartjes uit kringspel 1

organisatie klassikaal

verloop —— de naamkaartjes op de lessenaars plaatsen waaraan de anderstalige nieuwkomers voorlopig zullen zitten - het is aan de docent om de reguliere leerlingen bij deze gelegenheid ook een nieuwe plaats te geven - zoniet, dan de naamkaartjes van de reguliere leerlingen willekeurig in de klas leggen en duidelijk maken dat de opdracht voor de reguliere leerlingen luidt dat ze hun naamkaartje moeten vinden en deze op hun vaste plek neer moeten leggen - alle leerlingen zelf proberen te laten zoeken, ook de niet-gealfabetiseerde leerlingen
- slechts in het uiterste geval worden de anderstalige nieuwkomers geholpen door hun mentor

taalaanbod woorden: kaart(je) - *naam - bank - plaats - eigen*
handelingen: *zoeken - zitten*
structuren: plaatsaanduidingen: *Waar is jouw plaats?*
bezitsaanduidingen: *Van wie is dit kaartje? Is dit jouw kaartje? Dan is dit jouw plaats.*

3 Een naamspeldje maken

doel
- veilig klimaat, gericht taalaanbod, contact met het Latijnse schrift
- * het *kunnen maken van een eigen naamspeldje*

materiaal
- plastic houdertje voor naamkaartje voor elke leerling (of alternatieve oplossing zoeken)
- stukje papier voor elke leerling

organisatie
klassikale instructie - uitvoering in groepjes met mentor

verloop
duidelijk maken dat elke leerling zijn/haar eigen naam op het speldje moet schrijven
de analfabete leerlingen worden geholpen door hun mentor

taalaanbod
woorden: *naam - kaartje - eigen*
handelingen: *schrijven*
structuren: gedragssturing (gebod): *moeten* en gebiedende wijs

4 Eigen geboortedatum en/of leeftijd op naamspeldje bijschrijven

doel
- gericht taalaanbod, oefenen van fijne motoriek
- * *het in cijfers kunnen opschrijven van de geboortedatum*

materiaal
- het naamspeldje
- een pen

organisatie
individueel (met mentor voor analfabete anderstalige nieuwkomers)

verloop
- de leerlingen vragen om hun naamspeldje te nemen - vertellen dat de leerlingen moeten opschrijven hoe oud ze zijn - vragen of iemand (anderstalige nieuwkomer) alle cijfers van 0 tot 9 op het bord kan schrijven
- nieuwkomers die hun leeftijd niet in arabische cijfers kunnen schrijven eerst laten oefenen met behulp van de mentor op een kladblaadje

taalaanbod
woorden: *oud - jaar - cijfer - bord*
klasvoorwerpen: *pen - papier*
handelingen: *opschrijven*
structuren: vragen: *Hoe* oud ben jij?
gedragssturing (gebod): gebiedende wijs

5 Gesprek over familie-, achter-, voornaam

doel
- gericht taalaanbod, band gesproken en geschreven taal
- * *beschrijvend luisteren*

materiaal
per leerling twee kaartjes, met op het ene de voornaam en op het andere de achternaam van de leerling - gebruik hiervoor twee verschillende kleuren

organisatie
klassikaal

verloop

- vertellen hoe je heet, wat je familie- of achternaam is, en beide naast elkaar op het bord noteren
- aan de leerlingen elk twee kaartjes geven: één met hun voornaam en één met hun familienaam erop genoteerd
- de vraag stellen aan de groep: "Wie heeft als voornaam...?, of "Is ... jouw familienaam of jouw voornaam?", waarop het juiste kaartje omhoog wordt gestoken
- de leerlingen de kaartjes laten teruggeven

taalaanbod

woorden: *voornaam - familienaam - achternaam*
handelingen: *teruggeven*
structuren: vragen: *Wat is ...? Is dat ...?*
plaatsaanduidingen: *In welke rij* hoort *die naam? Waar moet deze naam?*
bezitsaanduidingen: *Wie heeft het kaartje* met *de naam van ...?*

6 Voornamen en familienamen

doel

- gericht taalaanbod, verband geschreven en gesproken taal zien
- ** beschrijvend luisteren*

materiaal

de naamkaartjes van activiteit 5, groot vel papier, invulblad eigen voor-, en familienaam (kopieerbladen Nederlands eerste bladzijde)

organisatie

klassikaal

verloop

- de kaartjes door elkaar mengen en opnieuw uitdelen zodat iedereen twee kaartjes heeft - een groot vel papier op het bord hangen en uw eigen naam en familienaam naast elkaar op het papier plakken
  de leerlingen één voor één naar voor doen komen en een naam doen lezen (of zelf de naam lezen en vragen "Wie is ...?") duidelijk maken dat de leerling met die naam de vinger moet opsteken - telkens vragen: "Is dat je voornaam?", "Is dat je achternaam?"
- telkens de naam in de juiste rij doen kleven, onder de naam van de leerkracht (dus twee kolommen: voornaam leerkracht, achternaam leerkracht)
- aan de nieuwkomers het kopieerblad uitdelen - de leerlingen hun naam laten invullen, eventueel met hulp van de mentor - voor leerlingen die niet kunnen schrijven een naamkaartje maken dat de leerlingen op kunnen plakken
- de reguliere leerlingen zelf de tekst 'mijn naam is' en hun naam op laten schrijven
- laat de leerlingen in het kader een vrije tekening maken (dus niet verplicht over de familie, enkel wanneer ze dit zelf willen)

taalaanbod

woorden: *voornaam - familienaam - achternaam*
structuren: plaatsaanduidingen: *In welke rij hoort die naam? Waar moet deze naam?*
bezitsaanduidingen: *Wie heeft het kaartje met de naam van ...?*

GOOCHELTRUCS

1 Het verdwijnende dopje van een balpen

doel
- gericht taalaanbod
- ** beschrijvend spreken/luisteren, kopiërend/structurerend schrijven*

materiaal
- een breed dopje van een balpen/stift of een vingerhoed
- neerslag goocheltruc (kopieerbladen Nederlands blz. 5 en 6)

organisatie
individueel - klassikaal in kring

verloop

— een dag (of meer) van te voren kopieerblad A meegeven aan een leerling - aan de leerling de opdracht geven de truc te oefenen zodat hij/zij de truc voor kan doen in de klas - duidelijk maken dat de reguliere leerling zijn/haar handelingen mondeling moet begeleiden zonder de verklaring weg te geven (eventueel de truc een keer voordoen aan de desbetreffende leerling)
de truc 1 of meerdere keren door de leerling laten uitvoeren vergezeld van mondeling commentaar zonder de verklaring te verwoorden
de vraag stellen of iemand de truc kent

- als een leerling bereid gevonden wordt de truc uit te voeren, hem/haar daartoe uitnodigen - laat de leerlingen zijn/haar handelingen verwoorden - bij een anderstalige nieuwkomer kan het verwoorden van zijn/haar handelingen door een reguliere leerling of de docent gedaan worden
- indien het te moeilijk blijkt voor de leerlingen om zelf de truc uit te voeren, de truc nogmaals voordoen - de truc verklaren door hem nog eens, maar nu 'zichtbaar', door de reguliere leerling uit te laten voeren en uit te leggen - laat daarna nog enkele leerlingen die willen de truc uitvoeren
  - het dopje op de rechterwijsvinger zetten - de overige vingers gesloten houden -de rechterhand onder de linkerarm brengen, daar de dop van je wijsvinger afhalen en deze in je rechterhand nemen.
  - de linkerarm overdreven stijf tegen het lichaam klemmen - meteen de rechterhand terugtrekken, met uitgestoken wijsvinger
  - met de rechterhand bijv. achter de nek gaan - als je hand achter je hoofd is, de dop weer op je wijsvinger aanbrengen en die aan het publiek tonen
- de kopieerbladen uitdelen, kopieerblad A voor de anderstalige nieuwkomers, kopieerblad B voor de reguliere leerlingen - kopieerblad B kan op twee manieren worden verwerkt:
  . door de volgende zinnen op het bord te noteren en de leerlingen de goede zinnen onder de goede afbeeldingen te laten schrijven. Deze zinnen wanneer nodig aanpassen aan het taalvaardigheidsniveau van de reguliere leerlingen:

- Doe je rechterhand onder je linkerarm. (2) - Toon je wijsvinger met de dop. (6) - Haal de dop van je wijsvinger. (3) - Steek je rechterhand omhoog. (4) - Zet de dop op je rechterwijsvinger. (1) - Zet achter je hoofd de dop weer op je wijsvinger. (5)

  . de leerlingen zelf zinnen laten bedenken die de uitgebeelde handelingen beschrijven en deze onder de illustraties laten schrijven
- wanneer kopieerblad B te moeilijk is voor de reguliere leerlingen, kopieerblad A gebruiken - laat de reguliere leerlingen nu niet de woorden uitknippen en opplakken maar de woorden zelf bij de goede afbeeldingen opschrijven

opmerking deze verwerkingsopdracht is niet noodzakelijk - het kopieerblad A kan ook enkel als neerslag meegegeven worden

taalaanbod woorden: lichaamsdelen: *linker- en rechterarm - (wijs)vinger - hals - hand*
klasvoorwerpen: *stift*
handelingen: *verdwijnen*
plaatsaanduidingen: *onder - achter - tussen - voor*
tijdsaanduidingen: eerst - *dan - daarna*
structuren: plaatsaanduidingen: *Waar is het dopje?* e.a.

2 Twee geldstukken op een glas

doel
- gericht taalaanbod
- * *beschrijvend spreken/luisteren, kopiërend/structurerend schrijven*

materiaal
- twee grote geldstukken, bijvoorbeeld van 20 of van 50F
- een glas
- afbeelding van de truc (kopieerbladen Nederlands blz. 7 en 8)

organisatie individueel - klassikaal in kring

verloop
- een dag (of meer) van te voren kopieerblad A meegeven aan een leerling - aan de leerling de opdracht geven de truc te oefenen zodat hij/zij de truc voor kan doen in de klas - duidelijk maken dat de reguliere leerling zijn/haar handelingen mondeling moet begeleiden zonder de verklaring weg te geven (eventueel de truc een keer voordoen aan de desbetreffende leerling)
- de geldstukken tonen en vragen of ze die kennen - vermelden dat het om stukken van 20 (50) F gaat - vragen hoeveel je er zo in de hand hebt
- laat de reguliere leerling de twee geldstukken recht tegenover elkaar op een glas leggen (zie afbeelding) en vragen of iemand ze alle twee tegelijk met één hand op kan pakken zonder het glas te bewegen (je kunt de leerling zelfs laten beloven dat degene die het wel kan het geld mag hebben, want wie de truc niet kent, slaagt er absoluut niet in) - laat enkele leerlingen de truc proberen
- voor de verklaring van de truc de betreffende reguliere leerling de handeling uit laten voeren met mondeling commentaar:
  . duim en middelvinger op de twee geldstukken leggen en ze tegen de zijkant van het glas drukken - ze langs het glas naar beneden laten zakken (zie afbeelding)
  . als ze eenmaal beneden zijn, de munten langs het glas naar elkaar toe rollen: dan kun je ze gemakkelijk oppakken
- aan de leerlingen vragen of één van hen denkt de truc nu ook te kunnen doen -laat de leerling zijn/haar handelingen mondeling beschrijven - bij de anderstalige nieuwkomers kan een reguliere leerling of de docent de handelingen mondeling ondersteunen
- de kopieerbladen uitdelen, kopieerblad A voor de anderstalige nieuwkomers, kopieerblad B voor de reguliere leerlingen - kopieerblad B kan op twee manieren worden verwerkt:
  . door de volgende zinnen op het bord te noteren en de leerlingen de goede zinnen onder de goede afbeeldingen te laten schrijven. Deze zinnen wanneer nodig aanpassen aan het taalvaardigheidsniveau van de reguliere leerlingen:

- Druk de geldstukken tegen de zijkant van het glas. Laat ze naar beneden glijden (3)
- Leg twee geldstukken op de rand van een glas (1)
- Rol de geldstukken naar elkaar toe langs het glas (4)
- Leg je duim en je wijsvinger elk op een geldstuk (2)

- de leerlingen zelf zinnen laten bedenken die de uitgebeelde handelingen beschrijven en deze onder de afbeeldingen laten opschrijven
- wanneer kopieerblad B te moeilijk is voor de reguliere leerlingen, kopieerblad A gebruiken - laat de leerlingen nu niet de woorden uitknippen en opplakken maar de woorden zelf bij de goede afbeeldingen opschrijven

opmerking deze verwerkingsopdracht is niet noodzakelijk - kopieerblad A kan ook enkel als neerslag meegegeven worden

taalaanbod

woorden: *geld - munt - glas*
lichaamsdelen: *vinger*
beschrijvende termen: *langzaam*
plaatsaanduidingen: *zijkant - bovenkant - naar beneden*
handelingen: *drukken - zakken - schuiven - liggen*
getallen *1 - 2 - 20* of *50*

structuren: vragen: *Hoeveel* munten heb ik? *Wie* kan dat doen?
gedragssturing (uitnodiging)

3 Welke kaart?

doel
- gericht taalaanbod
- * *beschrijvend spreken/luisteren, kopiërend/structurerend schrijven*

materiaal
- de hartenreeks van 1 tot en met 10 van een spel kaarten
- kopieerbladen Nederlands blz. 9 en 10

organisatie individueel - klassikaal in kring

verloop

- een dag (of meer) van te voren kopieerblad A meegeven aan een reguliere leerling - aan de leerling de opdracht geven de truc te oefenen zodat hij/zij de truc voor kan doen in de klas - duidelijk maken dat de reguliere leerling zijn/haar handelingen mondeling moet begeleiden zonder de verklaring weg te geven (eventueel de truc een keer voordoen aan de desbetreffende leerling)
- de truc meermaals uit laten voeren begeleid met mondeling commentaar - de vraag stellen of iemand de truc kent
- als een leerling bereid gevonden wordt de truc uit te voeren, hem/haar daartoe uitnodigen - laat de leerlingen zijn/haar handelingen mondeling verwoorden -dit kan ook door een andere reguliere leerling gebeuren of door de docent zelf
- de truc verklaren door hem nog eens uit te laten voeren door de eerste leerling en nadrukkelijk naar de bewuste bovenliggende kaart te kijken - de verklaring wordt tevens gegeven in het mondelinge commentaar:
  - één van de leerlingen (in het begin bij voorkeur een reguliere leerling) een kaart laten uitkiezen - hem/haar vragen die goed te bekijken en aan een paar medeleerlingen te tonen
  - het kaartspel op een bepaalde plaats openen en de betreffende kaart op die plaats stoppen - daarbij ongemerkt goed in je opnemen welke kaart er, als je het kaartspel terug sluit, boven de betreffende kaart komt te zitten
  - het kaartspel met de blinde zijde naar boven op tafel leggen en de kaarten 1 voor 1 beginnen afnemen: als je bij de 'bovenbuur' van de betreffende kaart bent aanbeland, weet je dat de volgende kaart de gezochte is - deze kaart benoem je dan uitdrukkelijk als een 1, 2, 3 of...
- de kopieerbladen uitdelen, kopieerblad A voor de anderstalige nieuwkomers, kopieerblad B voor de reguliere leerlingen - kopieerblad B kan op twee manieren

worden verwerkt:

. door de volgende zinnen op het bord te noteren en de leerlingen de goede zinnen onder de goede afbeeldingen te laten schrijven. Deze zinnen wanneer nodig aanpassen aan het taalvaardigheidsniveau van de reguliere leerlingen:

- Laat een vriend een kaart kiezen (1)
- Open het kaartspel en steek de gekozen kaart ertussen (4)
- Leg de kaarten weer op elkaar en neem de kaarten één voor één af tot je bij de kaart komt die je gezien hebt. De volgende kaart is de gekozen kaart (6)
- Je vriend toont de gekozen kaart aan de andere kinderen. Je mag zelf de kaart niet zien (2)
- Kijk welke kaart er boven de gekozen kaart komt (5)
- Leg de andere kaarten op elkaar (3)

de leerlingen zelf zinnen laten bedenken die de uitgebeelde handelingen beschrijven en deze onder de illustraties laten schrijven

- wanneer kopieerblad B te moeilijk is voor de reguliere leerlingen, kopieerblad A gebruiken - laat de reguliere leerlingen nu niet de woorden uitknippen en opplakken maar de woorden zelf bij de goede afbeeldingen opschrijven
- laat eventueel nog enkele leerlingen de truc voordoen nu ze de verklaring kennen

opmerking deze verwerkingsopdracht is niet noodzakelijk: kopieerblad A kan ook enkel als neerslag meegegeven worden

taalaanbod

woorden: *kaart(spel) - vorige - deze*
telwoorden van 1 tot 10
handelingen: *nemen - kijken - tonen - leggen - kiezen - raden*

structuren: vragen: *Welke* kaart is het? *Wat* staat er op de kaart?
gedragssturing (uitnodiging)

4 Goocheltruc met dopje van stift en zakdoek

doel

- gericht taalaanbod
- ** beschrijvend spreken/luisteren, kopiërend/structurerend schrijven*

materiaal

- een breed dopje van een stift of een vingerhoed
- een zakdoek
- neerslag goocheltruc (kopieerbladen Nederlands blz. 11 en 12)

organisatie individueel - klassikaal in kring

verloop

- een dag (of meer) van te voren kopieerblad A meegeven aan een reguliere leerling - aan de leerling de opdracht geven de truc te oefenen zodat hij/zij de truc voor kan doen in de klas - duidelijk maken dat de reguliere leerling zijn/haar handelingen mondeling moet begeleiden zonder de verklaring weg te geven (eventueel de truc een keer voordoen aan de desbetreffende leerling)
- de truc 1 of meerdere malen door de desbetreffende leerling laten uitvoeren met tegelijkertijd mondeling commentaar met betrekking tot de handelingen die verricht worden zonder de verklaring weg te geven
- de vraag stellen of iemand de truc kent
- als een leerling bereid gevonden wordt de truc uit te voeren, hem/haar daartoe uitnodigen - laat ook nu de handelingen vergezeld gaan van mondeling commentaar - laat de leerling dit zelf doen of een andere reguliere leerling of u zelf de verklaring van de truc geven door de truc nog een keer te laten doen door de

eerste leerling met volledig commentaar - de kopieerbladen uitdelen, kopieerblad A voor de anderstalige nieuwkomers, kopieerblad B voor de reguliere leerlingen - kopieerblad B kan op twee manieren worden verwerkt:

. door de volgende zinnen op het bord te noteren en de leerlingen de goede zinnen onder de goede afbeeldingen te laten schrijven. Deze zinnen wanneer nodig aanpassen aan het taalvaardigheidsniveau van de reguliere leerlingen:

- Ga met de rechterhand op en neer. Strek ondertussen de rechterwijsvinger en de middelvinger (4)
- Zet de dop op je rechterwijsvinger en hang er een zakdoek over (1)
- Haal het dopje van de wijsvinger en zet deze weer op de wijsvinger, met de zakdoek tussen de vinger en het dopje (3)
- Buig de rechterwijsvinger en strek de middelvinger Strijk met de linkerhand het doekje glad (2)

. de leerlingen zelf zinnen laten bedenken die de uitgebeelde handelingen beschrijven en deze onder de illustraties laten schrijven

- wanneer kopieerblad B te moeilijk is voor de reguliere leerlingen, kopieerblad A gebruiken - laat de reguliere leerlingen nu niet de woorden uitknippen en opplakken, maar de woorden zelf bij de goede afbeeldingen opschrijven
- laat de truc eventueel door enkele leerlingen uitvoeren nu de verklaring bekend is

opmerking deze verwerkingsopdracht is niet noodzakelijk - kopieerblad A kan ook enkel als neerslag meegegeven worden

taalaanbod

woorden: *stift - zakdoek*
plaatsaanduidingen: *op - neer - tussen*
lichaamsdelen: *linker- en rechterhand - vinger*
beschrijvende termen: *recht - gebogen*
handelingen: *zetten - verdwijnen - verschijnen bedekken - buigen - netjes - strekken*
tijdsaanduidingen: *eerst - dan - daarna - opnieuw*

structuren: plaatsaanduidingen: *Waar is het dopje? ... onder de zakdoek*

5 De zwevende lucifers

doel
- gericht taalaanbod
- ** beschrijvend spreken/luisteren, kopiërend/structurerend schrijven*

materiaal
- een geprepareerd luciferdoosje
- de verklaring van de truc (kopieerbladen Nederlands blz. 13 en 14)

organisatie individueel - klassikaal in kring

verloop

vooraf de lucifers in het doosje vastzetten met 1 of 2 gebroken lucifers (zie kopieerbladen): aantal lucifers in het doosje leggen zodat ze nog kunnen rammelen - overdwars een gebroken lucifer die even lang is als de breedte van het doosje, in het midden van het doosje vastzetten

- een dag (of meer) van te voren kopieerblad A meegeven aan een reguliere leerling - aan de leerling de opdracht geven de truc te oefenen zodat hij/zij de truc voor kan doen in de klas - duidelijk maken dat de reguliere leerling zijn/haar handelingen mondeling moet begeleiden zonder de verklaring weg te geven - doe de truc een keer voor aan de desbetreffende leerling (geef eventueel onderstaande tekst ook mee)

. het luciferdoosje naar links openschuiven en de lucifers aan de leerlingen laten

zien, ervoor zorgend dat ze de dwarse lucifers niet te zien krijgen: "jullie zien het: het doosje zit vol lucifers"

- het doosje op dezelfde manier naar rechts openschuiven
- het doosje bijna dicht doen en rammelen met de lucifers: "jullie kunnen het horen: het doosje is vol"

mysterieuze gebaren maken, het doosje ondersteboven draaien en langzaam openschuiven tot het omhulsel er helemaal af is ("ik schuif het doosje langzaam open", ervoor zorgend dat de leerlingen niet in het doosje kunnen kijken: "waar zijn de lucifers nu? ze zijn weg, het doosje is leeg")

. het doosje weer dicht doen en nog eens rammelen met de lucifers

- laat de truc 1 of meerdere malen uitvoeren

"hoe kan dat?": de vraag stellen of iemand dat weet

- de truc verklaren door de reguliere leerling het doosje open te laten schuiven
- de kopieerbladen uitdelen, kopieerblad A voor de anderstalige nieuwkomers, kopieerblad B voor de reguliere leerlingen - kopieerblad B kan op twee manieren worden verwerkt:

. door de volgende zinnen op het bord te noteren en de leerlingen de goede zinnen onder de goede afbeeldingen te laten schrijven. Deze zinnen wanneer nodig aanpassen aan het taalvaardigheidsniveau van de reguliere leerlingen:

- Doe het doosje dicht en rammel met de lucifers (4)
- Schuif het doosje open naar links. Het zit vol lucifers (2)
- Doe het doosje weer dicht en schud ermee. Het is weer vol (6)
- Schuif het doosje open naar rechts. Het zit vol lucifers (3)
- Draai het doosje ondersteboven. Schuif het langzaam open tot het omhulsel er af is. Het doosje is leeg (5)

. de leerlingen zelf zinnen laten bedenken die de uitgebeelde handelingen beschrijven en deze onder de illustraties laten schrijven

- wanneer kopieerblad B te moeilijk is voor de reguliere leerlingen, kopieerblad A gebruiken - laat de reguliere leerlingen nu niet de woorden uitknippen en opplakken, maar de woorden zelf bij de goede afbeeldingen opschrijven
- laat eventueel enkele leerlingen de truc nogmaals uitvoeren nu de verklaring bekend is

opmerking de verwerkingsopdracht is niet noodzakelijk: kopieerblad A kan ook enkel als neerslag meegegeven worden

taalaanbod woorden: *lucifer - doosje*
plaatsaanduidingen: *rechts - links*
beschrijvende termen: *vol* - leeg - *open - dicht - langzaam*
handelingen: *zien - horen - schuiven - omdraaien*
structuren: vragen: *Waar zijn* de lucifers? *Hoe* kan dat?

6 De gebroken lucifer

doel
- gericht taalaanbod
- * *beschrijvend luisteren, kopiërend/structurerend schrijven*

materiaal
- een geprepareerde zakdoek met een lucifer in de zoom
- een lucifer
- neerslag van de truc (kopieerbladen Nederlands blz. 15 en 16)

organisatie individueel - klassikaal in kring

verloop

- een zakdoek met een voldoende grote zoom op de kop tikken en vooraf een lucifer in die zoom schuiven
- de truc zelf 1 of 2 maal uitvoeren:
  - de leerlingen de 'lege' zakdoek langs alle kanten laten zien
  - de (andere) lucifer tevoorschijn halen en hem in de zakdoek rollen
  - de lucifer in de zoom breken: "jullie hebben het gehoord: ik heb de lucifer gebroken, de lucifer is kapot"
    aankondigen dat je de lucifer weer heel kan maken, een mysterieus gebaar maken en de zakdoek open rollen: "de lucifer is weer heel"

  doen (de lucifer in de zoom kan meerdere malen gebroken worden, eventueel kunnen er vooraf twee lucifers in de zoom gestoken worden)
- de truc verklaren door eerst de afbeelding voor te leggen en dan de lucifer in de zoom van de zakdoek te tonen en nog eens te breken - daarna de kopieerbladen uitdelen, kopieerblad A voor de anderstalige nieuwkomers, kopieerblad B voor de reguliere leerlingen - kopieerblad B kan op twee manieren worden verwerkt:
  door de volgende zinnen op het bord te noteren en de leerlingen de goede zinnen onder de goede afbeeldingen te laten schrijven - deze zinnen wanneer nodig aanpassen aan het taalvaardigheidsniveau van de reguliere leerlingen:

  - Steek vooraf een lucifer in de zoom van een zakdoek. Laat de zakdoek zien (1)
  - Breek de lucifer in de zoom (3)
  - Doe de zakdoek open en toon de hele lucifer (4)
  - Toon een andere lucifer en rol hem in de zakdoek (2)

  de leerlingen zelf zinnen laten bedenken die de uitgebeelde handelingen beschrijven en deze onder de illustraties laten schrijven
- wanneer kopieerblad B te moeilijk is voor de reguliere leerlingen, kopieerblad A gebruiken - laat de reguliere leerlingen nu niet de woorden uitknippen en opplakken, maar de woorden zelf bij de goede afbeeldingen opschrijven

opmerking

deze verwerkingsopdracht is niet noodzakelijk - kopieerblad A kan ook enkel als neerslag meegegeven worden

taalaanbod

woorden: *lucifer - zakdoek - weer/opnieuw - een andere*
beschrijvende termen: *kapot - heel - open*
handelingen: *nemen - leggen - breken - rollen - tonen*
structuren: vragen: Hoe *kan dat?*

7 De 3 munten

doel

- gericht taalaanbod
- ** beschrijvend spreken/luisteren, kopiërend/structurerend schrijven*

materiaal

- 3 geldstukken van dezelfde waarde (3 x 5F, 3 x 20F of 3 x 50F)
- neerslag goocheltruc (kopieerbladen Nederlands blz. 17 en 18)

organisatie

individueel - klassikaal in kring

verloop

- een dag (of meer) van te voren kopieerblad A meegeven aan een reguliere leerling - aan de leerling de opdracht geven de truc te oefenen zodat hij/zij de truc voor kan doen in de klas - duidelijk maken dat de reguliere leerling zijn/haar handelingen mondeling moet begeleiden zonder de verklaring weg te geven (eventueel de truc een keer voordoen aan de desbetreffende leerling)

de leerling de truc meerdere malen voor laten doen - de leerling (bij voorkeur een mentor) die één van de munten pakt moet deze goed in zijn hand vasthouden en tot tien tellen (de munt wordt hierdoor warm) - daarna moet de leerling de munt terugleggen, daarbij goed aan de klas laten zien welke de munt is die hij/zij heeft genomen - de leerling die de truc kent, draait zich om en voelt aan de drie munten - de warmste munt is de goede munt

"hoe kan dat?": vragen of iemand weet hoe de truc gaat - laat één of enkele leerlingen die willen de truc uitproberen

- de truc verklaren door hem nog eens door de desbetreffende leerling uit te laten voeren en dan een andere leerling laten voelen aan de munten: "die is warm, en de andere zijn koud"

de kopieerbladen uitdelen, kopieerblad A voor de anderstalige nieuwkomers, kopieerblad B voor de reguliere leerlingen - kopieerblad B kan op twee manieren worden verwerkt:

- door de volgende zinnen op het bord te noteren en de leerlingen de goede zinnen onder de goede afbeeldingen te laten schrijven - deze zinnen wanneer nodig aanpassen aan het taalvaardigheidsniveau van de reguliere leerlingen:

- Daarna legt hij de munt weer terug (4) - Neem drie dezelfde munten en leg ze naast elkaar (1) - Iemand neemt een munt in zijn hand en telt tot tien (3) - Draai je om (2) - Draai je weer om en voel aan de munten. De warmste munt is de munt die je zoekt (5)

- de leerlingen zelf zinnen laten bedenken die de uitgebeelde handelingen beschrijven en deze onder de illustraties laten schrijven

- wanneer kopieerblad B te moeilijk is voor de reguliere leerlingen, kopieerblad A gebruiken - laat de reguliere leerlingen nu niet de woorden uitknippen en opplakken, maar de woorden zelf bij de goede afbeeldingen opschrijven

opmerking deze verwerkingsopdracht is niet noodzakelijk - kopieerblad A kan ook enkel als neerslag meegegeven worden

taalaanbod

woorden: *vijf/twintig/vijftigfrankstuk - munt(stuk) - hand*
telwoorden
beschrijvende termen: *warm - koud - gelijk/hetzelfde*
handelingen: *liggen - nemen - vasthouden - zien - voelen - terug leggen - kiezen - raden - aanduiden - omdraaien - tellen - zoeken*

structuren: gedragssturing (gebod): gebiedende wijs
vragen: Hoe kan dat?

8 De truc met het touw

doel
- gericht taalaanbod
- ** beschrijvend spreken/luisteren, kopiërend/structurerend schrijven*

materiaal
- stuk touw van ± 20 cm lang
- stukje touw van ± 8 cm van identiek dezelfde soort
- schaar
- neerslag truc (kopieerbladen Nederlands blz. 19 en 20)

organisatie individueel - klassikaal in kring

verloop

een dag (of meer) van te voren kopieerblad A meegeven aan een reguliere leerling - aan de leerling de opdracht geven de truc te oefenen zodat hij/zij de truc voor kan doen in de klas - duidelijk maken dat de reguliere leerling zijn/haar handelingen mondeling moet begeleiden zonder de verklaring weg te geven (eventueel de truc een keer voordoen aan de desbetreffende leerling)

kent: "Hoe kan het touw weer gemaakt zijn?"

uitnodigen

- de truc eerst aan de hand van de afbeeldingen (kopieerblad A voor anderstalige nieuwkomers en kopieerblad B voor reguliere leerlingen) verklaren en dan door de truc nogmaals uit te voeren met het nodige commentaar: lang touw - kort touw
de kopieerbladen uitdelen, kopieerblad A voor de anderstalige nieuwkomers, kopieerblad B voor de reguliere leerlingen - kopieerblad B kan op twee manieren worden verwerkt:

onder de goede afbeeldingen te laten schrijven - deze zinnen wanneer nodig aanpassen aan het taalvaardigheidsniveau van de reguliere leerlingen:

- Houd het korte stuk touw in je hand gevouwen. Zorg dat je publiek het niet ziet. (1)
- Trek het korte stuk touw naar boven. Het publiek denkt dat dit het lange stuk touw is. (3)
- Knip de lus door. Neem al het touw tussen beide handpalmen. Trek aan het uiteinde van het lange touw. Het is weer heel! (4)
- Leg het lange stuk touw naast het korte in je hand. Het publiek ziet de andere kant van je hand. (2)

de leerlingen zelf zinnen laten bedenken die de uitgebeelde handelingen beschrijven en deze onder de illustraties laten schrijven

- wanneer kopieerblad B te moeilijk is voor de reguliere leerlingen, kan kopieerblad A uitgedeeld worden - in plaats van de woorden uit te knippen en op te plakken, schrijven de reguliere leerlingen de woorden bij de goede afbeelding
- de truc kan nogmaals door enkele leerlingen uitgevoerd worden nu de verklaring bekend is

opmerking

deze verwerkingsopdracht is- niet noodzakelijk - kopieerblad A kan ook enkel als neerslag meegegeven worden

taalaanbod

woorden: *touw - schaar - stukje - lus - uiteinde - beide*
ichaamsdelen: *hand*
plaatsaanduidingen: *de ene (kant) - de andere (kant) - naast - tussen*
beschrijvende termen: *lang - kort - heel - kapot - stuk*
handelingen: *vasthouden - leggen - knippen - nemen - trekken*

structuren: *ik ga knippen... - ik knip... - ik heb geknipt...*

9 De speld door de zakdoek

doel
- gericht taalaanbod
- ** beschrijvend spreken/luisteren, kopiërend/structurerend schrijven*

materiaal
- zakdoek
- veiligheidsspeld
- zakdoek en veiligheidsspeld per tweetal
- neerslag truc (kopieerbladen Nederlands blz. 21 en 22)

organisatie
individueel - klassikaal in kring

verloop
- een dag (of meer) van te voren kopieerblad A meegeven aan een reguliere leerling - aan de leerling de opdracht geven de truc te oefenen zodat hij/zij de truc voor kan doen in de klas - duidelijk maken dat de reguliere leerling zijn/haar handelingen mondeling moet begeleiden zonder de verklaring weg te geven (eventueel de truc een keer voordoen aan de desbetreffende leerling)
- de truc door de reguliere leerling laten uitvoeren
  - de veiligheidsspeld tonen, openen ("ik maak de speld open")
  - laat de leerling aankondigen dat hij/zij de speld in de zakdoek gaat steken en weer van de zakdoek af kan halen zonder ze open te maken en zonder de zakdoek kapot te maken
- de truc verklaren door kopieerblad A (anderstalige nieuwkomers) en kopieerblad B (reguliere leerlingen) voor te leggen (en eventueel met de nodige commentaar terug uit te voeren) en de leerlingen daarna zelf in tweetallen te laten proberen - kopieerblad B kan op twee manieren worden verwerkt:
  - door de volgende zinnen op het bord te noteren en de leerlingen de goede zinnen onder de goede afbeeldingen te laten schrijven - deze zinnen wanneer nodig aanpassen aan het taalvaardigheidsniveau van de reguliere leerlingen:

- Laat een vriend de speld vasthouden en trek snel aan de zakdoek.(5) - Vouw de zakdoek achter de speld dubbel.(2) - De speld is los!(6) - Draai de spel naar links.(3) - Vouw de zakdoek dubbel. Steek de speld erin met de kop naar beneden. (1) - Rol de zakdoek naar rechts om de speld heen.(4)

  - de leerlingen zelf zinnen laten bedenken die de uitgebeelde handelingen beschrijven en deze onder de illustraties laten schrijven
- wanneer kopieerblad B te moeilijk is voor de reguliere leerlingen, kopieerblad A gebruiken - laat de reguliere leerlingen nu niet de woorden uitknippen en opplakken, maar de woorden zelf bij de goede afbeeldingen opschrijven

opmerking
deze verwerkingsopdracht is niet noodzakelijk - kopieerblad A kan ook enkel als neerslag meegegeven worden

taalaanbod
woorden: *zakdoek - (veiligheidsspeld)*
<u>beschrijvende termen:</u> *open - dicht - kapot - heel - dubbel - snel*
<u>handelingen:</u> *vouwen - steken - terugdraaien - vasthouden - trekken - open gaan*
<u>plaatsaanduidingen:</u> *beneden - rechts - links - naar ...*
structuren: <u>gedragssturing</u> (intentieverklaring)

10 Truc met de munt

doel

- gericht taalaanbod
- ** beschrijvend luisteren/spreken, kopiërend/structurerend schrijven*

materiaal

- velletje schrijfpapier, schaar, potlood
- twee munten van verschillende grootte, bijvoorbeeld 1 frank en 50 frank
- neerslag truc (kopieerbladen Nederlands blz. 23 en 24)

organisatie

individueel - klassikaal in kring

verloop

het kleinste muntje met een potlood omtrekken op het vel papier (tekening 1, zie kopieerbladen) - die cirkel uitknippen en vragen aan een leerling of hij/zij de grootste munt door het kleine gaatje kan krijgen: dat lukt hem/haar niet, "het gat is te klein" (nadrukkelijk verwoorden)

duidelijk maken dat jij dat wel kan: het papier op de middellijn van de cirkel dubbelvouwen - de munt tussen het dubbelgevouwen papier schuiven (tekening *2)*

twee helften van de cirkel vormen dan een rechte lijn en het gat is groot genoeg geworden om de munt erdoor te halen (tekening 3).

- daarna de kopieerbladen geven - kopieerblad A voor de anderstalige nieuwkomers en kopieerblad B voor de reguliere leerlingen - kopieerblad B kan op twee manieren worden verwerkt:
  - door de volgende zinnen op het bord te noteren en de leerlingen de goede zinnen onder de goede afbeeldingen te laten schrijven - deze zinnen wanneer nodig aanpassen aan het taalvaardigheidsniveau van de reguliere leerlingen:

- Trek voorzichtig het papier naar buiten. Haal de munt door het gat.(3) - Vouw het papier dubbel in het midden van de cirkel. Breng de grote munt tussen het papier. (2) - Neem twee munten van verschillende grootte. Teken de omtrek van de kleinste munt op het papier. Knip de cirkel uit.(1)

  - de leerlingen zelf zinnen laten bedenken die de uitgebeelde handelingen beschrijven en deze onder de illustraties laten schrijven
- wanneer kopieerblad B te moeilijk is voor de reguliere leerlingen, kopieerblad A gebruiken - laat de reguliere leerlingen nu niet de woorden uitknippen en opplakken, maar de woorden zelf bij de goede afbeeldingen opschrijven

opmerking

deze verwerkingsopdracht is niet noodzakelijk kopieerblad A kan ook enkel als neerslag meegegeven worden

taalaanbod

woorden: *dubbel/helft - munt/geldstuk - erdoor - omtrek - papier - schaar - potlood*
beschrijvende termen: *(te) groot/klein - recht/rond*
handelingen: *erdoor steken - dubbel plooien/vouwen - recht trekken - tekenen - uitknippen*

structuren: vragen: *Kan* dat? *Kun* je dat?
gedragssturing (verbod en gebod)

11 De verdwenen bankbiljetten

doel
- gericht taalaanbod
- ** beschrijvend spreken/luisteren, kopiërend/structurerend schrijven*

materiaal
- 1 biljet van 1000 F en 1 biljet van 2000 F, een aantal papieren zakken van dezelfde kleur, hetzelfde aantal grote en kleine zakken
- neerslag truc (kopieerbladen Nederlands blz. 25 en 26)

organisatie
individueel - klassikaal in kring

verloop
- een dag (of meer) van te voren kopieerblad A meegeven aan een reguliere leerling - aan de leerling de opdracht geven de truc te oefenen zodat hij/zij de truc voor kan doen in de klas - duidelijk maken dat de reguliere leerling zijn/haar handelingen mondeling moet begeleiden zonder de verklaring weg te geven (eventueel de truc een keer voordoen aan de desbetreffende leerling) - geef eventueel onderstaande tekst mee:
  - voor de demonstratie het biljet van 2000 F goed achter de kleine zak wegsteken en de zak tijdens de demonstratie vastnemen aan de kant waar de kleine zak en het biljet zitten
  - de binnenkant van de zak aan de leerlingen laten zien (de kleine zak en het biljet daarbij verstoppend met de ene hand), zodat de zak leeg lijkt - het biljet van 1000 F tonen (met de nodige commentaar zodat de term *duizend* goed uit de verf komt: "Dit is een biljet van 1000 F. Ik ga dat biljet in deze zak stoppen en dan gaat er iets gebeuren met dat biljet.") - het biljet zogenaamd in de grote zak schuiven, maar in werkelijkheid in de kleine zak (figuur 2)
  - de zak opblazen en met een slag laten kapotspringen - goed schudden met de zak, terwijl je hem bij de opening vasthoudt, ervoor zorgend dat het biljet van 2000 F loskomt en eruit valt -daarbij de nodige commentaar leveren zodat de termen duizend en tweeduizend nogmaals goed uit de verf komen - eventueel het briefje van 2000 F langs de onderkant terug in de zak stoppen, de zak onderaan dichtfrommelen en langs de bovenkant het biljet van 1000 F terug tevoorschijn halen
- laat de leerling de truc voordoen begeleid met mondeling commentaar - vraag de leerlingen of ze weten hoe dat kan
- de verklaring van de truc geven door de kopieerbladen uit te delen - kopieerblad A voor de anderstalige nieuwkomers en kopieerblad B voor de reguliere leerlingen - bespreek de illustraties zodat de truc duidelijk wordt - laat daarna de kopieerbladen verwerken - kopieerblad B kan op twee manieren worden verwerkt:
  - door de volgende zinnen op het bord te noteren en de leerlingen de goede zinnen onder de goede afbeeldingen te laten schrijven - deze zinnen wanneer nodig aanpassen aan het taalvaardigheidsniveau van de reguliere leerlingen:

- Blaas de zak op. (4) - Steek het biljet van 2000 frank achter de kleine zak. (2) - Schud de zak, 2000 frank valt eruit. (6) - Plak de kleine zak aan de binnenkant van de grote zak. (1) - Laat de zak kapotspringen. (5) - Steek het biljet van 1000 frank in de kleine zak. (3)

  - de leerlingen zelf zinnen laten bedenken die de uitgebeelde handelingen beschrijven en deze onder de illustraties laten schrijven
- wanneer kopieerblad B te moeilijk is voor de reguliere leerlingen kopieerblad A gebruiken - laat de reguliere leerlingen nu niet de woorden uitknippen en opplakken maar de woorden zelf bij de goede afbeeldingen opschrijven

- laat de truc met de overige papieren zakken nog enkele malen voordoen door verschillende leerlingen die dit graag willen en laat de truc begeleiden met mondeling commentaar door de leerling zelf, door een andere (reguliere) leerling in de klas of door jezelf

opmerking deze verwerkingsopdracht is niet noodzakelijk - kopieerblad A kan ook enkel als neerslag meegegeven worden

taalaanbod woorden: *geld - zak*
telwoorden: *duizend - tweeduizend*
handelingen: *veranderen/veranderd zijn in - erin stoppen - schudden - opblazen - kapotslaan - vastpakken/nemen - vallen*
beschrijvende termen: *kapot - leeg - kleine - grote - echt*
structuren: gedragssturing (intentieverklaring)

12 De geheimzinnige koker

doel
- gericht taalaanbod
- * *beschrijvend spreken/luisteren, kopiërend/structurerend schrijven*

materiaal
- twee identieke eierdopjes
- twee identieke knikkers
- twee kokers van stevig karton die over de eierdopjes passen en verschillend versierd zijn (bijv. één met stippen en één met strepen)
- neerslag truc (kopieerbladen Nederlands blz. 27 en 28)
- andere materialen ter vervanging:
  * van de knikkers: maïskorrels, balletjes, ...
  * van de eierdopjes: eikelhoedjes, emmertjes, ...
  * de kokers worden aangepast aan het andere materiaal
- eventueel een ei

organisatie individueel - klassikaal in kring

verloop
- een dag (of meer) van te voren kopieerblad A meegeven aan een reguliere leerling - aan de leerling de opdracht geven de truc te oefenen zodat hij/zij de truc voor kan doen in de klas - duidelijk maken dat de reguliere leerling zijn/haar handelingen mondeling moet begeleiden zonder de verklaring weg te geven (eventueel de truc een keer voordoen aan de desbetreffende leerling)
- de leerling de truc voor laten doen aan de klas - vragen wie weet hoe het kan - laat eventueel nog een keer de truc door de leerling uitvoeren - vraag nu of een van de leerlingen uit de klas de truc kan doen - laat enkele leerlingen het proberen en geef er zelf mondeling commentaar bij
  de verklaring van de truc geven door de truc nog een keer te laten doen door de betreffende reguliere leerling met volledig commentaar - de kopieerbladen uitdelen, kopieerblad A voor de anderstalige nieuwkomers, kopieerblad B voor de reguliere leerlingen - kopieerblad B kan op twee manieren worden verwerkt:
  door de volgende zinnen op het bord te noteren en de leerlingen de goede zinnen onder de goede afbeeldingen te laten schrijven - deze zinnen wanneer nodig aanpassen aan het taalvaardigheidsniveau van de reguliere leerlingen:

- Til nu koker B omhoog. Je ziet het eierdopje (6)
- Maak twee gelijke kokers en versier ze verschillend. (1)
- Knijp in koker B en til de koker en het eierdopje omhoog. Je ziet de knikker. (4)
- Zet de eierdopjes over de knikkers. Zet de kokers over de eierdopjes. (2)
- Knijp nu in koker A en til de koker en het eierdopje omhoog. Je ziet de knikker. (5)
- Til koker A omhoog. Je ziet het eierdopje. (3)

– de leerlingen zelf zinnen laten bedenken die de uitgebeelde handelingen beschrijven en deze onder de illustraties laten schrijven

– wanneer kopieerblad B te moeilijk is voor de reguliere leerlingen, kopieerblad A gebruiken - laat de reguliere leerlingen nu niet de woorden uitknippen en opplakken, maar de woorden zelf bij de goede afbeeldingen opschrijven

opmerking deze verwerkingsopdracht is niet noodzakelijk - kopieerblad A kan ook enkel als neerslag meegegeven worden

taalaanbod

woorden: *koker - tekening*
handelingen: *optillen - verdwijnen - terug zetten - knijpen - kijken - zitten - knippen - kleven - verwisselen - (van plaats) veranderen*
plaatsaanduidingen: *onder - in - over(heen) - omhoog*
beschrijvende termen: *gelijk - verschillend - echt*

structuren plaatsaanduidingen: *Waar* is het eierdopje? *Zijn de dopjes en knikkers echt van plaats verwisseld?*
vragen: *Wie kan dat doen? Wie wil dat doen?*
gedragssturing: X *kan je/wil* je

ZOEKPLATEN

1 Wat is er wel? wat is er niet?

doel
- veilig klimaat, gericht taalaanbod
- ** gericht waarnemen, beschrijvend schrijven*

materiaal
- 2 prenten van een zelfde klastafereel waarbij de verschillen zitten in het wel of niet aanwezig zijn van bepaalde voorwerpen (kopieerbladen Nederlands blz. 31 en 32)
- grote versie van de afbeeldingen om aan het bord op te hangen (afbeeldingen van kopieerbladen vergroten)

organisatie
klassikale instructie - individuele uitvoering - klassikale bespreking

verloop
- de 2 afbeeldingen aan de leerlingen voorleggen en hen de opdracht geven goed te kijken
  de leerlingen op weg helpen door, met de afbeeldingen aan het bord, hun aandacht te vestigen op een voorwerp dat op de ene afbeelding wel staat en op de andere niet (dat voorwerp ook al benoemen) - zelf een kruis zetten op de 'lege plaats'
- de opdracht geven om een kruis te zetten op alle 'lege plaatsen' die er respectievelijk te vinden zijn - de reguliere leerlingen (vanaf klas 2) al de voorwerpen op laten schrijven die alleen op tekening A staan en de voorwerpen die alleen op tekening B staan
  het resultaat bespreken door stuk voor stuk de verschillende voorwerpen te controleren via de afbeeldingen aan het bord, daarbij de volgende routine aanhoudend: "Ik zie hier een xx." (aanwijzen) "Staat die ook op de andere afbeelding?" "Nee/ja, de xx staat hier niet/ook."

oplossing
<u>dingen die alleen op A staan:</u> waslijn met tekeningen, gieter, lopende kraan, twee keukenhanddoeken, vuilbak (of papiermand), bal, slijper, potlood op lessenaar, boek open onder bank
<u>dingen die alleen op B staan:</u> klok, tweede schrift op lege lessenaar, boek van Frans op stoel

taalaanbod
woorden: *kruis - teken -* ook - *niet*
<u>klasvoorwerpen:</u> *koord (waslijn) - tekening - gieter - kraan - water - keukenhanddoek - vuilbak (papiermand) - bal - slijper - potlood - bank - boek - klok - schrift - stoel*
<u>beschrijvende termen:</u> open - *leeg*
<u>plaatsaanduidingen:</u> op - *onder*
<u>telwoorden:</u> *twee(de)*
<u>handelingen:</u> *staan - goed kijken*

structuren: <u>plaatsaanduidingen:</u> *Waar staat X op dit blad? Kijk nu op het andere blad. Waar staat X? Staat* X *op dit blad? Nee - er is een lege plaats. X staat niet op dit blad. Waar staat het kruis? Op de lege plaats.*
<u>verwijzingen naar verleden:</u> *Waar heb je een kruis* gezet? Heb *je (nog) een lege plaats gevonden?*
<u>vragen:</u> *Hoeveel* kruisen heb je gezet? *Zijn er nog lege plaatsen?*
<u>gedragssturing:</u> *moeten* en gebiedende wijs

2 Hoeveel passers?

doel
- gericht taalaanbod, groepsvorming door samenwerking
- ** gericht waarnemen, beschrijvend spreken*

materiaal
- 2 afbeeldingen (A en B) van een klastafereel waarbij het onderling verschil ligt in het feit dat bepaalde voorwerpen (verspreid en verdekt opgesteld) in een andere hoeveelheid voorkomen naargelang de afbeelding (kopieerbladen Nederlands blz. 34 en 35)
- lijst met de voorwerpen om de aantallen op in te vullen (kopieerbladen Nederlands blz. 33)
- grote versie van deze afbeeldingen om aan het bord op te hangen

organisatie
klassikale instructie - groepjes met mentor - klassikale bespreking

verloop
- de afbeeldingen aan de leerlingen voorleggen en hen de opdracht geven goed te kijken
- de leerlingen op weg helpen door, met de afbeeldingen aan het bord, hun aandacht te vestigen op een voorwerp (dat niet op de lijst voorkomt) dat op de ene afbeelding staat en vragen hoeveel keer dat bepaald voorwerp daar voorkomt - verwijzen naar de andere afbeelding en vragen hoeveel keer het voorwerp daar voorkomt
- de opdracht geven om telkens op de 2 afbeeldingen te zoeken naar de voorwerpen van de lijst (kopieerblad), de voorwerpen te tellen en dan op te schrijven op de lijst hoeveel keer het genoemde voorwerp telkens voorkomt
- het resultaat bespreken door stuk voor stuk de verschillende voorwerpen te controleren via de afbeeldingen aan het bord, daarbij de volgende routine aanhoudend: "Op de lijst zie ik XX staan (aanwijzen). Hoeveel XX hebben jullie gevonden op afbeelding 1? Staan die ook op de andere afbeelding? Nee/ja, er staan 3 XX op afbeelding 2." - de reguliere leerlingen laten beschrijven waar de voorwerpen liggen

oplossing
blad A: 10 passers, 8 linialen, 1 klok, 6 boekentassen, 11 balpennen, 2 ringkaften, 4 planten
blad B: 7 passers, 12 linialen, 0 klokken, 4 boekentassen, 9 balpennen, 5 ringkaften, 3 planten

taalaanbod
woorden: *verschil - voorwerp*
getallen tot 12
klasvoorwerpen (in meervoudsvorm): *passers - linialen - klokken - boekentassen - balpennen - ringkaften - planten*
handelingen: *zoeken - aanduiden - voorkomen*
structuren: vragen: *Hoeveel ...?*

3 Waar is Wim?

doel
- gericht taalaanbod, groepsvorming door samenwerking
- ** beschrijvend spreken, gericht waarnemen*

materiaal
- grote afbeelding van Wim (kopieerbladen leerkrachtenbijlage blz. 1)
- Wimprenten (kopieerbladen Nederlands blz. 37 en 38)

organisatie
klassikale instructie - twee- of drietallen (anderstalige nieuwkomers met hun mentoren)

verloop

- de Wim-figuur introduceren via de grote afbeelding
- de zoekplaten aan de leerlingen voorleggen en duidelijk maken dat Wim ergens op de afbeelding staat; maar waar? - de leerlingen moeten hem zoeken en hem omcirkelen - idem voor twee van de voorwerpen die Wim bij zich heeft op de grote afbeelding (zoekplaat 1: zijn beker, zoekplaat 2: zijn fototoestel)
- in de klas rondgaan en bij de groepen telkens uitdrukkelijk de structuren "Waar is Wim? Waar zie je Wim? Waar staat Wim? Waar is zijn beker/fototoestel?" gebruiken om de oplossing op te vragen

taalaanbod

woorden: *jongen - voorwerp - beker - fototoestel - tekening*
handelingen: *omcirkelen - zoeken - vinden - aanduiden/aanwijzen*
structuren: vragen: *Waar* is ...? *Waar* zie je ... ? *Heb je hem gevonden?*

4 Wim-prenten: tel de honden?

doel

- groepsvorming door samenwerking, gericht taalaanbod
- ** gericht waarnemen, beschrijvend spreken*

materiaal

- de Wim-prenten van activiteit 3 'Waar is Wim?'
- afbeeldingen van de voorwerpen/mensen die moeten gezocht worden (kopieerbladen Nederlands blz. 36 en 39)

organisatie

klassikale instructie - uitvoering in tweetallen

verloop

aan de leerlingen duidelijk maken dat ze weer bepaalde dingen moeten zoeken -de vergrote afbeeldingen gebruiken om aan te geven wat ze moeten zoeken - klassikaal een deel van de opdracht m.b.t. afbeelding 1 maken, daarbij eindigend met de vraag: " Hoeveel xxx kan je hier dus vinden?" - daarna de leerlingen zelfstandig de opdracht af laten maken en klassikaal bespreken, waarbij de reguliere leerlingen de plaatsen moeten beschrijven waar de dieren, personen en voorwerpen zich bevinden

opdracht bij afbeelding 1:
Tel de honden (4)
Tel de katten (2)
Waar is de school? *(links bovenaan)*
Zoek een politieagent (links vooraan)

opdracht bij afbeelding 2:
Zoek *een dikke man (links bovenaan op het balkon)*
Zoek twaalf zaalwachters (er zijn er zelfs meer)
Zoek vier mannen met een *hoed (voor het standbeeld van* de *denker, links van het standbeeld, op het balkon in het midden, links van de Egyptische bak)*

taalaanbod

woorden: *hond - kat - school - politieagent - man - zaal(wachter) - hoed - schilderij*
beschrijvende termen: *dik*
handelingen: *zoeken - kijken - vinden - aanduiden*
telwoorden: tot 12
plaatsaanduidingen: *naast - links van - rechts van - (meer naar) onder naar) boven - onderaan - bovenaan - in het midden van - in de hoek van - achter - voor - bij ...*
structuren: vragen: *Hoeveel ...? Waar ...?*

5 Waar staat wat?

doel
- gericht taalaanbod
- * *gericht waarnemen*

materiaal
- 2 afbeeldingen van een zelfde klassituatie waarbij de verschillen zitten in het op een andere plaats staan van voorwerpen (kopieerbladen Nederlands blz. 40 en 41)
- grote afbeeldingen om aan het bord op te hangen

organisatie
klassikale instructie - groepjes (de anderstalige nieuwkomers bij hun mentoren plaatsen) - klassikale bespreking

verloop
de afbeeldingen aan de leerlingen voorleggen en hen de opdracht geven goed te kijken
de leerlingen op weg helpen door, met de afbeeldingen aan het bord, hun aandacht te vestigen op een voorwerp dat op de ene afbeelding op een bepaalde plaats staat - verwijzen naar de andere afbeelding en erop wijzen dat dat bepaalde voorwerp op afbeelding 2 ook (of niet) op die plaats staat
de opdracht geven om te kijken naar de andere voorwerpen, telkens op de 2 afbeeldingen, en de verschillen aan te kruisen op de afbeeldingen
- het resultaat bespreken door stuk voor stuk de verschillende voorwerpen te controleren via de afbeeldingen aan het bord, daarbij de volgende routine aanhoudend: "Op afbeelding A zie ik XX staan (aanwijzen). Waar staat XX op afbeelding B? Staat XX op dezelfde plaats op de andere afbeelding? Nee/ja, op afbeelding A staat XX .... "

oplossing
volgende voorwerpen staan op een verschillende plaats op afbeelding A en B: plant, tekening leerling aan de muur, boek van de leerkracht, boekentas, schaar, meisje en jongen (van plaats verwisseld), potlood - pennenzak, schrift met balpen, meetlat, stapel papier

taalaanbod
woorden: *verschil - verschillend - hetzelfde*
klasvoorwerpen: *plant - tekening - boek - boekentas - schaar - meisje - jongen - potlood - pennenzak - schrift - balpen - meetlat - papier - bureau - bank - kast - muur - bord - vensterbank - verwarming - grond*
plaatsaanduidingen: op - *tegen - aan - in - links - rechts*
handelingen: *zoeken - aanduiden*
structuren: vragen: *Waar staat ...? Waar is ...? Welke zijn de verschillen?*

6 Waar of niet waar?

doel
- gericht taalaanbod, groepsvorming door samenwerking
- * *gericht waarnemen*

materiaal
- kaartjes 'WAAR' en 'NIET WAAR' (kopieerbladen Nederlands blz. 42)
- 4 afbeeldingen van klastaferelen (kopieerbladen Nederlands blz.43, 44, 45 en 46)

organisatie
klassikale instructie - individuele uitvoering - klassikale bespreking

verloop
klastafereel 1 aan de leerlingen voorleggen en duidelijk maken dat ze dit goed moeten bekijken - de volgende uitspraken één voor één doen, daarbij telkens de vraag stellen of het waar/juist is wat je zegt - de leerlingen gebruik laten maken van

de kaartjes om hun antwoord te geven - analfabete lezers kunnen hiermee ook werken als je hun aandacht vestigt op het feit dat op WAAR 1 groep letters staat en op NIET WAAR 2 groepen

Op de afbeelding staat een klaslokaal.
Ik zie 7 tafels.
Er staan ook 2 kasten.

- elke uitspraak meteen bespreken - aan de reguliere leerlingen vragen waar de voorwerpen in het lokaal staan of deze door de nieuwkomers laten aanduiden - wanneer het aantal voorwerpen niet klopt met de uitspraak, de leerlingen vragen wat dan het goede aantal is
- de volgende taferelen op dezelfde manier behandelen
- uitspraken voor tafereel 2:
  Er staan 5 *stoelen in de klas.*
  Er liggen 2 balpennen op de tafel van de leerkracht.
  Er ligt ook *1 ringkaft op die tafel.*
- uitspraken voor tafereel 3:
  Er staan 4 banken in de klas.
  Op de tafel van de leerkracht liggen 3 boeken.
  Op het bord staan 6 *namen.*
- uitspraken voor tafereel 4:
  Er staan 8 planten in de klas.
  je ziet 1 bordveger liggen.
  Er liggen 9 boeken in de kast.

taalaanbod

woorden: *klaslokaal - voorwerpen*
klasvoorwerpen:stoel - *klas - balpen - tafel - leerkracht - (ring)kaft- bank - boek - bord - naam - plant - bordveger - kast*
plaatsaanduidingen: *in - op*
telwoorden
structuren: xxx *staat/is/ligt ...*

7 Wat verschilt er?

doel

- gericht taalaanbod, groepsvorming door samenwerking
- ** gericht waarnemen, beschrijvend schrijven/spreken*

materiaal

opdrachtenbladen (kopieerbladen Nederlands blz. 47 en 48)

organisatie

klassikale instructie - uitvoering in tweetallen - klassikale bespreking

verloop

- de afbeeldingen voorleggen en vermelden dat de 2 afbeeldingen (eens te meer!) niet gelijk zijn
- opdracht geven aan te duiden op de afbeelding wat er niet gelijk is met behulp van een cirkel of een kruisje - de reguliere leerlingen, in plaats van de veranderingen aan te duiden, op laten schrijven wat er op tekening B anders is dan op tekening A (bijv. kalender op een andere muur - andere vuilbakken etc.)
- in de bespreking van de opdracht de verschillen duidelijk laten verwoorden door de reguliere leerlingen ofwel anderstalige nieuwkomers die dat willen bepaalde dingen laten verwoorden of aanduiden

oplossing

. *2* vs 4 planten op de boekenkast achter de juf
. 3 vs 2 planten op de vensterbank

• de tekening naast het raam (schuin/recht)
• kind vs geen kind achter het bureau
• kalender aan een andere muur
• lange jassen vs korte jassen aan de kapstok in de gang
• geen lamp vs wel een lamp op de kast links
. meisje vs jongen voor de kast links
• klein boek vs groot boek in de handen van de jongen voor de linkse kast
. vuilbak onder de tafel vs vuilbak voor de tafel
. verschillende vuilbakken
• kapot vs niet-kapot mannetje op de vloer voor de tafel
• doos vs geen doos naast de jongen vooraan links
• donker haar vs licht haar van de jongen vooraan links
• potloden vs geen potloden in het potje links op de tafel vooraan rechts
. 1 schaar vs 2 scharen op de tafel vooraan rechts
. geen lat vs wel een lat in het rechts potje op de tafel vooraan rechts
. veel punaises vs weinig punaises op de tafel vooraan rechts
• lang haar vs kort haar van het jongetje vooraan rechts
• lang touw vs kort touw op de andere rechtse tafel

taalaanbod

woorden: *verschil - verschillend - gelijk*
klasvoorwerpen: *plant - vensterbank - vloer - muur - gang - jas - kapstok - kast - lamp - jongen/meisje - boek - plank - vuilbak/papiermand - tafel - potlood - potje - lat - schaar - kalender -punaise - lamp - haar - bureau - leerling/kind* - doos - *touw*
plaatsaanduidingen: voor - *achter - op - onder - voor - vooraan - in - naast*
beschrijvende termen: *gelijk - verschillend - ander - weinig/veel - klein/groot - kapot - open/dicht - donker/licht - links/rechts - lang/kort - klein/groot - recht/schuin*
handelingen: *kijken - aanduiden - zeggen - zoeken - vinden*

structuren: vragen: *Wat is er verschillend? Waar zijn de* verschillen?
Wie heeft er nog een *verschil gevonden?*

8 De tien verschillen

doel

- gericht taalaanbod, groepsvorming door samenwerking
- * *gericht waarnemen, beschrijvend schrijven, beschrijvend spreken*

materiaal

- 2 opdrachtenbladen met klastafereel (kopieerbladen Nederlands blz. 49 en 50)

organisatie

klassikale instructie - uitvoering in tweetallen - klassikale bespreking

verloop

het opdrachtenblad voorleggen en duidelijk maken dat de twee afbeeldingen weer eens niet helemaal gelijk zijn: er zijn meer dan 10 verschillen: "kunnen jullie die verschillen vinden?" - uitleggen dat de anderstalige nieuwkomers de verschillen met een kruis kunnen aanduiden op tekening B - de reguliere leerlingen de dingen op laten schrijven die verschillend zijn op tekening B ten opzichte van tekening A
- bij de klassikale bespreking eerst vragen hoeveel verschillen de leerlingen hebben gevonden - uitdrukkelijk vermelden dat er inderdaad meer dan 10 zijn - eventueel de term 'minder' in deze context te pas brengen - met name de reguliere leerlingen de gevonden verschillen laten beschrijven - anderstalige nieuwkomers wanneer ze zelf willen ook de verschillen aan laten duiden

oplossing

deur dicht vs. deur open

. trui korter/langer
. boek dikker/dunner
. kast meer open vs. minder open
. verschillende balpen op de bank van de leerling
. boek vs. geen boek op de bank van de leerling
. geen lat vs. wel lat op de bank van de leerling
. kopje voller/leger op het bureau
. grotere/kleinere tekening aan het bord
. wel nietmachine vs. geen nietmachine op het bureau

taalaanbod

woorden: *verschil - afbeelding - trui*
klasvoorwerpen: *pen - lat - bord tekening boek deur kast nietmachine - bank - bureau*
beschrijvende termen: *verschillend/gelijk - kort - lang - groot - klein -open - dicht - dik - dun*
plaatsaanduidingen: *naast - op - aan*
telwoorden: 1 t/m 10
meer/minder

structuren: vragen: *Hoeveel ....?*
gedragssturing (uitnodiging)

9 Klasvoorwerpen

doel

- gericht taalaanbod, productief taalgebruik, groepsvorming door samenwerking
- ** gericht waarnemen*

materiaal

opdrachtenblad met vele kleine afbeeldingen van schoolse voorwerpen, waarbij de meeste voorwerpen 3 maal of 2 maal staan afgebeeld en een beperkt aantal voorwerpen slechts 1 keer of 4 keer (kopieerbladen Nederlands blz. 51)

organisatie

klassikale instructie - uitvoering in tweetallen - klassikale bespreking

verloop

- een opdrachtenblad per tweetal voorleggen en via het kijken naar 1 bepaald voorwerp duidelijk maken dat het 3 keer staat afgebeeld - via het kijken naar 1 van de voorwerpen die 1 maal staan afgebeeld duidelijk maken dat naast het getoonde voorbeeld nog x andere voorwerpen maar 1 maal voorkomen: *welke voorwerpen zijn dat?* - idem voor de voorwerpen die vier keer voorkomen - de anderstalige nieuwkomers deze met een bepaalde kleur of kruisje laten markeren - de reguliere leerlingen de voorwerpen onderaan het blad laten noteren

oplossing

- 4x : de potloodslijper en de schaar
  1x : het boek, de bordveger, de meetlat en de kaft

taalaanbod

woorden: *voorwerp - afbeelding - aantal*
klasvoorwerpen: *balpen - stift - potlood - krijt - kaft - boek - schrift - papier - liniaal - meetlat - lijm - gom - pennenzak - sleutel - schaar - handdoek - slijper - passer - bordveger - klok - kleefband - sleutel - verf - verfpot -*
handelingen: *kijken - zoeken - vinden*
telwoorden: 1 t/m 10
plaatsaanduidingen: staan op

structuren: vragen: *Welke* voorwerpen staan *maar* x *keer* op het blad? *Waar* zie je een vierde ...?

10 De vijf verschillen

doel
- gericht taalaanbod, omgaan met visuele informatie
- * *gericht waarnemen, beschrijvend schrijven/spreken*

materiaal opdrachtenblad (kopieerbladen Nederlands blz. 52)

organisatie klassikale instructie - individueel - klassikale bespreking

verloop vertellen dat de tekeningen niet gelijk zijn - de leerlingen de verschillen laten zoeken en deze aan laten geven met een kruisje -aan de reguliere leerlingen de opdracht geven de verschillen op te schrijven in plaats van aan te kruisen - vraag vervolgens hoeveel verschillen de leerlingen gevonden hebben - systematisch de verschillen afgaan: een eerste verschil is ... , het tweede verschil is ..., het derde ..., het vierde ..., het vijfde verschil is ... .

taalaanbod
woorden: *tekening*
telwoorden van 1 tot 5
hol/gat - bal - tekening - opdracht- verschil
beschrijvende termen: *verschillend - gelijk*
handelingen: *zoeken - vinden - kijken - aankruisen*
structuren: vragen: *Hoeveel* verschillen zijn er?, *Waar* zie je dat verschil?, *Wie* vindt er nog een ander verschil?

11 De school en de buurt

doel
- gericht taalaanbod, groepsvorming door samenwerking
- * *gericht waarnemen, beschrijvend spreken, het kunnen samenwerken in tweetallen*

materiaal 2 opdrachtenbladen met buurttaferelen (kopieerbladen Nederlands blz. 53 en 54)

organisatie klassikale instructie - tweetallen (anderstalige nieuwkomers vormen met hun mentoren tweetallen) - klassikale bespreking

verloop
- de straattaferelen voorleggen en duidelijk maken dat er weer een paar verschillen zijn tussen de afbeeldingen en dat die moeten aangekruist worden op de bladen
- in de bespreking van de oplossing de volgende termen uitdrukkelijk gebruiken: huis - winkel - gebouw - straat - bus - fiets - auto - verkeerslicht - zebrapad - trottoir - enz (zie taalaanbod) - de anderstalige nieuwkomers kunnen de verschillen aanwijzen op hun blad - de reguliere leerlingen krijgen een grotere rol bij de bespreking door ze de verschillen duidelijk te laten omschrijven

oplossing
bovenramen vs geen bovenramen in het huis op de hoek van de zijstraat
- vrouw vs. geen vrouw voor de winkel achteraan
- auto vs. geen auto in de zijstraat rechts
- bus vs. vrachtwagen in de straat achteraan links
  bus vs. geen bus in de hoofdstraat
- geen auto vs. bijkomende auto in de hoofdstraat
- geen fiets vs. wel fiets tegen de muur van het gebouw op de hoek van de hoofdstraat
- niet-leeg trottoir vs. leeg trottoir in de hoofdstraat
  verkeerslicht vs. geen verkeerslicht op de hoek van de hoofdstraat/zijstraat

- verkeerslicht vs. politieagent in de hoofdstraat
- geen zebrapad vs. zebrapad voor het gebouw achteraan

taalaanbod

woorden: *verschillen - verschillend - hetzelfde - wel*
buurtwoordenschat: *huis - raam - vrouw - winkel - straat - bus - fiets - muur - auto - verkeerslicht - politieagent - zebrapad - trottoir*
plaatsaanduidingen: *links/rechts - vooraan/achteraan* - voor - *naast - in - in de plaats van*
handelingen: *zoeken - aanduiden - vinden*

structuren: vragen: *Wat zijn* de verschillen?, *Waar* zie je verschillen?
ontkenning: Op tekening A staat *geen ...*

12 Tel de katten

doel

- gericht taalaanbod
- ** gericht waarnemen, beschrijvend spreken/luisteren*

materiaal

- een tekening van de katten per tweetal (kopieerbladen Nederlands blz. 55)
- een vergroting van de tekening met de katten om aan het bord te hangen (kopieerbladen leerkrachtenbijlage blz. 2)

organisatie

klassikaal - tweetallen (anderstalige nieuwkomers vormen met hun mentoren tweetallen)

verloop

- de leerlingen krijgen de tekening te zien die op het eerste gezicht een weg in een bos afbeeldt - de leerlingen uit laten zoeken welk dier er in de tekening verborgen is (25 katten) - een aantal katten wordt samen met de leerkracht bekeken - gedurende deze bespreking moeten de woorden uit het taalaanbod al voldoende aan bod komen in verband met het bespreken van de oplossingen aan het eind van de les - na de klassikale voorbeelden de opdracht geven per tweetal te zoeken naar nog meer verborgen katten
- achteraf de reguliere leerlingen laten vertellen waar ze nog een kat hebben gezien - aan de hand van hun uitleg moet u kunnen aanduiden om welke kat het gaat - deze op de tekening van het bord inkleuren zodat de overige leerlingen kunnen controleren of ze die kat ook gevonden hebben - uitleggen dat de leerlingen bij deze activiteit zeer nauwkeurig moeten beschrijven wat ze bedoelen, omdat u anders de kat niet kan vinden

taalaanbod

woorden: *boom - takken - schors - gras - dier - kat - staart - nog - meer - andere - oplossing - mogelijkheid*
handelingen: *verstoppen - zoeken - vertellen - liggen - eruitzien - vinden - lopen - zitten - beschrijven - bedoelen*
beschrijvende termen: *klein - groot - ondersteboven - wit - zwart - precies - nauwkeurig*
plaatsaanduidingen: *onder - boven - naast - tussen - in - op*
lichaamsdelen: *kop - oog - lijf*

structuren: vragen: *Welk dier is dat? Welke kat hebben jullie nog gevonden? Hebben jullie die kat ook? Bedoel je deze kat?*

STRIPS

1 Droopy en het afval in de mand

doel'
- gericht taalaanbod
- ** gericht waarnemen, beschrijvend spreken*

materiaal
- blad met origineel stripverhaal (kopieerbladen Nederlands blz. 59)
- opdrachtenblad met strip in de verkeerde volgorde (kopieerbladen Nederlands blz. 60)

organisatie
klassikale instructie - uitvoering in tweetallen (anderstalige nieuwkomers vormen met hun mentoren een tweetal) - klassikale bespreking

verloop
- de strip aan de tweetallen voorleggen en duidelijk maken dat ze die goed moeten bekijken - de reguliere leerlingen laten verwoorden wat er precies in het verhaal gebeurt en zo nodig zelf commentaar geven (vooral de overgang van de voorlaatste naar de laatste prent kan misschien problemen opleveren voor de leerlingen) - het blad wegnemen - het opdrachtenblad voorleggen en duidelijk maken dat de strip niet in de juiste volgorde ligt: "de eerste afbeelding ligt goed, maar de andere afbeeldingen liggen niet goed. Ze liggen niet in de juiste volgorde. Hoe moeten de afbeeldingen liggen?"
- de oplossing bespreken: "Hoe heb je de afbeeldingen gelegd? Welke afbeelding komt eerst/dan/daarna/na de tweede/...?"

taalaanbod
woorden: *papier - (papier)mand/vuilbak - afbeelding - volgorde*
handelingen: *gooien - zoeken - ordenen*
beoordelende termen: *goed - fout*
plaatsaanduidingen: *in - naast*
tijdsaanduidingenen: *eerst - dan - daarna - ten slotte*
structuren: vragen: Hoe moeten de afbeeldingen liggen? / *Hoe* heb je de afbeeldingen gelegd? *Welke* afbeelding komt *na de eerste/de tweede/...? Welke* afbeelding komt *daarna/dan?*

2 Beleefd zijn

doel
- bevorderen van veilig klimaat: kennis van leefregels, uitvoeren van leeshandeling, gericht taalaanbod
- ** beschrijvend spreken*

materiaal
blad met stripverhaal (kopieerbladen Nederlands blz. 61)

organisatie
klassikaal

verloop
de leerlingen krijgen een stripverhaal over beleefdheid te zien - de bedoeling is aan de hand van het stripverhaal enkele regels i.v.m. beleefdheid uit te leggen - van te voren proberen te achterhalen wat beleefd zijn in de culturen van de anderstalige nieuwkomers betekent - dat in de les bespreken en vragen of de anderstalige nieuwkomers dat herkennen - de anderstalige nieuwkomers andere beleefdheidsregels uit hun cultuur laten vertellen/uitbeelden - de reguliere leerlingen

laten vertellen over de regels die zij kennen i.v.m. beleefdheid en wanneer ze die gebruiken - laat ze zo mogelijk uitbeelden voor de anderstalige nieuwkomers - deel de klas hiervoor in groepjes die elk een regel krijgen om even voor te bereiden en vervolgens uit te beelden

taalaanbod

woorden: *verhaal - regels - hier - bij (jullie)*
handelingen: *krijgen - geven - vertellen - tonen - uitbeelden*
lichaamsdelen: *been/bot - bek*
beoordelende termen: *beleefd - onbeleefd - netjes*
structuren: *danku(wel), alsjeblieft*

3 Beleefd gedrag in de klas: de hand opsteken

doel

- inscholing, gericht taalaanbod
- ** beschrijvend luisteren*

materiaal

opdrachtenblad met onvolledig stripverhaal (zie kopieerbladen Nederlands blz. 62)

organisatie

klassikaal

verloop

- het stripje voorleggen en voldoende becommentariëren om de leerlingen duidelijk te maken dat de leerling in kwestie iets niet weet, iets niet begrijpt, de leerkracht moet hem helpen - aan de leerlingen vragen welke afbeelding ontbreekt tussen afbeeldingen 2 en 4: wat moet de leerling doen om de leerkracht te roepen?
- duidelijk maken dat als leerlingen in de klas iets aan de leerkracht willen vragen of zeggen, ze dan eerst hun hand moeten opsteken
- indien gewenst informatie geven over andere gedragsregels die **in de klas** moeten worden nageleefd: kloppen om binnen te mogen, ...

taalaanbod

woorden: *afbeelding - verhaal*
lichaamsdelen: *hand - vinger*
handelingen: *weten - begrijpen - helpen - ontbreken - vragen -opsteken - kloppen - rechtstaan - binnenkomen*
beoordelende termen: niet - wel
structuren: vragen: *Welke* afbeelding *ontbreekt?* Welk prentje past op de juiste plaats?
gedragssturing (gebod)

4 De verkeerde dag

doel

- gericht taalaanbod, groepsvorming door samenwerking
- ** gericht waarnemen, beschrijvend spreken*

materiaal

- stripverhaal in de goede volgorde (handleiding blz. 44)
- afbeelding van een kalender (kopieerbladen Nederlands blz. 63)
- opdrachtenblad met stripverhaal in de verkeerde volgorde (kopieerbladen Nederlands blz. 64)

organisatie

klassikale instructie - uitvoering in tweetallen (anderstalige nieuwkomers vormen samen met hun mentoren tweetallen) - klassikale bespreking

verloop

- duidelijk maken dat de leerlingen de afbeeldingen eerst moeten uitknippen en dan in tweetallen moeten samenwerken om de afbeeldingen in de goede volgorde te leggen en op te plakken - de mentoren erop wijzen de situatie op de plaatjes telkens mondeling te verwoorden voor de anderstalige nieuwkomer waarmee ze samenwerken
- in de klassikale bespreking uitdrukkelijk het woord "verkeerde (dag)" vermelden en het woord "zondag" verduidelijken aan de hand van de kalender die in de klas hangt of het bijbehorend blad uit de bijlage
- van het "kalenderblad" de namen van de dagen een aantal keren laten aflezen - koppelen aan de dagen waarop er wel les is en waarop er geen les is

taalaanbod

woorden: *dag - klas - les - wel - niet - leerlingen - kalender - vrij(af) - week - dag*
beschrijvende termen: *leeg*
handelingen: *de juiste volgorde zoeken - knippen - kleven/plakken*
tiidsaanduidingenen: *de dagen van de week - eerst - dan - daarna*
beoordelende termen: *verkeerde*

structuren: Het is *de verkeerde dag. Het is zondag.*
vragen: *Op welke dagen is er wel les? Kunnen jullie die dagen aanduiden op de kalender?*

De verkeerde dag

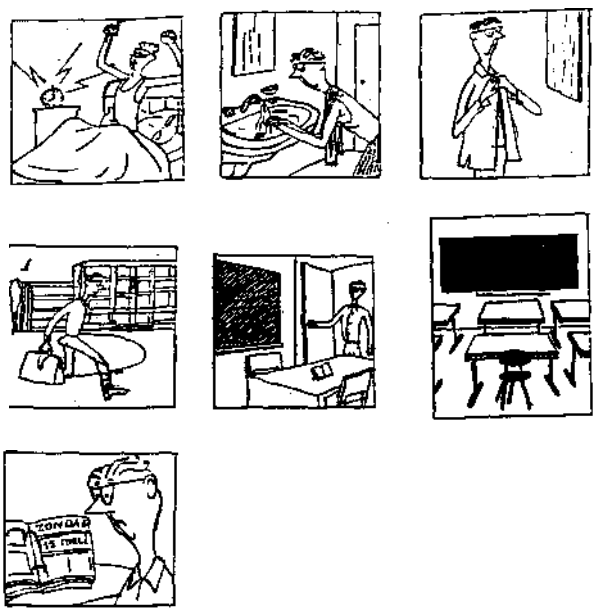

5 Bruno heeft een ongeluk

doel

- gericht taalaanbod
- * *beschrijvend/evaluerend spreken, evaluerend schrijven*

materiaal verhaal (kopieerbladen Nederlands blz. 56)

organisatie individueel

verloop

- de leerlingen het verhaal laten lezen - bespreek daarna de lege plaatjes - de leerlingen vragen wat er gebeurd kan zijn tussen het plaatje waar Bruno tegen de

paal loopt en het laatste plaatje - de leerlingen vragen bij wie Bruno geweest is voor zijn verwondingen
- één of enkele leerlingen het verhaal van Bruno heeft een ongeluk laten verwoorden geef zonodig extra commentaar - daarna aan de reguliere leerlingen de opdracht geven het verhaal op te schrijven waarbij ze zelf mogen verzinnen wat er in het lege prentje gebeurd is zolang de dokter er een rol in speelt - de anderstalige nieuwkomers in het lege vakje laten tekenen wat er is gebeurd tussen de twee laatste prentjes (bijv. prentje 1: Bruno wordt opgehaald door een ziekenwagen - prentje 2: Bruno wordt verbonden door de dokter)

verwijzing: deze activiteit sluit goed aan bij de activiteiten: 'Wat mag je als je ziek bent' en 'Waar ga je naartoe als ...?' (wereldoriëntatie: het menselijk lichaam)

taalaanbod

woorden: *dokter - tandarts - apotheker - jongen - verhaal - prent - gewond - vakje - ongeluk*
handelingen: *vallen - kiezen - verzorgen - tekenen - verzinnen - gebeuren - stoten*
beschrijvende termen: *pijn(lijk) - leeg*

structuren: verwijzing naar verleden: *Bij wie is Bruno geweest?*
vragen: *Wat* is er gebeurd?

6 Een verhaal samenstellen

doel
- gericht taalaanbod, groepsvorming door samenwerking
- ** gericht waarnemen, beschrijvend spreken/luisteren*

materiaal
- originele strip (handleiding blz. 46)
- twee sets van plaatjes voor de samenstelling van het verhaal (kopieerbladen Nederlands blz. 66)
- eventueel alle prentjes uitvergroot
- eventueel een tekening van een kat (Garfield) en één tekening van een hond (Odie)

organisatie tweetallen (anderstalige nieuwkomers vormen met hun mentoren tweetallen) - klassikaal

verloop
- de leerlingen in tweetallen bij elkaar zetten - uitleggen dat elke leerling van een paar een set tekeningen krijgt die deze nog uit moet knippen - per tweetal de tekeningen van een heel verhaal geven - duidelijk maken dat de leerlingen per tweetal de goede volgorde van het verhaal moeten uitzoeken (e,b,d,g,c,f,a) - wanneer de anderstalige nieuwkomers de woorden kat, hond en stoel nog niet kennen, deze kort aanbrengen
- nadat de leerlingen hun verhaal hebben gereconstrueerd, een reguliere leerling bijv. met een tekening van een kat en een hond, het verhaal laten vertellen zoals hij/zij het heeft geordend - een nieuwkomer kan de (uitvergrote) prentjes die beschrijven wat de reguliere leerling uitbeeldt, in de goede volgorde op het bord bevestigen - deze reconstructie klassikaal bespreken zodat ook de anderstalige nieuwkomers kunnen controleren of ze het verhaal goed hebben - bij de bespreking leerlingen die een andere interpretatie van het verhaal hebben, deze laten verdedigen en eventueel meer detail laten geven

taalaanbod

woorden: *kat - hond - zetel - tekening - volgorde - verhaal*
handelingen: *uitknippen - samenwerken - leggen - vertellen - kijken - veranderen - zoeken - vinden - controleren/nakijken*
tijdsaanduidingen: *eerst - dan - daarna* - ten *slotte - als laatste*

structuren: plaatsaanduidingen: *tussen - erachter* - ervoor - *begin - eind*
gedragssturing: *moeten*
uitdrukken van oordeel: *Dat heb je goed gedaan. Die tekening ligt niet goed*
vragen: Klont *dat verhaal van X? Wat heb jij anders? Hoe zie je dat?*

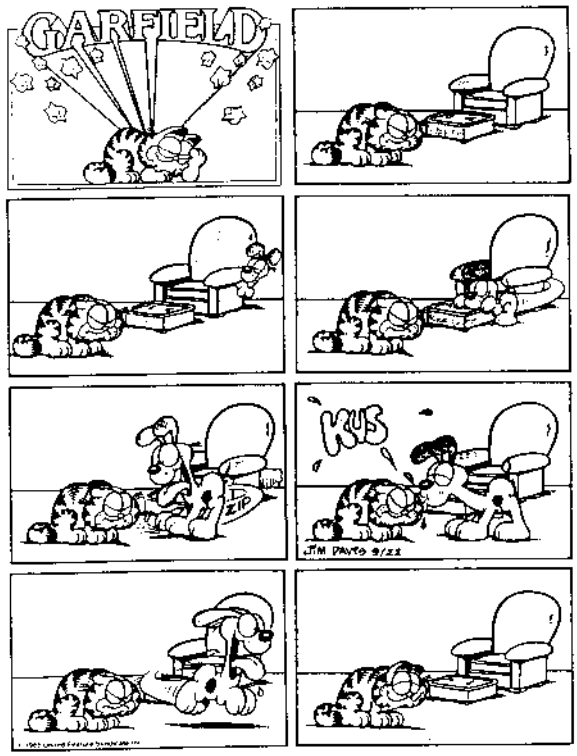

OVERIGE ACTIVITEITEN

1 Kimspel met klasvoorwerpen

ddel
- gericht taalaanbod, veilig klimaat
- ** gericht waarnemen, beschrijvend schrijven*

materiaal
- reële klasvoorwerpen (zoals onder 'taalaanbod' aangegeven)
- doek
- afbeeldingen van deze en andere voorwerpen (kopieerbladen Nederlands blz. 69)

organisatie
klassikale instructie - uitvoering in tweetallen - klassikale bespreking

verloop
- de betreffende voorwerpen op de tafel vooraan uitstallen (zonder ze te benoemen) - aan de leerlingen duidelijk maken dat ze de voorwerpen goed moeten bekijken - na een bepaald aantal minuten de voorwerpen met een doek bedekken
- de leerlingen het blad met de afbeelding voorleggen en duidelijk maken dat ze een kruis moeten zetten in het vakje rechtsboven bij de afgebeelde voorwerpen die ook op de tafel staan - de reguliere leerlingen de voorwerpen die op tafel liggen zelf laten opschrijven i.p.v. ze aan te laten kruisen op het opdrachtenblad
- de 'verbetering' van de opdracht aangrijpen om de voorwerpen op de tafel heel expliciet en herhaaldelijk te benoemen

taalaanbod
woorden: *wel - niet - op - tekening - voorwerp - kruis - minuut - doek*
klasvoorwerpen: potlood - *balpen - (meet)lat - schrift - handdoek - pennenzak - gom - ringkaft - boek - schaar - vulpen - slijper - tafel - plakband -lijm - liniaal - passer - stift - bordveger - papier - sleutel*
handelingen: *kijken - bedekken - (met een kruis) aanduiden - noemen - liggen - nakijken*
beschrijvende termen: *aandachtig - goed*
structuren: vragen: *Welke dingen* zitten onder het doek? *Wat* zit onder het doek?
gedragssturing (gebod): gebiedende wijs

2 Bingo met klasvoorwerpen

doel
- gericht taalaanbod
- ** kopiërend lezen*

materiaal
- bingospel met twaalf kaarten waarop telkens acht klasvoorwerpen staan (kopieerbladen Nederlands blz. 70 t/m 87)
- tot kaartjes te verknippen versie: telkens voorwerp + woord (kopieerbladen leerkrachtenbijlage blz. 3 t/m 13)

organisatie
klassikale instructie - uitvoering in groepjes van 4 (de anderstalige nieuwkomers vormen samen met een mentor en twee reguliere leerlingen een groepje)

verloop
- de leerlingen in groepen laten plaatsnemen en de bingokaarten over de leerlingen verdelen - de kaartjes aan de aangeduide spelleider (dit is de mentor bij de anderstalige nieuwkomers) overhandigen - duidelijk maken dat de leerlingen een spel gaan spelen waarbij ze om het snelst hun grote kaart moeten vol krijgen met kleine

kaartjes - dat gaat op de volgende manier: de spelleider neemt een kaartje en geeft de naam van het voorwerp (als er geen reactie komt mag hij/zij het kaartje tonen aan de deelnemers, terwijl hij het woord nog eens herhaalt) - iedere leerling die het voorwerp op zijn/haar bingokaart heeft en dit opmerkt, steekt zo snel mogelijk z'n hand op - wie eerst is, krijgt het kaartje en bedekt daarmee het betreffende voorwerp - het toeval beslist wie het eerst klaar is

opmerking bij onvoldoende anderstalige nieuwkomers om één groepje te vormen, laat je een heterogeen groepje met reguliere leerlingen vormen - in dit groepje laat de mentor meteen het kaartje zien wanneer deze een voorwerp opnoemt zodat de voorsprong die de reguliere leerlingen op de anderstalige nieuwkomers hebben enigszins wordt verkleind

taalaanbod woorden: klasvoorwerpen: *de tafel - de bordveger - de vulpen - de kapstok - de kaft - de plant - de slijper - de stift - de vuilbak - het schrift - het potlood - de klok - de deur - het liniaal - de pennenzak - de sleutel - de* stoel - *de gom - het papier - de balpen - de schaar - het klaslokaal - de boekentas - het bureau - de lijm - de lavabo - het boek - het kleefband - de passer - de leerkracht - het (school)bord - de (meet)lat - de handdoek*
handelingen: *zoeken - kijken - vinden - krijgen - luisteren - bedekken*
structuren: vragen: *Wie heeft een* xxx? *Heeft niemand een* xxx?
bezitsaanduidingen: *Het kaartje is* voor *jou.*
gedragssturing (gebod)

3 Touwspelletjes spelen

doel
- groepsvorming door wederzijdse afhankelijkheid, gericht taalaanbod
- ** beschrijvend luisteren*

materiaal
- afbeeldingen met aanwijzingen voor figuren (handleiding blz. 49)
- illustraties van touwspelletjes per twee- of viertal (kopieerbladen Nederlands blz. 88, 89 en 90)
- touw voor elk tweetal

organisatie klassikale instructie - gelijktijdige uitvoering in tweetallen (anderstalige nieuwkomers vormen een tweetal met hun mentoren)

verloop — aan de leerlingen duidelijk maken dat ze de instructies van de leerkracht met hun touw moeten uitvoeren - ze kunnen voor extra hulp op het kopieerblad kijken - de mentoren tijdens het uitvoeren van de instructies de handelingen nogmaals duidelijk laten verwoorden voor de anderstalige nieuwkomers

taalaanbod woorden: *touw - hand - tekeningen - lus - lijn - beide*
lichaamsdelen: *hand - vinger*
beschrijvende termen: *lang - schuin*
handelingen: *kijken - doen - luisteren - vastnemen - overnemen - kruisen - loslaten*
plaatsaanduidingen: *onder - boven - tussen - in - uit - om(heen) - rond - naar binnen/buiten* - omhoog - *omlaag* - over
structuren: gedragssturing (gebod): gebiedende wijs

OVERNEMEN

Dit is een oud en bekend spelletje voor twee personen. De hier afgebeelde figuren zijn de bekendste. Je kunt zelf echter eindeloos variëren met nieuwe figuren wanneer je de basisbewegingen eenmaal goed onder de knie hebt.

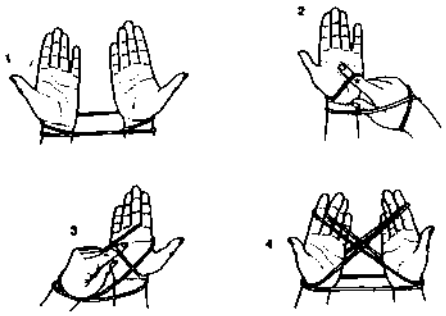

1 Speler 1 maakt een lus om beide polsen, waarbij hij de beide luslijnen parallel houdt.
2 Steek de rechterwijsvinger onder het touwtje aan de binnenkant van de linkerpols.
3 Steek dan de linkerwijsvinger onder het touwtje rond de rechterpols.
4 Span de figuur en je hebt 'de wieg' (ondersteboven).

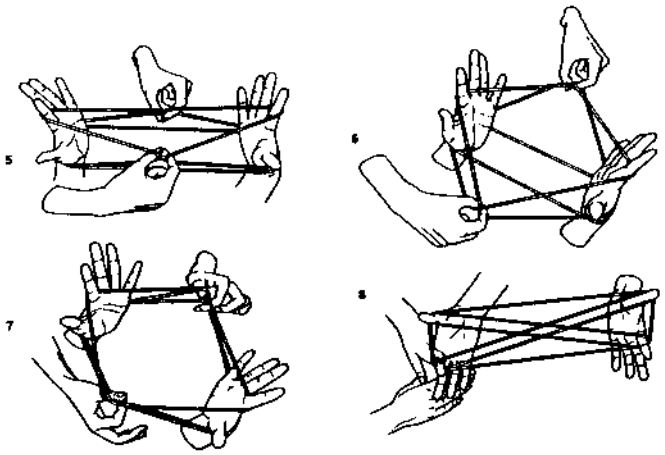

5 Speler 2 pakt de lijnen die elkaar tussen de handen van speler 1 kruisen, tussen duim en wijsvinger.
6 Hij trekt de lijnen naar buiten, omlaag en onder de parallelle lijnen tussen de polsen van speler 1 door.
7 Hij duwt de lijnen omhoog, tussen de parallelle lijnen.
8 Speler 1 laat los en speler 2 strekt duimen en wijsvingers en heeft nu een "diabolo".

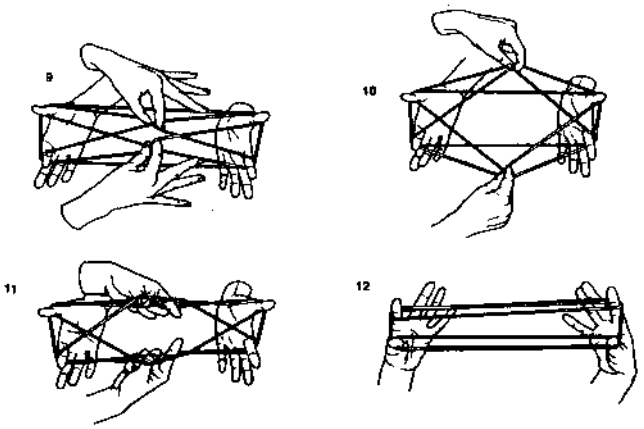

9 Speler 1 pakt de draad van bovenaf tussen duim en wijsvinger, op de plaats waar de lange lijnen elkaar kruisen.
10 Hij trekt de lijnen omhoog, naar buiten en naar beneden.
11 Dan duwt hij ze tussen de lange, parallelle. lijnen naar boven.
12 Speler 2 laat los, terwijl speler 1 zijn handen uit elkaar trekt en de duimen en wijsvingers strekt. Hij heeft nu een 'straatje'.

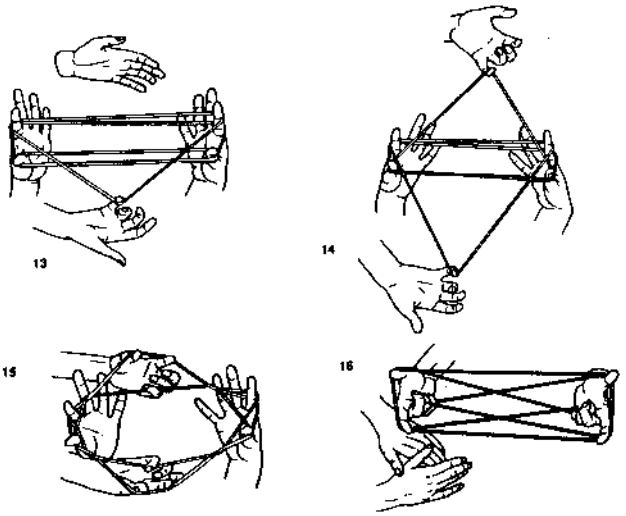

13 Speler 2 trekt de enkele lijnen links met zijn rechterpink naar rechts.
14 En trekt de enkele lijnen rechts met zijn linkerpink naar links.
15 Hij brengt de handen omlaag (en wel zodanig dat duimen en wijsvinger naar binnen wijzen) en brengt ze tussen de dubbele lijnen weer omhoog, die dan over zijn duimen en wijsvingers komen te liggen.
16 Speler 1 laat het touwtje los en speler 2 strekt duimen en wijsvingers en kijkt nu van bovenaf op de 'strijkplank'.

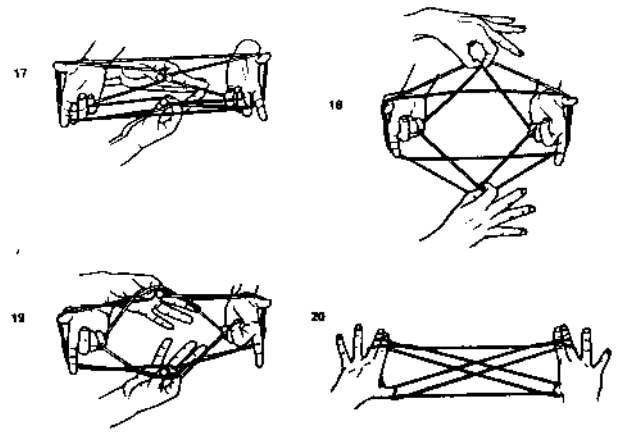

17 Speler 1 pakt de lijnen die elkaar aan de zijkant kruisen tussen duim en wijsvinger.

18 Hij trekt ze naar buiten en naar boven en tussen de parallelle lijnen weer omlaag.

19 Daarbij strekt hij zijn duimen en wijsvingers en brengt zijn handen uit elkaar, waardoor het touw van speler 2 wordt overgenomen.

20 Speler 2 laat het touw los en speler 1 spreidt zijn duimen en wijsvingers en laat een 'dubbelkruis' zien.

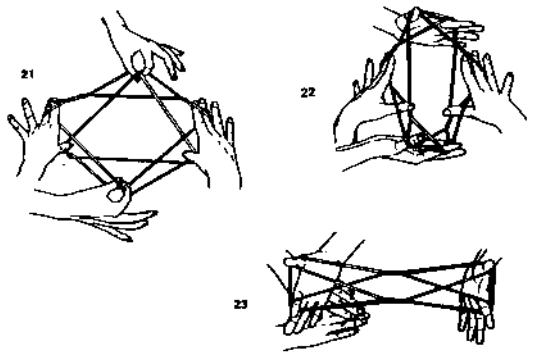

21 Speler 2 pakt het kruispunt van de touwtjes van bovenaf beet en trekt ze omhoog, naar buiten en naar beneden.

22 Hij steekt ze dan van onderaf tussen de parallelle lijnen door, spreidt duimen en wijsvingers en neemt over.

23 Speler 1 laat los. Speler 2 strekt de duimen en wijsvingers en heeft nu de 'zoute drop'.

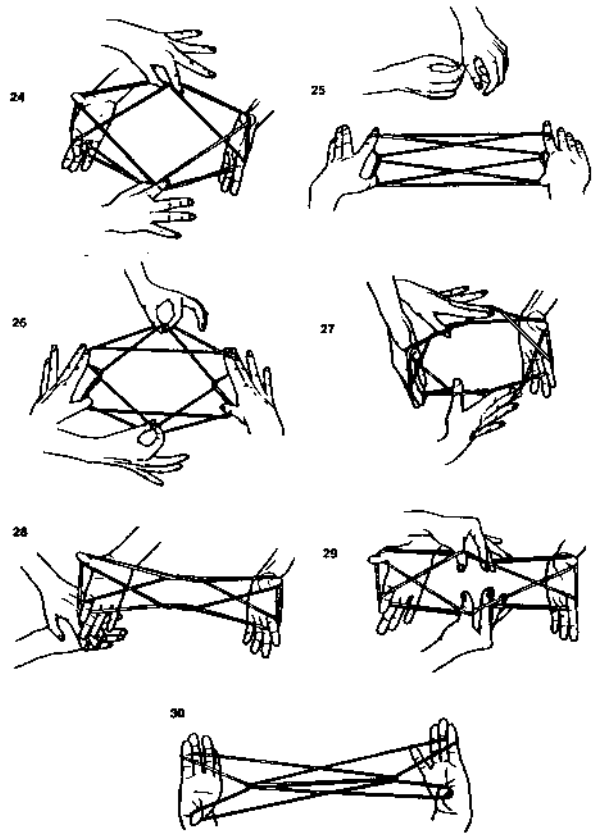

24 Speler 1 pakt het touwtje vast op de punten waar de parallelle en diagonale lijnen elkaar kruisen en trekt ze naar buiten.

25 Speler 2 laat los.

26 En pakt van bovenaf de kruispunten beet.

27 De lijnen gaan onder de parallelle lijnen door, die speler 2 rond zijn gestrekte duimen en wijsvingers neemt.

28 Speler 1 laat los.

29 Speler 1 pakt het touwtje op de plaats waar de lange parallelle lijnen de diagonale lijnen kruisen van bovenaf vast, draait duimen en wijsvingers naar binnen en naar boven, waarna hij ze zo ver mogelijk spreidt.

30 Speler 2 laat los. Speler 1 brengt zijn handen uit elkaar en heeft nu een 'varken op de leer'.

4 Wat hoort er niet bij?

Zie voorbeeldtaak

5 Handelingsopdrachten in kring

doel
- gericht taalaanbod, groepsvorming / welbevinden
- ** beschrijvend luisteren*

materiaal
klasvoorwerpen (afhankelijk van wat beschikbaar is)

organisatie
klassikaal in kring

verloop
in het midden van de kring liggen een aantal voorwerpen met bepaalde kenmerken (lang, kort, open, kapot, rond, enz.) - individuele leerlingen bepaalde opdrachtjes geven die ze met de voorwerpen moeten uitvoeren - eventueel enkele reguliere leerlingen de rol van de leerkracht laten overnemen en opdrachten laten geven

suggesties:
- 'Neem *de lege pennenzak* en *stop de kleine gom erin.'*
- *'Doe het dikke boek open.'*
- *'Geef het kapotte schrift aan X.'*
- *'Zet het volle glas onder de* stoel *van* Y.'
- enz.

taalaanbod
woorden: (klas)voorwerpen
beschrijvende termen: leeg - *klein - dik - open - kapot - enz.*
plaatsaanduidingen: *in - onder - op - enz.*
handelingen: *nemen - open doen -geven - (erin) stoppen - zitten*
structuren: gedragssturing (gebod): *leg - neem - geef - zet - enz.*

6 Wat zit er in de tas?

doel
- gericht taalaanbod, groepsvorming / welbevinden
- ** beschrijvend spreken*

materiaal
- klasvoorwerpen (liefst meerdere exemplaren van bepaalde soorten) zo dat er voor elke leerling minstens 1 voorwerp voorradig is
- ondoorzichtige tas of zak

organisatie
klassikaal in kring

verloop
— de tas waarin alle verzamelde klasvoorwerpen zitten op de knieën nemen en met afgewend hoofd een voorwerp in de tas vastnemen - zonder het uit de tas te nemen het voorwerp benoemen - het voorwerp, na die poging, onmiddellijk tonen en de juistheid van het antwoord met de klas controleren - het betreffende voorwerp uit de tas verwijderen
- de tas doorgeven aan de buur, met de opdracht hetzelfde te doen, tot de tas de hele kring is rondgegaan
- telkens als een leerling een voorwerp heeft genoemd uitdrukkelijk vragen of je het mag zien: "laat eens kijken, mag ik zien wat je hebt, mogen we zien wat je hebt"

- een anderstalige nieuwkomer kan het voorwerp dat hij vastheeft, aanwijzen in de klas als hij het niet kan zeggen - de leerkacht kan ook gesloten vragen stellen aan de nieuwkomer over kenmerken waarop de reguliere leerlingen kunnen raden welk voorwerp de nieuwkomer heeft

taalaanbod

woorden: klasvoorwerpen
handelingen: *nemen - voelen - doorgeven - noemen*
structuren: *Wat is het? Hoe voelt het aan? Is het rond?*
gedragssturing (toelating)

7 Wie heeft een x? Wie heeft geen y?

doel

- gericht taalaanbod
- ** gericht waarnemen*

materiaal

- opdrachtenblad (kopieerbladen Nederlands blz. 91)
- naamkaartjes van de 6 afgebeelde leerlingen met hoofd erbij (kopieerbladen Nederlands blz. 92)
- van alle verschillende voorwerpen op tafel een exemplaar bij de hand hebben

organisatie

klassikale instructie

verloop

- opdracht geven de naamkaartjes op karton te kleven en uit te knippen
- aan de leerlingen duidelijk maken dat ze de afbeelding goed moeten bekijken en dat de leerkracht er vragen over gaat stellen -de leerlingen antwoord laten geven door gebruik te maken van de bijgeleverde kaartjes ("kaartje tonen") - eerst de gevraagde voorwerpen erbij vertonen - wanneer mogelijk kunnen de voorwerpen later weggelaten worden bij de vraagstelling - enkele vragen:
  - Wie heeft een schaar?
  - Wie heeft geen gom?
  - Wie heeft geen potlood maar wel een passer?
  - Wie heeft een boek maar geen schrift?

taalaanbod

woorden: *wel - geen - maar - en - afbeelding - kaartje*
klasvoorwerpen: *gom - schaar - slijper - passer - kleefband - pennenzakje - balpen - liniaal - kaft - schrift - lat - potlood - vulpen - lijm - boek*
handelingen: *(be)kijken - hebben - tonen - opsteken - antwoorden*
structuren: vragen: *Wie heeft* een xxx?
ontkenning: Wie heeft *geen* xxx?

8 Zoekspel: halve "portretten"

doel

- groepsvorming door samenwerking, gericht taalaanbod
- ** beschrijvend spreken/luisteren*

materiaal

afbeeldingen van klasvoorwerpen of klas-/schooltaferelen die voorafgaand op karton moeten worden gekleefd en in twee (of meer) delen verknipt volgens de aanduidingen (kopieerbladen Nederlands blz. 93 t/m 97)

organisatie

klassikaal

verloop

een bepaald aantal voorwerpen in omloop brengen (bijv. als er 12 leerlingen in de klas zitten, moeten slechts 4 voorwerpen ingezet worden, aangezien die telkens in 3 delen zijn verknipt) zodat elke leerling 1 van de stukken van een afbeelding in handen krijgt - duidelijk maken dat ze dat stuk goed moeten bekijken en daarna zorgen dat de anderen het niet te zien krijgen
duidelijk maken dat ze de andere stukken van de afbeelding moeten vinden door aan de klasgenoten te vertellen wat voor afbeelding ze denken te hebben ("Ik heb een xxx? Jij ook?") - de aangesproken leerling moet antwoorden met 'ja' of 'nee' - de reguliere leerlingen naar elkaar toe laten omschrijven welk deel van het voorwerp ze hebben (bijv. de rechter helft van de schaar, het middelste deel van de stoel etc.) - naar de anderstalige nieuwkomers toe de delen van het voorwerp pas laten omschrijven wanneer de afbeeldingen aan elkaar getoond worden *'kijk ik heb het bovenste deel van de slijper en jij hebt het middelste deel'*

- zodra de afbeelding samengesteld is, de leerlingen samen naar je toe laten komen - controleren of de combinatie klopt en/of volledig is ("Dat is (niet) juist") - zoniet opdracht geven opnieuw te beginnen of verder te zoeken naar een bijkomende partner
bij voorkeur alles eerst via een paar mentoren/reguliere leerlingen laten voordoen als iedereen zijn probleem heeft opgelost, eventueel een nieuwe reeks voorwerpen in omloop brengen en op dezelfde manier te werk gaan

taalaanbod

woorden: *een stuk - niet helemaal*
klasvoorwerpen: *boekentas - deur - vulpen - plant - potlood - passer - schaar - sleutel - tafel - lijm - plakband - wastafel - klok - bordveger - slijper*
handelingen: *geven/krijgen - wegstoppen - vinden - vragen - komen - zien - passen - tonen - zoeken*
beoordelende termen: *juist - niet juist - fout*
structuren: *Ik heb een* xxx. *Jij ook?*
gedragssturing (toelating): *Mag ik* eens zien?

9 Wat hoort er niet bij?

doel

- gericht taalaanbod, groepsvorming door samenwerking
- ** gericht waarnemen, beschrijvend spreken*

materiaal

opdrachtenbladen (kopieerbladen Nederlands blz. 98 en 99)

organisatie

klassikale instructie - uitvoering in tweetallen (anderstalige nieuwkomers vormen met hun mentoren tweetallen) - klassikale bespreking

verloop

de afbeeldingen van reeks 1 voorleggen en duidelijk maken dat er 1 afbeelding is die niet bij de andere prentjes hoort - deze afbeelding relateren aan een van de zes woorden die op het bord geschreven staan (koud - laag - traag - smal - licht - rond) - de woorden met de leerlingen bespreken bijv. met behulp van voorwerpen uit de klas of door de woorden uit te beelden - daarna de eerste en eventueel ook de tweede reeks klassikaal maken - daarbij goed duidelijk maken op welke basis de buitenstaander bepaald moet worden

- opdracht geven in tweetallen aan te duiden wat er niet past in de andere reeksen - de leerlingen aanmoedigen dat ze eerst zelf te proberen te achterhalen welke prent er niet in de reeks hoort voordat ze naar de woorden kijken
- in de bespreking van de opdracht de anderstalige nieuwkomers de gezochte

afbeelding laten aanduiden samen met het gezochte woord of de afbeelding aanwijzen (de reeksen kunnen daarvoor eventueel op het bord gehangen worden) en het daarbij behorende woord zelf zeggen - de reguliere leerlingen de afbeelding zelf laten benoemen en duidelijk laten omschrijven waarom deze niet in de reeks past en welk woord er aan gekoppeld moet worden

taalaanbod

woorden: *voorwerp - reeks*
beschrijvende termen: *donker/licht - breed/smal - traag/snel - hoog/laag - warm/koud - rond/recht*
handelingen: *horen bij - passen - zoeken*

structuren: ontkenning: *Waarom niet?*

10 Even groot/lang of kleiner/korter?

doel

- gericht taalaanbod, groepsvorming door samenwerking
- ** gericht waarnemen, beschrijvend spreken*

materiaal

opdrachtenblad (kopieerbladen Nederlands blz. 100)

organisatie

klassikale instructie - uitvoering in tweetallen (eventueel de anderstalige nieuwkomers met mentor) - klassikale bespreking

verloop

- het opdrachtenblad voorleggen en vragen of de figuren van de eerste reeks telkens allemaal even groot zijn
- daarna de leerlingen de oplossing voor de andere reeksen zelf laten zoeken
- klassikale bespreking van de overige reeksen, daarbij ervoor zorgen dat de anderstalige nieuwkomers niet tot taalproductie gedwongen worden; de verwoording hoofdzakelijk door de reguliere leerlingen laten gebeuren en waar nodig zelf verwoorden.

taalaanbod

woorden: *potlood - krijt - verftube - veer - zak - boek*
beschrijvende termen: *anders/verschillend - groot/klein - hoog/laag - kort/lang - meer/minder*
handelingen: *kijken - denken - lijken - (in werkelijkheid) zijn*

structuren: xxx *is groter/kleiner/smaller/langer/...*
X heeft *meer/minder ...*
Nee, xxx *is even groot/klein/...*
Nee, x heeft *even veel ...*

11 Gezichtsuitdrukkingen

doel

- gericht taalaanbod, groepsvorming door samenwerking
- ** gericht waarnemen, beschrijvend spreken*

materiaal

opdrachtenbladen (kopieerbladen Nederlands blz. 101 en 102)

organisatie

klassikale instructie - uitvoering in tweetallen (anderstalige nieuwkomers met hun mentoren) - klassikale bespreking

verloop

- het opdrachtenblad voorleggen en duidelijk maken dat in elke reeks figuren staan die helemaal anders zijn dan de rest: ze passen er niet bij - verduidelijken aan de hand van reeks 1 die klassikaal wordt opgelost: de leerlingen zeggen het nummer van de 'buitenstaanders' - het woord "blij" uitdrukkelijk gebruiken in de loop van de uitleg
- de andere reeksen door de tweetallen laten oplossen: ze moeten een kruis zetten bij de figuren die niet passen
- in de klassikale bespreking de reguliere leerlingen duidelijk laten omschrijven waarom die bepaalde gezichten niet in de reeksen thuishoren - ervoor zorgen dat de woorden "verdrietig-boos/kwaad-verbaasd-bang" uitdrukkelijk gebruikt worden, evenals de termen 'anders' of 'verschillend' - de leerkracht geeft zo nodig zelf commentaar

  het tweede kopieerblad uitdelen - uitleggen dat de leerlingen de gezichten moeten uitknippen en in de goede kolom moeten plakken (elke kolom 5 gezichten) - het resultaat achteraf bespreken

verwijzing

deze opdracht sluit aan bij de tekenopdracht 7 'blij - bang -boos' (Tekenen) en daarop volgend opdracht 12 'reeksen aanvullen' (Nederlands: overige activiteiten)

taalaanbod

woorden: gevoelens: *blij - verdrietig - boos/kwaad - verbaasd/geschrokken - bang anders/verschillend*

telwoorden

handelingen: *passen bij - thuishoren in - aanduiden - zoeken - uitknippen - plakken - voelen*

structuren: xx *past er niet bij*

1 2 Reeksen aanvullen

doel

- gericht taalaanbod
- ** gericht waarnemen, structurerend spreken*

materiaal

reeksen gezichten (kopieerbladen Nederlands blz. 103 en 104)

organisatie

klassikaal - tweetallen (anderstalige nieuwkomers vormen tweetallen met hun mentoren) - klassikaal

verloop

- de gezichten van het eerste kopieerblad op het bord tekenen (of het blad vergroten) - kort ingaan op wat voor gezichten je kunt trekken (boos/blij/verdrietig etc.) - de leerlingen vragen waaraan je kan zien hoe iemand zich voelt/kijkt - kort ingaan op de verschillende vormen van de ogen/mond/neus/oren/haren - de leerlingen daarna de gezichten goed laten bekijken en vergelijken - eerst de vier bovenste gezichten bespreken, wat hebben *ze* gelijk en wat hebben ze verschillend - vervolgens hun aandacht op de drie gezichten eronder vestigen en deze laten vergelijken met de bovenste gezichten - vervolgens de leerlingen laten bepalen welk gezicht van de drie het meest gelijk is aan de bovenste vier gezichten - bij deze klassikale voorbeelden de woorden 'gelijk' en 'verschillend' duidelijk aan de orde laten komen in verband met de volgende opdracht
- het tweede kopieerblad uitdelen en duidelijk maken dat de leerlingen in tweetallen bij de volgende twee reeksen weer één van de drie gezichten eronder moeten kiezen die het meest op de reeks van vier gezichten lijkt - de leerlingen in tweetallen laten werken
- achteraf de oplossingen bespreken - de reguliere leerlingen er over laten discussiëren wanneer de oplossingen verschillend zijn

taalaanbod woorden: lichaamsdelen: *hoofd - gezicht - oog* oor - *mond - haar - neus - wenkbrauw*
beschrijven van kenmerken: *gelijk - verschillend - groot - klein - kort - lang - veel - weinig - rond - recht - blij - verbaasd - verdrietig - minste - meeste*
getallen: *1, 2*
plaatsaanduidingen: *links - rechts*
handelingen: *kijken - vergelijken - vertellen - uitleggen - aanduiden*
structuren: vragen: *Wat hebben de gezichten hetzelfde/gemeen? Welk gezicht lijkt het meest op de andere?*
beoordelen: *Dat heb je goed gezien.*
gedragssturing: gebiedende wijs

13 Daar is iets bijzonders aan!

doel
- gericht taalaanbod, gericht waarnemen
- ** gericht waarnemen, beschrijvend spreken/luisteren*

materiaal opdrachtenblad met dingen die normaal zijn en andere die "te" zijn (kopieerbladen Nederlands blz. 105 en 106)

organisatie klassikaal

verloop
- de afbeeldingen aan de klas voorleggen en duidelijk maken dat ze de verschillende figuren aandachtig moeten bekijken
- de vraag stellen (ofwel in het algemeen, ofwel met betrekking tot een bepaald figuur) wat ze vinden van de dingen die ze zien - eventueel door meer specifieke vraagstelling (vinden jullie dat mooi/...?) de leerlingen op gang brengen
- zodra de leerlingen de bedoeling doorhebben, hen ofwel zelf laten kiezen over welke figuur ze wat willen zeggen ofwel het opdrachtenblad systematisch afwerken, telkens de vraag stellend: wat vinden jullie van figuur 2? en van figuur 3? enz.
- NB: niet alle figuren zijn even moeilijk/gemakkelijk - de reguliere leerlingen kunnen de moeilijker te beschrijven figuren nemen - de anderstalige nieuwkomers kunnen dikwijls bijzondere dingen omcirkelen

taalaanbod woorden: *vrouw - man - jongen - meisje - papier*
beschrijvende termen: *lang - kort - breed - wijd* - groot - *zwaar - zoet - veel - vuil - rond - hoog - smal - mager - dik - klein - oud - nieuw - vol - kaal*
beoordelende termen: *lelijk - slordig - normaal - vies*
structuren: Dat is *(veel)* te lang/kort/...!

14 Wat is het '-ste'

doel
- gericht taalaanbod
- ** gericht waarnemen, beschrijvend spreken*

materiaal
- afbeelding (kopieerbladen Nederlands blz. 107)

organisatie klassikale instructie - uitvoering in tweetallen (anderstalige nieuwkomers vormen met hun mentoren tweetallen) - klassikale correctie

verloop

- duidelijk maken dat de leerlingen de afbeelding goed moeten bekijken
- opdracht per opdracht geven - eventueel aan de hand van andere voorwerpen uit de klas laten zien wat kortste en langste bijvoorbeeld is en welke voorwerpen er gezocht moeten worden -duidelijk maken dat de leerlingen een pijl moeten tekenen bij de juiste oplossing
- de oplossingen klassikaal overlopen, waarbij de anderstalige nieuwkomers met aanwijzen kunnen volstaan maar waarbij de reguliere leerlingen mondeling moeten uitleggen waar het voorwerp zich bevindt - eventueel aan de reguliere leerlingen de opdracht geven de plek waar de voorwerpen zich bevinden op te schrijven in plaats van een pijl te zetten

oplossing

- de kortste jas: de jas die half achter de deur verborgen is
- de grootste plant: de middelste plant op de vensterbank
- het dikste boek: het boek uit het boekenrek van de leerkracht, op de onderste plank in het midden, achter de schoolbel
- de kleinste plant: uiterst rechts op de vensterbank
- het stoutste kind: het meisje dat door de leerkracht naar buiten gestuurd wordt (vlak voor haar bureau).

taalaanbod

woorden: beschrijvende termen: *kortste - kleinste - grootste - dikste*
beoordelende termen: *stoutste*
klasvoorwerpen: *boek - plant - kind - jas - boekenrek - vensterbank*
handelingen: *zoeken - zich bevinden - anduiden - verbeteren*
plaatsaanduidingen: *onderste - midden - achter - middelste*

structuren: *Waar is/zie je de ...ste ?*

15 Alternatief kwartetspel

doel

- gericht taalaanbod, productief taalgebruik, groepsvorming door samenwerking
- ** beschrijvend spreken*

materiaal

kwartet, te verknippen en op karton te kleven voor elke groep (kopieerbladen Nederlands blz. 108 t/m 113)

organisatie

in heterogene groepjes van 4

verloop

- het kwartet bestaat uit 4 sets van vier bij elkaar horende kaarten -de groep moet samen zo snel mogelijk de sets terugzoeken - in elke set is er één kaart gemarkeerd, de leerling met de gemarkeerde kaart (bijv. de kaart met het poltood) moet die set verzamelen (de set van 'schrijven') - elke leerling moet minstens één gemarkeerde kaart krijgen - door de gemarkeerde kaarten eerst uit te delen en daarna de rest van de kaarten ben je er zeker van dat alle leerlingen minstens één gemarkeerde kaart hebben - de leerlingen moeten om beurt aan iemand een kaart vragen en ook zelf een kaart weggeven: het gaat om het uitwisselen van kaarten, om het onderhandelen over welke kaarten het beste geruild kunnen worden - de leerlingen kunnen elkaars kaarten zien - de leerlingen mogen elkaar ook helpen als ze iets niet uitgelegd krijgen
- wanneer er genoeg anderstalige nieuwkomers in de klas zitten om een groepje van 4 te vormen (eventueel met mentoren) is het mogelijk om de rest van de reguliere leerlingen het kwartet volgens de algemene regels te laten spelen: de kaarten mogen niet door de anderen gezien worden, de gemarkeerde kaart is een gewone kaart, proberen door kaarten te vragen aan de medeleerlingen een kwartet te vormen, wie de meeste kwartetten heeft is gewonnen

taalaanbod woorden: *olifant - muis - slang - taart - man - jongen - meisje - gezicht*
gevoelens: *bang - blij - verdrietig - gemeen*
klasvoorwerpen: *gom - vulpen - pen - potlood*
handelingen: *lopen - springen - rennen - staan - voelen - schrijven*
beschrijvende termen: *oudste - jongste - niet zo oud - niet zo jong - kort - lang - snel - traag - dik - dun* - groot - *klein*
plaatsaanduidingen: *onder - boven* - op - *beneden - voor(kant) - achter(kant)*
lichaamsdelen: *gezicht - oren - ogen - mond - neus*
klasvoorwerpen: potlood - *balpen - (vul)pen - gom*
structuren: vragen: *Ik geef jou de kaart met ... Heb jij de kaart met? Krijg ik de kaart met ...?*

16 Raad het voorwerp

doel
- gericht taalaanbod, productief taalgebruik, groepsvorming door samenwerking
- ** gericht waarnemen, het kunnen uitbeelden van bepaalde handelingen*

materiaal kaartjes met de afbeelding van een voorwerp (zie activiteit 'bingo', kopieerbladen Nederlands blz. 70, 71 en 72)

organisatie klassikale instructie - individuele uitvoering - klassikale bespreking

verloop —
- een bepaald klasvoorwerp onder de aandacht brengen en vragen wat je ermee doet (de handeling laten uitbeelden) - zelf een handeling uitbeelden die aan een ander klasvoorwerp gekoppeld is en de leerlingen vragen om welk voorwerp het gaat: *welk voorwerp gebruik ik nu?*
- aan één leerling een kaartje overhandigen en de opdracht geven de handeling gekoppeld aan het betreffende voorwerp uit te beelden, zodat de andere leerlingen ook nu weer kunnen raden wat op het kaartje staat afgebeeld en hoe de bijbehorende handeling heet - de leerling die het voorwerp als eerste raadt een nieuw kaartje geven om uit te beelden

taalaanbod woorden: klas- en eventueel andere nuttige voorwerpen en de bijbehorende handelingen (bijv. pen en schrijven)
handelingen: *kijken - doen - gebruiken - raden - geven/krijgen*
structuren: vragen: *Welk* voorwerp gebruik ik nu? *Wat doe* ik nu?

17 Wie is de eerste en wie is de laatste?

doel
- inzicht krijgen in begrippen 'eerste' en 'laatste'
- ** beschrijvend luisteren/spreken*

materiaal speelgoedautootjes

organisatie klassikaal - tweetallen (anderstalige nieuwkomers vormen met hun mentoren een paar)

verloop —
- de leerlingen voor het probleem stellen en de opdracht geven om dat met twee uit te zoeken: *"Ik heb hier zeven autootjes op een rij staan* (achter en voor elkaar, sommige met voorkant naar links, andere naar rechts). *Nu heb ik een probleem: ik weet niet welke auto de* eerste *is en welke de laatste. Welk van deze auto's is de*

laatste en welke de eerste? - wanneer de woorden 'eerste' en 'laatste' nog niet gekend zijn bij de anderstalige nieuwkomers deze verduidelijken met een voorbeeld (bijv. enkele leerlingen na elkaar binnen laten komen: X is de eerste en Y is de laatste die binnen komt)
- discussie tussen de paren stimuleren
- (klassikaal) de leerlingen vragen of ze een oplossing hebben gevonden, zo ja: welke en waarom?
- tot de conclusie komen dat het hier niet mogelijk is te zeggen wie eerst en wie laatst is omdat eerst en laatst verschilt naargelang de positie waarin de auto staat, afhankelijk is van de positie waaruit gekeken wordt.

taalaanbod

woorden: *eerst - laatst - links - rechts - voorkant - achterkant*
handelingen: *kijken - nadenken - oplossen - probleem*
plaatsaanduidingen: *vooruit - achteruit*
structuren: vragen: Hoe *staat de auto? Van waaruit kijk je?*

18 Wie hoort bij wie?

doel

- groepsvorming door samenwerking, gericht taalaanbod, contact met het Latijnse schrift
- ** kunnen categoriseren*

materiaal

opdrachtenblad (kopieerbladen Nederlands blz. 114)

organisatie

klassikale instructie - uitvoering in tweetallen - klassikale commentaar

verloop

- het opdrachtenblad voorleggen en de 2 afgebeelde ouderparen voorstellen: links staan meneer en mevrouw Jens en rechts staan meneer en mevrouw Pas
- uitleggen: *"Mr. en mevr. Jens hebben 5 kinderen: 1 van die kinderen is een dochter en die heet Lotte. Maar wie zijn nu de andere kinderen? Die moeten jullie gaan vinden. Mr. en mevr. Pas hebben 6 kinderen: 1 van die kinderen is een zoon en die heet Tom. Maar wie zijn nu de andere kinderen van mr. en mevr. Pas? Als jullie goed kijken dan kunnen jullie dat gemakkelijk vinden..."* - duidelijk maken dat de anderstalige nieuwkomers pijlen kunnen trekken van de kinderen naar de hokjes - de reguliere leerlingen de namen in de hokjes laten schrijven
- in de bespreking (naast de termen oren, tanden/mond, haar en eventueel bril en de woorden hetzelfde/gelijk) uitdrukkelijk de woorden vader, moeder, grootvader, grootmoeder, zoon, dochter, zus, broer, tante, oom, familie gebruiken door de relaties tussen de personages voortdurend aan de orde te brengen
- als de oplossing voldoende besproken is, een Waar/Niet waar opdracht geven door een aantal uitspraken te doen over de beide families (bijv. Tom *is de kleinzoon van mr. lens)* zodat de familietermen nogmaals worden aangeboden - ook enkele reguliere leerlingen uitspraken laten doen over de families - elke uitspraak onmiddellijk bespreken

opmerking

- geen verband met de eigen familie van de leerlingen leggen (met name niet met die van de anderstalige nieuwkomers als zij er zelf niet over beginnen)

taalaanbod

woorden: *kinderen - ouders - vader -* moeder - *grootvader - grootmoeder - zoon - dochter - zus - broer - tante - oom - familie - jongen - meisje - man - vrouw - andere - een pijl - het antwoord - de oplossing*
beschrijvende termen: jong - *oud - aandachtig*
lichaamsdelen: *oren - tanden/mond - haar en eventueel bril*

handelingen: *kijken - vinden - omcirkelen - trekken*
structuren: gedragssturing (gebod): gebiedende wijs en *moeten*
vragen: *Wie is ...? Hoe zie je dat?*

19 De familie Vandam: wie is wie?

doel
- gericht taalaanbod, groepsvorming door samenwerking, contact met het Latijnse schrift
- ** beschrijvend luisteren*

materiaal opdrachtenblad met familieportret en naamlabels (kopieerbladen Nederlands blz. 115)

organisatie klassikale instructie - uitvoering individueel voor de reguliere leerlingen - anderstalige nieuwkomers vormen met hun mentoren tweetallen - klassikale bespreking

verloop
- het opdrachtenblad voorleggen en wijzen op het (benoemde) personage Rob - erop wijzen dat de namen van de andere mensen niet onder hun foto staan, maar dat de leerlingen die kunnen vinden als ze goed luisteren naar wat Rob zal zeggen - de naamlabels doen uitknippen (goed benadrukken dat het Rob is die nu spreekt)
  1 voor 1 de volgende uitspraken presenteren:
  Mijn grootvader heet Bert.
  Mijn zus heet Anna.
  Mijn grootmoeder heet Eva.
  Mijn vader heet Mark en mijn moeder heet Lia.
  De zus van mijn moeder heet Tine.
  Mijn oom heet Jos.
- en telkens onmiddellijk de naamlabel laten leggen
- de gelegde namen klassikaal controleren - controleren of de leerlingen weten dat Els een meisjesnaam is - de vraag stellen welke namen nu nog over zijn en waar die moeten liggen - de vraag stellen hoe de leerlingen dat weten: de figuur helemaal links is een meisje (de jongensnamen kennen ze al uit de vorige activiteit)
- uitdrukkelijk vermelden dat Els de nicht is van Rob
- aandacht vestigen op de gekende klanken; vooral mondeling: "Welke klank hoor je in Els. Wil iemand de klank op bord komen schrijven?", "In welke naam horen jullie een o-klank: Els, Rob of Lia?", enz. - hierbij met name de anderstalige nieuwkomers de beurt geven

taalaanbod
woorden: *vader - moeder - grootvader -* grootmoeder - *zus - broer - tante - oom - nicht - naam - heten - jongen - meisje*
handelingen: *luisteren - vinden - uitknippen - leggen - zoeken*
beschrijvende termen: *aandachtig*
structuren: gedragssturing (gebod): *moeten* en gebiedende wijs
vragen met vraagwoord: *Wie is ...?*

20 Hennie de Heks

doel
- gericht taalaanbod, beschrijvend luisteren, oefenen van de motorische vaardigheden
- ** beschrijvend spreken/luisteren, gericht waarnemen, oefenen van de motorische vaardigheden*

materiaal
- Korky *Paul en Valerie* Thomas, *Hennie de Heks,* Sjaloom, 1989 (voor België:

Infodok, Leuven)
- werktekst verhaal in Handleiding blz. 62 t/m 64
- verf, penseel en papier voor elke leerling
- tekeningen van heksen met hun stereotiepe attributen (kopieerbladen leerkrachten-bijlage blz. 14 t/m 17)
- heksenhuis en de vijf bijpassende heksen (kopieerbladen Nederlands blz. 116-117)

organisatie vermeld per deel van de activiteit

verloop **introductie:** de leerlingen confronteren met het probleem uit het boek door ze zelf een blad in een bepaalde kleur te laten verven en er een tekening in dezelfde kleur bovenop te laten verven - de leerlingen zullen waarschijnlijk zelf signaleren dat ze de tekening niet kunnen zien - als dat toch niet het geval is, de aandacht van de leerlingen er via vraagstelling op vestigen: *X, welke figuur/welk dier heb jij getekend? Kan iedereen dat dier zien? Duid* het *dier eens aan? Waar zijn de lijnen? Waarom zien wij dat dier niet? Wat is het probleem?* - terwijl de leerlingen aan het schilderen zijn, elke leerling individueel vragen welke kleur hij/zij gekozen heeft (mag ook benaming in eigen taal zijn: Frans, Duits, Engels ...

het verhaal zelf:
- introductie van het concept 'heks': de tekeningen van de stereotiepe heksen tonen: heksen kunnen vliegen op een bezem, ze hebben een zwarte kat of vogel, ze zijn meestal niet mooi, ze kunnen toveren (link leggen met de goocheltrucs), ... voorbeeldtekst: *"Ik ga jullie* een *verhaal vertellen. Het verhaal gaat over een heks. Weten jullie wat een heks is? Kijk, ik heb hier tekeningen van heksen bij. ... "*
- het boek en Hennie de heks en haar kat introduceren: "*Het verhaal dat ik ga vertellen staat in dit boek."* (boek tonen) "*Het gaat over Hennie de heks en haar kat. Wie kan Hennie aanwijzen op de kaft? Inderdaad dat is Hennie. En waar staat de kat van Hennie? Inderdaad, dat is de kat van Hennie. De naam van de kat is Helmer. Welke kleur heeft Helmer de kat? Ja, het is een zwarte kat, met groene ogen."*
- langzaam het boek opendraaien en het eerste blad omslaan - even stilstaan bij de titelpagina: Hennie en Helmer nog eens duidelijk aanwijzen, hun namen nog eens duidelijk herhalen - dan ook de titelpagina omdraaien en het verhaal vertellen
- het verhaal is hier en daar wat aangepast qua taalgebruik en uitgebreidheid van het verhaal (Handleiding blz. 62-64)

verwerking: de leerlingen het blad met de vijf verschillende heksen voor zich laten nemen - bespreken wat deze heksen doen: sport / breien / lezen / vegen-poetsen /met dieren bezig zijn - Het heksenhuis voorleggen en duidelijk maken dat de vijf heksen in dat huis wonen - de leerlingen laten zoeken welke heks in welke kamer woont door de leerlingen goed naar het huis en de heksen te laten kijken en hen rekening te laten houden met wat de heksen doen - de leerlingen hun oplossing laten aanduiden door de heks in dezelfde kleur te kleuren als de kamer(s) waarin ze woont - als deze instructie nogal moeilijk is voor de leerlingen, eventueel één voorbeeld klassikaal behandelen. - de leerlingen de opdracht individueel laten maken - een klassikale bespreking houden waarbij de verschillende kleuren in de kijker staan.

taalaanbod woorden: *probleem - kleur - richting - daardoor - dat wil zeggen - maar - gelijkvloers - huis - eerste verdieping - tweede verdieping - bladzijde - tekening*
beschrijvende termen: *lang - kort - klein - groot - klein*
handelingen: *oplossen - lezen - vertellen - omdraaien - kijken - luisteren*
structuren: vragen: *Van waar is ... gevallen? Wat zie je hier?*

Hennie de Heks

De richttekst is in cursief aangegeven. De vragen die de leerkracht tussendoor stelt, zijn gewoon afgedrukt.

p. 1-2 *Hennie de Heks woonde in een zwart huis in het bos. Het huis was zwart van buiten en zwart van binnen. De stoelen waren zwart.* Het *bed was zwart en er lagen zwarte lakens en dekens op. Zelfs het bad was zwart.* (telkens duidelijk aanwijzen: huis, stoelen, bed, ...)

Heeft Hennie een groot huis? Hoeveel verdiepingen heeft dat huis? Wat herkennen jullie nog in het huis van Hennie de Heks? Zijn die dingen ook allemaal zwart? Wat is er niet zwart?

p. 3-4 *Hennie woonde in haar zwarte huis met haar kat Helmer. De kat was ook zwart. En daardoor begonnen de problemen.*

Zien jullie Helmer op deze tekening? Helmer, de zwarte kat, zit op de benen van Hennie de Heks. Is er iets dat niet zwart is aan Helmer?
Hennie heeft een probleem met Helmer. Waarom heeft zij een probleem met Helmer? Wie wil het probleem proberen te raden?

P- 5 Nu moeten jullie allemaal goed luisteren wat het probleem precies is.
(duidelijk p.5 aanwijzen)

Als Helmer in een stoel zat met zijn ogen *open, dan kon Hennie hem zien. Dat wil zeggen, ze kon zijn ogen zien.*

Waarom kan Hennie alleen de ogen van Helmer zien?

p. 6 (duidelijk p.6 aanwijzen)
Maar als Helmer zijn ogen dichtdeed en ging slapen, kon Hennie hem helemaal niet zien. Daardoor ging ze bovenop hem zitten.

Wat is het verschil tussen Helmer met zijn ogen open en Helmer met zijn ogen dicht? Is Helmer helemaal zwart met zijn ogen open? Welke kleur hebben zijn ogen? Is hij helemaal zwart met zijn ogen dicht? (Als leerlingen zeggen: 'nee', dan kan je hen vragen: welke kleur heeft het gezicht van X? Wat is de kleur van de ogen van X? X, doe je ogen eens dicht. Zie je de kleur van de ogen van X nu nog? Wat zie je dan wel: de kleur van de rest van het gezicht.)
Is het leuk als er iemand bovenop jou gaat zitten die veel groter en veel zwaarder is dan jij?

P. 7 *Er was niet alleen een probleem met de stoel. Er was een probleem met het hele huis. Als Helmer bijvoorbeeld op het tapijt zat* met *zijn* ogen open, *dan kon Hennie hem zien. Dat wil zeggen, ze kon zijn ogen zien.*

p. 8 *Maar als Helmer op het tapijt lag en zijn ogen dichtdeed en ging slapen, kon Hennie hem helemaal niet zien. Daardoor struikelde ze over hem en viel.*

Weten jullie nu wat het probleem van Hennie is? Hebben jullie zelf ook al zo'n probleem gehad? (de schilderopdracht)
Slapen katten veel? Zou Hennie dan veel over haar kat vallen? Is dat erg vervelend? Is dat een groot probleem?

p. 9-10 *Op een dag, na een pijnlijke val van de trap, besloot Hennie dat er iets aan gedaan moest worden.*

Zien jullie hoe ver Hennie van de trap is gevallen? Hoe weet je dat ze daar is beginnen vallen? Inderdaad, Helmer ligt daar op de trap. Daar is Hennie over Helmer gevallen.
Hennie wil iets doen om het probleem op te lossen. Wat zou Hennie doen?

Hennie pakte haar toverstokje, zwaaide er een keer mee *en ABRACADABRA! Helmer was geen zwarte kat meer. Hij was groen, zo groen als gras.*

Vinden jullie het een goed idee van Hennie om Helmer groen te kleuren? Zal Hennie Helmer nu altijd kunnen zien in haar zwarte huis? En wat vinden jullie van een groene kat? Hebben jullie al eens een echte groene kat gezien?
We gaan eens kijken of alle problemen nu opgelost zijn.

p. 11 *Als Helmer nu op een stoel lag te slapen, met zijn ogen dicht dus, kon Hennie hem zien.*

Zien jullie Helmer allemaal. Zien jullie hem veel beter dan toen hij zwart was?

Als Helmer op de vloer lag te slapen, kon Hennie hem zien.
p. 12 *En ze kon hem zien als hij op het bed lag te slapen. Maar, Helmer mocht niet op het bed slapen...*

Als jullie iets doen dat niet mag, wat gebeurt er dan? Krijgen jullie dan soms straf? Moeten jullie dan vroeg naar bed? Welke straf zal Hennie aan Helmer geven?

p. 13 *Hennie zette Helmer buiten. Buiten in het gras.*

p. 14 *Maar..., als Helmer buiten in het gras zat, kon Hennie hem niet zien, zelfs niet als zijn ogen wijd open waren.*

Heeft Hennie nu opnieuw een probleem?

p. 13 *Hennie kwam naar buiten rennen, struikelde* over *Helmer, vloog door de lucht en viel midden in een rozenstruik.*

Wat denken jullie, heeft Hennie zich veel pijn gedaan? Zou Hennie nu boos zijn? En had Hennie een goede oplossing gevonden door de kat groen te verven?

p. 15 *Wel, dit keer was Hennie woedend. Ze was héél erg boos. Ze pakte haar toverstokje, zwaaide er vijf keer mee en ...*

En ... wat zal er volgens jullie gebeuren? Kijk eens naar de sporen (aanwijzen) die het toverstokje achterlaat?

p. 17 *...ABRACADABRA! Helmer had* een *rode kop,* een *geel lijf, een roze staart, blauwe snorharen, en vier paarse poten.*
Maar zijn ogen waren nog steeds groen.

Nu kon Hennie Helmer zien als hij op een stoel zat, als hij op het tapijt lag, en als hij door het gras kroop.

p. 18 *En zelfs als hij naar het topje van de hoogste* boom *klom.*

Helmer heeft nu erg veel verschillende kleuren. Denk je dat Hennie haar probleem nu goed heeft opgelost? Denk je dat Helmer blij is met al die kleuren?

p. 19 *Helmer verstopte zich in het topje van de* hoogste boom. *Hij zag er belachelijk uit en helemaal niet zoals een normale kat. Hij vond* het *helemaal niet leuk. Zelfs de vogels lachten Helmer uit.*

p. 20 *Helmer voelde zich heel slecht. Hij bleef boven in de* boom, *de hele dag en de hele nacht.*
De volgende morgen zat Helmer nog steeds in de boom. *Hennie maakte zich zorgen. Ze hield van Helmer en vond het verschrikkelijk erg als Helmer zich ellendig voelde.*

Heeft Hennie dan toch niet de juiste oplossing gevonden? Ze heeft een nieuw probleem. Wat kan Hennie doen om Helmer weer gelukkig te maken en toch niet opnieuw problemen te krijgen? We gaan eens kijken op de volgende bladzijden.

p. 21 *Toen kreeg Hennie* een *idee. Ze zwaaide* met *haar toverstokje en ABRACADABRA! Helmer was weer een zwarte kat. Gelukkig kwam hij uit de boom, naar Hennie.*

p. 22 *Toen zwaaide Hennie weer met haar stokje, en nog eens, en nog eens.*

In welke richting zwaait Hennie met haar stokje? Wat wil Hennie doen volgens julli e? Zal het huis zwart blijven?

p. 23 *In plaats van een zwart huis, had ze nu een geel huis met* een *rood dak en een rode deur. De stoelen waren wit, met rood met witte kussens. Het tapijt was groen met roze rozen.*

p. 24 *Het bed was blauw, met roze met witte lakens en roze dekens. Het bad was glimmend wit. En nu kan Hennie Helmer zien, overal waar hij zit.*

21 De doolhof van school naar huis

doel
- gericht taalaanbod, inscholing: vertrouwdheid met schoolgebonden situaties, groepsvorming door samenwerking, oefenen fijne motoriek
- ** oefenen fijne motoriek, het kunnen samenwerken in tweetallen*

materiaal opdrachtenblad met doolhof (kopieerbladen Nederlands blz. 118)

organisatie klassikale instructie - tweetallen - klassikale bespreking

verloop
- het opdrachtenblad voorleggen en de vraag stellen: 'wat is de weg die ... moet volgen om thuis te geraken? - de leerlingen in het midden laten beginnen door telkens uit een van de pijltjes te kiezen
- in de bespreking de volgende termen uitdrukkelijk gebruiken: huis - winkel - bushalte - weg

taalaanbod
woorden: klasvoorwerpen: *potlood*
buurtwoordenschat: *huis - winkel - bushalte - weg*
beoordelende termen: *goede - slechte - verkeerde*
handelingen: *zoeken - aanduiden*
structuren: vragen: *Welke* weg moet je nemen? *Langs welke weg moet je gaan?*

22 Doolhof: het konijn is de weg kwijt

doel
- oefenen fijne motoriek, gericht taalaanbod
- ** oefenen fijne motoriek*

materiaal
- opdrachtenblad (kopieerbladen Nederlands blz. 119)
- eventueel een tekening van een konijnenhol onder de grond
- eventueel een rode balpen of stift

organisatie
individueel

verloop
de leerlingen vragen of zij de weg van school naar huis goed kennen: *"Wie heeft de weg al eens niet teruggevonden? Wie was de weg kwijt? Was je toen bang? Het konijn is de weg ook kwijt. Hij wil naar zijn hol onder de grond. Het konijn is erg bang.* - de leerlingen het konijn de weg laten wijzen door netjes een rode lijn te tekenen die de goede weg aanduidt

taalaanbod
woorden: *de weg (kwijt) - lijn - netjes - rood - balpen - stift*
plaatsaanduidingen: *onder*
gevoelens: *bang*
handelingen: *aanduiden - (de weg) wijzen - tekenen*
structuren: vragen: *Wie ...?*
vragen: *Was je* toen bang?
gedragssturing (gebod): gebiedende wijs

23 Letterpuzzel

doel
- gericht taalaanbod, klank- en letterdiscriminatie, samenwerken, motorische vaardigheid oefenen
- ** beschrijvend lezen, samenwerking*

materiaal
- opdrachtenbladen A en B (kopieerbladen Nederlands blz. 120 en 121)
- een schaar en lijm per paar

organisatie
tweetallen (anderstalige nieuwkomers vormen tweetallen met hun mentoren)

verloop
leerlingen duidelijk maken dat ze (elk) ervoor moeten zorgen dat ze het juiste prentje bij het juiste woord kunnen plaatsen - daarvoor moeten ze eerst voor zichzelf uitmaken welke juiste paren ze al op hun eigen blad kunnen vormen - de prenten van die paren laten uitknippen en ze bij het juiste woord laten kleven - vervolgens de leerlingen prenten bij de ander laten vragen, uiteraard zonder dat ze elkaars bladen kunnen zien - er zitten meer prenten in dan woorden: niet alle prenten zullen dus uiteindelijk een woord vinden - de leerlingen mogen om beurten iets vragen
- wanneer leerlingen elk hun puzzel gevonden hebben, de leerlingen bij elkaar laten kijken
- vragen of ze een overeenkomst kunnen vinden tussen de woorden van de ene puzzel en de woorden van de andere (slechts één klank komt in beide voor) - eventueel aanwijzingen geven - de klank die in beide puzzels voorkomt dan in het hartje van de puzzel laten schrijven

opmerking
anderstalige nieuwkomers die niet kunnen lezen door hun mentor laten helpen -de taak van de mentor is het lezen en aanwijzen welk woord gelezen wordt - de

anderstalige nieuwkomer zoekt het bijbehorende prentje en plaatst dat bij het woord - de mentor bevestigt of de keuze klopt of niet

taalaanbod woorden: *puzzel - passen - klanken - letters - woorden - prent - mogelijkheid -* meer *- over*
handelingen: *passen - klinken - vragen - geven - krijgen - samenhoren*
structuren: vragen: "Mag ik...?"

24 Simon zegt...

doel
- gericht taalaanbod, groepsvorming door samenwerking
- ** beschrijvend spreken/luisteren*

materiaal afhankelijk van de opdrachten

organisatie groepen van 4 tot 5 leerlingen (maar zo dat er minstens 2 ploegen kunnen worden gevormd)

verloop
- de klas in de ploegen opstellen, zo dat ze vrij genoeg staan om bewegingen uit te voeren maar ook goed bij hun eigen spullen (op hun bank of in hun boekentas) kunnen - duidelijk maken dat alle leerlingen onmiddellijk moeten doen wat je zegt
- o.m. de volgende opdrachten geven:
  ogen dichtdoen - ogen terug openen - de 2 handen opsteken - de rechter/linkerhand opsteken - op de knieën gaan zitten - een stap naar voor/achter/links/rechts doen - de handen op het hoofd leggen - de handen op de rug leggen - het hoofd naar rechts/links draaien - de 2 oren vastnemen - op een stoel/bank/tafel gaan zitten - naar het raam kijken - naar de vloer kijken - naar het bord/de deur/het raam/de kast gaan - een potlood/gom/balpen/... uit hun pennenzak nemen - het potlood/de gom/... aan hun rechter/linkerbuur geven - hun map/... uit hun tas halen - hun Map/... op de vloer leggen
- wie duidelijk niet doet wat wordt gevraagd, valt uit en op die basis wordt de ploeg die het langst iemand 'op de vloer' heeft de winnaar van het spel .- een andere mogelijke regel is: per ploeg met een streepje op het bord aangeven wanneer een leerling niet de goede beweging maakt - de ploeg die als eerste bijv, 10 streepjes heeft, is verloren - een derde mogelijkheid is dat bij de derde leerling die uitvalt de eerste weer mee mag doen - zo kunnen de anderstalige nieuwkomers die snel uitvallen toch mee blijven doen
  duidelijk maken dat de regels nu veranderen: de leerlingen mogen alleen maar doen wat wordt gevraagd als de opdracht wordt voorafgegaan door de formule: "Simon zegt..." - als die formule niet wordt gebruikt, moeten de leerlingen doodstil blijven staan - eventueel ook het tempo van de opvolging van de opdrachten verhogen om de moeilijkheidsgraad te verhogen
- de opdrachten moeten bij voorkeur zo nauw mogelijk aansluiten bij het taalaanbod van de voorafgaande periode - ook enkele reguliere leerlingen de rol van opdrachtgever laten vervullen - deze leerlingen erop duiden dat het kleine opdrachten moeten zijn, zoals de opdrachten die de leerkracht al gegeven heeft

taalaanbod woorden: handelingen: *nemen - zitten - staan - leggen ...*
plaatsaanduidingen: op - *naast - onder - boven ...*
klasvoorwerpen
lichaamsdelen
structuren: gedragssturing (gebod en intentieverklaring)
uitdrukken van oordeel: goed - *fout*

25 Raadsel: De wolf, de geit en de kool

doel
- gericht taalaanbod, groepsvorming door samenwerking
- ** gericht waarnemen, beschrijvend spreken, samenwerking*

materiaal
- iets om tekeningen mee aan het bord te bevestigen
- grote tekeningen (1, 2 en 3) van foute situaties (leerkrachtenbij lage blz. 18)
- grote tekeningen van de verschillende stappen (tekening 4 t/m 10) (leerkrachten-bijlage blz. 19 en 20)
- tekening 11: de verschillende stappen voor de leerlingen (kopieerbladen Nederlands blz. 122)

organisatie
klassikaal en tweetallen (anderstalige nieuwkomers vormen met hun mentoren tweetallen)

verloop
- tekening 5 aan het bord hangen en deze bespreken - uitleggen dat de man de geit, de wolf en de kool naar de overkant moet brengen met zijn bootje, maar dat die niet alle drie tegelijk in het bootje kunnen - tekening 1 t/m 3 ophangen en met behulp van deze tekeningen de volgende regels uitleggen: - er is in het bootje enkel plaats voor de man en een ander ding (tek. 1) - de geit mag echter niet alleen met de kool achter gelaten worden want die eet de kool op (tek. 2) - de wolf mag echter niet alleen met de geit achter gelaten worden want deze eet de geit op (tek. 3)
- opdrachtenblad met tekening 11 uitdelen - duidelijk maken dat deze prenten uitleggen hoe de man de geit, de wolf en de kool op de goede manier naar de overkant kan krijgen - de prenten liggen echter niet in de goede volgorde - uitleggen dat de leerlingen de prenten los moeten knippen en in tweetallen de goede volgorde uit moeten zoeken
- de oplossingen bespreken - bij de bespreking kiezen om een leerling zijn/haar oplossing te laten geven of om na elke tekening een andere leerling te laten zeggen welke tekening erop moet volgen - de grote tekeningen 4 t/m 10 op het bord hangen in de volgorde die de leerlingen als oplossing aangeven zodat de andere leerlingen goed mee kunnen kijken of ze de zelfde oplossing hebben - de reguliere leerlingen uit laten leggen waarom ze voor een bepaalde volgorde hebben gekozen - eventueel zelf commentaar geven-de woorden uit het taalaanbod bij de bespreking voldoende aan bod laten komen

taalaanbod

woorden: *geit - wolf - kool - boot - man - (linker) kant - tekening - volgorde - overkant - samen - met - allebei*

handelingen: *varen - meenemen - opeten - zetten - zitten - liggen - leggen - staan*

tijdsaanduidingen: *eerst - dan - daarna - voordat*

plaatsaanduidingen: op - *in - aan - uit - links - rechts*

structuren: gedragssturing: moeten

vragen: *Wat is de goede volgorde? Wat is er fout aan de tekening? Welke tekening komt erna?*

beoordelen: *Dat is goed. Waarom is dat niet goed?*

WERELDORIËNTATIE

Voorbeeldtaak: Werken met water #
(taak 2 Proefjes) 69

PLATTEG RON DEN

1 Een plattegrond van de klas 71
2 Een plattegrond van de school 71
3 Hoe ziet onze school eruit? 72
4 Is dat onze school?! 72
5 Waar ben ik? 73
6 Hoe is Peter bij de directeur geraakt? 74
7 De schoolbibliotheek 75
8 De schoolbuurt 75

HET LICHAAM

1 Wrijven en kloppen 77
2 Oor- en neusspelletje 77
3 Handen- en knieënspel 78
4 Overstapje 78
5 Lenige vingers 79
6 Been zijwaarts heffen 79
7 Tenen raken 80
8 Schuin en recht 80
9 Het menselijk lichaam 81
10 Dominospel: het menselijk lichaam # 81
11 Wat mag je als je ziek bent? 82
12 Waar ga je naartoe als ...? 83
13 Oud en jong 83
14 Welk dier wordt het oudst? 84

PROEFJES

1 Gezichtsbedrog: rechte lijnen? 85
2 Werken met water # 85
3 Het drijvende ei 85
4 Condensatie # 86
5 Lichtproef : maak een lens # 87
6 Een jojo # 88
7 De tol en de fiets # 89
8 Beweging met wielen # 90
9 Vorm en functie van het potlood en het kopje # 91
10 De evolutie van de fiets 92
11 De hefboom in evenwicht 93
12 Proeven met lucht # 95
13 Weerkaatsing van geluid # 96
14 Springpoppetjes # 97
15 Verdamping van water # 98

VERKEER

1 Vervoermiddelen 100
2 Kwis: het verkeer 100

Voorbeeldtaak: Werken met water

doel
- groepsvorming door samenwerking, gericht taalaanbod
- ** het principe van drijven begrijpen*

materiaal
- glazen of doorkijk plastic maatbekers voor de verschillende groepjes
- olie
- water
  enkele tafeltjes met plastic bedekt
- lepels
- een zwaar en een licht balletje (bijv. een knikker en een ping-pongballetje)

organisatie
klassikaal - in groepjes (anderstalige leerlingen bij hun mentoren) - klassikaal

verloop
- een paar tafels klaarzetten waarop de leerlingen zelf kunnen experimenteren met water en olie - die tafels eventueel met plastic bedekken
- de proef met het water doen: de verschillende materialen die klaar staan tonen en benoemen - je vinger in het glas water steken en laten zien dat het water snel langs je vinger druppelt wanneer je je vinger omhoog houdt - dit ook met de olie doen - eventueel een van de leerlingen dit ook laten doen - vragen of de olie even snel druppelt
  - ** Kijk, ik heb van alles klaargezet op deze tafel. Hier heb ik een beker met water. Ik doe mijn vinger in het water en haal hem er weer uit. Ik hou hem even boven de beker. Zie je, het water druppelt vlug van mijn vinger naar beneden. Wie wil dit ook eens doen?*
- een beker met een bepaalde hoeveelheid water vullen en er een druppel olie in laten vallen (die zal blijven drijven) - de druppel onder proberen te drukken - de olie en het water door elkaar proberen te roeren - evenveel olie als water in de beker doen - daarna eerst olie in een beker doen en daarna het water (de olie komt altijd naar boven om op het water te drijven)
  - ** Hiernaast staat een beker met olie. Hier doop ik ook mijn vinger in en ik haal hem er weer uit. Zien jullie nu* ook *een druppel? Druppelt de olie* ook zo *vlug naar beneden? Nee? Ik zal jullie eens wat laten zien. Ik ga de olie en het water in een beker samengieten. Eerst giet ik water in een beker. En nu ga ik er een beetje olie opgieten. Zien jullie wat er gebeurt?* (enz.)
- per groepje de proef laten uitvoeren door de anderstalige leerlingen en eventuele mentor, de leerkracht en mentoren leveren ondertussen talig commentaar - de reguliere leerlingen eventueel tegelijkertijd in het kort de handelingen bij de proef laten opschrijven en er eventueel tekeningen bij laten maken
  - ** Dat is raar hè. Jullie kunnen het zelf ook proberen. Ik heb voor jullie een paar tafels klaargezet. Ik heb er plastic opgelegd. Dan worden de tafels niet vuil van de olie. Jullie hebben aan iedere tafel olie, water en bekertjes. Proberen jullie maar eens of jullie de olie onder en het water boven kunnen krijgen.*
  - ** X, hoe gaat* het *bij jou? Jij gebruikt heel veel olie en* een *klein beetje water, zie ik. En wat gebeurt* er? (enz.)
- mondelinge verklaring laten geven door de reguliere leerlingen
  - ** X, is het met jouw groepje gelukt om het water onder en de olie boven* te *krijgen?* Y, *wat gebeurde er bij jullie toen jullie het water en de olie door elkaar roerden? (enz.)*
  - ** De olie ging dus altijd terug naar boven. A, weet jij hoe dat komt?*

de verklaring toelichten met behulp van de knikker en het balletje - de leerlingen eerst laten aangeven welk voorwerp het zwaarste is en vragen wat er gebeurt wanneer de twee voorwerpen op het water worden gelegd - deze handeling ook voor de klas uitvoeren

* *Kijk ik heb hier een knikker en een balletje. B, weet jij welk balletje het zwaarste is? Het balletje is dus lichter dan de knikker?* C, *kom jij eens de knikker op het water leggen. Wat zien jullie gebeuren?* (enz.)

- conclusie: wat zwaar is zinkt en wat licht is blijft drijven = > olie is lichter dan water
- extra mogelijkheden:
  * vuil water filteren
  * stoffen die oplossen of niet oplossen in water
  * materialen die water opslorpen en materialen die dat niet doen
  * overgang van water naar ijs of van water naar damp
  * water verpakken en vasthouden: in de hand - in plasticzakjes - in papier - etc.

taalaanbod

woorden: *water - beker - olie - knikker - balletje - plastic - beker*
handelingen: *zien - kijken - nemen - druppelen - proberen - gieten drijven - zinken - schudden - mengen*
beschrijvende termen: *vlug - traag - zwaar - licht - door elkaar*
plaatsaanduidingen: *(naar) boven - onder - (naar) beneden - omhoog omlaag*
hoeveelheden: *veel - weinig - evenveel - meer - een beetje*
tijdsaanduidingen: *eerst - dan - daarna - nu - altijd*

structuren: gedragssturing (intentieverklaring en uitnodiging)
vragen: *Waar* is de olie? *Wat* ligt er bovenop?

PLATTEGRONDEN

1 Een plattegrond van de klas

doel '
- veilig klimaat, gericht taalaanbod, contact met het Latijnse schrift
- ** oriëntatie, de leerlingen kennen het begrip 'plattegrond' en kunnen zelf een plattegrond maken*

materiaal
- afbeelding van een klas met leerlingen (met naam) en een plattegrond ervan (kopieerbladen Wereldoriëntatie blz. 127 en 128)

organisatie
klassikaal

verloop
- het kopieerblad met het klastafereel aan de leerlingen uitdelen - verwijzen naar de afbeelding en als commentaar hierbij de termen *klas, lokaal, leerkracht, leerlingen* aanbrengen
- het kopieerblad met de plattegrond uitdelen - duidelijk maken dat dit dezelfde klas is als die van de afbeelding
- eventueel, indien het niveau van de klas dat toelaat, duidelijk maken dat de leerlingen een plattegrond moeten maken van de eigen klassituatie (beperken tot plaatsing van de leerlingen, nog niet de andere meubels e.d.)

taalaanbod
woorden: *klas - lokaal - leerkracht - leerlingen - plaats - bank - plattegrond - naam - dezelfde*
beschrijvende termen: *aandachtig*
handelingen: *maken - tekenen - zitten - zien - kijken - vergelijken*
plaatsaanduidingen: *links van/rechts van - achter - voor - naast - tussen*
structuren: gedragssturing (gebod): *moeten* en gebiedende wijs
vragen: *Waar* zie je ...? *Is dat de plaats van ...?*

2 Een plattegrond van de school

doel
- inscholing: vertrouwdheid met de schoolcultuur, contact met het Latijns schrift, gericht taalaanbod, groepsvorming door samenwerking
- ** oriëntatie, het kunnen invullen van een plattegrond*

materiaal
afbeelding van een school, opdrachtenblad met blinde plattegrond, tekeningen met labels (namen lokalen) (kopieerbladen Wereldoriëntatie blz. 129, 130 en 131)

organisatie
klassikale instructie - tweetallen zo dat in elk groepje een 'lezer' zit - klassikale bespreking

verloop
- de afbeelding van de school voorleggen, evenals de opdrachtenbladen met de plattegrond en de labels - duidelijk maken dat de leerlingen de tekeningen met labels moeten uitknippen en vastlijmen op de juiste plaats op de plattegrond
- de reguliere leerlingen uit de hogere groepen eventueel de plattegrond laten intekenen zoals de lokalen eruitzien als je er van bovenaf op kijkt - eventueel de leerlingen zelf de labels erbij laten schrijven
- in de bespreking de namen van de lokalen en de termen 'gelijkvloers' en 'eerste/tweede verdieping' uitdrukkelijk gebruiken

taalaanbod woorden: schoollokalen: *hal - trap - turnzaal - refter/kantine - klaslokaal - secretariaat - leerkrachtenlokaal - bibliotheek*
plaatsaanduidingen: op *het gelijkvloers-op de eerste/tweede verdieping- eerst - daarnaast - op het eind*
handelingen: *uitknippen - vastlijmen - zoeken - invullen*
structuren: vragen met vraagwoorden: *Wat is er op het gelijkvloers/...? Waar is* de refter/... ?

3 Hoe ziet onze school eruit?

doel
- gericht taalaanbod, inscholing: vertrouwdheid met de school, contact met Latijns schrift, groepsvorming door samenwerking
- ** oriëntatie, plattegrond kunnen vergelijken met de werkelijkheid*

materiaal een plattegrond van de eigen school (ingevuld met tekeningen om de plattegrond minder abstract te maken) - (voorbeeld kopieerbladen Wereldoriëntatie blz. 131)

organisatie klassikale instructie - tweetallen zo dat in elke groepje een 'lezer' zit -klassikale bespreking

verloop de leerlingen zich in gedachten de school laten voorstellen als voorbereiding op de eigenlijke opdracht: eerst het gelijkvloers, dan de eerste verdieping, de tweede verdieping, eventuele bijgebouwen; telkens de lokalen van de betreffende verdieping benoemen zodat de leerlingen de school echt voor zich zien - de plattegrond voorleggen en de leerlingen de kans geven om zich te oriënteren - uitspraken doen over de ligging van refter, turnzaal, leerkrachtenlokaal, secretariaat, bureau directeur/directrice, eigen klaslokaal - bij elke uitspraak de vraag stellen of het wel klopt wat je zegt: 'is dat juist/correct of niet?'

taalaanbod woorden: *plattegrond - trap*
schoollokalen: *hal - turnzaal - refter/kantine - klaslokaal - bibliotheek - secretariaat - leerkrachtenlokaal - bureau van de directeur*
handelingen: *voorstellen - nadenken - liggen - antwoorden - vinden*
plaatsaanduidingen: op *het gelijkvloers - op de eerste/tweede verdieping - eerst/daarnaast/op het eind - naast - tussen - links/rechts van - tegenover*
beoordelende termen: *correct/juist - fout/verkeerd*
structuren: vragen: *Is dat correct/juist? Vinden jullie de bibliotheek?*

4 Is dat onze school?!

doel
- gericht taalaanbod, inscholing: vertrouwdheid met de school, contact met het Latijnse schrift, groepsvorming door samenwerking
- ** oriëntatie, het kunnen vergelijken van een plattegrond met de werkelijkheid*

materiaal
- een plattegrond van de eigen school waar bepaalde van de hieronder aangegeven lokalen (zie taalaanbod) foutief ingevuld zijn
- kopieerbladen Wereldoriëntatie blz. 131

organisatie klassikale instructie - tweetallen (anderstalige nieuwkomers vormen met hun mentoren tweetallen) - klassikale bespreking

verloop

- de plattegrond voorleggen en de vraag stellen of die klopt met de werkelijkheid: 'is dit een correcte afbeelding/plattegrond van onze school?'
- in de bespreking de termen die hieronder in het taalaanbod opgesomd worden, uitdrukkelijk gebruiken
- de leerlingen als extra opdracht de plattegrond laten corrigeren door de geleverde tekeningen met labels op de juiste plaats te kleven

taalaanbod

woorden: *niet - wel - school - plattegrond*
schoollokalen: *hal - trap - turnzaal - refter/kantine - klaslokaal - secretariaat - leerkrachtenlokaal - bibliotheek*
handelingen: *kijken - nadenken - vergelijken*
plaatsaanduidingen: op het *gelijkvloers - op de eerste/tweede verdieping - eerst/daarnaast/op het eind - naast - tussen - links/rechts van - tegenover*
beoordelende termen: *correct/juist - fout/verkeerd*

structuren: vragen: *Is dat correct/juist?*
uitdrukken van oordeel: Nee, dat moet *veranderd worden.*
bezitsaanduidingen: Is dat *onze school?*

5 Waar ben ik?

doel

- gericht taalaanbod, inschol ing: vertrouwdheid met de school, contact met het Latijnse schrift, groepsvorming door samenwerking
- ** oriëntatie, beschrijvend luisteren, het kunnen lezen van een plattegrond*

materiaal

een met hieronder aangegeven lokalen (zie taalaanbod) ingevulde plattegrond van de eigen school

organisatie

klassikale instructie -tweetallen (anderstalige nieuwkomers vormen tweetallen met hun mentoren) - klassikale bespreking

verloop

- de plattegrond voorleggen en uitspraken doen in de aard van: *"Ik ga de schoolpoort door, ik steek de speelplaats over, ik* neem *de eerste deur rechts?"* - daarna de vraag stellen: *"Waar ben ik nu? In welk lokaal ben ik binnengegaan?"*
- andere vragen die gesteld kunnen worden, zijn: *"Je staat in de refter en moet naar de ingang, hoe moet je lopen?"* of *"Je staat in de klas naast het bureau van de directeur en je wil naar de refter, hoe moet je lopen?"* - enkele reguliere leerlingen de rol van de docent laten overnemen door hen een route te laten beschrijven en de andere leerlingen laten zoeken waar ze zich in het gebouw bevinden

taalaanbod

woorden: *plattegrond - hoek*
handelingen: *gaan - lopen - staan - oversteken - volgen - zoeken - binnengaan - weten*
school lokalen: *refter- turnzaal - leerkrachtenlokaal - secretariaat- bureau - bibliotheek - directeur/directrice - (eigen) klaslokaal - speelplaats - toiletten - hal - trap - ingang*
plaatsaanduidingen: *naast - tussen - links/rechts - eerste/tweede/ derde/...verdieping - gelijkvloers - boven - beneden - linksaf - rechtsaf*

structuren: vragen: *Waar ben ik binnengegaan? Wie weet waar ik nu ben?*

6 Hoe is Peter bij de directeur geraakt?

doel

- gericht luisteren, samenwerken
- ** oriëntatie, beschrijvend luisteren, plattegrond kunnen lezen*

materiaal

- plattegrond van de school (kopieerbladen Wereldoriëntatie blz. 132)
- tekening van Peter en tekening van de directeur (leerkrachtenbijlage blz. 21 en *22)*

organisatie

tweetallen (individueel luisteren) (anderstalige nieuwkomers vormen met hun mentoren tweetallen)

verloop

de situatie uitleggen met instructies voor de taak: "*Dit is Peter."* (de tekening van Peter tonen) *"Peter is nieuw op school. Peter* weet *niet waar het bureau van de directeur is. Hier zie je de directeur."* (tekening van de directeur tonen) "*Gelukkig ontmoet hij de* conciërge *van de* school. *Die geeft hem een plattegrond van de school."* (de leerlingen aan de plattegrond van de klas en de eigen school herinneren om het begrip plattegrond te activeren) "De conciërge *wil een spelletje met Peter spelen en toont niet op het plan waar het bureau ligt. Wel wil hij enkele tips geven. Zoek het bureau van de directeur op de plattegrond aan de hand van die tips."*

- voor het beluisteren van de tekst, duidelijk maken dat de leerlingen even per twee naar de plattegrond mogen kijken om te zien of ze niet al enkele lokalen kunnen elimineren als bureau van de directeur
  Tekst:
  Het bureau van de directeur ligt niet in een *hoek van het* gebouw. *Het ligt tussen twee klassen. Het heeft één deur. Het ligt aan de linkerkant van het gebouw. Het is een* groot *lokaal.*
  de leerlingen laten tonen welk lokaal zij gevonden hebben - eventueel een tweede maal voorlezen en daarbij elke tip aanduiden op de plattegrond aan het bord, als niet iedereen het antwoord heeft
- nog enkele opdrachten aan de leerlingen geven i.v.m. de plattegrond: *"Peter gaat naar buiten. Welke deur neemt hij?"*
  Tekst:
  Als hij uit het bureau van de directeur komt, komt hij in de gang. Hij loopt eerst naar rechts, dan naar links. Daarna loopt hij in een andere gang. Daar ziet hij de deur van klas 2 openstaan. Hij gaat eventjes in de klas. Dan gaat hij de klas uit en loopt weer de gang in. Daarna gaat hij het lokaal binnen dat tegenover klas 2 ligt. Hij gaat dat lokaal weer uit langs de deur aan de overkant. Daar gaat hij naar rechts. Hij volgt de gang en gaat naar buiten.
- andere zoekactiviteit met de plattegrond: "*Welke klas zie je het beste vanuit het bureau van de directeur: klas 1 of klas 2?"*

taalaanbod

woorden: *plattegrond - conciërge - tips - spel - hoek - spelletje - raadsel - bureau - directeur - gang - klas - antwoord*
<u>handelingen:</u> *spelen - volgen - gaan - komen - aanduiden - weten*
<u>plaatsaanduidingen:</u> *tussen - uit - binnen - buiten - in - tegenover - langs - naar - linker - op - aan de linkerkant - links - rechts - overkant*
<u>kenmerken beschrijven:</u> *groot - beste*

structuren: <u>gedragssturing</u> (gebod): gebiedende wijs
<u>ontkenning:</u> *'wil niet, toont niet'*

7 De schoolbibliotheek

doel

- gericht taalaanbod, inscholing: vertrouwdheid met de school, contact met het Latijnse schrift, groepsvorming door samenwerking
- *(* vertrouwd raken* met *de bibliotheek)*

materiaal

een met hieronder aangegeven lokalen (zie taalaanbod) ingevulde plattegrond van de eigen school (zonder de bibliotheek te vernoemen, als die op school aanwezig is)

organisatie

klassikale instructie - tweetallen (anderstalige nieuwkomers met hun mentoren) - klassikale bespreking

verloop

- aankondigen dat de leerlingen een welbepaald lokaal in de school moeten zoeken - op de plattegrond situeren zonder de naam van het lokaal te vernoemen
- de leerlingen in kleine groepjes na elkaar het lokaal laten vinden met behulp van de plattegrond - laat de leerlingen daar op elkaar wachten - de leerkracht loopt met het laatste groepje mee
- de leerlingen het naamplaatje van het lokaal (voorzien indien niet aanwezig) laten lezen en vragen wat er in dat lokaal te vinden is: *'Wat* voor *lokaal is dit? Wat kan je hier doen? Waarvoor dient dit lokaal?'*
- het lokaal tonen en uitleggen hoe er gebruik kan van worden gemaakt, eventueel ook in de eigen taal via de mentoren: "Je mag hier komen lezen, boeken meenemen,...) - Je moet de boeken terugbrengen na xx tijd - Je mag niet ...' enz.

opmerking

wanneer het aantal leerlingen in de klas te groot is en de andere leerlingen al goed bekend zijn met de bibliotheek kan de les eventueel met de taakleerkracht gedaan worden of alleen door de anderstalige nieuwkomers en hun mentoren op een vrij moment in het lesrooster

- eventueel met de leerlingen afspreken om elke week met de klas/anderstalige nieuwkomers naar de bibliotheek te gaan

taalaanbod

woorden: *boek - bibliotheek - regels - plattegrond*
schoollokalen als referentiepunt voor het situeren van de bibliotheek
plaatsaanduidingen: *naast - tussen - links/rechts - eerste - tweede - derde - ...verdieping - gelijkvloers - boven - beneden* -
handelingen: *zoeken - kijken (op de plattegrond) - gaan naar - lezen - meenemen - terugbrengen - uitlenen*

structuren: vragen met vraagwoord: *Wat kan je* hier doen?, *Wat voor* lokaal is dit?, *Waarvoor dient dit lokaal?*
gedragssturing (toelating, verbod en gebod): *Je mag ...*
Je *mag niet... Je moet*

8 De schoolbuurt

doel

- gericht taalaanbod, inscholing: vertrouwdheid met de school en de schoolomgeving, contact met het Latijnse schrift, groepsvorming door samenwerking
- ** gericht waarnemen, het kunnen vergelijken van een plattegrond met de werkelijkheid, oriëntatie*

materiaal

foto's van verschillende markante plaatsen in de schoolomgeving, dit mogen detailfoto's zijn, plattegrond van de schoolomgeving

organisatie klassikale instructie - klassikale zoektocht

verloop vooraf een klassikale zoektocht opzetten in de schoolomgeving - de tocht kan met de gehele klas maar ook met groepjes gedaan worden met de hulp van extra begeleiders (bijv. moeders en vaders)
de foto's voorleggen en duidelijk maken dat de leerlingen binnen een bepaalde tijd de plaats moeten vinden waar de foto's genomen zijn
- de aandacht van de leerlingen zoveel mogelijk op de verkeerssituatie vestigen: oversteken bij het zebrapad, wachten bij rood licht, ... - laat de reguliere leerlingen mondeling verwoorden wat de verkeersregels zijn in bepaalde situaties - daarnaast moet de aandacht gericht worden op herkenningspunten, straatnamen etc.
als alle foto's gevonden zijn, de leerlingen laten proberen om verschillende herkenningspunten (en eventueel straatnamen) te situeren op een plattegrond waarop de school is aangeduid - niet verlangen dat de anderstalige leerlingen de hele wandeling kunnen reconstrueren - met behulp van de mondelinge reconstructie van de reguliere leerlingen wel de belangrijkste punten uit de wandeling in herinnering brengen
- de reguliere leerlingen op de plattegrond de labels laten schrijven van de plaatsen op de foto's wanneer deze eenvoudig te omschrijven zijn, bijv. het plein - voor de anderstalige leerlingen van te voren labels maken met eenvoudige illustratie van de gevonden plekjes, zodat de leerlingen de goede labels uit kunnen zoeken en op de goede plaats op de plattegrond kunnen plakken - daarnaast is het mogelijk verschillende gebouwen en plaatsen die tijdens de zoektocht gepasseerd *zijn* ook van een label te voorzien op de plattegrond

taalaanbod woorden: buurtwoordenschat: *straat - naam - naambordje - winkel - bank - plein - kerk - beeld -bushalte - verkeerslichten - zebrapad - gemeentehuis -* foto

handelingen: *zoeken - vinden - aankruisen - volgen - voorop lopen - oversteken - wachten - stoppen - kijken - herkennen - vertellen - uitleggen*

structuren: vragen: Hoe heet ...?
gedragssturing (gebod en verbod)

3 Handen- en knieënspel

doel
- gericht taalaanbod
- ** grove motoriek, beperkingen en mogelijkheden van de motoriek ontdekken*

materiaal geen

organisatie klassikaal in kring

verloop
- de beweging aan de leerlingen voordoen:
  gaan zitten, de knieën bij elkaar en de handen op de knieën - de knieën spreiden, met de handen er nog steeds op - de knieën sluiten en op het moment van samenkomst de hand van het rechterdijbeen op het linkerdijbeen leggen en de hand van het linkerdijbeen op het rechterdijbeen - de knieën spreiden en de rechterhand mee laten gaan met het linkerbeen, de linkerhand met het rechterbeen - de knieën sluiten, de handen weer van plaats wisselen en mee laten gaan met de knieën die weer uiteengaan - hoe vlugger de handeling gebeurt, hoe grappiger het effect
- de leerlingen de handeling laten uitvoeren, daarbij telkens goed de instructies herhalend

taalaanbod

woorden:
- lichaamsdelen: *knie - hand - (dij)been*
- beschrijvende termen: *rechter - linker*
- handelingen: *spreiden/opendoen - sluiten - wisselen*
- beoordelende woorden: *moeilijk - gemakkelijk*

structuren:
- *Kunnen* jullie dat?
- gedragssturing (verbod en gebod)
- uitdrukken van oordeel: Dat is *te moeilijk.* Dat is *grappig*

4 Overstapje

doel
- gericht taalaanbod
- ** grove motoriek, beperkingen en mogelijkheden van de motoriek ontdekken*

materiaal geen

organisatie klassikaal in kring

verloop
- de handeling (geheel of gedeeltelijk) voordoen:
  de handen ineen vouwen en eerst met het linkerbeen en daarna met het rechterbeen door de gevouwen handen heenstappen, daarna weer terug stappen, zonder de handen los te laten en zonder te vallen
- de leerlingen de handeling laten uitvoeren, daarbij telkens goed de instructies herhalend

taalaanbod

woorden:
- *zonder*
- lichaamsdelen: *hand - been*
- beschrijvende termen: *linker - rechter*
- handelingen: *vouwen - stappen - vallen - loslaten - buigen - proberen*
- plaatsaanduidingen: *eroverheen*
- tijdsaanduidingen: *eerst - dan - daarna - één voor één*
- beoordelende woorden: *moeilijk - gemakkelijk*

structuren: vragen: *Kunnen* jullie dat?
gedragssturing (verbod en gebod)
uitdrukken van oordeel: Dat is *te moeilijk.*

5 Lenige vingers

doel
- gericht taalaanbod
- * *grove motoriek, beperkingen en mogelijkheden van de motoriek ontdekken*

materiaal
geen

organisatie
klassikaal in kring

verloop
- de handeling (geheel of gedeeltelijk) voordoen:
  de middelvinger van de linkerhand met de rechterhand over de wijsvinger van de linkerhand leggen, de ringvinger weer over de middelvinger en de pink over de ringvinger
- de leerlingen de handeling laten uitvoeren, daarbij telkens goed de instructies herhalend - eventueel ook de vingers van de rechterhand op dezelfde manier laten plaatsen

taalaanbod
woorden: lichaamsdelen: *hand - vinger*
beschrijvende termen: *linker - rechter*
handelingen: *leggen/plaatsen - loslaten*
beoordelende woorden: *moeilijk - gemakkelijk*
plaatsaanduidingen: *over (elkaar)*
structuren: vragen: *Kunnen* jullie dat?
gedragssturing (verbod en gebod)
uitdrukken van oordeel: Dat is *te moeilijk.* Dat kan *niet* op die manier.

6 Been zijwaarts heffen

doel
- gericht taalaanbod
- * *ondervinden van onmogelijke bewegingen met het lichaam*

materiaal
opdrachtenblad voor de leerkracht en evt. voor de leerlingen (leerkrachtenbijlage blz. 23)

organisatie
klassikaal in kring

verloop
- de handeling gedeeltelijk voordoen:
  zijdelings tegen een muur gaan staan, de beide voeten tegen elkaar (en tegen de muur) - heup en schouder moeten de muur ook raken (zie leerkrachtenbijlage blz.23)
- een leerling deze houding laten aannemen, daarbij goed de instructies herhalend - vragen of de leerling het buitenste been gestrekt zijwaarts kan heffen (daarbij zelf eventueel, weg van de muur, deze handeling uitvoeren)
- meerdere leerlingen dezelfde handeling laten uitvoeren
- het besluit is dat deze beweging niet mogelijk is

taalaanbod
woorden: *niet*
lichaamsdelen: voet - been - schouder - heup

handelingen: *tegen elkaar zetten - raken - strekken/recht houden - hebben - proberen*
beoordelende woorden: *mogelijk*
structuren: vragen: *Kunnen* jullie dat?
gedragssturing (verbod en gebod)
uitdrukken van oordeel: Dat is te *moeilijk.*

7 Tenen raken

doel
- gericht taalaanbod
- ** ondervinden van onmogelijke bewegingen met het lichaam*

materiaal
opdrachtenblad leerkracht (leerkrachtenbijlage blz. 23)

organisatie
klassikaal in kring

verloop
- de handeling gedeeltelijk voordoen:
  met de rug tegen een muur gaan staan, de beide voeten tegen elkaar (en tegen de muur) (leerkrachtenbijlage blz. 23)
- een leerling deze houding laten aannemen, daarbij goed de instructies herhalend - vragen of de leerling met rechte/gestrekte benen zijn tenen met de vingers kan raken (daarbij zelf eventueel, weg van de muur, deze handeling uitvoeren)
- meerdere leerlingen dezelfde handeling laten uitvoeren
- het besluit is dat deze beweging niet mogelijk is

taalaanbod
woorden: *niet*
lichaamsdelen: *rug* - voet - *been - vinger - teen*
handelingen: *tegen elkaar zetten - raken - strekken/recht houden proberen*
beoordelende woorden: *(niet) mogelijk - onmogelijk*
structuren: vragen: *Kun* je dat?
gedragssturing (gebod en verbod)
uitdrukken van oordeel: Dat is *niet mogelijk.*

8 Schuin en recht

doel
- gericht taalaanbod
- ** ondervinden van onmogelijke bewegingen met het lichaam*

materiaal
opdrachtenblad leerkracht (leerkrachtenbijlage blz. 23)

organisatie
klassikaal in kring

verloop
- de handeling gedeeltelijk voordoen:
  op ongeveer 30 cm van de muur gaan staan en het voorhoofd tegen de muur leggen - de rug daarbij kaarsrecht houden en de armen langs de zijden houden (zie kopieerbladen)
- een leerling deze houding laten aannemen, daarbij goed de instructies herhalend - vragen of de leerling rechtop kan gaan staan, zonder de handen te gebruiken
- meerdere leerlingen dezelfde handeling laten uitvoeren
- het besluit is dat deze beweging niet mogelijk is

taalaanbod woorden: *niet*
lichaamsdelen: *rug - hoofd - arm - hand*
handelingen: *tegen elkaar zetten - raken - strekken/recht houden rechtop gaan staan - proberen*
beoordelende woorden: *mogelijk - onmogelijk*
structuren: vragen: *Kun* je dat?
gedragssturing (gebod en verbod)
uitdrukken van oordeel: Dat is *niet mogelijk.*

9 Het menselijk lichaam

doel
- gericht taalaanbod, groepsvorming
- ** gericht waarnemen, beschrijvend lezen, kunnen herkennen van lichaamsdelen*

materiaal
- woordjes voor de lichaamsdelen (kopieerbladen Wereldoriëntatie blz. 135)
- blad met lichaamsdelen erop afgebeeld met bijpassende woorden voor elk lichaamsdeel (kopieerbladen Wereldoriëntatie blz. 136)
- voor de reguliere leerlingen een blad met enkel de lichaamsdelen erop afgebeeld (kopieerbladen Wereldoriëntatie blz. 137)

organisatie klassikale uitleg - tweetallen (anderstalige nieuwkomers samen tweetallen laten vormen)

verloop
- de leerlingen in tweetallen verdelen - anderstalige nieuwkomers bij elkaar plaatsen - de leerlingen krijgen elk het blad met de lichaamsdelen erop afgebeeld
- aan iedere leerling een deel woordjes uitdelen, die hij/zij op de juiste plaats van het blad moet leggen (afhankelijk van hun kunnen krijgen ze alle woordjes of een deel)
- de leerlingen zitten per twee naast elkaar - het is de bedoeling dat ze elk zo snel mogelijk hun woordjes op de goede plaats leggen (de snelste heeft gewonnen)

opmerking
- wanneer er maar één anderstalige leerling in de klas zit de anderstalige nieuwkomer bij de mentor plaatsen

taalaanbod woorden: *deel - lichaam - woord - bedoeling*
beschrijvende termen: *snel*
beoordelende termen: *goed*
de lichaamsdelen: *hoofd - arm* - been - oog - *tenen - handen - buik - duim - neus - haar - mond - vinger - oor - knie - voeten*
handelingen: *(een kaart op tafel) leggen/neerleggen - zoeken*
structuren: gedragssturing (gebod): gebiedende wijs

10 Dominospel: het menselijk lichaam

doel
- gericht taalaanbod, groepsvorming door samenwerking
- ** gericht waarnemen, kunnen herkennen van lichaamsdelen*

materiaal
- dominokaarten met afbeeldingen en labels van lichaamsdelen: een spel per groep van 4 (kopieerbladen Wereldoriëntatie blz. 138 t/m 151)

organisatie
- klassikale instructie - uitvoering in groepjes van 4 (de anderstalige nieuwkomers bij hun mentor en twee andere reguliere leerlingen plaatsen)

verloop

- de leerlingen in groepjes rond een tafel laten plaatsnemen - per groep een spel voorleggen en duidelijk maken dat de kaarten moeten worden verdeeld - vragen welke leerling de kaart met het woord 'hoofd' en de afbeelding 'hoofd' heeft - duidelijk maken dat deze die kaart op tafel moet leggen - als de leerling links van de eerste een kaart heeft met het woord of de afbeelding 'hoofd' moet hij/zij die eraan leggen, zoniet dan gaat de beurt over naar de volgende leerling - winnaar is degene die het eerst geen kaarten meer heeft - het spel verder spelen tot iedereen zijn kaarten kwijt is

taalaanbod

woorden: lichaamsdelen: *hoofd - arm - been -* oog - *tenen - handen - buik - duim - neus - haar - mond - vinger - oor - knie - voeten*
handelingen: een kaart op tafel *leggen/neerleggen - aanvullen - volgen op - kijken - zoeken - vinden*

structuren vragen: *Wie* heeft de kaart met het hoofd/de handen?
Welke tekening/welk woord hoort bij? *Heb jij de goede kaart?*
plaatsaanduidingen: *Leg je* kaart *tegen/naast* de kaart op de tafel. *Ligt die* kaart op *de juiste plaats/aan de goede kant?*

11 Wat mag je als je ziek bent?

doel

- gericht taalaanbod
- ** kunnen aangeven wat wel en niet mag als je ziek bent en waarom*

materiaal

afbeeldingen (kopieerbladen Wereldoriëntatie blz. 152)

organisatie

individueel - klassikaal bespreken

verloop

- uitleggen wat ziek zijn is, hierbij afbeeldingen gebruiken om 'ziek' te visualiseren - de leerlingen een aantal afbeeldingen geven van leerlingen die met een activiteit bezig zijn (kopieerblad) - uitleggen dat de leerlingen moeten beslissen of het goed is of slecht dat je die dingen doet als je ziek bent en dit aangeven met een + of - (zie kopieerblad)
- als het kopieerblad is ingevuld, kan dit klassikaal besproken worden, hierbij kan ook ingegaan worden op het waarom

verwijzing

- de activiteit sluit aan bij de volgende activiteit (12) 'waar ga je naar toe als ...' (handleiding blz. 83 en bij de activiteit 'Bruno heeft een ongeluk' (handleiding Nederlands blz. 44)

taalaanbod

woorden: *ziek - gezond - ongezond - prent*
plaatsaanduidingen: *buiten - binnen*
handelingen: *aanduiden - (iets) doen*
beschrijven van kenmerken: *koud - nat - vermoeiend*
beoordelen: *goed/plus - slecht/min*

structuren: gedragssturing (gebod en verbod)
uitdrukken van oordeel: *Dat is goed. Dat is niet goed/slecht. Dat mag je niet doen.*

12 Waar ga je naartoe als ...?

doel
- gericht taalaanbod
- ** het kunnen aanduiden welke hulpverlener kan ingrijpen bij verschillende soorten problemen*

materiaal
opdrachtenblad met ziektes en verzorgers (kopieerbladen Wereldoriëntatie blz. 153)

organisatie
individueel

verloop
- de leerlingen het kopieerblad geven waarop allerlei kwalen en ziekteverschijnselen zijn afgebeeld - op het blad staan ook de dokter, de apotheker en de tandarts afgebeeld - uitleggen dat de leerlingen moeten aanduiden bij wie zij voor welke kwaal moeten zijn
- klassikaal overlopen van de resultaten - eventueel nagaan wie er voor zo'n kwalen helemaal niet naar de dokter, tandarts gaat en of er nog belangrijke kwalen ontbreken op het blad

taalaanbod
woorden: *dokter - tandarts - apotheker - hoofdpijn - pijn - ziek -probleem*
handelingen: *genezen - kiezen - aanduiden*
structuren vragen: *Waar ga je naartoe als ...? Kennen jullie de ...? Wat doen jullie als ...? Wat moet je doen als ...?*

13 Oud en jong

doel
- gericht taalaanbod
- ** kunnen categoriseren van mensen in leeftijdsklassen*

materiaal
afbeelding oude en jonge mensen (kopieerbladen Wereldoriëntatie blz. 154)

organisatie
klassikaal - individueel - klassikaal

verloop
- de leerlingen duidelijk maken dat ze moeten aanduiden wie oud en wie jong is
- de leerlingen de figuren (vierkantjes) uit laten knippen - de anderstalige nieuwkomers uitleggen dat ze de figuren van jong naar oud op een los vel papier moeten plakken en eventueel inkleuren - de reguliere leerlingen uitleggen dat ze de verschillende leeftijdsklassen (5) die algemeen te onderscheiden zijn bij elkaar moeten plakken en erachter/eronder moeten schrijven waarom ze oud(er) of jong(er) lijken - de beide verwerkingen kunnen nadien klassikaal besproken worden

taalaanbod
woorden: *jongen - meisje - meneer - mevrouw - kind - lijm - schaar - leeftijd*
handelingen: *ordenen - inkleuren - uitknippen - opplakken*
beschrijvende termen: *oud - jong*
structuren: vragen: *Wie is ouder? Wie is jonger? ...*

14 Welk dier wordt het oudst?

doel
- gericht taalaanbod
- ** het kunnen aflezen van een leeftijdswijzer*

materiaal
- drie dieren (kopieerbladen Wereldoriëntatie blz. 155,)
- leeftijdswijzer voor elke leerling (kopieerbladen Wereldoriëntatie blz. 156)

organisatie
klassikale instructie - individuele uitvoering - klassikale bespreking

verloop
- de leerlingen het blad met de drie dieren voorleggen - de leerlingen een 1 laten zetten bij het dier waarvan zij denken dat het het oudst wordt - duidelijk maken dat de leerlingen daarna met het cijfer 2 moeten aangeven welk dier vervolgens het oudste wordt - nagaan hoeveel leerlingen de olifant hebben genomen, hoeveel de krokodil en hoeveel de neushoorn en waarom ze die keuze hebben gemaakt
- het blad met de leeftijdswijzer uitdelen - de leerlingen daarop hun oplossing laten controleren - wijzen op enkele opmerkelijke leeftijden in de leeftijdswijzer

taalaanbod

woorden: *oud - leeftijd - dier*
getallen: tientallen tot 100
handelingen: *kiezen - aanduiden - oplossen - controleren*

structuren: vragen met vraagwoord: *Hoe oud kan een ... worden? Wat is het goede antwoord? Wie wordt het* oudst?
trappen van vergelijking: oud - ouder - *oudst*

PROEFJES

1 Gezichtsbedrog: rechte lijnen?

doel
- gericht taalaanbod
- ** de oorzaak van optisch bedrog kunnen herleiden*

materiaal
- afbeelding met lijnen (kopieerbladen Wereldoriëntatie blz. 159)
- extra afbeeldingen (leerkrachtenbijlage blz. 24)

organisatie
klassikale instructie - individuele uitvoering - klassikaal commentaar

verloop
- een licht gebogen lijn op het bord tekenen en aan de leerlingen vragen of het een rechte lijn is en hoe je dat kan zien (door er een liniaal langs te leggen) - daarna een leerling met een liniaal een rechte lijn op het bord laten tekenen
- de afbeeldingen uit de kopieerbladen voorleggen en vragen of die lijnen ook recht zijn: eerst kijken en dan laten controleren met een liniaal
  het besluit is dat we eerst denken dat de lijnen niet recht zijn, ze zijn krom, met het liniaal zien we dat ze recht zijn
- aan de leerlingen vragen of ze weten waardoor het komt dat de lijnen krom lijken
- evt. de extra afbeeldingen bespreken

taalaanbod
woorden: *lijn - cirkel - liniaal - afbeelding - dus - alsof*
beschrijvende termen: *recht, krom/gebogen*
handelingen: *tekenen - kijken - denken - lijken - controleren - nakijken*
structuren: gedragssturing (gebod): *Kijk ...*
vragen: *Is het ...? Waarom* lijkt de lijn krom?

2 Werken met water

Zie voorbeeldtaak handleiding blz. 69

3 Het drijvende ei

doel
- gericht taalaanbod
- ** de leerlingen kennen het begrip 'drijven' en kunnen het verklaren*

materiaal
twee rauwe eieren, zout (voor alle veiligheid: een kg), een theelepel, twee glazen water, foto's van de Dode Zee, eventueel een wereldkaart, olie, opdrachtenblad (kopieerbladen Wereldoriëntatie blz. 160)

organisatie
klassikaal - tweetallen (anderstalige nieuwkomers vormen tweetallen met hun mentoren) - klassikaal

verloop
- proef van het drijvende ei doen: het glas met water vullen, het ei erin leggen, het zal zinken; voorzichtig roerend zout toevoegen (leerlingen laten proeven); constant talig commentaar geven bij wat je doet
- de proef laten uitvoeren door de leerlingen, terwijl de leerkracht of de mentoren talig commentaar leveren

- de reguliere leerlingen talige verklaringen laten geven voor het verschijnsel
- daarna kun je de leerlingen verschillende zaken in gewoon water laten leggen; sommige zullen zinken (zwaarder dan het water), andere blijven drijven (lichter dan het water): steen (zinkt), olie (drijft) = > het ei is lichter dan zout water maar zwaarder dan zoet water, in zout water blijft het ei drijven, in zoet water zinkt het ei
- vragen of de leerlingen een plaats op de wereld kennen waar mensen in zout water blijven drijven, een foto van de Dode Zee tonen
- als neerslag het kopieerblad geven, de leerlingen kunnen nog uitproberen wat er gebeurt als je zoet water over het drijvende ei giet - de reguliere leerlingen na de mondelinge bespreking eventueel de conclusie schriftelijk op het kopieerblad laten noteren

taalaanbod

woorden: *ei - water - zout - proef - verklaring - andere - voorwerp - ding - glas - zodat*
handelingen: *opletten - vullen - leggen - liggen - blijven - proeven - kennen - erbij voegen - roeren - oplossen - zien - gebeuren - drijven - zakken/zinken - doen*
beschrijvende termen: *zoet - zout - zwaar - licht - voorzichtig*
tijdsaanduidingen: *terwijl - ondertussen*
hoeveelheden: *iedereen - allemaal - helemaal*
structuren: plaatsaanduidingen: *naar beneden - naar boven*
vragen: *Wat* gebeurt er met het ei? *Hebben jullie al geprobeerd of olie blijft drijven?*

4 Condensatie

doel

- gericht taalaanbod
- ** de leerlingen kennen het begrip 'condensatie' en kunnen het verklaren*

materiaal

- een koude spiegel
- een koud bord
- een ijskoud drankblikje en een drankblikje op kamertemperatuur
- een teil warm water

organisatie

klassikaal

verwijzing

geef eventueel vooraf activiteit 15 'Verdamping van water' (handleiding blz. 98), om het begrip 'verdampen' te verduidelijken

verloop

- de proef met het bord voordoen - eerst de damp die van het warme water in de emmer komt bespreken (grijp eventueel terug naar activiteit 15 'Verdamping van water') - een leerling het bord boven de teil laten houden - er ontstaan druppels op het bord - vragen stellen over het ontstaan van de druppels/waar ze vandaan komen - hierbij naar voren laten komen dat lucht niet helemaal droog is, maar dat er altijd wat water(damp) in zit
- de leerlingen per tweetal een koud spiegeltje geven - de leerlingen op het spiegeltje laten ademen (er ontstaan hele kleine druppeltjes) - dit verschijnsel weer met de leerlingen bespreken
- de proef met de blikjes voordoen - het blikje op kamertemperatuur tonen en door enkele leerlingen laten aanraken - vragen of er iets ongewoons mee is - daarna het koude blikje laten zien en door enkele leerlingen laten vasthouden - het verschijnsel van de druppels die op het blikje ontstaan bespreken en hierbij teruggrijpen naar de

twee voorgaande proefjes met het bord en de spiegel (onzichtbaar water wordt weer zichtbaar water) - eventueel naar dagelijkse situaties verwijzen zoals het beslaan van een bril of het beslaan van de ramen in de keuken bij het koken
de reguliere leerlingen een belangrijke rol geven bij het mondeling verwoorden van de verschijnselen bij de proefjes - de anderstalige leerlingen nauw betrekken bij het uitvoeren van de proefjes - de mentor talig commentaar laten leveren

taalaanbod

woorden: *water - bord - emmer - damp - lucht - druppels - spiegel - adem - blikje - proef - verschijnsel - verklaring*
handelingen: *verdampen - ontstaan - komen - verwarmen - kijken - ademen - vasthouden - voelen - aanraken*
beschrijvende termen: *warm - koud - droog - nat - onzichtbaar - zichtbaar*
plaatsbepalingen: op

structuren: vragen: *Hoe komt dat denk je? Wat gebeurt er als ...?*
gedragssturing (gebiedende wijs en uitnodiging)

5 Lichtproef: maak een lens

doel

- gericht taalaanbod
- ** de leerlingen kennen het begrip 'lens' en kunnen de werking ervan verklaren*

materiaal

- opdrachtenblad (kopieerbladen Wereldoriëntatie blz. 161)
- een lege jampot met schroefdop
- water
- een krant
- een vergrootglas, evt. een verrekijker

organisatie

klassikaal - in groepjes of tweetallen - klassikaal

verloop

- de proef met de lens voordoen: de jampot over een krant rollen en enkele leerlingen er doorheen laten kijken - vragen of de letters nu anders zijn
- de jampot met water vullen en het deksel erop schroeven - nogmaals de jampot over de krant rollen - enkele leerlingen laten kijken naar de letters - wat gebeurt er nu? (ze worden groter)
- de leerlingen in groepjes zelf de proef laten uitvoeren terwijl de leerkracht of mentoren talig commentaar leveren
- de leerlingen nadien commentaar laten geven (met name de reguliere leerlingen kunnen hierbij een actieve (talige) rol spelen -om de verklaring te ondersteunen, gebruik maken van een stuk gewoon glas en een vergrootglas (recht en gebogen glas) - de jampot vergroot dus doordat het gebogen glas is en omdat er water in zit
- het kopieerblad uitdelen - uitleggen dat de leerlingen de vier afbeeldingen uit moeten knippen en in de goede volgorde neer moeten leggen - kort het resultaat bespreken (D-B-A-C)

taalaanbod

woorden: *potje - glas - water - krant - letter - vergrootglas - volgorde - doordat - daarom*
handelingen: *kijken - vullen - liggen - rollen - zien - maken - wegnemen - proberen - veranderen - vergroten - zoeken*
plaatsbepalingen: *rechtop - op - in*
tijdsbepalingen: *nu - dan - erna - opnieuw - nog eens*
beschrijvende termen: *groter - klein - normaal - gebogen - recht -rond*
beoordelende termen: *juist - inderdaad - nee*

structuren: gedragssturing: gebiedende wijs
vragen: *Wat* gebeurt er als...? *Waarom* worden de letters groter? Hoe kan dat?

6 Een jojo

doel
- gericht taalaanbod
- * *het kunnen verklaren van de werking van een jojo, het kunnen maken van een jojo*

materiaal
- jojo (liefst meerdere exemplaren; desnoods zelfgemaakte mini-jojo's: zie kopieerbladen Wereldoriëntatie blz. 162)
- rauw ei en gekookt ei
  kopieerbladen Wereldoriëntatie blz. 163 en 164
- benodigdheden om de leerlingen zelf een jojo te laten maken: garen - naald - twee gelijke knopen per leerling

organisatie
klassikaal - in tweetallen (anderstalige leerlingen met hun mentoren)

verloop
de jojo tonen en deze op en neer laten gaan - de leerlingen vragen of ze de jojo kennen en wat de naam van het voorwerp is - het woord 'jojo' op het bord schrijven (er voor zorgen dat de band tussen woordbeeld en realiteitsbeeld duidelijk wordt) - nogmaals enkele keren de jojo bewegen en daarbij de bewegingen beschrijven - enkele leerlingen de jojo laten hanteren terwijl een reguliere leerling uit de klas mondeling commentaar geeft
de leerlingen de tekst geven over het zelf maken van een jojo - de leerlingen op basis van een afbeelding steeds de volgende stap laten voorspellen om daarna het bijbehorende stukje tekst te lezen en de stap uit te voeren - dit bij elke volgende stap doen - de anderstalige nieuwkomer laten begeleiden door zijn/haar mentor en/of de leerkracht
- de leerlingen hun eigen jojo laten uitproberen - de leerkracht en mentoren geven talig commentaar op de handelingen bijv. met de volgende vragen: *Heb jij op tijd aan de* jojo *getrokken? Of heb je helemaal niet getrokken? Als de jojo beneden aankomt moet je het koordje* meteen *even licht* omhoog *trekken. Je moet de jojo niet te hard naar beneden laten vallen.*
- probeer of de leerlingen een verklaring kunnen geven over het op en neer bewegen van de jojo (iets dat draait blijft altijd draaien - als de jojo aan het eind van het touwtje is gaat de jojo dus omhoog om te kunnen blijven draaien) - kopieerblad 'Hoe draait een jojo?' uitdelen en bespreken
  de leerlingen als afsluiting een raadsel voorleggen: het rauwe en gekookte ei tonen - de leerlingen vertellen dat jij erachter kan komen welk ei rauw is door beide eieren te laten draaien
- het voorbeeld van het rauwe ei en het gekookte ei demonstreren: beide eieren laten draaien op een plaats waar iedereen het kan zien - beide eieren even stoppen en dan weer loslaten - het rauwe ei begint opnieuw te draaien, het gekookte ei blijft stil liggen - de leerlingen laten raden hoe dat komt: het ei lag toch helemaal stil? - aangeven dat de dooier en het eiwit wel verder blijven draaien bij het rauwe ei omdat ze vloeibaar zijn en nog in de schaal kunnen bewegen - als de leerlingen niet geloven dat het ene rauwe ei blijft draaien en het ander niet, de eieren breken als bewijs - eventueel als neerslag kopieerblad 'Wist je dat ...' uitdelen

taalaanbod
woorden: *jojo - touwtje - ei - knoop - draad - naald - tekst -afbeelding/plaatje -tafel - opnieuw - terug - nog een keer - nog eens - dalen - stijgen*

handelingen: *kijken - laten vallen - hangen aan - oefenen - proberen - trekken - loslaten - draaien - opletten - raden - gebeuren - oprollen*
beschrijvende termen: *verschillend - vloeibaar - vast - zachtjes*
beoordelen: *dat is jammer - goed - dat kan nog beter - prima - uitstekend*
plaatsaanduidingen: *binnenin*
tijdsaanduidingen: *beginnen - stoppen - tijdens - ondertussen - voortduren - eerst - daarna - net op tijd*

structuren: vraagzinnen: *Kan iedereen het zien? Waarom gaat de* jojo *niet* omhoog? *Wat is de volgende stap*
gedragssturing (gebod - uitnodiging)

7 De tol en de fiets

doel

- gericht taalaanbod
- ** het kunnen de criteria van een goede* tol *opsporen, het kunnen maken van een tol*

materiaal

- draaitol (ook een zeer primitief exemplaar, zonder touwsysteem of draaimechanisme, is geschikt)
- kopieerbladen Wereldoriëntatie blz. 165 en 166
- stevig karton, een schaar en twee (of meer) pas geslepen potloden per leerlingenpaar
- een fiets

organisatie

klassikaal - tweetallen (anderstalige nieuwkomers bij hun mentoren)

verloop

- de tol tonen - vragen of de leerlingen het voorwerp (her)kennen -enkele leerlingen laten demonstreren wat ze met het voorwerp normaal doen en (laten) beschrijven welke beweging de tol maakt - als niemand de beweging kent, deze zelf voordoen - het woord 'tol' op het bord schrijven - het door enkele leerlingen laten lezen - zorgen dat het verband tussen woordbeeld en realiteitsbeeld duidelijk is voor de anderstalige nieuwkomers - een aantal leerlingen laten tollen met de tol - feedback geven op het goed lukken en op het mislukken van het tollen
- de leerlingen een aantal regels voor het maken van een goede tol laten ontdekken - de leerlingen daarvoor het blad geven met afbeeldingen en een tekst waarin een aantal uitspraken staan over een goede tol - in elke uitspraak staan tegengestelde mogelijkheden - de leerlingen beide mogelijkheden laten uitproberen met behulp van de figuren uit karton (zie kopieerbladen) en beslissen welke de juiste is - de leerkracht en mentoren begeleiden de anderstalige nieuwkomers bij het lezen en geven commentaar bij de uitvoering - de leerlingen schrappen daarna de foute mogelijkheid in de tekst - anderstalige nieuwkomers die nog niet kunnen lezen de foute tekening laten schrappen in plaats van de tekst - op die manier krijgen de leerlingen de regels voor een goede tol
- nagaan of iedereen de goede regel heeft gevonden (door telkens beide mogelijkheden op bord te tekenen en te vragen welke geschrapt moet worden)
- vragen of de leerlingen een voertuig kennen waarbij gelijksoortige verschijnselen optreden als bij een tol - waarschijnlijk zullen de leerlingen dit niet vinden: het bewuste voertuig is de fiets - proberen om de volgende vragen echt met een fiets uit te proberen - vragen wat er met een fiets gebeurt zolang je rechtdoor en mooi recht rijdt - vragen wat er met een fiets gebeurt als je opeens fel naar links gaat hangen - als je fel naar links gaat hangen en je stuur naar rechts draait - als je fel naar links gaat hangen en je stuur ook naar links draait - eventueel ook nog het voorbeeld van de tollende munt geven en van de goochelaar die borden op een smalle staaf laat tollen

taalaanbod woorden: *punt - mogelijkheid - wel - niet - vloer*
handelingen: *meebrengen - tol - weten - kijken - doen - proberen -tonen - draaien - vallen - loslaten - gebeuren - nemen - lezen - oplossen - kiezen*
klasvoorwerpen: *bank - lessenaar - tafel - potlood -schaar - karton - slijper*
beschrijvende termen: *langzaam - vlug - snel - recht - schuin - hoog - laag - smal - breed - scherp - stomp - hetzelfde - verschil*
tijdsaanduidingen: *beginnen - eindigen - stoppen - (voort)duren - dan - en nu*
beoordelende termen: *goed - slecht - de beste - moeilijk - gemakkelijk - prima - uitstekend*
telwoorden: *de eerste, de tweede*
structuren: vragen: *Wie* kan er tollen? *Wil jij het* ook *proberen*
gedragssturing (gebod - uitnodiging)

8 Beweging met wielen

doel gericht taalaanbod, groepsvorming door samenwerken
- ** begrijpen hoe een voorwerp door het draaien van wielen in beweging wordt gezet, het kunnen maken van een ventilator*

materiaal een fiets (of tekening ervan) met zichtbare ketting
- een (wijn)kurketrekker
- eventueel binnenkant (radarwerk) van een (klassiek) horloge of klassieke wekker eventueel een speelgoedkraan of een katrolmechanisme andere voorwerpen met een tandwiel- of kettingmechanisme
- voor elke ventilator: plastic deksel van een pot, tandenstoker of spiesje - hamer - mes - drie kurken - spijker - splitpen - punaise - stijf plastic - (bij voorkeur een breed) elastiekje - doos - schaar
- een zelfgemaakte ventilator als model
- indien mogelijk een bouwdoos met materiaal voor raderen e.d. (uit een speel-o-theek of kleuterklas)
- kopieerbladen Wereldoriëntatie blz. 167 en 168

tip: de kurk voor de wieken kan best al ingesneden zijn - zo kan stoer gedrag met messen voorkomen worden - als de leerlingen voldoende verantwoordelijkheids-gevoel hebben is dat echter niet nodig

organisatie groepjes - klassikaal - in heterogene paren (anderstalige nieuwkomers met hun mentoren) - klassikaal

verloop —— de voorwerpen met tandwielmechanisme (zie materiaal) over de klas verdelen - de leerlingen in groepjes de mechanismen eerst zelf laten bekijken om daarna de opdracht te geven te zoeken naar de mechanismen die dingen laten bewegen in deze voorwerpen
- de leerlingen aan de klas de mechanismen laten beschrijven van het voorwerp dat ze bestudeerd hebben - anderstalige leerlingen die willen de werkwijze van het mechanisme van hun voorwerp aan de klas laten tonen terwijl de leerkracht of mentor de handelingen talig ondersteunt - vragen wat voor beweging deze mechanismen mogelijk maken (bijv. neerwaarts en opwaarts bij de kurk in de fles) - met de klas de kettingkast van de fiets bespreken
- de leerlingen de zelfgemaakte ventilator tonen en vragen of ze weten welk mechanisme de ventilator doet draaien - daarna de ventilator demonstreren om te laten zien of de leerlingen gelijk hebben

- kopieerbladen uitdelen en de leerlingen uitleggen dat ze zelf ook een ventilator gaan maken - klassikaal de afbeeldingen bij de tekst van de ventilator stap voor stap bekijken: eerst hypotheses maken over wat er moet gebeuren op basis van de tekening, dan kijken of dat overeenstemt met wat in de tekst staat (mentoren ondersteunen hierbij de anderstalige nieuwkomers)
- wanneer alle stappen door zijn genomen de leerlingen per twee een ventilator laten maken (door de ene leerling de hendel te laten maken en de andere de wieken ontstaat een effectieve verdeling van de opdracht) - de ventilator kan ook in grotere groepjes gemaakt worden - de ventilator moet nauwkeurig gemaakt worden om te kunnen werken - met name de werking van het elastiek komt nauw
- de ventilators bekijken en nog enkele vragen stellen, bijvoorbeeld over de richting waarin de wielen en wieken draaien

taalaanbod

woorden: *fiets - wiel - klok - horloge - kurk - elastiek - schaar - doos - plastic - deksel*
handelingen: *lezen - kijken - maken - letten op - knippen - steken in/door - draaien - bewegen - uitleggen*
plaatsaanduidingen: *in - aan - op - boven - onder - voorkant - achterkant - tegen - omhoog - omlaag*
tijdsaanduidingen: *eerste - dan - daarna - nu*
telwoorden: *één* t/m *elf*

structuren: gedragssturing (gebod - toelating)
vragen: *Waarvoor* is x? *Wat* gebeurt er als ...?
Nadat x *is gebeurd, gebeurde* y.
Terwijl x *gebeurt* y
X wordt gebruikt om te ...

9 Vorm en functie van het potlood en het kopje

doel

- gericht taalaanbod
- * *het kunnen verwoorden van het verband tussen de vorm en de functie van een potlood en* een *kopje*

materiaal

- tekening van het eerste potlood (leerkrachtenbijlage blz. 25)
- een potlood
- tekeningen met woordenlijsten (kopieerbladen Wereldoriëntatie blz. 169 t/m 174)
- een tekening van het 'traditionele' potlood en kopje (leerkrachtenbijlage blz. 26)

organisatie

klassikaal - individueel (anderstalige nieuwkomers met mentoren) - groepjes -klassikaal

verloop

- met de leerlingen een gesprekje houden over het potlood - vragen stellen over hoe het komt dat je kan schrijven - vragen wat er binnen in het potlood zit (grafiet), wat er om het grafiet heen zit (hout), met welk deel van het potlood je tekent etc.
- de tekening van het eerste potlood laten zien (leerkrachtenbijlage) - vragen stellen over dat potlood - de anderstalige nieuwkomers naar aanleiding van vragen naar voren laten komen en het grafiet/hout/touw op de tekening aan laten wijzen - het eerste potlood met het potlood van nu vergelijken en daarbij bespreken welke het makkelijkste schrijft en waardoor (vorm)
- elke leerling een kopieerblad geven waarop een kopje of een potlood in een speciale vorm staat (zie kopieerbladen) - de anderstalige nieuwkomers hierbij samen met hun mentoren aan het zelfde voorwerp laten werken, de andere leerlingen individueel laten werken - alle vormen kunnen aan de hand van bepaalde kenmerken beschreven worden - uitleggen dat de leerlingen de kenmerken die bij hun vorm

passen moeten uitkiezen - de kenmerken kunnen op verschillende manieren aangegeven worden: door aankruisen, door de kenmerken bij het voorwerp te schrijven (kopiërend schrijven), door het woord van een kleur te voorzien of een lijn van het woord naar het voorwerp te trekken - uitleggen dat wanneer de leerlingen klaar zijn met het beschrijven van hun eigen voorwerp, ze moeten proberen een reden te bedenken waarom dat voorwerp in die vorm gebruikt zou worden

- Tip: zorg ervoor dat leerlingen die dezelfde tekening hebben niet in elkaars buurt zitten

hierna groepjes vormen - bij voorkeur groepjes van drie, zodat telkens de drie vormen van het potlood of het kopje vertegenwoordigd zijn (de anderstalige nieuwkomers komen samen met hun mentor in een groepje terecht, deze groepjes bestaan dus uit vier leerlingen) - de kopjes en potloden van elkaar gescheiden houden - duidelijk maken dat elke leerling uit moet leggen wat hij zo speciaal aan zijn voorwerp vindt en waarom hij het graag zou gebruiken - de leerlingen laten proberen elkaar te overtuigen van de waarde van hun voorwerp - duidelijk maken dat ze daarbij zoveel mogelijk de termen die bij het voorwerp zijn aangekruist moeten gebruiken - de verschillende groepjes met commentaar steunen - uiteindelijk de groepjes een consensus laten bereiken en klassikaal verslag laten uitbrengen van hun keuze

- de leerlingen het kopieerblad met de traditionele vormen van het kopje en het potlood laten zien - klassikaal discussiëren waarom die vormen het meest praktisch zijn - de les afsluiten met de constatering dat de vorm van een voorwerp meestal niet toevallig is en dat er dikwijls zelfs een evolutie in de vorm is

verwijzing activiteit 10 'De evolutie van de fiets' sluit hierop aan (handleiding blz. 92)

taalaanbod woorden: potlood - hout - *grafiet - deel - kopje - voorwerp - vorm - argumenten - reden*

handelingen: *schrijven - vastmaken - kijken - noemen - aanwijzen - drinken - aankruisen - kiezen - gebruiken - veranderen - verdedigen*

beschrijvende termen: *grijs - makkelijk - moeilijk - rond - klein - breed - vierkant- smal - gebogen - vier zijden - bolvormig - s-vorm - driehoekig - piramidevormig*

plaatsaanduidingen: *binnenin - buiten*

structuren: vragen: *Is het potlood* recht? *Is iedereen klaar? Welk kopje is het makkelijkst?*

gedragssturing: gebiedende wijs en *moeten*

10 De evolutie van de fiets

doel

- gericht taalaanbod, groepsvorming door samenwerking
- ** het kennen van de evolutie van de fiets, het kunnen samenwerken*

materiaal

- tekeningen van fietsen in de loop van de geschiedenis voorzien van een begeleidend tekstje (kopieerbladen Wereldoriëntatie blz. 175 en 176)
- oplossing van de opdracht (kopieerbladen Wereldoriëntatie blz. 177)
- foto's van enkele soorten hedendaagse fietsen (race-fiets, mountain-bike, city-bike, folder van een fietsenwinkel e.d.)

organisatie eerst individueel of heterogene groepjes, daarna heterogene groepjes van vijf leerlingen (anderstalige leerlingen bij hun mentor in een groepje)

verloop

het gegeven dat veranderingen in de vorm van gebruiksvoorwerpen meestal verbeteringen zijn, illustreren aan de hand van de vorige activiteit (vorm en functie van het potlood en het kopje)

- vertellen dat ook de fiets er ooit anders uitzag - de huidige vorm van de fiets aan de hand van een echte fiets rudimentair overlopen
- de leerlingen in vijf groepjes verdelen - uitleggen dat de leerlingen de evolutie van de fiets gaan bestuderen (bestuderen hoe de vorm van de fiets veranderd is) - daarvoor elk groepje een tekening geven van een bepaald model fiets en een tekstje dat informatie geeft over die fiets - elk groepje dus een ander model fiets geven -per groepje hebben alle leerlingen een eigen tekening en tekstje - duidelijk maken dat de leerlingen in hun groepje de fiets en het tekstje moeten bestuderen en memoriseren zodat de informatie later gebruikt kan worden en de fiets later aan andere leerlingen beschreven kan worden - ook de vragen laten beantwoorden - de leerlingen moeten op hun tekening de relevante kenmerken omcirkelen ter ondersteuning van de anderstalige nieuwkomers (de mentoren hebben hierbij een begeleidende rol naar de tekst toe). Laat de leerlingen de tekst bij de illustratie losknippen.
- zes nieuwe groepjes maken met in elk groepje één leerling uit elk van de zes vorige groepjes - elk groepje heeft nu vijf leerlingen met vijf verschillende fietsen - laat de leerlingen de tekstjes per groep inleveren - uitleggen dat de leerlingen met behulp van de plaatjes hun fiets aan de andere leerlingen moeten beschrijven (de anderstalige nieuwkomer de belangrijke punten van zijn/haar fiets laten aanwijzen terwijl een reguliere leerling probeert mondeling commentaar te geven) - uitleggen dat de leerlingen aan de hand van de gekregen informatie de fietsen in de juiste chronologische volgorde moeten plaatsen - het resultaat klassikaal bespreken -daarna de ingezamelde tekstjes teruggeven -de opdracht geven de juiste tekstjes bij de juiste fiets te leggen (de reguliere leerlingen hierbij de rol van lezer en commentator geven) - als neerslag krijgen alle leerlingen een kopie van het kopieerblad met de tekeningen en de teksten in de juiste volgorde.
- leerlingen bekijken een reclamefolder van een fietsenwinkel en doen een aantal uitspraken over de laatste evoluties - over veiligheid: helm, extra verlichting - over snelheid - over speciale aanpassing voor rijden in de stad, op moeilijk terrein - over kostprijs -

taalaanbod

woorden: *fiets - wiel - band - rem - tekst - afbeelding -volgorde*
handelingen: *lezen - kijken - fietsen - stappen - vastzitten - neerleggen - inleveren - samenwerken - ordenen*
beschrijvende termen: *groter - hout - rubber - snel(ler) - oud(er) -nieuw(er) - hoog - laag*
plaatsaanduidingen: *voor(wiel) - achter(wiel) - boven*
tijdsaanduidingen: *nu - vroeger - toen*

structuren: vragen: *Welke* fiets is het oudst? *Wie* weet ...?
gedragssturing: gebiedende wijs en *moeten*
uitdrukken van oordeel: *Dat is goed. Dat klopt niet.*

11 De hefboom in evenwicht

doel

- gericht taalaanbod
- ** de werking en functie van een hefboom begrijpen, het kunnen werken* met *een weegschaal*

materiaal

- een foto van een wipplank of een echt mini-wipplankje
- een oude apothekersweegschaal (kijk eens in de kleuterklas of in het chemielokaal)

- weegschaaltjes (één per groepje/tweetal) met kleine gewichten (eventueel munten - fiches - damstukken - blokjes)
- gom - pen - passer - schaar - slijper

voor alle leerlingen:
- een liniaal van 30 cm
- 4 muntjes (4 keer 5 frank of damstukken)
- een potlood
- kopieerbladen Wereldoriëntatie blz. 178

organisatie klassikaal - tweetallen (anderstalige nieuwkomers vormen met hun mentoren tweetallen)

verloop de munten/damstukken uitdelen aan de leerlingen (4 p.p.) en de leerlingen hun liniaal en potlood op tafel laten leggen - instructies geven voor het opzetten van de alternatieve weegschaal met het potlood en de liniaal - deze instructies zelf ook gelijktijdig uitvoeren - het potlood verticaal op tafel leggen en de liniaal er horizontaal bovenop leggen - het midden van de liniaal rust op het potlood waardoor de liniaal in evenwicht ligt - dit bij de leerlingen controleren - nu een muntstuk op het cijfer 20 van de liniaal leggen - de liniaal ligt nu niet meer in evenwicht - de leerlingen vragen hoe dit komt en ze laten uitvinden hoe het evenwicht weer terug kan komen (eventueel gaan zij bij elkaar te rade) - nagaan waar de leerlingen het tweede muntstuk neer hebben gelegd en de ervaringen en de oplossingen van de leerlingen bespreken (de tweede munt moet op het cijfer 10 op de liniaal liggen) - dit nog enkele malen oefenen met de munt op een andere plaats op de liniaal - de leerlingen bij het bespreken van de opdracht steeds voor laten doen wat ze hebben gedaan en de handelingen laten verwoorden of zelf commentaar bij de handelingen geven - de clou van de proef is dat de munten precies even ver van het draaipunt van de liniaal moeten liggen om een nieuw evenwicht te vinden
- twee munten op elkaar op de liniaal leggen en laat de leerlingen uitvinden hoe ze het evenwicht weer terug krijgen met behulp van één andere munt - de handelingen en de oplossingen van de leerlingen bespreken - de anderstalige leerlingen hun oplossing aan de klas laten voordoen terwijl reguliere leerlingen de handelingen verwoorden
- eventueel ingaan op de afstanden van de munten op de liniaal aan de hand van de centimeters die er op zijn aangegeven - wanneer de ene munt op de 8 ligt moet de andere munt op 24 liggen voor een goed evenwicht - deze opdracht vraagt taalkundig en rekenkundig echter meer van de leerlingen

- de apothekersweegschaal en de gewichten die erbij horen, tonen - laten zien dat de weegschaal uit balans is als er aan één kant een gewicht in gelegd wordt - vragen hoe het evenwicht weer hersteld kan worden en een leerling dit voor laten doen terwijl de leerkracht de handelingen van commentaar voorziet
- een klein voorwerp uit de klas laten zien en uitleggen dat je niet weet hoeveel het weegt - de leerlingen vragen hoe je dat te weten kan komen - een leerling het voor laten doen en beschrijven - zelf eventueel extra commentaar geven bij de handelingen (bijv. een passer is even zwaar als twee kleine gewichten) - dit met nog enkele andere klasvoorwerpen herhalen
- bij de volgende opdracht is het aantal groepjes leerlingen gelijk aan het aantal weegschalen - uitleggen dat de leerlingen de voorwerpen in de linkerkolom van het kopieerblad moeten gaan wegen - de oplossing in de rechter kolom laten schrijven of tekenen - wanneer gebruik gemaakt wordt van munten, blokjes etc. is het het eenvoudigst de oplossing te laten tekenen - het gewicht wordt dan niet in getallen weergegeven maar in andere voorwerpen (bijv. muntjes, blokjes) - in de laatste twee rijen van de tabel de leerlingen zelf twee voorwerpen laten kiezen om te wegen - het

eerste voorwerp eventueel klassikaal doen - daarna de reguliere leerlingen zelfstandig laten werken, en de anderstalige nieuwkomers in een apart groepje begeleiden - wanneer er sprake is van één anderstalige nieuwkomer, deze in een groepje met reguliere leerlingen plaatsen - de reguliere leerlingen erop wijzen hun handelingen elke keer te beschrijven - daarnaast kunt u extra commentaar geven - op het eind van de les de oplossingen met de leerlingen bespreken en vergelijken (doordat de gom van de ene groep misschien groter is dan van de andere zullen de uitkomsten verschillen, leg in dat geval de twee gommen bijv. elk in een vakje van de weegschaal)

taalaanbod

woorden: *potlood - liniaal - tafel - munt - passer - gom - slijper - pen - schaar - evenwicht - afstand*

handelingen: *leggen - aanraken - zakken - liggen - gebruiken - kijken tekenen - vergelijken*

plaatsaanduidingen: *midden - op - naar boven - naar beneden - omhoog - eraf - omlaag*

beschrijvende termen: *even groot - gelijk - zwaar - licht - meer - minder*

telwoorden

structuren: vraagzinnen: *Wie* weet *waar de munt moet liggen? Wat gebeurt er als ...?*

gedragssturing (gebod): gebiedende wijs en toelating *Leg twee munten op elkaar. Weeg de passer. Jullie kunnen nu de andere voorwerpen wegen.*

verwijzing naar onmiddellijk verleden: *Welke oplossing hebben jullie?*

12 Proeven met lucht

doel

- gericht taalaanbod
- ** ondervinden dat lucht plaats inneemt*

materiaal

- een doorzichtige schaal
- een doorzichtige beker
- water
- ballonnen

organisatie

klassikaal

verloop

- aan de leerlingen uitleggen dat je twee proeven met lucht gaat doen - de leerlingen ervan bewust maken dat lucht om je heen hangt, maar dat je die niet ziet of voelt - de leerlingen in- en uit laten ademen met hun hand voor hun mond zodat ze de lucht voelen
- de proef met de luchtbel die water tegenhoudt voordoen - een glazen beker en een schaal nemen en de schaal met water vullen - aan de leerlingen vragen of er water in de beker zal komen als je de beker met de opening naar beneden in het water duwt - daarna aan de klas voordoen (er komt bijna geen water in de beker) - aan de leerlingen vragen hoe dat komt en als mogelijkheid aangeven dat de lucht in de beker er misschien voor zorgt dat er geen water in komt - de leerlingen hierbij zoveel mogelijk zelf laten zeggen en speculeren - dat de lucht in de beker de oorzaak is aantonen door de beker iets schuin te houden waardoor er een luchtbel ontsnapt en er meer water in de beker komt - de leerlingen laten uitleggen wat ze gezien hebben en er commentaar op geven - de proef nog een paar keer door enkele leerlingen laten uitvoeren
- de proef doen waardoor je via de ballon lucht kan voelen - teruggrijpen naar de vorige proef als je aangeeft dat lucht plaats inneemt - vragen of je lucht ook kan

voelen? - een onopgeblazen ballon laten zien - vragen hoe je hem kunt vullen (in- en uitademen) - vragen wie er zelf een ballon op wil blazen - de ballonnen uitdelen - de ballonnen niet te hard laten opblazen en er voor zorgen dat de lucht er niet uit kan door het eindje van de ballon dicht te draaien - de leerlingen voorzichtig in hun ballon laten knijpen en vragen wat ze voelen, of het makkelijk of moeilijk gaat en waarom (door de lucht in de ballon) - eventueel de ballonnen nu iets harder laten opblazen en de vraag opnieuw stellen

- opmerking: met lucht zijn nog veel meer proefjes te doen - zo kan je met een eenvoudige hefboom laten zien dat een opgeblazen ballon meer weegt dan een lege ballon

taalaanbod

woorden: *schaal - beker - glas - lucht - luchtbel*
handelingen: *uitademen - inademen - voelen - zien - kijken tegenhouden - uitleggen - opblazen - knijpen*
beschrijvende kenmerken: *vol - leeg - schuin - dik rond - hard*
plaatsaanduidingen: *erin - eruit - naar beneden*
tijdsaanduidingen: *nu - dan - daarna*

structuren: vragen: *Geloof je dat? Wat adem ik in?*
gedragssturing(gebod): gebiedende wijs
uitdrukken van oordeel: *Dat is juist.*

13 Weerkaatsing van geluid

doel

- gericht taalaanbod
- ** begrijpen dat de duidelijkheid van weerkaatst geluid afhangt van het materiaal waar geluid tegen kaatst*

materiaal

- 2 hardkartonnen buizen (bijvoorbeeld van een poster)
- een wekker die tikt
- een groot stuk effen karton van 40 cm bij 40 cm
- een stuk stof van dezelfde grootte
- een stuk schuimrubber van dezelfde grootte
- een liniaal
- een klein botsballetje

organisatie

klassikaal

verloop

- alle meegebrachte voorwerpen aan de leerlingen laten zien en benoemen - duidelijk maken dat je er een proef mee gaat doen - alles klaarzetten: een leerling het stuk karton loodrecht op de bank laten houden - een tweede leerling de buizen in een rechte-hoek voor het karton laten leggen, er moet ongeveer 6 cm zijn tussen het karton en het uiteinde van de buizen - de wekker aan het eind van één van de buizen zetten - het opstellen van de proef mondeling begeleiden: *"Leg de buizen voor het karton. Er moet* 6 cm *zitten tussen de buizen en het karton, hoe meten we dat?"*
- een leerling aan het uiteinde van de andere buis laten luisteren, hij/zij zal het getik goed horen - het karton door de stof vervangen en de leerling weer laten luisteren, het getik zal zachter zijn - de stof door het schuimrubber vervangen en de leerling weer laten luisteren, het getik zal weer slecht te horen zijn - de leerling steeds laten verwoorden wat hij hoort en hem/haar met commentaar begeleiden door vragen te stellen - enkele leerlingen deze proef laten doen
- de leerlingen vragen of ze een verklaring weten voor de slechtere weerkaatsing van het geluid en ze hierbij begeleiden door het stellen van vragen - de leerlingen erop

wijzen dat de buizen niet aan elkaar vast zitten en het geluid dus via iets anders van de ene buis in de andere gaat - *Wanneer hoor je de wekker het best?* - probeer de oplossing te verhelderen door een balletje tegen de muur - het karton - de stof en het schuimrubber te gooien en daarbij goed op de weerkaatsing te letten

taalaanbod

woorden: *buis - wekker - stof - liniaal - balletje - geluid - tafel -oor*
handelingen: *leggen - vasthouden - zetten - luisteren - vertellen - horen - tikken - weerkaatsen - verklaren*
plaatsaanduidingen: *voor - achter - op - bij*
tijdsaanduidingen: *eerst - nu - dan - daarna*
beschrijvende termen: *hard/luid - zacht/stil*

structuren: gedragssturing: gebiedende wijs
vraagzinnen: *Wie wil er luisteren? Wat hoor je? Hoor je het tikken goed?*
oordelen: *Dat is juist. Dat klopt niet helemaal. Ja, je hebt gelijk.*

14 Springpoppetjes

doel

- gericht taalaanbod
- * *het zelf* op *kunnen wekken van (statische) elektriciteit*

materiaal

- een kam of een ballon, papiersnippers, eventueel een waterstraal, iets van wol
- potlood of pen, schaar, ballon, stevig papier
- enkele kledingstukken van wol om over de ballon te wrijven
- afbeelding van een bliksem
- kopieerbladen Wereldoriëntatie blz. 179

organisatie

klassikaal - individueel - de anderstalige nieuwkomers werken samen met hun mentoren

verloop

- naar een lamp wijzen en uitleggen dat deze brandt door elektriciteit - vertellen dat er ook elektriciteit in de natuur is zoals een bliksem (eventueel een foto tonen) - uitleggen dat de bliksem komt door een soort elektriciteit die ook zelf gemaakt kan worden - een voorbeeld geven door een kam stevig over een wollen kledingstuk te halen en daarna boven papiersnippers te houden, deze zullen aan de kam kleven - je kunt de kam ook bij lang haar houden, de statische elektriciteit zal de haren naar de kam doen bewegen
- nog een proef voordoen - een ballon opblazen en hem over een wollen kledingstuk wrijven - de kraan met een zachte waterstraal laten lopen en de ballon naast de waterstraal houden - de straal zal naar de ballon toe gaan
- het kopieerblad uitdelen en uitleggen dat ze zelf een proef gaan maken die met statische elektriciteit en een ballon te maken heeft -het blad klassikaal doornemen, waarbij de leerlingen eerst op basis van de tekeningen moeten nagaan wat ze moeten doen voordat de bijbehorende tekst wordt gelezen - zo alle stappen afgaan - de leerlingen de opdracht zelfstandig laten uitvoeren - het eindresultaat klassikaal bespreken - de leerlingen laten verwoorden wat er gebeurt tijdens de proef en de leerlingen begeleiden met vragen als: *Bij wie sprongen de poppetjes niet? Hoe kwam dat?*

opmerking

de verwerking eventueel uitbreiden met de volgende mogelijkheden:
- verwijzen naar T.V.- en computerschermen van mindere kwaliteit (knetteren als je eraan komt, met name bij puntige voorwerpen)
- het wollen kledingstuk door een andere stof vervangen
- het plastic voorwerp door een andere stof vervangen

naar een plat plastic geladen voorwerp wijzen met een puntig potlood (geeft een vonkje)
. zelfde als het vorige maar wijzen naar zilveren kraaltjes (voor taartversiering) op het geladen plastic (bijv. een oude vinylplaat)
maak een detector voor elektrische ladingen (bijv. in Ardley, N., 101 verrassende proeven. Standaard, Antwerpen, 1994, p. 100-101. (proef 86)
maak een echte stroomkring (bijv. in 101 verrassende proeven.)

taalaanbod

woorden: *kam - papier - haar - elektriciteit - water - kraan - schaar - potlood - tafel - wol - pop -oorzaak*
handelingen: *wrijven - kijken - bewegen - kleven - blijven - knippen - springen - lezen - liggen - maken - verklaren*
plaatsaanduidingen: *omhoog - tegenaan - boven - naast - onder - dichtbij - veraf*
telwoorden: *één t/m zes*

structuren: gedragssturing: gebiedende wijs - informatie geven
vragen: *Waar* beweegt het haar naartoe? *Wat* doen de poppetjes?
verwijzing naar verleden: *Wat heb je daarna gedaan?*

15 Verdamping van water

doel

- gericht taalaanbod
- ** begrijpen van het principe van verdamping*

materiaal

- drie bakjes water, doorzichtig, waarvan er één ook verwarmd kan worden
- een bord met ijsblokjes
- verwarmingstoestel
- een geplastificeerd stuk karton, een stopnaald, een glas, boetseerklei, plakband, vloeipapier, water
- kopieerbladen Wereldoriëntatie blz. 180 en 181
- een geprepareerde watervogel (kopieerbladen Wereldoriëntatie blz. 181)

organisatie

klassikaal en in heterogene paren

verloop

- een eenvoudig verdampingsproefje uitvoeren - enkele dagen voor de les een bakje water laten verdampen zonder hulpmiddelen - nadien een vergelijkingsproef met drie bakjes uitvoeren: verwarmd (op vuur), op kamertemperatuur en ijskoud (op een bord met ijsklontjes) - de leerlingen laten nadenken over welk bakje het eerst leeg zal zijn en waarom - de leerlingen nog eens naar het peil van het water in de bakjes laten kijken - nu het water laten koken en het verdampen dat nu zichtbaar is bespreken - dit met de verdamping van de andere bakjes vergelijken (onzichtbaar, langzamer) de proef met de geprepareerde watervogel voordoen - bespreken wat er gebeurt met de vogel - om dieper in te gaan op het verklaren van het verschijnsel, krijgen de leerlingen het kopieerblad met drie tekeningen die elk een verklaring van het verschijnsel weergeven, een ervan is de goede - de leerlingen de goede tekening aan laten kruisen, ze mogen hierbij samenwerken - nadien de antwoorden bespreken en het goede antwoord extra uitdiepen (de kop wordt zwaarder/lichter doordat ...) en hierbij verwijzen naar de voorgaande proef - wanneer de reguliere leerlingen leesvaardig genoeg zijn, kunnen ze in plaats van de tekeningen drie verschillende tekstjes met verklaringen krijgen (zie kopieerblad ..) waarvan er maar één juist is
- de leerlingen als verwerking het tweede kopieerblad geven en ze de woorden droog en nat bij de juiste kop laten leggen/schrijven - de leerlingen mogen hierbij samenwerken - de antwoorden bespreken

- afhankelijk van de grootte van de groep kan de leerkracht de klas ook in groepjes verdelen en elk een vogel geven of de leerlingen elk zelf een vogel laten maken - voor oudere leerlingen kan ook worden gekozen voor een heel andere uitwerking dan een vogel, bijvoorbeeld een non-figuratief perpetuum mobile, een hefboom, of een andere uitwerking die beter is aangepast aan de leeftijd

woorden: *bakje - water - vuur - lucht - vogel - papier - glas*
lichaamsdelen: *kop*
handelingen: *kijken - verdampen - koken - verdwijnen - gaan - zuigen - drogen - kiezen - (voorover)buigen - rechtkomen*
beschrijvende termen: *nat - droog - koud - warm - snel - langzaam - vol - leeg - licht - zwaar - onzichtbaar - zichtbaar - meer - minder*
tijdsaanduidingen: *eerst - nu - dan - daarna*
plaatsaanduidingen: *beneden - omhoog - boven - in*

structuren: vragen: *Wanneer gaat de vogel naar beneden? Waar gaat het water naartoe?*
uitdrukken van oordeel: *Dat is juist. Nee, kijk nog maar eens goed. Bedoel je dat ...*

VERKEER

1 Vervoermiddelen

doel
- gericht taalaanbod, inscholing: vertrouwdheid met schoolgebonden situaties groepsvorming door samenwerking
- ** het kennen van verschillende vervoermiddelen en hun functie*

materiaal twee opdrachtenbladen (kopieerbladen Wereldoriëntatie blz. 185 en 186)

organisatie klassikale instructie - tweetallen - klassikale bespreking - individueel

verloop —— het opdrachtenblad voorleggen en de vraag stellen: *'wat denken jullie dat hier op het blad staat?'* - verduidelijken dat er 6 verschillende voorwerpen kunnen gevonden worden - aangeven dat de leerlingen best de verschillende vakjes uitknippen en kijken of ze de stukjes bij elkaar kunnen leggen
- in de bespreking de termen 'auto - fiets - trein - tram - bus - voeten (te voet)' uitdrukkelijk gebruiken
de vraag stellen: *'Hoe komen jullie van thuis naar de school: met de auto, met de fiets,* met *de trein, met de bus of te voet?'* en dan per vervoermiddel de vraag hernemen: *'Wie komt met de auto? Wie komt met de bus?'* enz.
de anderstalige leerlingen het kopieerblad geven waar de voertuigen met labels opstaan - de anderstalige leerlingen moeten de uitgeknipte vakjes van het vorige kopieerblad nu bij het goede label plakken in de daarvoor gemarkeerde vakken - evt. het voertuig laten kleuren waarmee ze naar school komen
de reguliere leerlingen de opdracht geven de vervoermiddelen op een leeg blad te plakken en daar het label zelf bij te schrijven - als eventuele extra opdracht de reguliere leerlingen op laten schrijven voor welke bestemming ze een bepaald voertuig gebruiken (de bus om naar de tandarts te gaan - de trein om oma op te zoeken)

taalaanbod
woorden: *oplossing - door elkaar - stuk - deel*
handelingen: *kijken - uitknippen - leggen - kleven passen - zoeken - oplossen*
vervoermiddelen: *met de auto - met de fiets - met de tram - met de trein - met de bus - te voet*
structuren: vragen: *Hoe* komen jullie naar school?, *Wie* komt met de fiets/...? *Waar* moet je de bus plakken?

2 Kwis: het verkeer

doel
- gericht taalaanbod, groepsvorming door samenwerken
- ** het kennen van enkele verkeersregels, het kunnen herkennen van foute handelingen in het verkeer*

materiaal 2 opdrachtenbladen (kopieerbladen Wereldoriëntatie blz. 187 en 188)

organisatie klassikale instructie - uitvoering in tweetallen (met lezer) - klassikale bespreking

verloop

het eerste opdrachtenblad voorleggen en vragen of de leerlingen eruit op kunnen maken wat de opdracht is en zo nodig extra toelichten - duidelijk maken dat de leerlingen de situaties moeten aanduiden:
wat mag met een +
wat niet mag met -
wat moet met + +
deze drie afspraken op het bord noteren
bij de bespreking vragen naar meer uitleg (hierbij met name de reguliere leerlingen een actieve rol laten spelen) of zelf ingaan op de situaties, daarbij gebruik makend van uitdrukkingen als *trottoir, links/rechts rijden, de handen op de rug, boekentas in de hand, de voeten* op *de pedalen, naast/achter elkaar rijden*

- opdrachtenblad 2 voorleggen en uitleggen dat op de afbeelding 10 mensen een nummer hebben gekregen - de leerlingen even laten verifiëren en dan uitleggen dat van die 10 mensen 5 *mensen verkeerde dingen doen: ze doen dingen die niet mogen-duidelijk* maken dat de leerlingen die mensen moeten zoeken en aanduiden met een min-teken
- in de bespreking kort ingaan op de uitleg over wat precies niet mag, daarbij gebruik makend van o.m. *zebrapad, trottoir, verkeerslicht, bus*

taalaanbod

woorden: *verkeer - fiets - bus - auto - trottoir - zebrapad - verkeerslicht - minteken - plusteken - regel - probleem - oplossing - afbeelding*
plaatsaanduidingen: *links/rechts - naast/achter elkaar - langs - op*
lichaamsdelen: *handen - rug - voeten*
handelingen: *oversteken - fietsen - rijden - oplossen - zoeken - aanduiden*

structuren: gedragssturing (gebod/verbod/verplichting): *je mag - je mag niet-je moet*
vraagzinnen met vraagwoord: *Wat mag je doen? Wie doet het goed/verkeerd? Waarom mag dat niet?*
beoordelen: *Dat doet de fietser niet goed. Dat mag wel.*

REKENEN

Voorbeeldtaak: Een tangram maken en leggen (taak 3) 103

1 Truc: welk getal zit onderaan? 105
2 De getallen van 1 tot 12 105
3 Een tangram maken en leggen 106
4 Dozen op een rij 106
5 Rangschik van klein naar groot 107
6 Kaartspel: gelijke getallen 108
7 Kaartspel: fout! 109
8 Wat hoort samen? (1) 109
9 Wat hoort samen? (2) 110
10 Kaartspel: kwartet 110
11 Hoeveel zonen, hoeveel dochters 111
12 Opteltruc 112
13 Lottospel 112
14 Het huis met de drie bomen 113
15 Postnummers 114
16 Rekenscrabble 114
17 Linksrechtsonderloper # 115
18 Geheimschrift # 116

Voorbeeldtaak: Een tangram maken en leggen

doel

- groepsvorming door samenwerking, gericht taalaanbod
- * *vertrouwd raken met de wiskundige figuren: vierkant, driehoek en parallellogram, het kunnen leggen van figuren met behulp van wiskundige figuren*

materiaal

- opdrachtenbladen (kopieerbladen Rekenen blz. 195 t/m 197)
- schaar
- voor elk tweetal (of elke leerling) een stuk karton om de tangrammen op te kleven

organisatie

klassikale instructie - uitvoering in tweetallen of individueel

verloop

de basis-tangram uitknippen
duidelijk maken dat de figuur (langs de omtrek) moet worden uitgeknipt en daarna op karton gekleefd, dat op de juiste maat moet worden geknipt

* *Jullie moeten de hele figuur uitknippen, maar blijf* mooi *op de lijntjes, knip heel nauwkeurig.* (enz.)
* *Als het grote vierkant uitgeknipt is, moeten jullie het op karton plakken. Ligt jullie lijm al klaar?* (enz.)
* *Het karton moet nu* ook *mooi afgeknipt worden: het moet precies even groot zijn als de tangram zelf.* (enz.)

duidelijk maken dat de op karton gekleefde stukken nu langs de zwarte lijn moeten worden geknipt

* *Er staan witte lijnen op jullie figuur. Langs die lijnen moeten jullie het witte vierkant in stukken gaan knippen. Knip nu het grote witte vierkant in stukken langs de zwarte lijnen.* (enz.)
* *Goed recht knippen, anders zijn jullie stukken niet mooi.*
• *Hoeveel stukken hebben jullie?*

figuren leggen met de elementen van de basis-tangram

- opdrachtenblad 2 en 3 voorleggen - duidelijk maken dat je met de 7 uitgeknipte stukken deze figuren kan leggen - duidelijk maken dat de parallellogram aan beide kanten gebruikt mag worden - één of twee figuren klassikaal maken waarbij de reguliere leerlingen verwoorden met welke figuren (vierkant - driehoek - ruit) en hoe de figuren neergelegd moeten worden
  • leerkracht: *Welk figuur ga je maken X?*
    leerling X: *Ik ga de kaars maken. Pak een grote driehoek en leg die met de lange kant naar beneden. Pak nu een kleine driehoek en leg die met een korte kant rechts boven tegen de zijkant van de grote driehoek.* (enz.)
- de opdrachten eventueel begeleiden door de figuren op het bord te tekenen of met magneetjes de figuren op het bord te bevestigen
  de leerlingen de opdracht geven een figuur te kiezen en op het blad aan te duiden met een kruis - duidelijk maken dat ze die figuur moeten maken
  * *Kies nu zelf een figuur en zet er een kruisje bij. Welke figuur heb jij aangekruist? En jij? Je mag nu zelf die figuur gaan leggen die je aangekruist hebt. Als je klaar bent, kies je een nieuwe figuur om te leggen. Jullie mogen elkaar helpen als je het niet goed weet.*
- eventueel opdracht geven andere figuren te bedenken en te maken
  * *Hoeveel figuren hebben jullie gemaakt? Welke figuren hebben jullie gelegd? Mag ik komen kijken op jullie blad?"*

- circuleren in de klas om de aangekruiste figuren te 'controleren'
  ** Dat klopt. Het is net zoals op het voorbeeld. Dat heb je uitstekend gedaan. Misschien is het nog iets beter als je die kleinste driehoek nog een beetje meer opzij schuift.* enz.

taalaanbod

woorden: *kant - zijde - blad - vierkant - driehoek - figuur - voorbeeld - lijnen -stuk*
handelingen: *maken - (uit)knippen - leggen - kiezen - aanduiden -plakken - zoeken - bedenken*
beschrijvende termen: *lang - kort - klein - groot - wit - zwart - nieuw - recht - netjes - nauwkeurig*
plaatsaanduidingen: *tegen - naast - onder - boven - rechts - langs*

structuren: vragen: *Hoeveel* figuren heb je gelegd?
verwijzing naar verleden: Hoeveel figuren *heb je gemaakt?*
gedragssturing (toelating): Mag *ik* eens kijken?

1 Truc: welk getal zit onderaan?

doel
- gericht taalaanbod
- * *het kunnen uitrekenen van het getal dat na een worp onderop de dobbelsteen staat*

materiaal
- 2 dobbelstenen
- het grote schoolspel (kopieerbladen Rekenen blz. 191 en 192)

organisatie
klassikaal

verloop
- de truc meerdere malen uitvoeren:
  de 2 dobbelstenen gooien en aan de leerlingen vragen hoeveel ogen je hebt gegooid (desnoods samen de telling uitvoeren), met elke dobbelsteen en met de 2 tesamen
  hen duidelijk maken dat jij ook weet hoeveel ogen aan de onderkant van de dobbelstenen zitten (dat bereken je simpelweg door de formule x = 7 - aantal gegooide ogen, m.a.w. als bovenop 3 ogen liggen, liggen er onderaan 4), zonder dat hierbij de truc verklaard wordt
- de vraag stellen of iemand de truc kent
- als een leerling bereid gevonden wordt de truc uit te voeren, hem/haar daartoe uitnodigen
  de truc verklaren door aan te wijzen dat de som van onder- en bovenkant altijd 7 is

opmerking
hierna kan het 'grote schoolspel' volgen om de leerlingen nog verder getalbegrip bij te brengen en het tellen te oefenen - het spel is een soort ganzenbord dat in groepjes van vier kan worden gespeeld - de anderstalige nieuwkomers bij hun mentoren plaatsen die de instructies kunnen lezen en uitleggen - ook de opdrachten die bij bepaalde hokjes horen, kunnen deze leerlingen voorlezen - het spel eerst klassikaal uitleggen - een andere verwerkingsopdracht is de leerlingen een driedimensionale dobbelsteen te laten knutselen

taalaanbod
woorden: *raadsel - oplossing - formule -* som
plaatsaanduidingen: *bovenkant - onderkant - zijkant*
getallen
handelingen: *gooien - weten - tellen - nemen - kijken - rekenen - raden*
structuren: vragen: *Hoeveel* (ogen heb ik gegooid)? *Wie kan dat doen? Wie wil proberen? X, kan je/wil je...?*
gedragssturing (uitnodiging)

2 De getallen van 1 tot 12

doel
- neerslag van de aangeboden getallen, uitvoeren van de schrijfhandeling
- * *neerslag van de aangeboden getallen*

materiaal
opdrachtenbladen (kopieerbladen Rekenen blz. 193 en 194)

organisatie
klassikale instructie - individuele uitvoering (met hulp van mentor voor niet-gealfabetiseerden) - klassikale bespreking

opmerking deze oefening alleen in klas 1 klassikaal maken - in de hogere groepen deze opdracht met hulp van de taakleerkracht individueel laten uitvoeren

verloop
- de getallen van 1 tot 12 op het bord brengen en samen met de leerlingen de Nederlandse naam noemen
- aan de leerlingen duidelijk maken dat ze op hun blad de namen van de getallen vinden en dat ze de 1-2-3-... vorm er bij moeten schrijven in het hokje
- de opdracht verbeteren door ze klassikaal te overlopen en de leerlingen telkens te laten aanwijzen op het bord wat het juiste antwoord is
- het tweede opdrachtenblad uitdelen en uitleggen dat ze lijnen moeten trekken tussen de op elkaar volgende cijfers - hierbij het voorbeeld onder de tabel gebruiken - daarna zelfstandig het tweede opdrachtenblad laten uitvoeren - de voorwerpen die ontstaan bespreken
- deze opdracht voor de niet-gealfabetiseerden eventueel laten voorafgaan door een overtekenopdracht (elk cijfer een aantal keren aanbieden in stippellijntjes en de leerlingen de stippellijntjes laten overtrekken - eventueel de cijfers met hen in de lucht vormen - enz.) - geef de reguliere leerlingen gelijktijdig een andere opdracht met betrekking tot de getallen 1 tot en met 12 - deze opdracht kan ook als huiswerk aan de anderstalige nieuwkomers mee gegeven worden

taalaanbod
woorden: *voorbeeld - voorwerp - opdracht -tabel - hokje - antwoord - lijn - cijfer/getal*
beoordelende termen: *juist - fout*
getallen: 1 tot en met 12
handelingen: *noemen - zoeken - schrijven - verbinden - zien - trekken - verbeteren - aanwijzen*
structuren: gedragssturing: gebiedende wijs

3 Een tangram maken en leggen

Zie voorbeeldtaak handleiding blz. 103

4 Dozen op een rij

doel
- de begrippen "grootte" (lengte) en "aantal" uit elkaar weten te houden (rekenvoorwaarde)
- ** de begrippen "grootte" (lengte) en "aantal" uit elkaar weten te houden (rekenvoorwaarde)*

materiaal dozen, verpakkingen van verschillende grootte, waarvan het grootste aantal klein , de grote naast elkaar gelegd moeten een langere rij vormen dan de kleine

organisatie klassikaal

opmerking deze taak is bedoeld voor de lagere klassen - anderstalige nieuwkomers in hogere groepen kunnen deze taak eventueel met de taakleerkracht doen

verloop
- vraagstelling formuleren en dozen laten uitdelen: *"Ik heb hier een heleboel dozen. Heb ik genoeg dozen* voor *iedereen? Laten we even kijken of er evenveel dozen als kinderen in de klas zijn"*
- de dozen uit laten delen door een leerling, aan ieder één, zodat er één teveel blijkt

te zijn, de discussie over de oorzaak hiervan stimuleren: "*Hoezo, er is een* doos over? Hoe *kan dat? Zijn er teveel dozen of zijn er te weinig leerlingen? Wat denk je? Ik dacht dat er precies genoeg dozen en precies* genoeg *leerlingen waren...*

- eventueel de dozen opnieuw uitdelen om tot de oplossing te komen
- conclusie trekken: "*Misschien heb ik wel teveel dozen gegeven?"*
- iedereen om de beurt zijn doos laten aanleggen bij de juiste rij vooraan: de kleine dozen bij elkaar, en de grote dozen bij elkaar - talig commentaar leveren
- door de leerlingen vast laten stellen of de twee rijen evenveel dozen bevatten, via het principe van één-één relatie: *"Ik zou graag weten of er evenveel dozen in deze rij als in de andere rij zijn. Ik heb twee mensen nodig* om *mij te helpen. ... Jullie mogen elk telkens één* doos *nemen en die tegelijk naast jullie in een rij leggen. Dan weten we zeker dat jullie allebei altijd evenveel dozen als de ander naast je hebt liggen."*
  het nemen met commentaar begeleiden: "Voor *elke* doos *van X, nemen we een doos* voor Y"
- bij het leggen af en toe even onderbreken om opnieuw te vragen of de beide leerlingen nog altijd evenveel dozen bij zich hebben liggen
- duidelijk maken wie dus het minste en wie het meeste dozen had: "*Nu zijn de dozen van* X op, *die van* Y *zijn nog niet op. Dus wie heeft er meer?"*
  de dozen opnieuw allemaal op een rij laten leggen
  diegene die het laatst een doos aanlegt mag zeggen of "zijn/haar" rij meer dozen heeft dan de andere rij.
- discussie stimuleren: *"Zijn er evenveel dozen? Zijn het* echt *meer dozen? Hoe weet je dat?"*

taalaanbod

woorden: beschrijvende termen: *groot - klein - meer - meest - minder - minst - groter - grootst - kleiner - kleinst - evenveel - te veel/weinig*
handelingen: *leggen - pakken - uitdelen - vergelijken - weten - liggen - tellen - helpen - op zijn*

structuren: gedragssturing (gebod)
vragen: *Welke rij heeft meer dozen? Zijn er evenveel dozen in de twee rijen?*

5 Rangschik van klein naar groot

doel

- denkend handelen, seriëren
- ** kunnen seriëren, denkend handelen*

materiaal

dozen van verschillende grootte gerangschikt van klein naar groot op één rij; enkele dozen staan op de verkeerde plaats in de rij
variatie: per groepje evenveel dozen van verschillende grootte

organisatie

klassikaal

opmerking

deze taak is bedoeld voor de lagere klassen - anderstalige nieuwkomers in hogere groepen kunnen deze taak eventueel met de taakleerkracht doen

verloop

duidelijk maken dat de dozen op een netjes gerangschikte manier van klein naar groot moeten staan: "*Deze rij dozen staan netjes op* een *rij, maar ik vind dat ze toch nog beter kunnen staan. Ik wil ze graag op een rij hebben staan zoals* een *trap: met de kleinste doos aan deze kant en de* grootste *doos aan de andere kant. Welk dozen staan dan verkeerd?"*

- de leerlingen met oplossingen laten komen: "*Wat zou jij veranderen? Zou* je de

slechte dozen wegnemen, of alles door elkaar gooien, of beginnen met de dozen die al goed staan, of ga je alles één voor *één een plaatsje opschuiven* tot *die grotere doos ertussen kan?"*
- de leerlingen laten tonen wat volgens hen beter is en er het talig commentaar bij leveren
- tot de conclusie komen dat de snelste oplossing de beste is
- variatie na deze activiteit: de dozen op een hoop gooien - in verschillende groepjes van ongeveer drie of vier personen - om ter snelst de dozen op een rij krijgen

taalaanbod

woorden: *plaats - hoop - oplossing - zoals - doos - de ene/andere kant*
handelingen: *zitten - staan - willen - wegnemen - beginnen - opschuiven - door elkaar gooien - vinden*
beschrijvende termen: *netjes - klein* - groot - *snelst*
beoordelende termen: *verkeerd - juist*
plaatsbepalingen: voor - *achter - naast - tussen - op*

structuren: vragen: " Wat *zou jij doen?"*
gedragssturing (gebod): gebiedende wijs

6 Kaartspel: gelijke getallen

doel

- groepsvorming, gericht taalaanbod, voor analfabeten: herkenning van de cijfersymbolen
- ** het zelf kunnen herkennen van eenvoudige optelsommen in een kaartspel*

materiaal

1 kaartspel per groep (eventueel zonder figuurkaarten)

organisatie

groepen van 4 rond een lessenaar

verloop

- per groep een leerling (bij voorkeur mentor) aanduiden die de kaarten moet delen - in het begin kan de anderstalige nieuwkomer eventueel een keer samen met zijn mentor spelen zodat het spel duidelijk wordt voor de anderstalige nieuwkomer
- duidelijk maken dat de deler eerst 4 kaarten van de stapel moet nemen en op tafel moet leggen met de getalzijde naar boven - daarna moet de deler telkens een kaart aan elke deelnemer (ook aan zichzelf) geven met de achterkant naar boven, totdat alle kaarten op zijn - duidelijk maken dat de spelers hun kaarten goed moeten bekijken om te controleren of ze een kaart hebben met hetzelfde nummer als een kaart op tafel (een gelijke kaart mogen ze in het midden oprapen)
- de speler links van de deler begint: ofwel kan hij/zij een kaart oprapen (en voor zich op tafel leggen) ofwel kan hij/zij dat niet en legt dan 1 van de eigen kaarten bij de andere kaarten op tafel - na 1 maal nemen of leggen gaat de beurt over naar de volgende
- wie het meeste kaarten heeft verzameld is de winnaar
- in de groepjes zonder analfabete anderstalige nieuwkomers en met reguliere leerlingen die beide de eerste rekenkundige beginselen onder de knie hebben, uitleggen dat de leerlingen kaarten waarvan de som gelijk is aan een kaart in de hand van de speler ook mogen oprapen (bijv. een 4 en een 5 kunnen met een 9 worden opgeraapt)
- het spel kan verschillende malen opnieuw gespeeld worden

taalaanbod

woorden: *beurt - hetzelfde - kaart - som - cijfer/nummer - eigen - andere*
handelingen: *verdelen - beginnen - leggen - noemen/zeggen - doen alsof- omdraaien - nemen - leggen - vasthouden - nakijken - controleren*
beschrijvende termen: *gelijk - verschillend*
getallen: 1 t/m 10 - *eerste - laatste*

structuren: gedragssturing (gebod): gebiedende wijs en *moeten*

7 Kaartspel: fout!

doel
- groepsvorming; voor analfabeten: herkenning van de cijfersymbolen, productief gebruik van getallen tot 10
- ** het kunnen spelen van het kaartspel 'fout!', berekende risico's durven nemen, groeps* vorming

materiaal 1 kaartspel per groep, zonder de figuurkaarten

organisatie groepen van 4

verloop
- per groep een stapeltje kaarten geven met de cijfers 1 t/m 10 - laat de leerlingen de kaarten bekijken en in volgorde van 1 tot 10 leggen - ondertussen laat je de leerlingen (ten behoeve van de nieuwkomers) elke kaart luidop benoemen - nu de rest van de kaarten geven en uitleggen dat dat ook kaarten van 1 t/m 10 zijn - daarna het kaartspel verder uitleggen en daarbij duidelijk maken dat in het spel na de 10 weer een 1 gelegd moet worden
- een leerling aanduiden die de kaarten moet verdelen - duidelijk maken dat de kaarten allemaal over de spelers moeten worden verdeeld en dat de speler links van de deler moet beginnen: hij/zij moet een kaart op tafel leggen, met de achterkant naar boven, en de waarde van de kaart noemen, bijv. 8
- de volgende speler moet dan een getal hoger, dus een 9 leggen en '9' zeggen terwijl hij/zij de kaart, ook weer met de achterkant naar boven, boven op de voorgaande kaart legt - zo gaat het door, steeds om beurten - als een speler niet de gepaste kaart heeft kan hij/zij een beurt overslaan of 'vals spelen', d.i. doen alsof hij/zij een goede kaart legt
- duidelijk maken dat een speler die denkt dat iemand niet de goede kaart legt, 'fout!' moet roepen: als dat gebeurt moet de kaart omgedraaid worden - is de kaart inderdaad fout dan moet de valsspeler alle kaarten die op tafel liggen nemen - is ze niet fout dan moet de roeper alles nemen
- wie het eerst geen kaarten heeft is de winnaar - de allereerste kaart mag niet worden gecontroleerd
- het spel kan verschillende malen gespeeld worden

taalaanbod
woorden: *kaart - getal - alle - hoop - beurt - vals - hoger*
handelingen: *verdelen - beginnen - leggen - noemen/zeggen - leggen - doen alsof - omdraaien - nemen - liegen - controleren*
beoordelende termen: *goed - fout*
structuren: gedragssturing (gebod): gebiedende wijs en *moeten*

8 Wat hoort samen? (1)

doel
- gericht taalaanbod, herkenning van de cijfersymbolen 1 t/m 20
- ** (snelle) herkenning van de cijfersymbolen 1* t/m *20*

materiaal opdrachtenblad met cijfersymbolen (kopieerbladen Rekenen blz. 198)

organisatie klassikale instructie - uitvoering in tweetallen (anderstalige nieuwkomers vormen met hun mentoren tweetallen) - onmiddellijk klassikaal commentaar

verloop duidelijk maken dat de leerlingen een aantal getallen zullen te horen krijgen en dat ze die meteen moeten omcirkelen op hun eigen opdrachtenblad - voor hulp kunnen de tweetallen bij elkaar te rade - elk getal onmiddellijk verbeteren: de juiste oplossing telkens op het bord (laten) brengen

taalaanbod woorden: *getal - aantal - opdracht - bord*
handelingen: *oplossen - omcirkelen - kijken*
beoordelende termen: *juist - fout*
telwoorden: 1 tot 20
structuren: verwijzing naar toekomst: *Jullie zullen/gaan horen*
gedragssturing (gebod): gebiedende wijs

9 Wat hoort samen? (2)

doel
- gericht taalaanbod, herkenning van de cijfersymbolen 1 t/m 100
- ** (snelle) herkenning van de cijfersymbolen 1 t/m 100*

materiaal opdrachtenblad met cijfersymbolen (kopieerbladen Rekenen blz. 199)

organisatie klassikale instructie - uitvoering in tweetallen - meteen klassikaal commentaar

verloop duidelijk maken dat de leerlingen een aantal getallen zullen te horen krijgen en dat ze die meteen moeten omcirkelen op hun eigen opdrachtenblad - elk getal onmiddellijk verbeteren: de juiste oplossing telkens op het bord (laten) brengen

taalaanbod woorden: *getal - aantal - opdracht - bord*
handelingen: *oplossen - omcirkelen - kijken*
beoordelende termen: *juist - fout*
telwoorden: 1 tot 20
structuren: verwijzing naar toekomst: *Jullie zullen/gaan horen*
gedragssturing (gebod): gebiedende wijs

10 Kaartspel: kwartet

doel
- groepsvorming, voor analfabeten: herkennen van de cijfersymbolen, productief gebruik van de getallen tot 10
- ** productief gebruik van de getallen tot 10, het kunnen kwartetten met een kaartspel*

materiaal 1 kaartspel per groep, zonder de figuurkaarten

organisatie groepen van 4 - anderstalige nieuwkomers zitten bij hun mentor in een groep

verloop — per groep een leerling aanduiden die de kaarten deelt - duidelijk maken dat alle kaarten moeten worden verdeeld: de bedoeling is dat leerlingen kwartetten vormen van kaarten met hetzelfde getal en dat ze die dan, zichtbaar voor de medespelers, voor zich op tafel leggen met de aankondiging "een kwartet van xxx" - zoals bij het echte kwartetspel moeten ze verder ook proberen onvolledige kwartetten aan te vullen door kaarten aan medespelers te vragen, op voorwaarde dat ze al minstens 1 kaart van het kwartet in handen hebben - als de aangesproken medespeler de gevraagde kaart inderdaad heeft, dan moet hij die afstaan - de vragende speler mag

zolang vragen tot hij om de verkeerde kaart vraagt: dan is de volgende speler aan de beurt
de anderstalige nieuwkomers eventueel eerst enkele keren samen met hun mentor mee laten spelen, daarna ook zelfstandig laten spelen indien mogelijk
het spel gaat door tot niemand nog kaarten heeft - winnaar is degene met de meeste kwartetten - het spel kan verschillende keren worden gespeeld - de winnaar van het vorige spel is dan de deler van de kaarten

taalaanbod

woorden: *kaart - getal - bedoeling*
telwoorden: van 1 tot 10
handelingen: *verdelen - vragen - geven - (niet) hebben - aan de beurt zijn - vormen - leggen - verzamelen - afstaan*
beschrijvende termen: *duidelijk - zichtbaar - volledig - goede - veel*

structuren: gedragssturing (gebod): gebiedende wijs en *moeten*
vragen: X, *heb jij de harten negen? Z, wil jij mij die schoppen zes geven? Wie heeft hier al de meeste* kwartetten?

11 Hoeveel zonen, hoeveel dochters

doel
- gericht taalaanbod, gericht luisteren, productief gebruik van de getallen 1 t/m 6
- ** beschrijvend luisteren*

materiaal opdrachtenbladen (kopieerbladen Rekenen blz. 200 en 201)

organisatie klassikaal

verloop —— De leerlingen krijgen het blad uit de leerlingenbijlage - de aandacht van de leerlingen vestigen op de verschillende families: vragen wie de ouders zijn, of er jongens en meisjes in elke familie zijn - de leerlingen duidelijk maken dat je elke familie gaat beschrijven - de leerlingen het nummer laten zoeken van de familie waarover je praat - na elke beschreven familie de leerlingen even de tijd geven om na te denken - dan meteen nagaan wat de leerlingen geantwoord hebben door alle leerlingen een kaartje met een nummer van 1 tot 6 omhoog te laten steken
- de beschrijvingen:

Meneer en mevrouw De Wit hebben een klein gezin. Ze hebben een dochtertje en een zoon. *Ze hebben dus maar twee kinderen. Over wie spreek ik? Welk nummer heeft deze familie?*
De familie De Smet is een grote familie. Meneer en mevrouw De Smet hebben vier zonen. Over welke familie spreek ik? Hoeveel dochters hebben meneer en mevrouw De Smet?
Meneer en mevrouw Peeters hebben vier dochters en vijf zonen. Wie zijn meneer en mevrouw Peeters? Hebben meneer en mevrouw Peeters het grootste gezin op dit blad? Welk gezin is het kleinste gezin?
Meneer en mevrouw Bols hebben 2 dochters en 2 zonen. Wie zijn meneer en mevrouw Bols?
Meneer en mevrouw Raap hebben drie zonen en twee dochters. Wie zijn meneer en mevrouw Raap?
De enige familie die nu nog over blijft is de familie Stap. Hoeveel dochters hebben meneer en mevrouw Stap? En hoeveel zonen?

- eventueel enkele reguliere leerlingen de kans geven om een familie te beschrijven waarna de overige leerlingen weer moeten raden over welke familie het gaat

taalaanbod woorden: *dochter - zoon - ouders - meneer - mevrouw - antwoord - nummer - kaart - raadsel - beschrijving - oplossing*
getallen: 1-6
handelingen: *luisteren - zoeken - opsteken*
beschrijvende termen: *klein(ste) - groot(ste)*
structuren: vragen: *Hoeveel ...? Wie* zijn ...? *Welk* nummer heeft ...?

12 Opteltruc

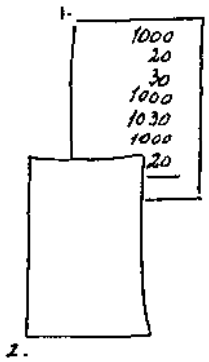

doel
- gericht taalaanbod
- * *het hardop uit het hoofd kunnen optellen van meerdere getallen*

materiaal 2 kaarten van gelijke grootte:
kaart 2 is blanco,
kaart 1 van de getallen voorzien zoals op de afbeelding rechts

organisatie klassikaal, met 1 leerling vooraan

opmerking deze opdracht is enkel geschikt voor de leerlingen met het nodige rekenkundige inzicht. Jongere leerlingen kunnen deze oefening waarschijnlijk niet aan.

verloop
- kaart 1 met het blanco-kaartje bedekken en een leerling voor de klas brengen
- duidelijk maken dat de leerling de getallen 1 voor 1 hardop moet optellen, uit het hoofd: eerst het eerste getal laten zien, dan het tweede, hardop laten optellen, dan het derde laten zien, hardop laten optellen bij het bekomen resultaat, enz.: de kans is zeer groot dat de leerling uitkomt bij een totaal van 5000 en niet bij het vereiste 4100 - laat de getallen op de kaart niet aan de klas zien
- leerlingen vooraan laten komen tot iemand de juiste oplossing vindt

taalaanbod woorden: telwoorden: *tientallen - honderdtallen - duizentallen*
handelingen: *optellen - proberen - uitrekenen - iemand anders*

structuren: gedragssturing (gebod): gebiedende wijs en *moeten*
gedragssturing (uitnodiging)
vragen: *Hoeveel is dat? Wie wil komen proberen?*

13 Lottospel

doel
- gericht taalaanbod, groepsvorming door samenwerken
- * *beschrijvend luisteren - het* lottospel *kunnen spelen*

materiaal per groep een lottospel (kopieerbladen Rekenen blz. 202 t/m 207): dubbel kopiëren (1 set om tot kaartjes te verknippen en 1 set om als opleg-kaarten te gebruiken)

organisatie klassikale instructie, uitvoering in groepjes van 4 + spelleider

verloop
- de leerlingen in groepen van 5 laten plaatsnemen en in elk van de groepen een groepsleider aanwijzen - wanneer mogelijk worden de anderstalige nieuwkomers met een mentor als groepsleider in één groepje geplaatst - de grote kaarten onder de leerlingen (laten) verdelen en de kleine kaarten aan de mentoren overhandigen
- aan de leerlingen duidelijk maken dat ze hun grote kaart moeten vol krijgen met

kleine kaarten - die kleine kaarten kunnen ze krijgen door goed te luisteren en te kijken naar hun grote kaart: de spelleider neemt kaart per kaart op, noemt de naam van het getal dat er op staat en wie dat getal op zijn grote kaart heeft staan, moet de hand opsteken - het kleine kaartje moet dan op de juiste plaats op de grote kaart gelegd worden
- wie het eerst een volle kaart heeft is de winnaar
- het spel kan meermaals gespeeld worden, een andere leerling kan nu spelleider zijn - in de groepjes met anderstalige nieuwkomers is het misschien beter de mentor als spelleider te behouden

opmerking werken met honderdtallen en duizendtallen kan te moeilijk zijn voor jonge leerlingen. In dat geval kan u zelf een kaart samenstellen met enkel kleinere getallen.

taalaanbod woorden: *kaart*
beschrijvende termen: *groot - klein*
getallen: tientallen - honderdtallen - duizendtallen
handelingen: *luisteren - kijken - horen - zien - leggen - opsteken - geven - krijgen - verzamelen*
structuren: gedragssturing (gebod): gebiedende wijs en *moeten*

14 Het huis met de drie bomen

doel
- gericht taalaanbod, groepsvorming door samenwerken (verdeelde informatie), actief gebruiken van de getallen 23 t/m 43
- ** kunnen samenwerken*

materiaal opdrachtenblad A voor de ene leerling van het tweetal, opdrachtenblad B voor de andere leerling en opdrachtenblad C per tweetal (kopieerbladen Rekenen blz. 208, 209 en 210)

organisatie klassikale instructie, uitvoering in tweetallen (anderstalige nieuwkomers vormen met hun mentor een tweetal), klassikale bespreking

verloop kader voor de opdracht scheppen, bijv. door uit te leggen dat je een pakje hebt voor een zekere meneer Poot, en dat je weet in welke straat die woont, maar dat je niet het nummer kent; wel weet je het volgende: het nummer van het huis zit boven de twintig, bij zijn huis staan 3 bomen en het huis heeft 4 ramen vooraan: *"Waar moet je dat huis nu vinden? Wat is het juiste nummer van het huis?"*
- de opdrachtenbladen uitdelen en duidelijk maken dat de leerlingen eerst hun eigen blad goed moeten bekijken - misschien ontdekken enkele leerlingen al welk huis het is - laat de leerlingen daarna op het blad van hun partner kijken -laat de leerlingen op basis van de informatie die op het blad van de partner staat de nummers van de blanco huizen invullen: 1 huis blijft dan zonder nummer, dat is het huis van meneer Poot
- opdrachtenblad C voorleggen en duidelijk maken dat de leerlingen de huizen waarvan ze het nummer weten daarop kunnen wegschrappen: ze kunnen dan te weten komen welk nummer er over blijft voor het huis van meneer Poot
- bij de bespreking de huisnummers zoveel mogelijk in de verf zetten
oplossing: huisnummer 37, rechts midden in de rij

taalaanbod woorden: *informatie - blad - huis - nummer - probleem - oplossing - straat - raa - boom*
handelingen: *weten - kijken -zoeken - vragen - uitwisselen - wegstrepen -*

in/aanvullen
telwoorden
straat, huis, ramen, nummer, bomen
structuren: gedragssturing (gebod): gebiedende wijs en moeten
vragen: *In welk huis ...? Wat is het nummer van ...?*

15 Postnummers

doel
- gericht taalaanbod, werken met tabel
- ** het kunnen aflezen van een tabel*

materiaal
opdrachtenblad (kopieerbladen Rekenen blz. 211), waar/niet waar kaarten (kopieerbladen Nederlands blz. 42)

organisatie
klassikale organisatie, uitvoering in tweetallen (anderstalige nieuwkomers met mentoren), klassikale bespreking

verloop
- het opdrachtenblad voorleggen en duidelijk maken dat de leerlingen dat samen moeten bekijken: in het geval van analfabeten moet een lezer de informatie duidelijk en traag voorlezen
  duidelijk maken dat je vragen gaat stellen over wat in de tabel staat
- de volgende uitspraken doen en telkens vragen of die WAAR of NIET WAAR zijn - de leerlingen kunnen antwoorden door een kaart met WAAR of NIET WAAR op te steken:
  Gent heeft het postnummer 8000
  Emblem heeft het postnummer 2650
  Bertem heeft het postnummer 3090
  Alken heeft het postnummer 3580
  De Panne heeft het postnummer 9600
  Ronse heeft het postnummer 9600
  Mol heeft het postnummer 2440
  Pulle heeft het postnummer 9500
  Brussel heeft het postnummer 2000
  Lummen heeft het postnummer 3560

opmerking
het herkennen van de hoge postnummers kan voor jongere leerlingen een- probleem zijn - u kunt er eventueel voor kiezen om postnummers op -te splitsen in 80/0/0 of 39/80 ...

taalaanbod
woorden: *kaart - tabel*
handelingen: *opsteken - luisteren - nakijken - controleren - vragen*
telwoorden: duizendtallen
beoordelende termen: *waar - niet waar*
structuren: vragen: *Is dat waar?*

16 Rekenscrabble

doel
- gericht taalaanbod, rekenkundige bewerkingen oefenen
- ** het kunnen maken van rekenkundige bewerkingen die aansluiten bij het rekenniveau van de leerlingen*

materiaal per groepje een speelbord, blokjes (cijfers, bewerkingen, haakjes, joker) (kopieerbladen Rekenen blz. 212, 213 en 214) en een houder om blokjes op te plaatsen

organisatie in groepjes van ongeveer zes spelers, die per twee werken (dus drie paren, waarbij de anderstalige nieuwkomers met hun mentoren een paar vormen), klassikale instructie, spelen per groep

verloop leerlingen duidelijk maken dat ze op het bord een rekenkundige bewerking mogen leggen, dat de uitkomst daarvan hun punten vormen, dat het doel van het spel is om zoveel mogelijk punten te halen; de spelregels zijn hetzelfde als bij scrabble
getallen mogen pas op het bord als ze correct benoemd kunnen worden (getallen telkens in hun geheel lezen, tenzij dat niet lukt, dan cijfer per cijfer)
mogelijke bewerkingen laten zien (+, x, 0, jokerteken en een =functie)
elk paar 7 blokjes laten pakken; het eerste paar mag kiezen waar te beginnen, anderen moeten aanleggen
als leerlingen niet kunnen of willen leggen, zijn ze verplicht 3 van hun stenen om te wisselen

opmerking in de lagere klassen kunnen niet alle bewerkingen gebruikt worden - voor anderstalige nieuwkomers die niet abstract kunnen rekenen, is het aangewezen om een aantal bewerkingen weg te laten - als er veel anderstalige nieuwkomers in de klas zitten, is het het beste dat anderstalige nieuwkomers met hetzelfde rekenkundig niveau bij elkaar in een groepje zitten - tenzij de hele klas dat niveau heeft: in dat geval ook gemengde groepjes maken - anderstalige nieuwkomers die wel goed sommen kunnen maken, kunnen gewoon bij hun mentor in een groepje - de leerlingen leren van elkaar, maar te grote kloven worden op deze manier vermeden
er kunnen ook beperkingen opgelegd worden aan de hoogte van de te gebruiken getallen, bijvoorbeeld: alleen getallen tot twintig worden toegelaten - deze beperkingen kunnen variëren per groep

taalaanbod woorden: *kaart - blokje - getal -* som - *uitkomst - rekenfout - min - plus - keer*
handelingen: *gebruiken - volgen - leggen - bedenken - rekenen - nemen - zoeken - proberen - omwisselen*
beschrijvende termen: *hoog - laag - verplicht*
beoordelende termen: *goed - fout*
structuren: gedragssturing (gebod): gebiedende wijs en *moeten*
gedragssturing (uitnodiging)

17 Linksrechtsonderloper

doel
- gericht taalaanbod
- ** het terug kunnen vinden van een rekenkundige bewerking in een cijferrooster*

materiaal
- lege roosters op het bord
- een rood en een groen krijtje
- oefenroosters (kopieerbladen Rekenen blz. 215)

organisatie klassikaal - heterogene paren (anderstalige nieuwkomers met hun mentoren) - klassikaal

verloop - met de leerlingen een leeg rooster bespreken dat op het bord hangt - duidelijk maken dat je de hokjes kan verbinden door lijnen te trekken - uitleggen dat de lijnen alleen naar links, rechts of onder mogen lopen - met het groene krijtje voor doen hoe het wel mag en met het rode krijtje hoe het niet mag (naar boven en schuin) -

op elke lijn naar een ander hokje een pijltje voor de richting die de lijn uit gaat tekenen - enkele leerlingen op het bord instructies laten uitvoeren met betrekking tot het aangeven van bepaalde lijnen in het rooster - 'Neem een krijtje en teken een lijn naar rechts.' 'Zet er een pijl bij.'

- het opdrachtenblad uitdelen - de leerlingen in de 9 roosters laten uitzoeken welke weg wel gevolgd mag worden en welke niet - de leerlingen werken hierbij individueel en mogen hun buur raadplegen - ondertussen de roosters op het bord tekenen - klassikaal de roosters controleren en de leerlingen de fouten laten aangeven op het bord
- de opdracht bij het rooster met de getallen uitleggen - de leerlingen in de rechterbovenhoek laten beginnen en in de rechteronderhoek laten eindigen - de lijnen moeten zo getrokken worden dat de som van de getallen in de hokjes 50 is - eventueel een voorbeeld geven van een andere som

opmerking

de opdracht met het rooster met de getallen is niet geschikt voor lagere klassen - voor lagere klassen eventueel een kleiner rooster maken (9 hokjes) waardoor de som kleiner en gemakkelijker wordt - voor alle klassen geldt dat er meerdere sommen met verschillende uitkomsten gemaakt kunnen worden als verwerking - hiervoor het rooster met de cijfers meerdere keren op het opdrachtenblad afdrukken

taalaanbod

woorden: *hokje - lijnen - richting - pijl - cijfers - oplossing*
handelingen: *verbinden - trekken - tekenen - aanduiden - wijzen - oplossen - zoeken*
telwoorden: 1 t/m 50
plaatsaanduidingen: *rechts - links - onder - naar beneden - naar boven*
beschrijvende termen: *recht - schuin*

structuren: uitdrukken van oordeel: Dat *mag niet. Die lijnen mogen wel.*
vragen: *Is dat een lijn naar links?*
gedragssturing (gebod): gebiedende wijs en moeten
gedragssturing (uitnodiging)

oplossing

5	3	4
6	7	5
2	1	2
3	8	4
3	9	6

18 Geheimschrift

doel

- gericht taalaanbod
- * *het kunnen maken van eenvoudige optelsommen, het kunnen ontcijferen van geheimschrift*

materiaal

opdrachtenblad (kopieerbladen Rekenen blz. 216)

organisatie

klassikaal - tweetallen (anderstalige nieuwkomers vormen tweetallen met hun mentoren)

voorkennis de leerlingen moeten in staat zijn optelsommen te maken met de getallen van 0 tot en met 20

verloop

- het opdrachtenblad aan de leerlingen uitdelen - uitleggen dat ze te weten moeten komen wat voor voorwerpen er in de tas zitten (gom, boek, potlood, lijm, kaft) door het geheimschrift te ontcijferen - duidelijk maken dat de leerlingen hiervoor de sommen moeten uitrekenen en de uitkomst van een som moeten omzetten in een letter - daarbij op de code aan de zijkant van de tas wijzen - de uitkomst bestaat uit vijf schoolvoorwerpen - uitleggen dat de woorden die ontcijferd zijn, vergeleken moeten worden met de woorden bij de afbeeldingen naast de tas - wanneer het woord overeenkomt, de leerlingen een lijn laten trekken die de twee woorden verbindt - niet alle voorwerpen die naast de tas staan, zitten in de tas - laat de (reguliere) leerlingen wanneer ze snel klaar zijn de overgebleven woorden (slijper, schaar en pen) in code omzetten - dit kan ook na het bespreken van de resultaten als extra opdracht dienen - afhankelijk van het niveau van de leerlingen alleen de cijfers laten gebruiken of er ook sommen bij laten verzinnen
- de resultaten bespreken

taalaanbod

woorden: *sommen - letters - cijfers - uitkomst - oplossing - woord - lijn*
klasvoorwerpen: *pen - gom - potlood - boek - lijn - kaft - slijper - schaar*
handelingen: *rekenen - opschrijven - kijken - vergelijken - (een lijn) tekenen - zoeken - vinden*
plaatsaanduidingen: *in - naast - zijkant*
tijdsaanduidingen: *eerst - dan - daarna*

structuren: vragen: *Welk voorwerp is dat? Wat is het antwoord op de som?*
gedragssturing (gebod): gebiedende wijs en *moeten*

TEKENEN & KNUTSELEN

Voorbeeldtaak: Zo teken je dierenfiguren (taak 4) 119

TEKENEN

1 Stokjesmannetjes 120
2 Doosmannetjes 120
3 Geleide tekenopdracht 121
4 Zo teken je dierenfiguren 121
5 Driehoeksmannetjes 122
6 Haarspeldmannetjes 122
7 Blij-bang-boos 123
8 De zittende man 123
9 Een dik heertje 124
10 Beweging binnen één tekening # 124

KNUTSELEN

1 De persoonlijke map 125
2 Een vouwdoos voor eigen schoolgerief 125
3 Persoonlijke schrift kaften 126
4 Slingers om de klas te versieren 127
5 Klasportret maken 128
6 Zelfportret: een trekpop 128
7 Wajang-poppen: Hacivat en Karagoz # 129
8 Vliegtuigjes en een helikopter 131

Voorbeeldtaak: Zo teken je dierenfiguren

doel

- welbevinden in de klas, gericht taalaanbod, uitvoeren van de leeshandeling, oefenen van fijne motoriek
  * *het kunnen natekenen van dieren die uit eenvoudige lijnen bestaan, oefenen van de fijne motoriek*

materiaal

- visuele instructies (kopieerbladen Tekenen en Knutselen blz. 223)
  papier en kleurpotloden

organisatie

klassikale instructie - individuele uitvoering - klassikale bespreking

verloop

- het opdrachtenblad voorleggen en duidelijk maken dat de leerlingen mogen kiezen welke dieren ze willen natekenen (min.3)
  * *Jullie hebben allemaal* een *blad gekregen met verschillende dieren. Wat voor dieren staan er allemaal* op? Y, *wat* voor *dier zie jij? Een paard en een koe.* A, *zie jij één kat of meer? Hoe zijn de katten getekend? Inderdaad, de linker poes staat, de middelste poes ligt en de rechter* poes *zit.* (enz.)
  • *Links* op *het blad zie je hoe je de dieren kunt tekenen. Kijk maar eens naar de kat die staat. Eerst een vierkant voor het lichaam, dan een rondje voor het hoofd en twee strepen* voor *de poten en de staart. Daarna teken je pas de oren, ogen, neus en snorharen.*
  • *Welk die zou jij graag willen tekenen X? Een schaap met veel wol. En jij* A, *welke dieren zou jij willen tekenen? Het konijn en de koe. Jullie mogen nu allemaal bedenken welke dieren jullie willen tekenen. Bekijk ze maar eens goed.*

- de leerlingen met potlood een tekening laten maken van deze dieren
  * *Ik heb ondertussen tekenpapier uitgedeeld. Jullie hebben nu allemaal bedacht welke dieren jullie willen tekenen. Jullie mogen deze op het papier tekenen. Teken ook waar de dieren zijn, in een weiland, in het bos, op een stoel of misschien wel in een stal. Jullie mogen de tekening met de kleurpotloden inkleuren.*

- in de bespreking uitdrukkelijk vragen hoeveel dieren de leerlingen hebben getekend en eventueel vragen naar de naam van het dier - de reguliere leerlingen ook laten vertellen over de omgeving waar ze de dieren in hebben geplaatst
  * *Hoeveel dieren heb jij getekend C? Drie dieren. Laat je tekening maar aan de klas zien.* Y, *welke dieren heeft* C *getekend? Inderdaad* een *paard, een vogel en een kat. Waar zie je de kat?* Goed *gezien, de kat zit in het raam (enz.)*

taalaanbod

woorden: *blad - kleurpotlood - tekenpapier - ook - waar - dier - paard - koe - kat - schaap - konijn - vogel - verschillende - enkele*
<u>handelingen:</u> *tekenen - kiezen*
<u>telwoorden</u>

structuren: <u>vragen:</u> *Hoeveel dieren* heb je getekend? Wat heb je getekend?
<u>verwijzing naar verleden:</u> Wat *heb je getekend?*

TEKENEN

1 Stokjesmannetjes

doel
- oefenen van de fijne motoriek
- * *het kunnen natekenen en tekenen van eenvoudige mensfiguren die enkel uit strakke lijnen (stokjes) bestaan*

materiaal opdrachtenblad (kopieerbladen Tekenen en Knutselen blz. 221)

organisatie individuele instructie en uitvoering

verloop het opdrachtenblad aan de leerlingen voorleggen ("Dit is voor jou") en duidelijk maken dat ze de opgegeven figuurtjes moeten natekenen - de leerlingen zelf stokjesmannetjes laten bedenken en tekenen

taalaanbod
woorden: *mannetje - lijn - recht - potlood - papier*
lichaamsdelen: *lichaam - hoofd - armen - benen - handen - voeten*
tijdsaanduidingen: *eerst - daarna*
handelingen: *natekenen - bedenken*
structuren: vragen: *Wat* heb jij getekend? *Hoeveel* armen heeft jouw mannetje?
gedragssturing (gebod): gebiedende wijs en *moeten*

2 Doosmannetjes

doel
- oefenen van de fijne motoriek, gericht taalaanbod, welbevinden
- * *het kunnen natekenen en tekenen van mensfiguren die uit abstracte vormen bestaan*

materiaal opdrachtenblad (kopieerbladen Tekenen en Knutselen blz. 222)

organisatie klassikale instructie - individuele uitvoering

verloop
- aan de leerlingen het opdrachtenblad voorleggen en duidelijk maken dat ze de figuren moeten natekenen (eventueel de laatste figuur van de reeks laten wegvallen als tekenopdracht en in de plaats daarvan de derde figuur van elke reeks laten inkleuren)
- daarna de leerlingen eventueel de opdracht geven zelf een figuur te laten tekenen met een van de niet uitgewerkte vormen onderaan het opdrachtenblad

taalaanbod
woorden: potlood - *mannetje - vorm - figuur - reeks*
tijdsaanduidingen: *eerst - daarna*
handelingen: *(na)tekenen - inkleuren - kijken*
lichaamsdelen: *armen - handen - hoofd etc.*
structuren: gedragssturing (gebod): gebiedende wijs en *moeten*
uitdrukken van oordeel: *Jij hebt een heel leuk figuur getekend.*

3 Geleide tekenopdracht

doel
- gericht taalaanbod, oefenen van de fijne schrijfmotoriek
- ** het direct kunnen uitvoeren van mondelinge instructies met betrekking tot het tekenen van een figuur, het kunnen geven van mondelinge instructies* om *een abstracte figuur op ruitjespapier te tekenen, oefenen van de fijne motoriek*

materiaal
- vierkante-ruitjespapier: een blad voor elke leerling
- voorbeeldfiguren (handleiding blz. 121)

organisatie
klassikale instructie - individuele uitvoering

verloop
- alle leerlingen van een blad ruitjespapier voorzien
- een reguliere leerling aan het bord roepen en met zijn/haar hulp een kleine demonstratie geven van de opdracht, zodat de anderstalige nieuwkomers alvast een aanschouwelijk voorbeeld hebben gehad: de leerling op het voorgetekende ruitjesschema op het bord een beperkt figuurtje (bijv. een vierkant van vier hokjes of de letter c) laten tekenen aan de hand van aanwijzingen van de leerkracht
- aan de leerlingen duidelijk maken dat ze dus goed moeten luisteren en op dezelfde manier een figuur moeten tekenen op hun blad
  - een beginpunt aangeven: bijv. bovenaan links
  - de aanwijzingen geven voor de 2 figuren die op het kopieerblad zijn afgebeeld
- de resultaten klassikaal beoordelen: "Dat is goed gelukt. Kunnen jullie zien welk dier er staat?"
- uitbreidingsmogelijkheden zijn o.a. het laten inkleuren van de beesten - de leerlingen even de tijd geven zelf een figuur te bedenken - daarna enkele reguliere leerlingen die willen hun figuur voor de klas laten beschrijven zodat de andere leerlingen dezelfde figuur op hun blad kunnen tekenen - eventueel kan u zelf of een reguliere leerling een door nieuwkomers uitgevonden figuur voor de klas beschrijven

taalaanbod
woorden: *hokje - potlood - lijn - punt - ruitje - papier - voorbeeld*
handelingen: *luisteren - tekenen - beginnen - eindigen*
plaatsaanduidingen: *naar links/rechts - naar onder/boven*
telwoorden
structuren: gedragssturing (gebod): gebiedende wijs en *moeten*
vragen: *Welk* dier is het?

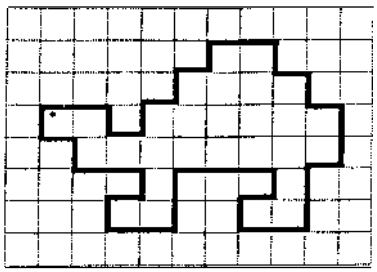

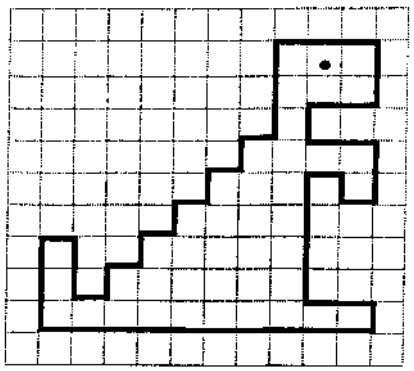

4 Zo teken je dierenfiguren

Zie voorbeeldtaak handleiding blz. 119

5 Driehoeksmannetjes

doel
- oefenen van fijne motoriek, gericht taalaanbod
- ** het kunnen natekenen en tekenen van mensfiguren die uit driehoekige vormen bestaan*

materiaal opdrachtenblad (kopieerbladen Tekenen en Knutselen blz. 224)

organisatie klassikale instructie - individuele uitvoering

verloop
- het opdrachtenblad voorleggen en duidelijk maken dat de leerlingen de figuren moeten natekenen
- duidelijk maken dat de leerlingen uit de bijkomende reeks een figuur moeten uitkiezen om na te tekenen
- de opdracht bespreken door te vragen naar de keuze die de leerlingen hebben gemaakt (zie taalaanbod structuren)
- eventueel opdracht geven om, naargelang hun eerder gekozen figuur, een welbepaalde andere figuur te tekenen of een nieuwe figuur uit te vinden: "Teken *nu het .....* mannetje. Teken nu zelf een mannetje."

taalaanbod
woorden: *figuur - (kleur)potlood - reeks - nog één - een andere*
beschrijvende termen: *dik - groot - klein - oud*
handelingen: *kiezen - tekenen - uitvinden*
structuren: verwijzing naar verleden: (Wat) *heb je gekozen?* (Wat) *heb je getekend?*
gedragssturing (gebod): gebiedende wijs of *moeten*
uitdrukken van oordeel: *Dat heb je goed nagetekend.*

6 Haarspeldmannetjes

doel
- oefenen van fijne motoriek, gericht taalaanbod
- ** het kunnen natekenen en tekenen van mensfiguren waarvan de basisvorm een haarspeld is*

materiaal
- opdrachtenblad (kopieerbladen Tekenen en Knutselen blz. 225)
- een echte haarspeld

organisatie klassikale instructie - individuele uitvoering - klassikale bespreking

verloop
- het opdrachtenblad voorleggen en duidelijk maken dat de leerlingen de figuren (reeks A en eventueel B) moeten natekenen
- de leerlingen eventueel in plaats van figuur B te tekenen zelf haarspeldmannetjes laten bedenken en tekenen
- de getekende figuren kort bespreken

taalaanbod
woorden: *figuur/mannetje - reeks - lijn - potlood*
handelingen: *(na)tekenen - kiezen - bedenken kijken*
telwoorden: *eerste - tweede - derde - vierde*
lichaamsdelen: *armen - benen - hoofd - handen - voeten etc.*
structuren: gedragssturing (gebod): gebiedende wijs
uitdrukken van oordeel: *Vinden jullie tekenen moeilijk? Dat mannetje heb je goed getekend.*

7 Blij-bang-boos

doel
- gericht taalaanbod, oefenen van de fijne motoriek, uitvoeren van de leeshandeling
- ** het kunnen beschrijven van een gezichtsuitdrukking en deze van een label voorzien - het zelf kunnen tekenen van verschillende gezichtsuitdrukkingen*

materiaal opdrachtenblad (kopieerbladen Tekenen en Knutselen blz. 226)

organisatie klassikale instructie - individuele uitvoering - klassikale bespreking

verloop
- het opdrachtenblad voorleggen en de gezichtsuitdrukkingen (per reeks) bespreken, hierbij kunnen met name de reguliere leerlingen een grote rol spelen - het verschil tussen het eerste en laatste gezicht in de reeksen benadrukken - daarna moeten *ze* een pijl tekenen van de bijgevoegde woorden naar de laatste gezichten van de verschillende reeksen: blij - bang - boos
- de reeks zonder label bespreken - de leerlingen vragen welk woord/label bij de reeks past (verbaasd) - de reguliere leerlingen het woord bij de andere woorden laten zetten en een pijl naar de goede reeks laten zetten - voor de anderstalige nieuwkomers geldt dit alleen wanneer ze gealfabetiseerd zijn - zet het woord op het bord zodat het gekopieerd kan worden
  duidelijk maken dat de leerlingen zelf gezichten met verschillende gezichtsuitdrukkingen moeten tekenen - evt. de gezichten verder aan laten kleden met bijv. haren, hoeden, sjaal, bril, etc.

taalaanbod
woorden: *gezicht - zelf - woord - reeks*
plaatsaanduidingen: *eerste* - laatste
gevoelens: *blij - bang - boos - verdrietig*
beschrijvende termen: *minder - meer - verschillende*
tijdsaanduidingen: eerst - *dan - daarna*
handelingen: *natekenen - aanduiden - bekijken*
structuren: vragen: *Waarbij* hoort het woord 'blij'?
gedragssturing (gebod)

8 De zittende man

doel
- oefenen van de fijne motoriek, gericht taalaanbod
- ** het kunnen natekenen van een zittende figuur*

materiaal opdrachtenblad (kopieerbladen Tekenen en Knutselen blz. 227)

organisatie klassikale instructie - individuele uitvoering - klassikale bespreking

verloop het opdrachtenblad voorleggen en duidelijk maken dat de leerlingen figuur A moeten natekenen met behulp van de gegeven reeks - daarna de leerlingen het mannetje laten inkleuren en eventueel van een achtergrond laten voorzien - reeks B is alleen een illustratie, maar eventueel ook geschikt als bijkomend materiaal voor oudere leerlingen

taalaanbod
woorden: *mannetje - reeks - figuur*
klasvoorwerpen: *potlood - papier*
handelingen: *zitten - natekenen - inkleuren - kijken*
tijdsaanduidingen: *eerst - dan - daarna*
structuren: gedragssturing (gebod): gebiedende wijs
uitdrukken van oordeel: *Wat heb jij dat mooi gedaan!*

9 Een dik heertje

doel
- oefenen van fijne motoriek, gericht taalaanbod
- ** het kunnen natekenen van een dik heertje*

materiaal
- kopieerbladen Tekenen en Knutselen blz. 228

organisatie
- individueel

verloop
- uitleggen dat de leerlingen de figuur uit reeks A en uit reeks B moeten natekenen (de twee basisfiguren) en hiermee een tekening moeten maken - de reguliere leerlingen deze eventueel van tekstballonnen laten voorzien - anderstalige nieuwkomers kunnen eventueel tekstballonnen gebruiken en die van een tekening voorzien of in de eigen taal een tekstje toevoegen - de leerkracht kan enkele voorbeelden op het bord geven

taalaanbod

woorden: *figuur - potlood - reeks - tekening - opdracht*
beschrijvende termen: *dik*
tijdsaanduidingen: *eerst - dan - daarna*
handelingen: *tekenen - kleuren - schrijven - doen*

structuren: gedragssturing (gebod): gebiedende wijs
uitdrukken van oordeel: *Dat is niet zo netjes.*

10 Beweging binnen één tekening

doel
- gericht taalaanbod, oefenen van de fijne motoriek
- ** het kunnen natekenen van bewegende mensfiguren*

materiaal
- kopieerbladen Tekenen en Knutselen blz. 229 en 230
- tekenpapier

organisatie
klassikale instructie - individuele uitvoering

verloop
- aanbrengen dat je poppen kan laten bewegen, maar ook dingen op papier - vragen of de leerlingen daar voorbeelden van kennen - eventueel zelf een voorbeeld tonen van een tekening waarin beweging heel goed uitgedrukt wordt
  de leerlingen uitleggen dat ze zelf tekeningen met beweging moeten tekenen in het lege hokje bij de eerste opdracht - het blad met afbeeldingen uitdelen en kort bespreken - duidelijk maken dat iedereen de gewoon lopende figuur eerst moet tekenen - daarna mogen de leerlingen één van de andere figuren kiezen en in het tweede lege kader tekenen - vlugge tekenaars kunnen eventueel een vrije tekening met bewegende figuren maken
  als iedereen klaar is met tekenen, vragen wie de hard lopende figuur heeft getekend, wie de springende figuur, ...
- vragen of de leerlingen vinden dat de beweging duidelijk tot uiting komt

taalaanbod

woorden: *tekening - afbeelding - prent - voorbeeld - beweging - figuur - keuze nummer - tekenaar*
klasvoorwerpen: *potlood - papier - gom - blad*
handelingen: *tekenen - bewegen - lopen - hollen - rennen - springen bekijken - tonen - geven - uitdelen - maken - vallen*
beschrijvende termen: *realistisch/echt - duidelijk - springende - lopende vallende -*

structuren: gedragssturing (gebod): gebiedende wijs
vragen: *Wie heeft ...* gekozen?

KNUTSELEN

1 De persoonlijke map

doel
- veilig klimaat / welbevinden in de klas, groepsvorming, gericht taalaanbod
- ** het kunnen versieren van een kaft met verschillende* soorten *materiaal*

materiaal
- een kaft van een bepaald vak - wanneer de anderstalige nieuwkomers deze nog niet hebben kan een goedkope kaft met ringen gebruikt worden
- voorbeeld(en) van een versierde kaft
- materiaal om kaft tot iets persoonlijks te maken o.a. tijdschriften voor collages
- gekleurd papier, scharen, lijm, kleefletters, dikke en dunne kleurstiften e.d.

organisatie
klassikale instructie - individuele uitvoering (eventueel in groepjes, waarbij de anderstalige nieuwkomer met de mentor in een groepje zit)

verloop
- duidelijk maken dat de bladen die de leerlingen tot dan toe hebben gekregen voor dat bepaalde vak bewaard moeten worden in een kaft - voor de anderstalige leerlingen kunnen dit bijvoorbeeld de bladen zijn die ze tot nu toe bij de lessen uit het bronnenboek hebben gekregen - die kaft is iets persoonlijks, dus daar moet zeker de naam van de leerling op komen, maar liefst ook andere dingen
  duidelijk maken dat de leerlingen de kaft op een persoonlijke manier moeten versieren, met de materialen die ter beschikking liggen op een tafel vooraan en die de leerlingen komen halen/aanwijzen/vragen naargelang hun behoeften (aanleiding voor behoeften uitdrukken en bevestigen of ontkennen)
- de afgewerkte kaften vooraan op de tafel verzamelen en de leerlingen laten 'raden' aan wie elk van de kaften toebehoort

opmerking
wanneer de andere leerlingen al een versierde kaft hebben, laat je hun een collage maken - naderhand kunnen de kaften tegelijk met de kaften van de reguliere leerlingen besproken worden, zoals hierboven staat aangegeven - bespreek ook de collages van de reguliere leerlingen

taalaanbod
woorden: *kaft - bladen - naam - tekeningen - foto - schaar - lijm*
handelingen: *iets ergens insteken - versieren - knippen - kleuren - lijmen*
structuren: bezitsaanduidingen: *Van wie is deze kaft? Is dit jouw kaft?*
vragen: *Wat wil je? Wat heb je nodig? Heb je* een *schaar nodig? Wil je papier hebben?*
uitspreken van oordeel: *Vind je / vinden jullie deze* foto *mooi? Vind je / vinden jullie deze kleur mooi? Je kaft is heel* mooi.

2 Een vouwdoos voor eigen schoolgerief

doel
- gericht taalaanbod, welbevinden
- ** het kunnen maken van een vouwdoosje uit papier*

materiaal
- plan van het doosje (leerkrachtenbijlage blz. 27)
- per leerling: een lange, smalle strook hard papier (tekenpapier of een stevig stuk behangpapier) van ongeveer 60 cm lang en 20 cm breed, een tweede stuk papier van ongeveer 18 cm bij 8 cm

- potlood, gom, schaar, meetlat
- materiaal voor de versiering van het doosje

organisatie klassikale instructie - individuele uitvoering in groepjes of paren - ervoor zorgen dat de anderstalige nieuwkomers met hun mentor in een groepje zitten

verloop
- van te voren op het bord het plan van het doosje (leerkrachtenbijlage blz. 27) op het bord tekenen met de maten erbij - eventueel kan het blad met het plan gekopieerd worden om aan de leerlingen als visuele instructie uit te delen
- een uitgevoerd doosje aan de leerlingen voorleggen en hen duidelijk maken dat dat kan dienen om allerlei schrijfmateriaal in te leggen - als hun eigen doosje af is kunnen ze het op hun bank zetten
- de handelingen stap voor stap met de leerlingen uitvoeren:
  het plan van het doosje natekenen op de strook papier, met de afmetingen die erbij staan
  de gearceerde stukken eraf knippen
  de stukjes in stippellijn inknippen
  de zijwanden omhoogplooien, de losgeknipte flapjes naar binnen vouwen en de voor- en achterkant naar binnen plooien zoals aangegeven op de tekening
  . een valse bodem uitknippen van 18 cm bij 8 cm en in de doos leggen
  de opdracht geven tot verdere versiering (verven, beplakken met tijdschriftknipsels e.d.)

taalaanbod
woorden: *plan - lijn - stippellijn - lengte - breedte*
klasvoorwerpen: *doosje - schrijfgerief - papier - schaar - lat - potlood*
beschrijvende termen: *smal - lang - breed - recht*
handelingen: *maken - leggen - vouwen - knippen - luisteren - kijken - meten - tekenen*
structuren: gedragssturing (gebod): gebiedende wijs
uitdrukken van oordeel: *Dat hebben jullie prima gedaan.*

3 Persoonlijke schrift kaften

doel
- inscholing, gericht taalaanbod
- ** het kunnen kaften van een schrift*

materiaal
- een gelijnd schrift per anderstalige nieuwkomer, voor de reguliere leerlingen een schrift van een bepaald vak dat waarschijnlijk al in gebruik is
- stuk kaftpapier, eventueel stukken 'oefenpapier'
- schaar, plakband

organisatie klassikale instructie- individuele uitvoering (eventueel met mentor) rond 'demonstrator'
- klassikale bespreking

verloop
- duidelijk maken dat de anderstalige nieuwkomers die dag een schrift krijgen waarin ze naar eigen believen allerlei dingen mogen schrijven en tekenen om goed Nederlands te leren
- een eigen boek of schrift tonen en wijzen op de kaft die er omheen zit - duidelijk maken dat deze kaft het schrift netjes houdt: "zo wordt het schrift niet vuil, zo blijft het netjes"
- duidelijk maken dat alle leerlingen hun eigen schrift gaan kaften
- aangeven wat ze daarvoor nodig hebben: papier, een schaar, plakband
- de vraag stellen of iemand weet hoe dat moet en die leerling opdracht geven het

kaften voor te doen (de leerlingen rond de betreffende leerling laten plaatsnemen) - de leerling moet ondertussen de verschillende handelingen die hij/zij doet verwoorden - het is ook mogelijk dit door de leerkracht of een andere leerling te laten doen: "leggen op/onder/naast/... - vouwen - knippen enz." - de vraag stellen of er nog andere manieren zijn om een schrift te kaften en die laten demonstreren
- de leerlingen verdelen in evenveel groepjes als er 'demonstrators' zijn en ieder zijn eigen schrift laten kaften, eventueel eerst met een stuk oefenpapier
- voor jongere leerlingen eventueel de stukken al voorsnijden

taalaanbod

woorden: klasvoorwerpen: *schrift - papier - schaar - plakband*
handelingen: *krijgen - schrijven - vuil worden - netjes houden - kaften tonen -leggen - vouwen - knippen - plakken - meten - omdraaien*
plaatsaanduidingen: *op - onder - naast - in - de éne/andere kant*

structuren: vragen: Hoe doe je dat? *Kan je* tonen *hoe* je dat doet?
gedragssturing (gebod): gebiedende wijs

4 Slingers om de klas te versieren

doel

- gericht taalaanbod
- ** het kunnen maken van papieren slingers*

materiaal

- lange stroken papier (kettingpapier computer / behangpapier / ...)
- schaar, potlood

organisatie

klassikale instructie

verloop

- iedere leerling neemt een potlood en een schaar en krijgt een lange, smalle strook papier
- instructies geven: de strook papier moet worden gevouwen zodat er allemaal gelijke rechthoeken ontstaan - daarna moeten de leerlingen met potlood een figuur langs de lange zijde van de rechthoek tekenen, de figuur moet echter minstens binnen één rand, liefst de bovenste rand) blijven - de figuur wordt langs de lijnen uitgeknipt, door de verschillende rechthoeken heen - het resultaat bestaat uit mooie slingers waarmee de klas versierd kan worden - om lange slingers te krijgen kunnen enkele slingers aan elkaar geplakt worden - enkele slingers bekijken en op typische kenmerken ingaan
- eerst een instructie geven en die vlak daarna uitvoeren op een vergroot model van wat de leerlingen krijgen,nog eens verwoorden

taalaanbod

woorden: klasvoorwerpen: *potlood - schaar - papier - figuur*
helft - rand - strook - rechthoek - lijn
plaatsaanduidingen: *bovenkant - onderkant - midden - zijkant*
beschrijvende termen: *lang - smal - rond - recht - schuin - mooi*
handelingen: *vouwen - knippen - tekenen - kiezen - versieren*

structuren: gedragssturing (gebod): gebiedende wijs
uitdrukken van oordeel: *Vinden jullie dit* ook *een mooie slinger?*

5 Klasportret maken

doel
- oefenen van motorische vaardigheden, groepsverbondenheid versterken, gericht taalaanbod
- ** het kunnen tekenen van je eigen hoofd, romp en benen, het kunnen maken van een kubus, groepsvorming*

materiaal
papier, potlood, gom, eventueel voorgesneden of voorgetekende bladen papier om kubussen van te maken (3 per 4 leerlingen) (kopieerbladen Tekenen en Knutselen blz. 233)

organisatie
in groepjes van 4 en individueel (tekenen)

verloop
- de leerlingen duidelijk maken dat ze een soort "klasfoto" zullen maken om bijvoorbeeld op de vensterbank van hun klas te zetten (of op een daartoe bestemde tafel ergens in de klas); eventueel zelf een voorbeeld meebrengen om de bedoeling te illustreren: de zijden van één kubus zijn bestemd voor gezichten van klasgenoten, een andere kubus is bestemd voor de rompen en armen en de derde kubus is bestemd voor de benen - de kubussen worden op elkaar gezet: met drie kubussen kunnen dus vier tot zes leerlingen afgebeeld worden
  duidelijk maken dat de leerlingen (per groepje) van de leerling die rechts naast hen zit het hoofd, de romp en de benen op de drie verschillende kubussen moeten tekenen (en inkleuren) - zo komt elke leerling aan bod en worden niet enkel "de vriendjes" getekend - op de kubussen kan bijv. met een stipje door de leerkracht aangegeven worden welke vlakken van een tekening voorzien moeten worden, zodat de boven en onderkant van de kubussen wanneer deze op elkaar gezet worden leeg zijn - wanneer de leerlingen klaar zijn met tekenen kunnen de kubussen in elkaar geplakt worden en in de goede volgorde op elkaar gezet worden - geef de kubussen een goed plaatsje in de klas

taalaanbod
woorden: foto - *buur - kubus - kleurpotlood - lijm - papier*
lichaamsdelen: *hoofd - romp - armen - benen* etc.
handelingen: *proberen - tekenen - op (elkaar) zetten*
plaatsaanduidingen: *erop - eronder - middenin - rechts*
beschrijvende termen: *recht - krom - gebogen - smal - breed*
structuren: gedragssturing (gebod en verbod): gebiedende wijs

6 Zelfportret: een trekpop

doel
- oefenen van de motorische vaardigheden, gericht taalaanbod, gebruiken van visuele informatie
- ** het kunnen maken van een papieren trekpop die door inkleuring met potlood gelijkenissen vertoont met jezelf*

materiaal
stevig papier of dun karton voor elke leerling, grijs potlood, schaar, kleurpotloden (of verf + penseel/stiften/...), sterk garen (voor verbinding van de delen)
- splitpennen
- priem of dikke stopnaald (kan doorgegeven worden)
- eventueel garen om de haren van de trekpoppen mee te maken
- voorbeeld van verbindingen trekpop en de verschillende onderdelen van de trekpop (kopieerbladen Tekenen en Knutselen blz. 234, 235 en 236)
- een voorbeeld, bij voorkeur een trekpop die op de leerkracht lijkt

organisatie klassikale instructie, individuele uitvoering

verloop

de leerlingen vertellen dat ze een pop van zichzelf gaan maken, als voorbeeld de leerkracht-trekpop tonen: *"We gaan een pop maken die op onszelf lijkt. Kijk, dit is zo'n pop. Herkennen jullie wie die pop is? Ja, dat ben ik zelf. Deze pop lijkt op mij. Kijk eens, als je aan het touwtje trekt, dan beweegt de pop. Vinden jullie dat leuk? Vandaag leren jullie zo'n pop maken. Probeer de pop er zoveel mogelijk als jezelf te doen uitzien."*

de leerlingen dun karton geven - de verschillende onderdelen van de trekpop geven (kopieerbladen) - de leerlingen de onderdelen laten uitknippen - nagaan of alle leerlingen weten met welke lichaamsdelen de onderdelen van de pop overeenkomen - de leerlingen eventueel als oefening de figuur op de juiste manier laten vormen met de losse onderdelen - de onderdelen op het karton laten leggen en laten omlijnen met potlood of vastplakken met lijm - de verschillende onderdelen mogen elkaar zeker niet overlappen, er is best drie tot vier centimeter tussen de onderdelen

- vragen of die onderdelen op de armen, benen, kleren, het gezicht, ... van de makers lijken - het antwoord is "nee", iedereen heeft precies dezelfde stukken als zijn buur, de leerling voor en achter hem, ... - de leerlingen uitleggen dat ze de verschillende onderdelen zo moeten aanpassen dat ze op zichzelf beginnen te lijken - de leerkracht-trekpop nog eens tonen ter illustratie - de leerlingen laten aanduiden of uitleggen wat aan die pop veranderd is

  de leerlingen de onderdelen laten aanpassen en inkleuren - de leerlingen laten aanduiden waar de grote gaatjes moeten komen (voor de splitpennen) en de kleine gaatjes (voor het garen)
- de leerlingen op basis van het blad met de verbindingen zelf de verbindingen laten maken - er wel op wijzen dat de draden die de pop in beweging trekken, vrij strak moeten zijn (zoals op de tekening)

  tips voor de haren in touw: men kan breiwol uitrafelen, opstroppen, ... om verschillende soorten haar (steil, krullend, ...) voor te stellen
- de trekpoppen bespreken en vergelijken met de leerlingen

taalaanbod

woorden: *gaatje - pop - onderdeel - jezelf*
lichaamsdelen: *arm - hoofd - onderbeen - bovenbeen - lijf*
klasvoorwerpen: *papier - schaar - potlood - stiften - verf - touw -karton*
handelingen: *tekenen - knippen - plakken - kleuren - prikken - trekken - bewegen - verbinden - ordenen - in elkaar passen - -lijken (op) - veranderen - aanpassen - voorstellen - aanwijzen - vergelijken*

structuren: vragen: *Waar* moet dat liggen? Op *wie* lijkt die pop?
gedragssturing (gebod): gebiedende wijs

7 Wajang-poppen: Hacivat en Karagöz

doel

- gericht taalaanbod, oefenen van motorische vaardigheden
- * *het kunnen maken van een pop* voor een *schimmenspel en deze enigszins kunnen hanteren in een schimmenspel*

materiaal

- een laken
- punaises
- 2 stoelen
- een spot, lamp of kaars
- kopies van Hacivat voor de helft van de klas, van Karaöz voor de andere helft (kopieerbladen Tekenen en Knutselen blz. 237 t/m 240)
- karton (of anders de kopies op dik papier maken)

- uitgewerkte pop
- splitpennen, punaises, stokjes (0,5 cm dik, 30 cm lang), kleurmateriaal, schaar
- verhalen van Hacivat en Karagöz (leerkrachtenbijlage blz. 28 t/m 32)
- boek over marionetten en poppen, bijvoorbeeld: *Maak en doe het zó. Marionetten en poppen.* Lannoo, Tielt (1976).
- attributen uit het verhaal dat je klassikaal wil brengen

organisatie heterogene groepen

verloop

- voorbereiding: een laken tussen 2 stoelen spannen - ervoor zorgen dat het laken tot op de grond komt - dan een spotlicht, een lamp of een kaars achter het laken plaatsen
- aanbrengen dat niet alleen mensen kunnen bewegen, ook dingen kunnen bewegen - de leerlingen vertellen dat je dat gaat tonen - het lokaal verduisteren (de toeschouwers moeten in het donker zitten) - een van de schimmenpoppen Hacivat of Karagöz nemen en laten bewegen tussen het laken en het licht - eventueel een verhaaltje (of een deel van een verhaal uit de leerkrachtenbijlage) erbij vertellen - het licht weer aan doen - de pop in het licht tonen
- vragen of de leerlingen dat soort pop kennen - indien één van de leerlingen de poppen kent, die leerling zoveel mogelijk laten vertellen over Hacivat en Karagöz - anders zelf een aantal dingen vertellen: komen uit Turkije, metselaar en timmerman die in 14e eeuw aan moskee werkten, maakten teveel grapjes, sultan liet hen doden omdat ze niet genoeg werkten en ook andere mensen van het werk hielden, later kreeg de sultan spijt, hij liet poppen maken die op hen lijken en zo ontstond de traditie van het spel met Hacivat en Karagöz in Turkije - vertellen dat het spel vroeger heel veel werd opgevoerd, maar nu niet meer zoveel - aangeven dat de meeste mensen de verhalen nog wel kennen
- vragen of de leerlingen deze vorm van poppenspel kennen - of ze het al eens gezien hebben in het land waar ze vandaan komen - vragen of ze andere soorten poppenspel kennen - de leerlingen die willen het hun gekende poppenspel laten uitleggen en schematisch laten tekenen op het bord (of tekenen terwijl de leerkracht verwoordt wanneer de anderstalige nieuwkomer zich nog niet voldoende verbaal kan uitdrukken) - vragen of die poppen nu nog gebruikt worden - wijzen op de verschillen tussen de verschillende poppenspelen
- eventueel zelf een aantal andere poppen meenemen of prenten uit een boek laten zien voor het geval de leerlingen niet voldoende ideeën hebben
- aan de leerlingen uitleggen dat ze zelf een schimmenfiguur kunnen maken - de helft van de leerlingen een Karagöz figuur geven, de andere helft een Hacivat figuur geven - mondelinge instructies geven voor het maken van de figuren: eerst de verschillende delen van de figuren bespreken (herhaling van de lichaamsdelen) - de delen dan laten kleuren - als ze gekleurd zijn kunnen de verschillende delen uitgeknipt worden - daarna de splitpennen uitdelen en de leerlingen zelf laten zoeken hoe de verschillende delen in elkaar moeten passen - eventueel kunnen er kleine gaatjes in de pop gemaakt worden (zoals bij de echte poppen) - tenslotte moeten de leerlingen nog stokjes op de pop zetten om de pop te laten bewegen: de leerlingen eerst zelf laten zoeken waar de stokjes het beste komen om de pop te laten bewegen (dat is verschillend voor de twee poppen omdat ze anders verknipt zijn) besluiten dat een stokje moet komen op de delen die kunnen bewegen - de stokjes laten bevestigen door aan de voorkant een punaise door de pop te drukken en daar aan de achterkant het stokje op te drukken
  de leerlingen laten experimenteren met hun poppen: de leerlingen mogen om beurten achter het scherm gaan staan (een Hacivat en Karagöz tegelijkertijd)(laat hierbij met name de anderstalige nieuwkomers aan bod komen) - de andere leerlingen mogen opdrachten geven voor bewegingen die de leerlingen achter het scherm met hun pop moeten maken - de leerlingen moeten ook zoeken wanneer het

beeld goed scherp is
- het verhaal "Suiker of peper?" van Hacivat en Karagöz voorlezen terwijl twee reguliere leerlingen met de poppen achter het doek bewegen: de poppen komen op (zijn zichtbaar voor de toeschouwers) en gaan af (worden onzichtbaar voor de toeschouwers) - waarschijnlijk zal blijken dat het moeilijk is om meteen met het vertellen mee te bewegen - ga enkele zinnen na en bespreek de bewegingen die erbij gemaakt kunnen worden - zo worden de leerlingen nogmaals gewezen op de bewegingen die mogelijk zijn met de poppen - de anderstalige nieuwkomers hebben bij het vertellen van het verhaal de rol van toeschouwer

opmerking leerlingen die interesse hebben en zelfstandig de verhalen kunnen lezen, kunnen per drietal (een verteller en twee spelers) een verhaal mee naar huis nemen om te oefenen en later die week in de klas te spelen (leerkrachtenbijlage blz. 28 t/m 32)

taalaanbod woorden: *figuur - (lichaams)delen - schaar - karton - pop*
handelingen: *drukken (door/op) - komen uit - maken - kleuren - geven - knippen - zoeken - raden - kunnen mogen - moeten - in elkaar zetten - verbinden -zien - bewegen - vasthouden - bevestigen (op) - spijt hebben van - grapjes maken - lachen - straffen*
beschrijvende termen: *donker - licht - vorm - er uitzien als/hetzelfde - verschillend*
tijdsaanduidingen: *vroeger - nu - eerst - dan - daarna - tenslotte*
structuren: vragen: *Hoe* kun je de pop bewegen? *Waar* moet dit been vastgemaakt worden?
gedragssturing (gebod): gebiedende wijs en *moeten*

8 Vliegtuigjes en een helikopter

doel
- gericht taalaanbod, oefenen van de motorische vaardigheden
- ** het kunnen vouwen van een papieren helikopter en verschillende modellen papieren vliegtuigjes*

materiaal
- knipblad helikopter voor alle leerlingen (kopieerbladen Tekenen en Knutselen blz. 241)
- vouwmodellen voor vliegtuigjes voor de leerkracht (leerkrachtenbijlage blz. 33 t/m 35)
- voldoende papier om een hoop vliegtuigjes mee te vouwen
- foto of tekening van vliegtuig en helikopter
- vergroot helikopterknipblad

organisatie klassikale instructie

verloop
- de leerlingen laten raden welk vervoermiddel het vlugste/snelste is, niet op de grond moet rijden, ... - helikopter en vliegtuig zo introduceren, foto's van vliegtuigen en helikopters tonen - dan het helikoptertje vouwen - instructies geven en visualiseren door voor te doen aan de hand van een grote helikopter - de leerlingen hun helikoptertjes uit laten proberen
- daarna enkele vliegtuigjes vouwen - eerst de leerlingen allemaal samen hetzelfde vliegtuig laten vouwen (vliegtuig 1 van de kopieerbladen) - daarna vragen of de leerlingen zelf nog andere vliegtuigmodellen of helikoptermodellen kennen - eventueel een leerling die wil een eigen vliegtuigmodel laten vouwen - de hele klas dat model laten navouwen aan de hand van instructies van de leerkracht (bij leerlingen met een kleine spreekvaardigheid in het Nederlands) of op instructie van de leerling zelf - als de leerlingen niet veel modellen aanbrengen, de andere

vliegtuigjes uit de kopieerbladen ook laten vouwen

opmerking wanneer er wel voldoende modellen door de leerlingen worden aangedragen, kunnen de instructiebladen voor de overige vliegtuigjes als neerslag mee naar huis gegeven worden

taalaanbod woorden: model - *voorbeeld - werkplan/knipblad - lijn - precies - punt - andere - kennen - dubbel*
handelingen: *vouwen - nemen - knippen - voordoen - vliegen - uitproberen*
schoolvoorwerpen:schaar - *papier*
plaatsaanduidingen: *in de lucht - naar buiten - naar binnen - hoeken - midden - naar achter - naar* voor - *opzij*
tijdsaanduidingen: *eerst - dan - daarna - tenslotte*
structuren: gedragssturing(gebod): gebiedende wijs

BEWEGING

Voorbeeldtaak: Trefbal (taak 3) 133

BEWEGING

1 Bezoek aan de sportzaal + sportactiviteiten 135
2 Dassenroof 137
3 Trefbal 137
4 Papegaaienspel 2 138
5 Spiegelspel 138
6 We gaan op berenjacht 139
7 Bal in beweging 141
8 Estafette 141
9 Ra,ra,ra, wie heeft die bal? 142
10 Burchtspel 142
11 Een variant op Engels Bedot 143
12 Gekke bewegingen 144
13 Hinkelspel 145
14 Blokken en figuren zetten # 147

Voorbeeldtaak: Trefbal

doel
- gericht taalaanbod, groepsvorming door samenspel
  * *gericht een bal kunnen gooien vanuit stilstand, het kunnen afhouden van een bal zonder gebruik van handen, samenspel*

materiaal
- een (zachte) bal
- zakdoeken of linten gelijk aan het aantal leerlingen

organisatie
klassikaal, in 2 ploegen

verloop
duidelijk maken dat de leerlingen van ploeg 2 elk een zakdoek om de rechterarm moeten binden of een lint om moeten doen en op een willekeurige plaats in de zaal moeten gaan staan
  * *Alle leerlingen met het nummer 1 moeten in het rechter veld gaan staan. Iedereen in dat veld krijgt een lint van mij dat je* om *moet doen*

- aan één van de mentoren de opdracht geven één van de leerlingen van de andere ploeg met de bal te raken - als dat lukt, duidelijk maken dat de getroffen leerling naar de andere ploeg moet overgaan - als het niet lukt om de leerling af te gooien (doordat de leerling in kwestie de bal met de handen opvangt of doordat de bal geen doel treft) mag de partij die de bal in handen krijgt een nieuwe poging wagen - uitleggen dat leerlingen die door de bal afgetikt zijn hun lint/zakdoek moeten inleveren en daarna bij de tegenpartij mee moeten doen - de leerlingen zonder li nt/zakdoek moeten een lint/zakdoek halen voordat ze bij de tegenpartij mee mogen spelen
  * Y, *gooi de bal en probeer iemand te raken: X,* Y *heeft je geraakt: je hoort nu bij de andere ploeg. Doe je lint maar af en geef het aan mij.* Ga *maar in het andere veld staan, je* moet *nu daar meespelen.*
  • Y, *je hebt niemand geraakt. Nu mag de andere ploeg gooien.*
    Wat jammer: X heeft de bal eerst opgevangen, maar daarna heeft hij de bal laten vallen. Nu moet X *toch bij de andere ploeg. Doe je lint maar af.* (enz.)

door demonstratie duidelijk maken dat het niet is toegestaan met de bal in de handen te lopen:
  * *Jullie mogen niet lopen als jullie de bal in de handen hebben. Jullie mogen wel de bal overgooien naar kinderen uit je eigen ploeg.*

- er wordt gespeeld tot alle spelers tot 1 ploeg behoren
  * *Het spel is gedaan als 1 ploeg helemaal weg is, dus als iedereen (of niemand) een zakdoek heeft.*

opmerking
trefbal is een spel waar makkelijk differentiatie in aangebracht kan worden, bijv. in de rol die leerlingen krijgen wanneer ze afgegooid zijn:
. met de tegenpartij meedoen
. aan de kant gaan zitten - als de vierde leerling dan aan de kant komt zitten mag de eerste leerling weer meedoen
• de twee ploegen in twee tegenover elkaar liggende velden laten staan - de partijen mogen niet in elkaars veld komen
. een uitbreiding op bovenstaande regel is dat de getikten in het gebied buiten het veld van de tegenpartij moeten gaan staan en moeten proberen de bal te pakken te krijgen om vanuit hun gebied de tegenpartij af te gooien, deze getikte leerlingen kunnen hier dus niet nog eens afgetikt worden

. het aantal ballen vermeerderen

taalaanbod

woorden: ploeg - *bal - zakdoek - lint - spel - regel - ene - andere - uit*
plaatsaanduidingen: *buiten - de kant*
handelingen: gooien - *raken - (op)vangen - (gaan) staan - wisselen - proberen - afgeven - overgaan - veranderen*

structuren: gedragssturing (gebod en verbod)
uitdrukken van oordeel: *Die bal heb je goed gevangen. Ik had nooit gedacht dat ...*

1 Bezoek aan de sportzaal + sportactiviteiten

doel

- groepsvorming, veilig klimaat: hoe functioneert de school, gericht taalaanbod
- ** grove motoriek, kunnen samenwerken in spelactiviteiten*

materiaal

- voor het bezoek: afbeelding van een sportzaal in een school (leerkrachtenbijlage blz. 36)
- per leerling een opdrachtenblad met sporttoestellen/disciplines (kopieerbladen Beweging blz. 245)
- voor de activiteit in de sportzaal:
  - materiaal om de voeten te binden per tweetal (bij voorkeur geen touw)
  - 1 lucifer per tweetal
  - 2 planken (of stukken karton / kranten / ...), alternatief: stoelen
  - een 'tak' voor iedereen
  - een ballon per tweetal

organisatie

voor het bezoek: klassikale instructie - groepje anderstalige nieuwkomers met mentor - individueel (reguliere leerlingen) - klassikale bespreking

verloop

- het bezoek aan de sportzaal:

  vooraf de afbeelding van de sportzaal (vergroot) op het bord hangen en het woord 'sport' introduceren - duidelijk maken dat er op de school ook aan sport wordt gedaan en dat er een plaats is (binnen/buiten) waar dat gebeurt - uitleggen dat één mentor de anderstalige nieuwkomers die plaats gaan tonen - aan alle leerlingen het opdrachtenblad met de sporttoestellen uitdelen en uitleggen dat de anderstalige nieuwkomers met de mentor moeten gaan kijken welke van de toestellen er in de turnzaal aanwezig zijn - duidelijk maken dat de leerlingen dit aan kunnen geven door een cirkel om de afbeelding te zetten - aan de mentor uitleggen dat hij/zij het groepje in stilte mee moet nemen - aan de reguliere leerlingen (blijven in de klas) de opdracht geven in tweetallen na te gaan of ze weten welke toestellen van het opdrachtenblad er in de turnzaal zijn
  de resultaten van de reguliere leerlingen alvast bespreken met de reguliere leerlingen wanneer de anderstalige nieuwkomers meer tijd voor hun opdracht nodig hebben - naderhand het algemene resultaat hiervan bespreken samen met de resultaten die de anderstalige nieuwkomers hebben - een andere mogelijkheid is de resultaten gelijktijdig bespreken - de nadruk mag bij de bespreking niet te veel uitgaan naar de namen van de toestellen of sportdisciplines die toch niet op school aanwezig zijn of beoefend worden - enkel naar de dingen die wel aanwezig zijn
  opmerking: bij de eerste klas alle leerlingen in groepjes naar de turnzaal laten gaan en daar gelijktijdig bekijken welke toestellen er zijn - dit omdat de turnzaal voor de eerste klassers ook nog vrij nieuw is

- in de sportzaal enkele van de volgende activiteiten organiseren voor de hele klas (de activiteiten die niet aan bod komen in deze les eventueel in andere lessen gebruiken (bijv. als beginactiviteit)

  (1) hindernissenloop:
  met banken, matten, een plint, een bok, enz. een parcours maken en aan de leerlingen duidelijk maken dat ze dat parcours in kettingvorm moeten afleggen (iedereen geeft aan elkaar een hand en er mag niet gelost worden)

  (2) 'de oceaan over':
  aan de leerlingen duidelijk maken dat de hele groep moet proberen een afgesproken eindpunt te bereiken met behulp van twee planken zonder de vloer te raken - in

plaats van planken kunnen ook andere zaken gebruikt worden, zoals karton of kranten - een andere mogelijkheid is de groep per drie of vier spelers een stoel te geven, of per speler een baksteen plus één extra voor de hele groep

(3) koers met gebonden voeten:
de klas in twee groepen verdelen en per ploeg koppels laten vormen - de leerlingen per twee met de voeten aan elkaar laten binden (rechtervoet van ene leerling aan linkervoet van andere leerling): duidelijk maken dat ze zo snel mogelijk aan de lijn moeten geraken.

(4) koers met lucifer tussen de wijsvingers:
de klas in twee ploegen verdelen en per ploeg koppels doen vormen - duidelijk maken dat de leerlingen een afstand af moeten leggen, de wijsvingers tegen mekaar, met daartussen een lucifer - als de lucifer valt, gaat het koppel opnieuw naar de start -het is de bedoeling dat heel de ploeg zo vlug mogelijk aankomt

(5) ballonnen loop:
de klas in twee ploegen verdelen en per ploeg koppels doen vormen - duidelijk maken dat de leerlingen een afstand af moeten leggen met een ballon tussen hen in en dat die ballon niet mag vallen - ze mogen de ballon echter niet met de handen aanraken en niet in de mond nemen - als de ballon valt gaat het koppel opnieuw naar de start

(6) vooruit-achteruit-vooruit:
de klas in twee ploegen verdelen en per ploeg drietallen doen vormen - duidelijk maken dat de leerlingen een afstand af moeten leggen op de volgende manier: de 3 spelers steken het hoofd onder elkaars arm, de middelste speler staat echter andersom, tegen de looprichting in

(7) 'hinkelen':
de klas in twee ploegen verdelen en per ploeg drietallen doen vormen - duidelijk maken dat de leerlingen een afstand af moeten leggen op de volgende manier: bij de start pakt de achterste leerling de linkervoet van de voorste leerling met zijn linkerhand vast en legt zijn rechterhand op diens rechterschouder

(8) 'draaien':
duidelijk maken dat de leerlingen een kring moeten vormen, met de rug naar het midden en dat ze elkaar de hand moeten geven - ze moeten proberen om, zonder de handen los te maken, zich met het gezicht naar het midden te draaien

(9) 'Van tak naar tak':
de leerlingen een kring laten vormen op twee meter van elkaar - duidelijk maken dat iedereen in dezelfde richting moet kijken en een tak verticaal moet vasthouden, langs de buitenkant van de kring - bij een afgesproken signaal laat iedereen zijn tak los en probeert de tak van de leerling voor hem te onderscheppen

taalaanbod

woorden: namen van turntoestellen (enkel terloops vermelden):
lange mat - valmat - plint - bok - bank - sportraam - touwen - enz.
plaatsaanduidingen: *links/rechts - in - achter/voor - naast - boven/op/onder*
handelingen: *zitten - staan - lopen - houden e.d., samen - vlug - voorzichtig* e.d.

structuren: plaatsaanduidingen: "Je moet tot *aan* de lijn gaan. X, duid eens aan *tot* waar je moet gaan? X, waar moet je *naartoe?"*
tiidsaanduidingen: *Nu* gaan jullie ...." "Eerst doen jullie x *en dan* y"
gedragssturing: gebiedende wijs en *moeten*

2 Dassenroof

doel
- gericht taalaanbod, groepsvorming
- ** korte afstanden kunnen rennen, rol van tikker tijdens het spel aan kunnen nemen*

materiaal
- stukje krijt of koord om cirkel te maken op de grond - grote zakdoek
- blokken of pionnen

organisatie klassikaal

verloop
- de klas wordt in twee gelijke ploegen verdeeld, beide ploegen staan tegenover elkaar achter een lijn (tussen beide ploegen moet minstens 10 meter afstand zijn) - in het midden tussen beide ploegen is een cirkel op de grond getekend of 'gelegd' waarin een zakdoek ligt
- de leerlingen uit beide ploegen krijgen elk een nummer van 1 tot hoeveel leerlingen er in één ploeg zijn (in elke ploeg is er dus een nummer 1, een nummer 2, enz.)
- het spel verloopt als volgt: de leerkracht noemt een nummer (bijv. "De nummers drie!"), de leerlingen met dat nummer lopen zo snel mogelijk naar de cirkel, proberen met één hand op de rug de zakdoek te pakken en terug te lopen tot achter de lijn van hun ploeg - de leerling die de zakdoek niet heeft kunnen pakken, probeert de andere te tikken voor die terug over de lijn is - als beide leerlingen gelijk aan de cirkel met de zakdoek gekomen zijn, kan het gebeuren dat ze een tijdje rond de cirkel blijven hangen (elk met een hand op hun rug!), de ander in het oog houdend om hem of haar te tikken van zodra die een poging onderneemt om de zakdoek alsnog weg te grissen; in dit geval kan de leerkracht er nog een ander nummer (of zelfs nog meerdere nummers) bij roepen, waarbij elke leerling enkel met zijn eigen nummer kampt
- laat het spel door de reguliere leerlingen voordoen - dit is eenvoudig te doen door de nummers te roepen die niet aan de anderstalige nieuwkomers zijn toebedeeld - ervoor zorgen dat de verschillende situaties (zie hierboven) die kunnen ontstaan duidelijk zijn voor de anderstalige nieuwkomers
- per zakdoek die in het kamp wordt gehaald zonder getikt te worden, verdient een ploeg één punt - ook voor elke keer dat iemand een leerling die met de zakdoek aan de haal is, kan tikken voor hij of zij over de meet is, wordt een punt toegekend - de punten laten aangeven door een blok of pion per punt rechtop te zetten
  - er kan eventueel op voorhand afgesproken worden dat de ploeg die eerst 10 punten heeft, gewonnen is - bij een groot aantal leerlingen de klas in drie groepen verdelen - tijdens het spel één groep aan de kant laten zitten - de ploeg die als eerste 5 punten heeft in het veld laten staan - de verliezende ploeg laten wisselen met de ploeg die aan de kant zit

taalaanbod

woorden: *ploeg - nummer - zakdoek - midden - lijn - punt - regel*
<u>getallen</u> van 1 tot ...
<u>handelingen:</u> *wegnemen - tikken - lopen - helpen - kijken - elkaar goed in het* oog *houden*
<u>beschrijvende termen:</u> *rechtop - snel*

structuren: <u>gedragssturing</u> (gebod en verbod): gebiedende wijs
<u>uitdrukken van oordeel:</u> *Wel, dat was even heel spannend zeg.*

3 Trefbal

Zie voorbeeldtaak handleiding blz. 133

4 Papegaaienspel 2

doel
- gericht taalaanbod, groepsvorming
- ** grove motoriek, beschrijvend luisteren/spreken*

materiaal geen

organisatie klassikaal in kring

verloop — opdrachten geven tot de uitvoering van bepaalde handelingen: een gebaar maken en doorgeven - de leerlingen volgen elkaar zo snel mogelijk op in een bepaalde richting - mogelijke gebaren zijn: linkervoet vooruit, rechtervoet vooruit, klappen in de handen in linkse richting, in rechtse richting, linkerarm vooruit steken, omhoog steken, hurken, op rechterbeen alleen staan, weer op beide benen springen, met het hoofd knikken, met de heupen draaien ...
- door een bepaald teken kan het gebaar van richting veranderen
- de leerlingen zelf gebaren laten verzinnen om door te geven
- tempo is belangrijk om deze oefening boeiend te houden
- alle gebaren ook zelf talig uitdrukken (of door een leerling die dat aankan)

taalaanbod

woorden: *beweging - afspraak - snel - traag - richting - hetzelfde - (iets) anders*
li chaamsdelen: *hand - voet - been - arm - hals -*
handelingen: *draaien - klappen -* (vooruit/omhoog) *steken - springen - veranderen - verwisselen*
plaatsaanduidingen: *linker/rechter - naar links/rechts - omhoog/omlaag - vooruit/achteruit - naar boven/naar beneden - opzij - achterover*

structuren: vragen: *Ziet iedereen wat ik* doe? *Kunnen* jullie die beweging nadoen?
gedragssturing (gebod - intentieverklaring - uitnodiging)

5 Spiegelspel

doel
- gericht taalaanbod, groepsvorming door samenwerking
- ** het kunnen inspelen op initiatieven van de ander, het zelf initiatief kunnen nemen, rekening kunnen houden met de ander*

materiaal
- eventueel een spiegel

organisatie klassikaal met tweetallen (anderstalige nieuwkomers met hun mentoren)

verloop — de leerlingen staan in tweetallen tegenover elkaar (een deel van de groep kan observeren) - de een is de spiegel, de ander de persoon voor de spiegel die de bewegingen aangeeft - de spiegel beweegt zo vlug en getrouw mogelijk mee met de aangever - een stopteken afspreken: als dat teken wordt gegeven moeten de leerlingen doodstil blijven in de houding die ze hadden aangenomen - de leerkracht kan dan taalaanbod doen m.b.t. dat wat er te zien is - bij een nieuw teken de rollen omkeren - later nemen de observatoren over - de opdracht éénmaal voor laten doen door een tweetal reguliere leerlingen ter verduidelijking voor de anderstalige nieuwkomers -de observatoren gerichte kijkopdrachten geven en daar ook op ingaan (evt. kijken of er wel gereageerd wordt, of het gevarieerde bewegingen zijn, ...)

taalaanbod woorden: *zo (vlug) mogelijk - zoals - alsof - beweging - teken - reactie*
handelingen: *bewegen - zien - nadoen - stoppen - stilstaan - beginnen - reageren*
structuren: vragen: *Wat doen zij* nu? *Wat zien jullie* nu?
uitdrukken van oordeel: Y *heeft zeer goed en zeer snel meebewogen.*

6 We gaan op berenjacht

doel
- gericht taalaanbod, verwerven van rekenbegrippen die betrekking hebben op tijd en ruimte
- ** grove motoriek , rekening kunnen houden met elkaar*

materiaal
- hindernissen zoals een touw, een zweedse bank, een tafel, stoelen, een mat, een kapstok met jassen,...
- boek: *Wij gaan op berenjacht* van Helen Oxenbury en Michael Rosen, 1989, J.H. Gottmer-Haarlem
- een teddybeer, tekening of foto van een beer en van een jachtgeweer of tekening van een beer in een kooi

organisatie klassikaal

verloop
- de leerkracht en de leerlingen ondernemen samen een hindernissenparcours waarbij ze de beer zoeken (die is ergens in de klas of in de ruimte waar het hindernissenparcours opgesteld is, verstopt) - het hindernissenparcours varieert naargelang de mogelijkheden van het lokaal - er wordt vanaf een dikke mat gestart die als denkbeeldig huis functioneert - de beer ligt in de open springkast (de plint) - als de leerlingen de beer zien moet het parcours terug gelopen worden maar nu sneller want de beer zit achter ze aan - de leerlingen lopen in een lange rij achter de leerkracht aan door het parcours
- eerst duidelijk maken wat een 'beer' en wat een 'jacht' is of wat een 'gevangen beer' is - de tekeningen of foto's gebruiken om dat te verduidelijken
- als inleiding het volgende vertellen: "We *gaan nu met de hele klas op berenjacht. Er is een beer verstopt in de klas en die moeten we zoeken. Maar dat zal niet gemakkelijk zijn.* We *zullen onderweg heel wat moeten klimmen en kruipen. Ik ga telkens een zin voorzeggen en jullie moeten mij nazeggen als jullie kunnen. Jullie mogen alvast flink beginnen te stappen en in een rij achter mij aanlopen."*
- de leerlingen laten marcheren en zelf ook meedoen, de berenjacht begint:

leerkracht: We *gaan op berenjacht.*
leerlingen: *We gaan op berenjacht.*
leerkracht: *We gaan een grote beer vangen.*
leerlingen: We *gaan een grote beer vangen.*
leerkracht: *We zijn niet bang!*
leerlingen: *We zijn niet bang!*

leerkracht: *Oei! Een bank!*
leerlingen: *Oei! Een bank!*
leerkracht: *We moeten over de bank! We moeten erover!*
leerlingen: We *moeten over de bank! We moeten erover!*
De leerkracht en de leerlingen stappen over de bank.

We gaan op berenjacht. We *gaan een grote beer vangen. We zijn niet bang! Oei! Een kast!* (een lage springkast/plint)

We moeten op de kast klimmen en dan eraf.

de leerkracht en de leerlingen klimmen op de kast en dan eraf

We gaan op berenjacht. We gaan een grote beer vangen. We *zijn niet bang!*
Oei! Een dikke mat!
We moeten rechts langs de mat! We moeten erlangs!

de leerkracht en de leerlingen gaan door de deur

We gaan op berenjacht. We gaan een grote beer vangen. We zijn niet bang!
Oei! Een brug!
We moeten onder de brug! We moeten eronderdoor

de leerkracht en de leerlingen kruipen onder de brug

We gaan op berenjacht. We gaan een grote beer vangen. We zijn niet bang.
Oei! Een grote paal! (gebruik hiervoor een korfbalpaal o.i.d.)
We moeten achter de paal! We moeten erachterdoor!

de leerkracht en de leerlingen gaan achter de paal

We gaan op berenjacht. We *gaan* een *grote beer vangen. We zijn niet bang.*
Oei! Een paard! (gebruik hiervoor het paard)
We moeten onder het paard! We *moeten eronderdoor!*

We gaan op berenjacht! We gaan een grote beer vangen. We zijn niet bang!
Oei! Twee banken!
We moeten tussen de banken! We *moeten ertussen!*

We gaan op berenjacht! We gaan een grote beer vangen! We zijn niet bang!
Oei! Een open kast! (de bovenkant van een springkast afhalen, kartonnen doos, ...)
We moeten in de kast kijken! We moeten erin kijken!
WAT IS DAT?
EEN BEER!

Vlug! We moeten terug!
Terug tussen de banken!
Terug onder het paard!
Terug achter de paal!
enz.
Snel door de (denkbeeldige) *deur heen!*
Heel snel op de dikke mat!
We gaan nooit meer op berenjacht!

- het verhaal lezen nu de leerlingen al vertrouwd zijn met een aantal woorden uit het verhaal - steeds duidelijk aanwijzen over welke prent verteld wordt - moeilijke woorden weglaten, vervangen of nog eens extra parafraseren: 'lang, wuivend gras' wordt bijvoorbeeld 'lang, heel lang gras'; 'dikke, slikkerige modder' wordt bijvoorbeeld 'dikke, vieze/vuile modder' - 'we kunnen er niet bovenover, we kunnen er niet onderdoor' vervangen door 'we kunnen er niet boven, we kunnen er niet over, we kunnen er niet onderdoor' - de woorden 'zwieperdezwiep, plenserdeplons, flapperdeflop, ...' niet lezen, op deze pagina's ingaan op de tekening zelf met vragen als: *"Zien jullie hoe hoog* het *gras is?",* "Hoe *zie je dat het water diep is?", ...*

taalaanbod woorden: *verhaal - beer*
handelingen: *vertellen - meegaan - meezeggen - luisteren - vangen - kijken - rennen - kruipen*
gevoelens: *bang*
plaatsbepalingen: *erachter - eronder - erop - erlangs -* erover - *erdoor*
structuren: vragen: *Zien jullie ... Hoe zie je dat ...?*
gedragssturing(gebod): gebiedende wijs en moeten

7 Bal in beweging

doel
- gericht taalaanbod, groepsvorming door samenwerking
- ** grove motoriek, groepsvorming door samenwerking*

materiaal een zachte bal

organisatie klassikaal

verloop
- de leerkracht legt uit dat de klas een spel gaat spelen met een bal
- de bal mag de grond niet raken en mag enkel opgevangen of omhoog gestoten worden met een bepaald lichaamsdeel, bovendien moet de bal bij zoveel mogelijk verschillende mensen komen - na een afgesproken teken kan dat lichaamsdeel veranderd worden - de leerkracht of een leerling kan het nieuwe lichaamsdeel bepalen
- duidelijk maken dat de leerlingen moeten samenwerken om de bal zo lang mogelijk in de lucht te houden: de bal bijv. niet te hard omhoog stoten, zodat de andere leerlingen de bal makkelijk op kunnen vangen
- de leerlingen in een ruime kring laten staan of verdelen over de turnzaal - eventueel twee groepen maken wanneer het aantal leerlingen groot is

taalaanbod woorden: *samen - grond - bal - lucht - teken - regel - zo ... (lang) mogelijk - niet*
lichaamsdelen: *linkerhand - hoofd - rechtervoet - elleboog - schouder -*

handelingen: *omhoog stoten - wegduwen - opvangen - raken - vallen*
telwoorden
structuren: gedragssturing (gebod)
vragen: *Wie hebben* de bal *allemaal* geraakt?
Hoeveel verschillende mensen hebben de bal geraakt?
uitdrukken van oordeel: *Het duurde heel lang voor de bal viel. Jullie hebben uitstekend samengewerkt.*

8 Estafette

doel
- inzicht krijgen in series van getallen en grootte, gericht taalaanbod
- ** het snel kunnen doorgeven van een bal in een bepaalde lichaamshouding*

materiaal
- kleine kaartjes met opeenvolgende nummers, het aantal **kaartjes moet gelijk zijn aan** het aantal leerlingen
- een tweede reeks nummers voor de estafette met twee ploegen (zie verloop) - variatie: i.p.v. nummers ook: twee kleuren cirkels, per ploeg een kleur, binnen een ploeg ook series door cirkels van klein naar groot te geven

organisatie eerst klassikaal, daarna in twee ploegen

verloop
- de leerlingen elk een nummer geven en duidelijk maken dat ze achter elkaar moeten gaan staan op een rij, in de volgorde van de nummers: *"Jullie hebben allemaal een nummertje gekregen. Nu gaan jullie op één rij staan, achter elkaar, en de eerste is nummer één. Die staat vooraan. Daarna volgt nummer 2. Dan nummer 3, ..."*
- voordoen dat de eerste leerling de bal onder zijn/haar benen door moet geven aan diegene achter zich, de tweede aan de derde, tot de bal bij de laatste is - de laatste mag met de bal in de handen naar voren lopen en zich vóór de eerste zetten (op deze wijze beweegt de hele groep zich langzaam vooruit)
- de leerlingen dit enkele malen laten doen
- *uitleggen* dat *nu* twee *ploegen tegen* elkaar *zullen spelen, met als* doel als *eerste* ploeg bij de eindstreep aan te komen - indien de bal valt moet hij opnieuw door de eerste van de rij doorgegeven worden

taalaanbod
woorden: *zo ... (snel) mogelijk - bal - nummer - getal - rij - op volgorde*
beschrijvende termen: *kleinste - grootste - laatste*
plaatsaanduidingen: *erachter - eronder - erop - vooruit -*
telwoorden: *eerste - laatste - tweede - derde*
structuren: gedragssturing (gebod)

9 Ra,ra,ra, wie heeft die bal?

doel
- gericht taalaanbod, groepsvorming
- * *groepsvorming* door *samenwerking, goed kunnen observeren*

materiaal een bal

organisatie klassikaal

verloop — een leerling een paar meter voor de spelers laten staan met zijn rug naar hen toe - de leerling een bal in handen geven - de opdracht geven de bal over zijn hoofd te gooien, achterover, zodat één van de spelers hem op kan vangen - iedereen zijn handen achter zijn rug laten houden en het volgende liedje laten zingen: *"Ra, ra ra, wie heeft die bal, die* mooie *bal (van goud)?"* - degene die vooraan staat zich om laten draaien en in één keer laten raden wie de bal achter zijn rug houdt - als hij/zij fout raadt, mag degene die de bal in handen heeft voor de groep gaan staan en het spelletje spelen

taalaanbod
woorden: *bal - anderen - meter - iedereen - alsof*
handelingen: *gooien - vangen - omdraaien - raden - vasthouden - zingen - kijken - aanwijzen*
plaatsaanduidingen: *vooraan - (naar) achter*
lichaamsdelen: *handen - rug*
structuren: gedragssturing: gebiedende wijs en *moeten*
vragen: *Wie* heeft de bal? *X heb jij de bal?*

10 Burchtspel

doel
- gericht taalaanbod, groepsvorming
- * *de rol van bewaker en aanvaller kunnen spelen, gericht kunnen gooien*

materiaal
- lege blikjes (of wc-papierrolletjes)
- een bal voor elke spelers (kan ook een zelfgemaakte bal zijn)

organisatie klassikaal

verloop
- alle spelers staan in een wijde kring om een burcht van op elkaar gestapelde lege blikjes - de burcht wordt verdedigd door twee spelers - de spelers in de kring hebben elk een bal en moeten de blikjes omver proberen te gooien - om vanuit een goede positie een voltreffer te plaatsen moeten ze veel samenspelen - als de burcht kapot is, wordt hij weer opgebouwd en komen er andere spelers in het midden
- het aantal verdedigers hangt af van het aantal leerlingen in de kring - wanneer er een groot aantal leerlingen in de klas zit, kunnen er eventueel twee kringen gemaakt worden

taalaanbod
woorden: *bal - kring - teken - samen*
handelingen: (om)gooien - *verdedigen - opbouwen - organiseren - samenwerken - afspreken - zoeken - aanvallen*
beschrijvende termen: *nieuw - kapot - snel*
structuren: gedragssturing (gebod): gebiedende wijs en *moeten*
uitdrukken van oordeel: jullie hebben goed verdedigd.

11 Een variant van Engels Bedot

doel
- gericht taalaanbod, groepsvorming
- ** kunnen geven van instructies, snel kunnen reageren, goed observeren*

materiaal geen

organisatie klassikaal

verloop
- de leerlingen via mondelinge instructie opdrachten geven die ze moeten uitvoeren - de opdrachten zijn instructies om een bepaalde beweging te maken - de leerlingen eerst zelf laten proberen - als blijkt dat de anderstalige leerlingen de opdracht niet snappen, stapsgewijs uitleg geven
- daarna overgaan op een variatie op de les - laat een spelelement inbrengen om het geheel spannender te maken - een voorbeeld is 'Engelse Bedot' of 'Eén twee drie piano' - een variant op dit spel bestaat eruit dat een persoon vooraan staat met de rug naar de andere deelnemers - deze persoon mag de andere deelnemers opdrachten geven waarbij ze naar voren mogen komen bijv. 'twee stappen vooruit' - degene die het eerste de muur bereikt, is gewonnen - wie echter betrapt wordt op beweging als de persoon vooraan zich omdraait, moet weer helemaal naar achter - de deelnemers kunnen aangeduid worden met hun naam of met letters of cijfers - de persoon vooraan kan de leerkracht zijn, om te beginnen, of een reguliere leerling

taalaanbod
woorden: *allemaal - iedereen - iemand - andere*
handelingen: *mogen - moeten* - bewegen - *stilzitten - rechtstaan - staan - weten - raken - luisteren - doen* - uitvoeren - *spelen - zien - neerzetten - omdraaien - beginnen - aankomen - snappen - blijven - opletten*
telwoorden
tijdsaanduidingen: *eerst - daarna - tot slot - als laatste - dan - terwijl - tegelijk*
plaatsaanduidingen: *ervoor - vooraan - achteraan - naar - achter - overkant - tegen - verder - links - rechts - linker - rechter - omhoog -*

omlaag
beschrijvende termen: *langzaam - snel - grote - kleine - lange -korte*
lichaamsdelen: *hoofd - armen - benen - voeten - knie - handen - schouders*

structuren: gedragssturing (gebod): gebiedende wijs
vragen: *Is dat je rechterhand? Klopt dat? Wie* zag je nog bewegen?
uitdrukken van oordeel: *Dat doen jullie goed. X, je hebt goed gekeken.* Y, *je stopte niet op tijd.*

12 Gekke bewegingen

doel

- gericht taalaanbod, groepsvorming
- ** grove motoriek, groepsvorming*

materiaal

geen / eventueel gezelschapsspel waarbij een wijzer aanduidt welke hand of voet op welke kleur van bol moet staan (dit spel kan ook met 2 zelfgemaakte dobbelstenen waarvan op de ene dobbelsteen een linker- en rechterhand en linker- en rechtervoet op de verschillende zijden staan en op de andere dobbelsteen de kleuren - eventueel ook zelf een oud laken van verschillende gekleurde cirkels (gelijk de kleuren van de dobbelsteen) voorzien)

organisatie

klassikaal

verloop

- de leerlingen allemaal samen laten bewegen: - eerst moeten de leerlingen een **schietstoel** vormen: de leerlingen in een rij naast elkaar laten staan - uitleggen dat ze hun armen omhoog moeten steken en elkaars handen zo vast moeten houden - zo ontstaan er doorgangen - de eerste in de rij nu helemaal naar achter laten lopen voor de rij, achterom draaien en verder door de poortjes slalommend terugkeren naar voren - vooraan sluit de leerling aan -duidelijk maken dat ze elkaar zo snel mogelijk moeten volgen
- ook de **waggelslang** doen: de leerlingen moeten hun linkerarm naar achter tussen hun benen steken en de rechterhand van de persoon achter hen vastnemen, zo moet de slang wegwandelen - de **duizendpoot** laten wandelen: de leerlingen lopen op handen en voeten - ze nemen met hun handen de enkels van de voorganger vast
- het spiegelspel kan hier hernomen worden - eventueel de dingen die uitgebeeld moeten worden, uitschrijven op fiches die de reguliere leerlingen dan moeten lezen
- eventueel het gezelschapsspel spelen

taalaanbod

woorden: *allemaal - iedereen - turnzaal - persoon - spel - opdracht - in een rij - stap - een beweging - zo - opnieuw - terug -* een/twee/... *keer - nog eens - ook tegelijk - terwijl - weer - zo ... mogelijk*
plaatsaanduidingen: *naar - achter - aan - linker - rechter - links -rechts - vooruit - omhoog - omlaag - opzij - vooraan - achteraan - de overkant - aan de (rechter)kant - van ... af staan*
beschrijvende termen : *langzaam - snel - vlug - langer - grote - kleine - stil - nieuwe - gewoon -* echt - *ver(der) -*
handelingen: *gaan - vasthouden - buigen - wandelen - staan - moeten - geven - zien - uitleggen - beginnen - bewegen - blijven - mogen - doen*
lichaamsdelen: *handen -* voeten - *enkel - (linker)arm - benen - gezicht -*

structuren: gedragssturing (gebod): gebiedende wijs en moeten
uitdrukken van oordeel: *Ik vind dat jullie het heel goed hebben gedaan. Dat ging niet zo goed.*

13 Hinkelspel

doel
- gericht taalaanbod, groepsvorming
- ** het kunnen hinkelen binnen een beperkt gebied*

materiaal voldoende krijt om de nodige hinkelbanen te tekenen, voor elke leerling een steentje

organisatie klassikale uitleg - groepjes van vier (anderstalige nieuwkomers bij hun mentoren)

verloop —— van tevoren verschillende hinkelbanen op de grond van de turnzaal of het schoolplein tekenen - het spel uitleggen aan de hand van één van de hinkelbanen - vragen of de leerlingen dit spel kennen en ze voor laten doen hoe zij het spelen - duidelijk maken hoe het spel dit keer gespeeld zal worden - gaandeweg de spelregels moeilijker maken (zie variaties kopieerblad) - de volgende regels aan bod laten komen:

. hinkelen gebeurt op een been; de andere voet mag de grond zeker niet raken
. de hinkelvoet mag de krijtlijnen van de hinkelbaan niet raken
. in de vakken 'hemel' en 'aarde' mag met beide benen gestaan worden; (voor sommige varianten: in het vak 'hel' mag je helemaal niet komen; maar daar moet je overheen hinkelen)
. de spelers die niet aan de beurt zijn, letten op of er fouten worden gemaakt
. wie de hele baan heeft gedaan, mag een vak uitkiezen, waarin hij op twee benen mag rusten; daarin wordt dan een groot kruis gezet; de anderen mogen helemaal niet meer in dat vak komen (ook hun steentje niet), maar moeten er overheen hinkelen
. winnaar is diegene die uiteindelijk de meeste vakken heeft aangekruist (vakken als 'hemel', 'aarde', 'hel' mogen niet worden doorgekruist)

de klasgroep in groepjes van ongeveer vier leerlingen verdelen en elk bij een hinkelspel laten spelen - wanneer er verschillende hinkelspelen worden gebruikt, kan er een roulatie plaatsvinden na een afgesproken tijd, zodat de leerlingen verschillende hinkelspelen kunnen spelen

variant
. de gemakkelijke spelvorm: een speler gooit het steentje in de hinkelbaan; hinkelt het achterna en brengt het hinkelend terug
. hindernissen om het moeilijker te maken: bepaalde vakken met spreidsprong nemen (linkervoet in het ene, rechtervoet in het andere) of vakken waarin ineens de andere voet moet worden gebruikt
. moeilijker variant: een speler gooit zijn steentje in vak 1, springt op een been in het vak en schopt met de linkervoet het steentje in vak 2, springt zelf in vak 2, en zo verder tot het eind en dan weer terug; noch het steentje, noch de hinkelaar mogen op de krijtstreep komen, want daar is de speler af - nadat het steentje eerst gewoon in de hand teruggehinkeld is, wordt het bij de volgende serie beurten op het hoofd gedragen, dan op een vinger of op de onderarm, op de knie, op de voet, wordt het steentje over de schouder blindelings in de hinkelbaan geworpen en tenslotte hinkelt iedereen met de ogen dicht

taalaanbod

woorden: *regel - beurt - winnaar - (de) eerste - (de) volgende - eerlijk*
handelingen: *blijven - staan - hinkelen - opletten - doorkruisen - beginnen - gooien - oprapen - uitleggen - stoppen*
telwoorden: *van één* tot *ongeveer veertien*
lichaamsdelen: *been* - voet - *hand*
tijdsaanduidingen: *eerst - dan - daarna*

structuren: gedragssturing (gebod): gebiedende wijs en moeten
uitdrukken van oordeel: *Heel goed* Y, *je hebt niet op de lijnen gestaan.*

Verschillende hinkelspelen

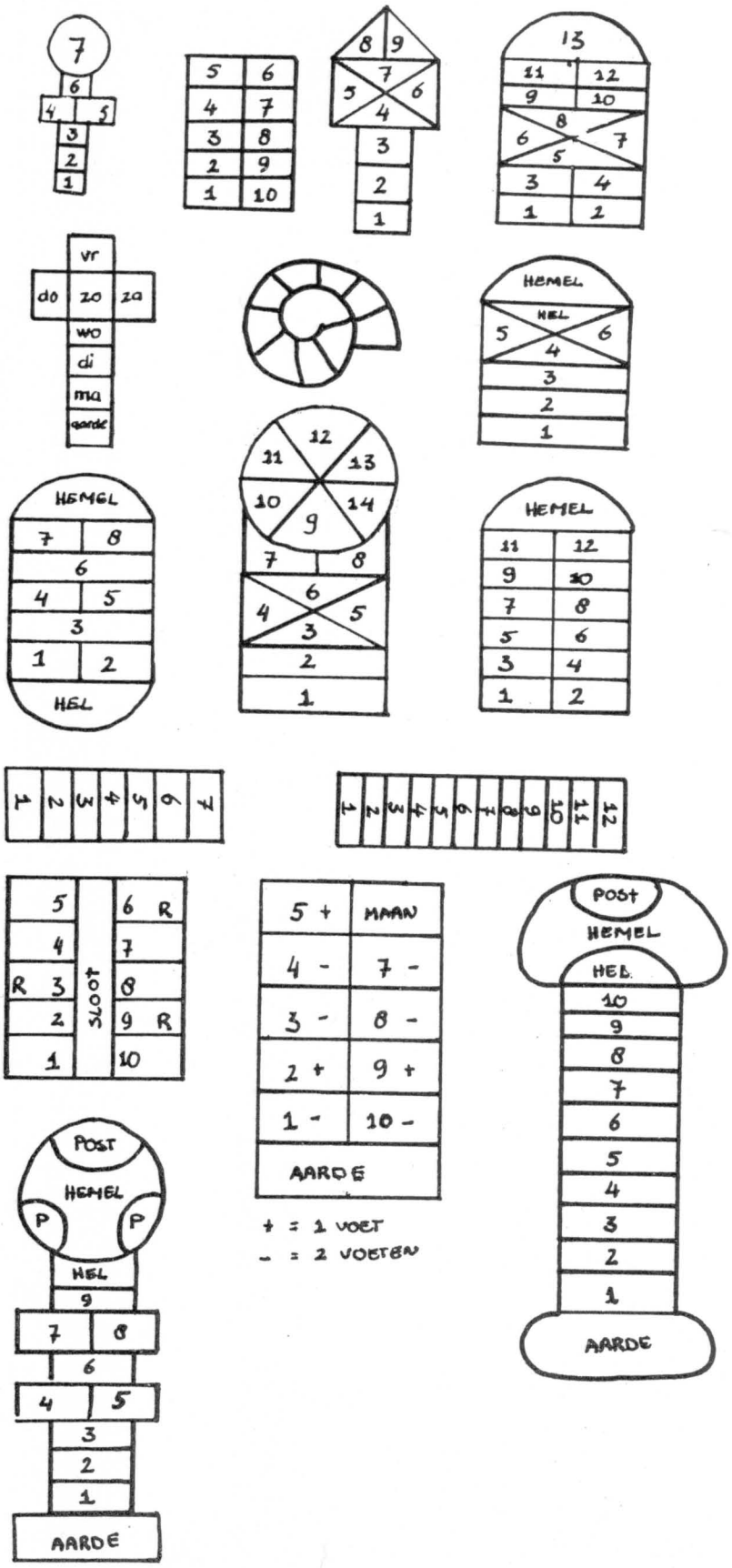

14 Blokken en figuren zetten

doel

gericht taalaanbod, groepsvorming door samenwerking
** groepsvorming door samenwerking, het hebben van inzicht in de mogelijkheden van het spelmateriaal, grove motoriek*

materiaal

- verschillende blokken:
  - zelfgemaakte blokken
  - DUPLO, schoenendozen, grote kartonnen dozen
  - plankjes, potjes met water, potjes met zand
    sponzen, water
  - doos met reserveblokken
  - muziekje:cassette, muziekbeestje, muziekdoos,...
    gekleurde krijtjes (zorg voor verschillende kleuren)

organisatie

klassikaal - heterogene groepen

verloop

- in de turnzaal zeven verschillende hoeken inrichten:
  hoek 1: een verticale hoge lijn op de muur tekenen - de leerlingen moeten een toren bouwen die even hoog is
  hoek 2: een cirkel op de grond tekenen - de leerlingen moeten de blokken op de lijn zetten om een identiek figuur te vormen
  hoek 3: een horizontale lijn op de grond tekenen - de leerlingen moeten potjes water op de lijn plaatsen zonder te knoeien, tot de lijn volledig bedekt is
  hoek 4: een vierkant of rechthoek tekenen - de leerlingen moeten dit figuur geheel opvullen met blokken
  hoek 5: een zigzaglijn op de grond tekenen - de leerlingen moeten deze volplaatsen met blokken
  hoek 6: een lijn op de grond tekenen met lussen van verschillende grootte - de leerlingen moeten deze volplaatsen met blokken van verschillende grootte
  hoek 7: lijnen van verschillende hoogte op de muur tekenen - de leerlingen maken torentjes precies gelijk aan de hoogte van de lijnen met behulp van verschillende blokken
- in iedere hoek een ander soort blokken zetten - als extra in het midden van de turnzaal een doos met blokken neerzetten waar de leerlingen uit mogen pakken als ze te weinig blokken hebben om hun opdracht uit te voeren
- de leerlingen in de zaal rond laten kijken en vragen wat ze zien - de lijnen laten beschrijven (gebogen, lussen , zigzag, etc.) - elke hoek bekijken en beschrijven wat de leerlingen er moeten doen - de leerlingen vragen de hoeken te tellen en het aantal leerlingen en ze tot de conclusie laten komen dat ze in groepjes verdeeld moeten worden als ze tegelijk willen bouwen - de klas in 7 groepjes verdelen door de leerlingen de nummers 1 t/m 7 te geven
- eventueel problemen inbouwen om extra taalproductie uit te lokken (maar niet in de (stille) beginperiode bij de anderstalige nieuwkomers: 2 lijnen zijn zo hoog dat de leerlingen er niet bij kunnen, er zijn te weinig blokken voorzien, het materiaal van de blokken is niet aangepast ...
- de groepjes over de verschillende hoeken verdelen - ze laten beginnen met bouwen als de muziek begint en uitleggen dat ze moeten stoppen als de muziek stopt - dit eventueel even uitproberen - de leerlingen tijdens het bouwen becommentariëren, sturen en helpen waar nodig is
- de muziek op een bepaald moment stoppen en kort ingaan op de resultaten door per groepje een reguliere leerling te laten beschrijven wat ze gedaan hebben (dit hoeft niet elke ronde uitgebreid gedaan te worden) - hierna de leerlingen naar de volgende hoek door laten schuiven en het bouwen kan opnieuw beginnen

variant

- de leerlingen leggen de blokken niet meer op de lijnen maar bouwen de figuren ernaast
- de figuren ingewikkelder maken
- de figuren staan op een plan, de leerlingen bouwen ze na

taalaanbod

woorden: *hoeken - lijnen - blokken - groepjes - kleur - cirkel - vierkant - muziek meer - evenveel - hoeveel*

handelingen: *tellen - verdelen - kijken - bouwen - beginnen - stoppen - halen*

beschrijvende termen: *te hoog - te kort - lang - even hoog - groot -klein - moeilijk - gemakkelijk*

plaatsaanduidingen: *naar beneden - naar boven - op - naast - bovenop*

tijdsaanduidingen: *eerst - dan - daarna - zolang als*

structuren: gedragssturing (gebod - toelating)

uitdrukken van oordeel: *Het is jammer dat ... Wat vinden jullie ervan? Goed gedaan!*

BRONVERMELDINGEN

Illustraties uit:

40 communicatieve spelletjes, De Poort-Beraber, Gent 1987. (Een vertaling van: HADFIELD, J., *Harrap's communication games: a collection of games and activities for elementary students of English.* Harrap, London 1984.

AMERY, H. & CARTWRIGHT, S., *Les mille premiers mots en Anglais.* Pélican, Parijs 1979.

ARDLEY, N., *101 verrassende proeven.* Standaard, Antwerpen, 1994, p. 98, p. 108 en p. 114-115.

BOGAERT, N., e.a., *Taalpakket. Introductiecursus voor Buitenlandse Leerkrachten. Cursistenboek. Deel 1.* Pedagogisch didactisch centrum voor migranten, [s.l.], [s.a].

CELIS, C., *Veilig. 1 b.* Plantyn, Antwerpen/Deurne 1987, p. 16.

CIVARDI, A. & KING, C., *Geïllustreerd woordenboek* voor *de jeugd.* Cantecleer, de Bilt 1985, p. 9 en p. 41 (ISBN 90 213 0219 5).

DAVIS, J., *Deel* 9: *Garfield laat zijn tanden zien.* Loeb, Amsterdam 1988.

Droopy 1. De leukste thuis. Albatros/De Vrijbuiter, Gilze 1992.

Het gezin. De gezelschapsspelen. ECM, [s.1] 1971., p. 25-27.

Het grote schoolspel, De Sikkel.

HAMM, J., *Stripfiguren tekenen.* Gaade, Houten 1982.

HERMANS, E. & BENSON, D., *Channel 1.* DNB/Pelckmans, Kapellen 1988, p. 24-25.

JASPAERT, K. (red), *Taal-Verhaal. Prentenboeken, verhalen en drama in de kleuterklas.* Plantyn, Antwerpen/Deurne 1995, p. 74, 78 en 79.

JASPAERT, K. (red.), *De toren van babbel. Nederlands* voor *de lagere school. Leerlingenboek 4 A.* Plantyn, Antwerpen/Deurne 1996, p. 17 en 19.

JASPAERT, K. (red.), *De toren van babbel. Nederlands* voor *de lagere school. Werkboek. Vierde leerjaar. Deel A.* Plantyn, Antwerpen/Deurne 1996, p. 25-26.

Junior omnibus. Reader's Digest, Brussel 1985, p. 122.

KAHN, M., *Cadeautjes uit heel de wereld. 40 ideeën voor zelf te maken geschenken.* Altiora, Averbode 1977, p. 24, 26-27.

KUIKEN, F. & VAN KALSBEEK, A., Code *Nederlands. Basisleergang. Nederlands voor volwassen anderstaligen. Deel 1. Tekstboek,* Meulenhof, Amsterdam, 1991, p. 134.

Landeninformatie Turkije. 23 *Extra: Havicat en Karageiz.* Dijkstra Zeist.

Magic show Hocus Pocus. 40 Tricks. Goochelboek. Koninklijke Hausemann en Hotte/Jumbo, Amsterdam, 1988.

Mijn grote *hobbyboek.* Marshall Cavendish, [s.l.] 1978.

MODLEY, R., *Handbook of pictorial symbols.* Dover, New York 1976.

NEUVILLE, C., *Toveren (Drie Sterren boek),* Ploegsma, Amsterdam 1976, p. 32-33.

NYS, J., *Jommekes speelboek,* Het Volk, [Gent] 1983, p. 57.

OKER, E., *Het grote spellenboek voor jong en oud.* Lannoo, Tielt/Bussum 1983. p. 147 en p. 211

PAUL, K. & THOMAS V., *Hennie de Heks,* Sjaloom, Amsterdam 1989.

Popp(en)spel. 20 Interculturele verhalen. LOKV, Utrecht 1985, p. 45-56.

Popp(en)spel. Werkboek voor de leerkracht. LOKV, Utrecht 1985, p. 34-37.

Basiscursus Nederlands voor neveninstromers, Provinciale Materialenbank Borgerhout, Borgerhout [s.a.], thema 2, p. 51.

ROBA, J., *Pas op! Daar zijn Bollie & Billie!,* Dargaud, Brussel 1988, p. 6.

ROOYMANS, A. en FREDRIKS, I., *Thuisboek Verkeer.* Nederlandse Onderwijstelevisie, Hilversum [s.a.], p. 31

SCHEEPMAKER, N., *Het grote jonge vadersboek. Spelletjes en zo* voor *kinderen.* Bert Bakker, Amsterdam 1993, p. 192-195.

Spelletjes op reis, Van Holkema & Warendorf/Unieboek, Houten 1994, p. 229-242.

TAYLOR, K., Op *stap met wetenschap. Licht.* Casterman, [Doornik] 1992, p. 21.

TAYLOR, K., Op *stap met wetenschap. Structuur.* Casterman [Doornik], 1992, p. 17.

TAYLOR, K., Op *stap met wetenschap. Water.* Casterman [Doornik], 1992, p. 5, 24 en 25.

TROTTER, S., *Striptekenen. Een unieke handleiding voor de technieken, de tips en de visuele trucs van het tekenen van strips en karikaturen.* Kluwer Technische boeken, Deventer/Antwerpen 1992.

Veilig in het verkeer. Deel 5. *Werkboek. Proefblad 4.* Jacob Dijkstra, Groningen [s.a.].

WATSON, P., *Proeven met beweging,* Gottmer, Haarlem 1982, p. 18, 19, 27. Extracts from *Super Motion.* Text © 1982 Philip Watson. Illustrations © 1982 Clive Scruton. Reproduced by permission of Walker Books Ltd., London.

WAXWEILER, B., *KaragOz. Het traditionele Turkse schimmenteater. (Internationale figurenteatertradities, 1),* Europees figurentheatercentrum, Gent 1992, p. 2.

WRIGHT, A., 1000 *Pictures for Teachers* to *copy.* Collins, London 1984.

Zonnekind, Altiora, Averbode 12/01/90 en 27/09/91.

Uitgeverijen, personen of organisaties die hun medewerking verleenden:

- Bruno Productions/Loeb Uitgevers B.V.
- Casterman
- Dargaud Benelux
- Dover Publications
- Editions Dessain et Tolra
- Europees figurentheatercentrum
- Hausemann en Witte NV/Jumbo
- Janssen, Dirk van het vroeger Pedagogisch didactisch centrum voor migranten
- Juchtmans, Danny
- Kluwer Technische boeken
  Mobouck, Pia
  Provinciale Materialenbank Borgerhout
  Reader's Digest
- Stripuitgeverij het Volk
- Uitgeverij Altiora
- Uitgeverij Bert Bakker
- Uitgeverij Cantecleer
- Uitgeverij De Sikkel
  Uitgeverij Lannoo
- Uitgeverij Pelckmans
- Uitgeverij Standaard
- Uitgeverij Wolters-Noordhoff
  Uitgeverij Wolters-Plantyn, Educatieve uitgevers
- Unieboek BV